ДОПОВІДЬ ПРО ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ, ЇЇ ВІДПОВІДНІСТЬ ЗАВДАННЯМ СТАЛОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА У 2024 РОЦІ

**Національне агентство
із забезпечення якості вищої освіти**

Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2024 році

Електронне видання

**Київ
2025**

УДК 378(477)
Д68

Затверджено
Рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти
(22 квітня 2025 р., протокол № 6 (78))

Автори: *Наталія Авшенюк, Андрій Бутенко, Яніна Гончаренко, Марина Даниленко, Ганна Денискіна, Олена Єременко, Олена Книш, Іван Назаров, Олександра Осіюк, Зоряна Панасюк, Наталія Стукало, Оксана Требенко, Максим Фоломєєв*

За загальною редакцією: *Андрія Бутенка, Олени Єременко, Наталії Стукало*

Д68 Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2024 році [Електронне видання] / за ред. А. Бутенка, О. Єременко, Н. Стукало. Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2025. 160 с.

ISBN (Online) 978-617-95459-2-4
ISBN (Print) 978-617-95459-5-5

Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2024 році містить аналітичний огляд стану системи забезпечення якості вищої освіти, ключових змін, що відбулися упродовж року, а також окреслює напрями її подальшого розвитку.

У доповіді проаналізовано відповідність діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти стандартам ESG 2015, описано кроки, здійснені у 2024 році для набуття повного членства в Європейській асоціації із забезпечення якості вищої освіти (ENQA) та включення до Європейського реєстру агентств із забезпечення якості (EQAR). Окремий розділ присвячено внутрішній системі забезпечення якості Національного агентства. Представлено аналіз результатів акредитації освітніх програм, системні тенденції у забезпеченні якості вищої освіти та особливості за галузями знань, рівнями освіти й формами власності закладів освіти. Узагальнено ефективні та неефективні практики реагування закладів вищої освіти на виявлені недоліки. Описано результати експерименту з постакредитаційного моніторингу. Висвітлено заходи, здійснені Національним агентством для вдосконалення механізмів забезпечення якості на інституційному та національному рівнях, а також транскордонного забезпечення якості, зокрема пропозиції щодо вдосконалення законодавства і політики у сфері забезпечення якості вищої освіти. Завершує документ огляд перспектив і напрямів модернізації системи зовнішнього забезпечення якості вищої освіти.

Аналітичні матеріали, представлені в доповіді, призначені для освітян, науковців, управлінців та всіх, хто зацікавлений у розвитку системи забезпечення якості вищої освіти України, і є основою для прийняття стратегічних рішень, формування політики та вдосконалення практик у сфері забезпечення якості вищої освіти.

УДК 378(477)

ISBN (Online) 978-617-95459-2-4
ISBN (Print) 978-617-95459-5-5

© Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП 5
РОЗДІЛ 1. ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: структура і тенденції змін 7
1.1. Вища освіта для сталого розвитку 7
1.2. Інформація про національну систему вищої освіти в Україні: кількісні показники 10
1.2.1. Заклади освіти, що реалізовують освітні програми у сфері вищої освіти ... 10
1.2.2. Заклади вищої освіти 13
1.2.3. Наукові установи 15
1.2.4. Заклади фахової передвищої освіти, що здійснюють підготовку у сфері вищої освіти 16
1.3. Здобувачі вищої освіти 17
1.3.1. Джерело даних і опис вибірки 17
1.3.2. Загальні показники 18
1.3.3. Здобувачі за рівнями вищої освіти 19
1.3.4. Здобувачі за спеціальностями 23
1.3.5. Здобувачі за закладами освіти 30
1.3.6. Регіональний розподіл здобувачів 32
1.3.7. Здобувачі вищої освіти, підготовка яких здійснюється за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста 33
1.4. Викладацький склад закладів вищої освіти 34
1.4.1. Джерело даних і методика обробки 34
1.4.2. Характеристика науково-педагогічних, педагогічних та наукових працівників, які здійснюють викладацьку діяльність у закладах вищої освіти (загальна вибірка) 35
1.4.3. Характеристика науково-педагогічних, педагогічних та наукових працівників, які здійснюють викладацьку діяльність у закладах вищої освіти за основним місцем роботи 37
1.5. Освітні програми 41
1.6. Тимчасово переміщені заклади вищої освіти (переміщені після 24.02.2022) ... 48
РОЗДІЛ 2. ЗОВНІШНЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ 54
2.1. Акредитація освітніх програм як важлива частина системи забезпечення якості вищої освіти 54
2.1.1. Рішення Національного агентства про акредитацію освітніх програм за результатами акредитаційної експертизи і розгляду акредитаційної справи 54
2.1.2. Аналіз рішень Національного агентства щодо акредитації освітніх програм за результатами акредитаційної експертизи та в порядку, визначеному Постановою КМУ від 16.03.2022 № 295 61
2.2. Розгляд звернень закладів вищої освіти щодо надання умовної (відкладеної) акредитації відповідно до Постанови КМУ № 295 65

2.3 Транскордонне забезпечення якості вищої освіти в Україні 69
2.4. Реагування систем забезпечення якості на результати акредитації освітніх програм 75
2.4.1. Реагування системи зовнішнього забезпечення якості на результати акредитації освітніх програм 75
2.4.2. Реагування внутрішньої системи забезпечення якості закладу вищої освіти на суттєві недоліки, виявлені за результатами акредитації освітніх програм 87
2.5. Постакредитаційний моніторинг 101
2.6. Аналіз суттєвих недоліків освітніх програм за результатами акредитації 106
2.6.1. Характеристика вибірки 106
2.6.2. Розподіл суттєвих недоліків за Критеріями 110
2.6.3. Найбільш поширені комбінації Критеріїв, за якими було виявлено суттєві недоліки 111
2.6.4. Розподіл суттєвих недоліків за Критеріями 1, 2, 6 і 8 114
2.6.5. Найбільш поширені поєднання виявлених суттєвих недоліків 118
2.6.6. Розподіл суттєвих недоліків в залежності від рівня вищої освіти 122
2.6.7. Розподіл суттєвих недоліків в залежності від форми власності закладів вищої освіти 122
2.6.8. Розподіл суттєвих недоліків у залежності від галузі знань 124
2.6.9. Висновки та перспективи 130
РОЗДІЛ 3. ВНУТРІШНЯ СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА В ДІЇ 132
3.1. Забезпечення зворотного зв'язку з основними стейкголдерами 132
3.1.1. Опитування гарантів освітніх програм 132
3.1.2. Опитування експертів Національного агентства 133
3.1.3. Опитування експертів — учасників тренінгу із написання звіту про результати акредитаційної експертизи 136
3.1.4. Опитування членів галузевих експертних рад — учасників тренінгу із підготовки і написання експертного висновку ГЕР 140
3.1.5. Опитування учасників тренінгу для студентів у межах проєкту UAS QA Pool 142
3.2. Забезпечення якості роботи експертів Національного агентства 143
3.2.1. Діяльність Комісії щодо забезпечення якості роботи експертів Національного агентства 143
3.2.2. Оцінювання якості роботи експертів 145
3.3. Забезпечення професійного розвитку працівників секретаріату Національного агентства 146
РОЗДІЛ 4. ВІДПОВІДНІСТЬ СТАНДАРТАМ І РЕКОМЕНДАЦІЯМ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ (ESG 2015) 149
ПЕРСПЕКТИВИ І НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ЗОВНІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ 156

ВСТУП

Говорячи про якість вищої освіти, кожен зі співрозмовників, очевидно, виокремить важливі саме для себе складові та характеристики цього поняття, їхню пріоритетність, значення та маркери визначення досягнення якості. І це цілком природно, зважаючи на значну кількість людей, на яких впливає якість освіти та які покладають сподівання на її високий рівень. Йтиметься про рівень знань випускника та викладацькі компетентності науково-педагогічних працівників, унікальність лабораторій і комфортність приміщень, можливості формальної і неформальної освіти, підтримку держави, бізнесу — і цей перелік є нескінченним.

Згідно зі своїми повноваженнями, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти опікується розвитком систем забезпечення якості відповідно до національних та європейських стандартів. За останні 5 років українська система забезпечення якості вищої освіти була повністю трансформована згідно з вимогами Стандартів та рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, більше відомі як ESG 2015.

Головне, що вдалося змінити за ці роки, — розуміння всіма активними учасниками системи забезпечення якості її принципів і підходів, що є загальноприйнятими в Європейському просторі вищої освіти.

Ми можемо констатувати, що перший етап формування зовнішньої і розвитку внутрішніх систем забезпечення якості освіти згідно з ESG 2015 відбувся.

Водночас очевидно, що масштаби національної системи вищої освіти, кількість установ, що надають послуги у цій сфері, кількість освітніх програм, подекуди явна недоброчесність не лише окремих осіб, а й певних освітніх установ спонукають до модернізації системи забезпечення якості та необхідності її переходу на новий етап становлення.

Варто розуміти, що не існує універсальних рішень, які б ми могли просто запозичити у країн-партнерів. Адже, спираючись на спільні принципи та підходи та технологічні рішення, кожна країна вирішує власні проблеми, актуальні саме для неї, і долає виклики, характерні для її системи забезпечення якості освіти. І навіть якщо проблема визначена тим самим терміном, її складові, обставини та масштаби на національному рівні можуть суттєво відрізнятися, і тому потребують різних підходів до подолання.

У 2024 році Національне агентство створило робочу групу з представників закладів вищої освіти, студентства, роботодавців та інших стейкголдерів для напрацювання можливої моделі подальшого розвитку систем зовнішнього та внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Україні. Напрацювання цієї робочої групи будуть представлені у доповіді Національного агентства.

Звичайно, це не єдиний шлях розвитку, але для нас важливо, щоб усі зацікавлені сторони розпочали дискусію щодо необхідності змін задля підвищення ефективності системи забезпечення якості, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню якості освіти загалом. При цьому вкрай важливо усвідомлювати

інертність системи вищої освіти, а також політичні й економічні обставини, у яких змушені працювати заклади вищої освіти. Слід також зважати на очевидний дефіцит фінансування у найближчі роки, зумовлений тривалим військовим конфліктом та потребою у відновленні критичної інфраструктури. Тож питання концентрації як матеріальних, так і інтелектуальних ресурсів закладів вищої освіти залишатиметься на часі і надалі, набуваючи ще більшої значущості.

Лише завдяки спільним зусиллям представників різних органів влади та активній позиції самих закладів вищої освіти ми зможемо подолати численні виклики, що негативно впливають на імідж України в освітній сфері та нівелюють численні досягнення й позитивні практики наших університетів.

Водночас наша команда не вперше наголошує на неможливості вирішувати складні завдання без урахування об'єктивних показників. Доповідь Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти про стан якості вищої освіти в Україні дає можливість проаналізувати об'єктивні показники стану вищої освіти, ознайомитися з основними заходами, спрямованими на розвиток та функціонування зовнішньої системи забезпечення якості вищої освіти, узагальнити отримані результати й простежити за діяльністю внутрішніх систем забезпечення якості вищої освіти, зокрема їх реагуванням на результати акредитаційних процедур.

Впевнені, що цьогорічна доповідь стане в нагоді багатьом колегам для чіткого розуміння сучасного стану системи забезпечення якості, її сильних і слабких сторін, а також сприятиме подальшій модернізації та розвитку.

Лише спільними зусиллями ми зможемо зробити нашу освіту кращою — і вона стане рушійною силою нової ери української держави.

РОЗДІЛ 1. ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: СТРУКТУРА І ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН

1.1. Вища освіта для сталого розвитку

Незважаючи на тривалу воєнну агресію з боку росії та безпрецедентні виклики, пов'язані із нею, загальний рейтинг сталого розвитку України з-поміж 193 країн-членів ООН поступово зростає: у 2024 році Україна посіла 44-те місце[1]. Роль освіти для сталого розвитку (ОСР) є ключовою, оскільки саме через систему освіти здобувачі одержують необхідні компетентності, знання, навички та розуміння важливості досягнення сімнадцяти цілей сталого розвитку (ЦСР). ООН реалізує низку ініціатив з метою розвитку *ESD (Education for Sustainable Development)*, або освіти для сталого розвитку, зокрема *UN Decade on ESD (2005-2014)* — Десятиліття ООН з ОСР (2005-2014), Глобальну програму дій з ОСР (2015-2019), Дорожню карту ОСР до 2030 року, яка спрямована на переорієнтацію та зміцнення освіти для сприяння всім видам діяльності щодо сталого розвитку. Зокрема, ОСР до 2030 року робить прямий внесок у досягнення цілі 4 «Якісна та інклюзивна освіта» — з метою забезпечення відповідної освіти, що ставить у центр відповідальність за майбутнє. Дорожня карта ОСР закликає національні ініціативи та визначає конкретні завдання та дії держав-членів, щоб кожна система освіти очолила трансформації, необхідні для більш справедливого і сталого розвитку кожної країни й світу загалом до 2030 року.

Яскравим прикладом освітньої системи, що взяла на себе повну відповідальність за підготовку свідомих громадян і формування суспільства 5.0, здатного досягти цілі сталого розвитку, є Японія, досвід якої детально вивчався Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (далі — Національне агентство) у 2024 році, у тому числі в рамках програми Японської агенції міжнародної співпраці JICA «Розвиток потенціалу для формування та аналізу освітньої політики з метою вдосконалення навчання». Японія не тільки на усіх рівнях системно запровадила освітні політики й стандарти, спрямовані на побудову супер-розумного суспільства 5.0, але й взяла на себе світове лідерство в ОСР. Зокрема, у травні 2021 року було затверджено Другий національний план впровадження ОСР з метою забезпечення лідерства у всьому світі у відповідь на Дорожню карту ОСР від листопада 2020 року. ОСР інтегровано в усі навчальні плани й освітні програми, починаючи з дитячого садочку та закінчуючи докторськими програмами й науковими дослідженнями.

В Україні, на жаль, системних трансформацій в цьому напрямку поки не спостерігається, але певні зрушення в системі вищої освіти все ж таки є. Починаючи з 2019 року, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти здійснює загальний аналіз ролі вищої освіти України у забезпеченні сталого інноваційного розвитку суспільства та досягненні Цілей сталого розвитку ООН. А, починаючи з вересня 2024 року, відповідно до нового Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється

[1] Sustainable Development Report 2024 (Ukraine) https://dashboards.sdgindex.org/static/profiles/pdfs/SDR-2024-ukraine.pdf (дата звернення: 10.02.2025)

підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого наказом МОН України від 15.05.2024 № 686 (далі — Положення про акредитацію освітніх програм (2024)) усі освітні програми, що подаються на акредитацію до Національного агентства, оцінюються на відповідність підкритерію 2.9 «Освітня програма забезпечує набуття здобувачами вищої освіти компетентностей, направлених на досягнення глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року». Таким чином, кожна освітня програма — незалежно від галузі знань — не лише проводить самооцінювання за цим критерієм, але й аналізується експертами Національного агентства. Так, освітні програми, що проходили акредитацію восени 2024 року, продемонстрували відповідність цьому підкритерію.

Серед усталених практик, які демонструють університети в цьому напрямку, варто виокремити:

- включення питань сталого розвитку в стратегії та інші ключові документи закладів вищої освіти;
- формування соціальних звітів університетів;
- формування відповідних компетентностей в освітніх програмах;
- застосування сучасних методик викладання та навчання;
- розроблення та реалізацію науково-дослідних і освітніх проєктів, програм мобільності;
- проведення й участь у заходах та ініціативах, спрямованих на досягнення глобальних ЦСР.

Окрему увагу варто звернути на кращі практики технологічних рішень щодо обладнання зелених студентських містечок, розроблення екологічної політики, а також програм управління відходами та енергоефективності університету, системного підходу до збирання й аналізу інформації щодо показників участі структурних підрозділів (інститутів, факультетів, кафедр) у досягненні ЦСР. Наприклад, усі ці практики реалізуються в Сумському державному університеті.

Цими та іншими кращими практиками заклади вищої освіти (далі — ЗВО) мають можливість поділитися на комунікаційних платформах Національного агентства. Окрема панельна дискусія Українського форуму забезпечення якості вищої освіти UQAF 2024 була присвячена саме питанням ролі вищої освіти для сталого розвитку та кращим агроекологічним практикам.

Зберігається позитивна тенденція зростання представленості українських ЗВО у глобальних рейтингах, що демонструють їх внесок у забезпечення сталого майбутнього світу. Так, у 2024 році 42 українські заклади вищої освіти увійшли до рейтингу впливу Times Higher Education Impact Rankings[2] (для порівняння у 2023 році – 33, а у 2019 — лише 5). Серед українських університетів першість продовжує тримати Сумський державний університет, який суттєво піднявся у світовому рейтингу й наразі займає позицію 201–300 серед 2152 університетів зі 125 країн світу. Із значним відривом, але все ж подолавши рубіж 1000, друге та третє місце займають Львівська політехніка (601-800) та МАУП (801-1000). Варто зазначити, що усі ці три

[2] Times Higher Education Impact Rankings https://www.timeshighereducation.com/impactrankings#!/length/25/locations/UKR/sort_by/rank/sort_order/asc (дата звернення: 10.02.2025)

університети мають найвищі показники за цілями сталого розвитку: 8 “Гідна праця та економічне зростання”, 16 “Мир та справедливість” та 17 “Партнерство заради стійкого розвитку”. Цікавим є факт, що у рейтинговій групі 1001-1500 широко представлені харківські заклади вищої освіти, зокрема Національний фармацевтичний університет, Харківський національний університет ім. В. Каразіна, Харківський національний університет внутрішніх справ, НТУ “Харківський політехнічний інститут”, Харківський національний університет радіоелектроніки, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, Харківська гуманітарно-педагогічна академія, Харківський гуманітарний університет “Народна українська академія”.

Третій рік поспіль публікується ще один рейтинг, що демонструє досягнення університетів у забезпеченні сталого розвитку, — QS World University Rankings: Sustainability[3]. На відміну від THE Impact Ranking, який оцінює ефективність діяльності університетів щодо досягнення ЦСР ООН у сферах дослідження, управління, охоплення та викладання, особливістю QS World University Rankings: Sustainability є те, що збираються докази впливу випускників ЗВО у науці та техніці для вирішення кліматичних проблем, соціального й екологічного впливу, а також досягнення інших ЦСР. До цього рейтингу у 2025 році увійшли 17 українських університетів, серед яких рубіж 1000 перетнули Львівська політехніка (715), Сумський державний університет (786), Харківський національний університет ім. В. Каразіна (847), Львівський національний університет імені Івана Франка (951-960).

З 2010 року за ініціативою Університету Індонезії (Universitas Indonesia) публікується рейтинг UI GreenMetric World University Rankings[4] — це рейтинг зеленого кампусу, екологічної стійкості з урахуванням екологічних зобов’язань та ініціатив університетів на основі 39 показників у 6 критеріях: інфраструктура, енергетика та зміна клімату, відходи, вода, транспорт та освіта. На сьогодні цей рейтинг охоплює 1183 університети з 84 країн. У 2024 році до нього увійшли 25 українських університетів, зокрема перші три з найвищим рейтингом — Національний лісотехнічний університет України, Сумський державний університет та Острозька академія — займають 210, 323, 448 місця у світі відповідно.

Заклади вищої освіти України в партнерстві із Національним агентством також здійснюють міжнародну проєктну діяльність, спрямовану на досягнення ЦСР. У 2024 році було реалізовано проєкт «Освіта для зеленої трансформації» (GTUA-EDU) за підтримки Польського національного агентства академічних обмінів (NAWA). Цей проєкт спрямований на підтримку ініціативи зеленої трансформації університетів та досягнення Цілей сталого розвитку ООН 2030, в тому числі й через розроблення програм із здобуття мікрокваліфікацій. У 2024 році стартували ще два проєкти Erasmus+, а саме CLOUD HED та DOMANI. Проєкт CLOUD HED — Стійкість до катастроф у системах вищої освіти через модель хмарного університету — має на меті покращити розуміння проблем системи вищої освіти в умовах криз, зокрема

[3] QS World University Rankings: Sustainability https://www.topuniversities.com/sustainability-rankings?countries=ua&sort_by=rank&order_by=asc (дата звернення: 10.02.2025)

[4] UI GreenMetric World University Rankings 2024 https://greenmetric.ui.ac.id/rankings/overall-rankings-2024 (дата звернення: 10.02.2025)

збройних конфліктів, а також створити загальноуніверситетську концепцію, що дозволить ЗВО виконувати свою освітню місію через модель хмарного університету. Проєкт DOMANI спрямований на розбудову освітнього партнерства між дванадцятьма інституціями ЄС, України та Монголії для запуску екосистем мікрокредитів як в Україні, так і в Монголії з метою забезпечення конкурентоспроможної та стійкої зеленої економіки. Передбачається створення нових курсів в рамках шести наскрізних тем щодо зеленої трансформації, подолання надзвичайних екологічних ситуацій, а також екологічних аспектів післявоєнного відновлення України.

1.2. Інформація про національну систему вищої освіти в Україні: кількісні показники

Фахівці Національного агентства проаналізували дані, отримані у відповідь на запит до ДП «Інфоресурс», а також інформацію, розміщену на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України, в Інформаційній системі «Вступ.ОСВІТА.UA» та в інших відкритих джерелах, що стосуються системи вищої освіти.

1.2.1. Заклади освіти, що реалізовують освітні програми у сфері вищої освіти

Продовжуючи практику минулого року, цьогоріч було проаналізовано заклади освіти, які за даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) здійснюють підготовку здобувачів за освітніми програмами початкового рівня (короткого циклу) вищої освіти, першого (бакалаврського) рівня, другого (магістерського) рівня, третього (освітньо-наукового / освітньо-творчого) рівня вищої освіти, а також за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста[5].

До аналізу не включалися заклади, які були тимчасово заблоковані в ЄДЕБО або яким було тимчасово припинено доступ до ЄДЕБО.

Станом на 1 січня 2025 року таких закладів налічувалося 625 (у 2024 році — 633), з них 114 (у 2024 році — 121) є відокремленими структурними підрозділами. Зменшення кількості закладів зумовлено:

- процесами реформування (об'єднання закладів із присвоєнням нового ID закладу у ЄДЕБО, приєднання одного закладу до іншого зі збереженням ID основного закладу);
- припиненням підготовки здобувачів за освітніми програмами у сфері вищої освіти.

За формами власності заклади освіти, що здійснюють підготовку здобувачів за освітніми програмами у сфері вищої освіти, розподіляються таким чином: 434 заклади мають державну форму власності, 40 закладів — комунальну, 151 заклад — приватну (див. Рисунок 1).

[5] Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (Розділ XV Прикінцеві та перехідні положення) така підготовка здобувачів освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста може здійснюватись, якщо вона була розпочата до набрання чинності цього Закону і продовжується в межах строку навчання за відповідною програмою з видачею державного документа про вищу освіту встановленого зразка — диплома спеціаліста.

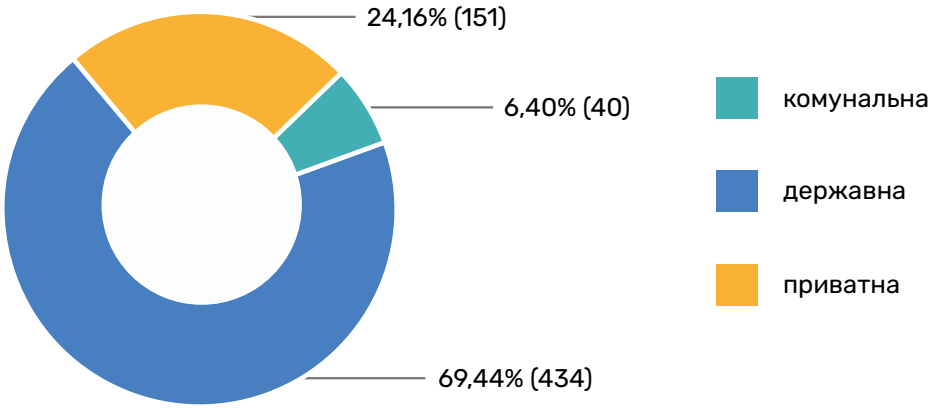

Рисунок 1. Розподіл закладів освіти, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти, за формами власності

За категоріями заклади освіти, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти, розподіляються таким чином: 390 — заклади вищої освіти, 50 — заклади фахової передвищої освіти, 185 — наукові інститути (установи) (див. Рисунок 2).

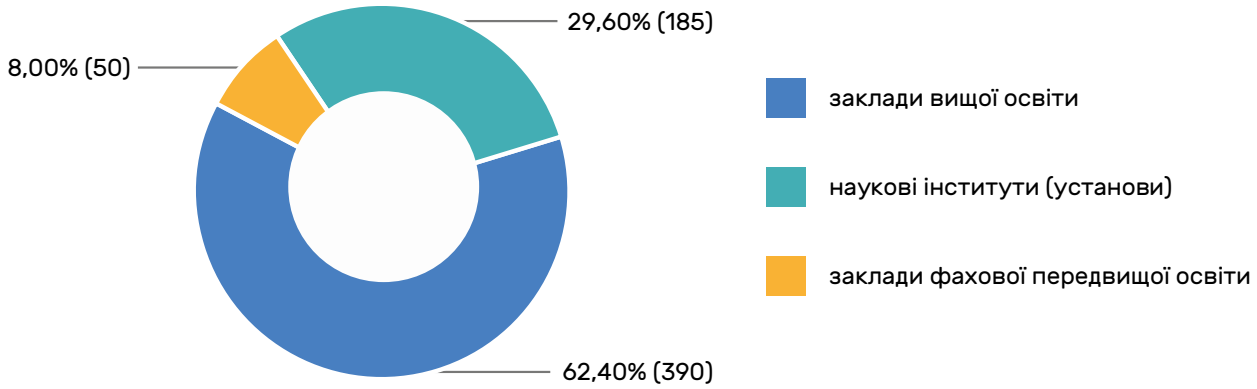

Рисунок 2. Розподіл закладів освіти, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти, за категоріями

Розподіл закладів освіти, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти, за регіонами України[6] демонструє найвищу концентрацію таких закладів у м. Києві, а також у Харківській, Дніпропетровській, Львівській та Одеській областях (див. Рисунок 3).

Детальніший аналіз свідчить про високу концентрацію закладів освіти, що здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти, у п'яти містах України — Києві, Харкові, Львові, Одесі та Дніпрі (див. Рисунок 4).

[6] Тут і далі: розподіл закладів освіти, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти, за регіонами України визначався за юридичною адресою за КАТОТТГ; дані щодо Київської області вказані без урахування міста Києва. Зауважимо, що у ЄДЕБО наявна інформація лише про один єдиний відокремлений структурний підрозділ поза межами України: Єреванський навчально-науковий інститут Західноукраїнського національного університету.

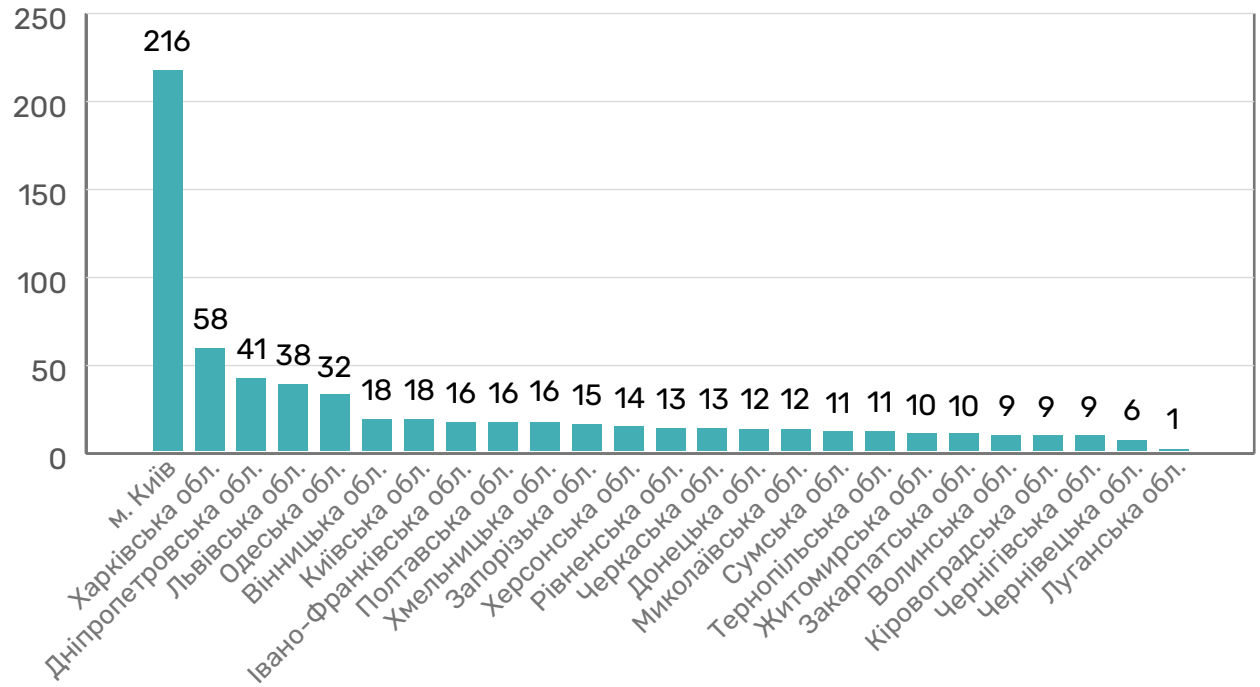

Рисунок 3. Розподіл закладів освіти, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти, за регіонами України

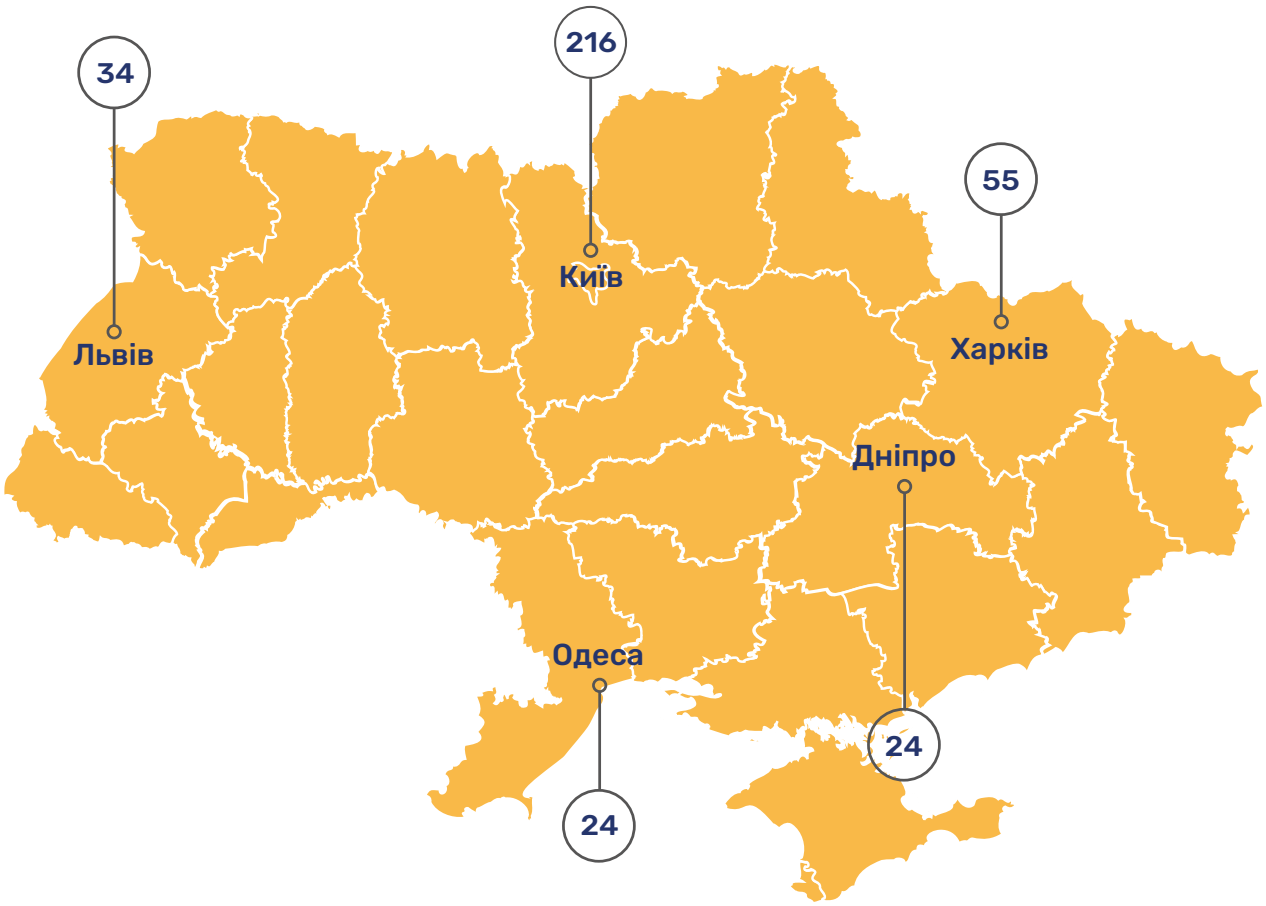

Рисунок 4. Кількість закладів, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти в п'яти містах України

1.2.2. Заклади вищої освіти

Заклади вищої освіти за формами власності розподіляються таким чином (див. Рисунок 5):

- державна форма власності: 213 закладів, з них 40 — відокремлені структурні підрозділи;
- комунальна форма власності: 28 закладів;
- приватна форма власності: 149 закладів, з них 45 — відокремлені структурні підрозділи.

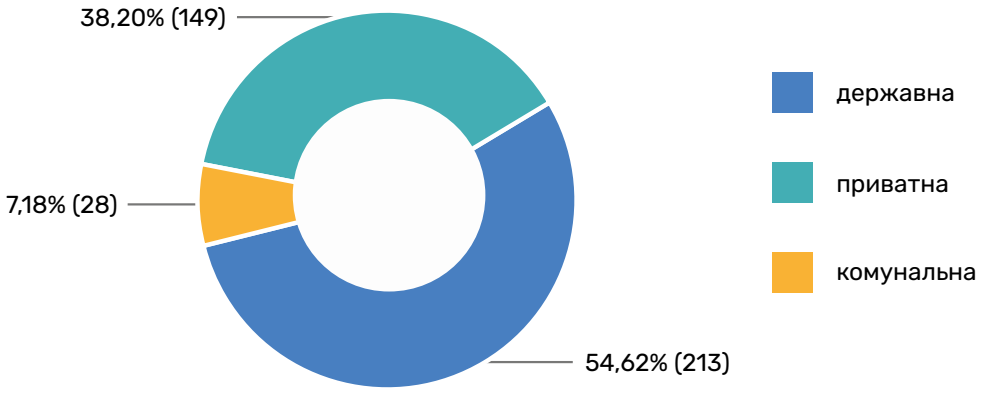

Рисунок 5. Розподіл закладів вищої освіти за формами власності

Розподіл закладів вищої освіти за регіонами України демонструє найвищу концентрацію таких закладів у м. Києві, а також у Дніпропетровській, Харківській, Львівській та Одеській областях (див. Рисунок 6).

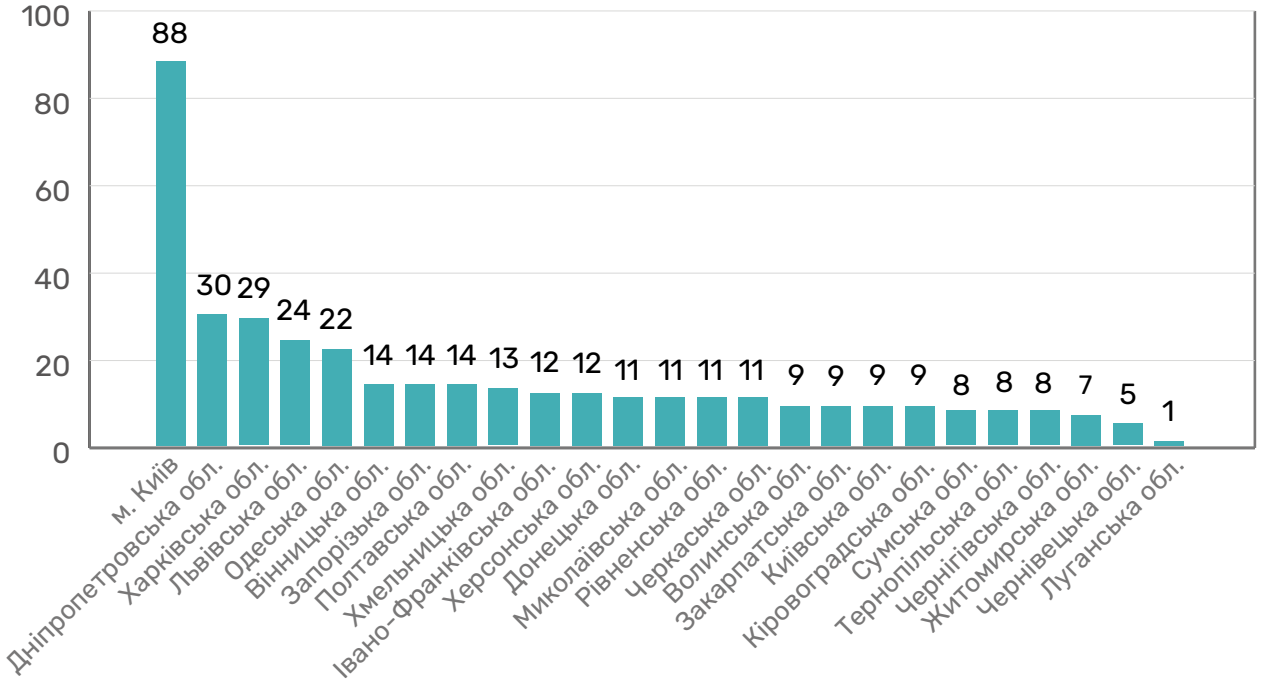

Рисунок 6. Розподіл закладів вищої освіти за регіонами України

Більш детальний аналіз засвідчує, що заклади вищої освіти сконцентровано переважно у п'яти містах, які можна вважати ключовими універ-

ситетськими центрами України: Київ, Харків, Львів, Одеса та Дніпро (див. Рисунок 7).

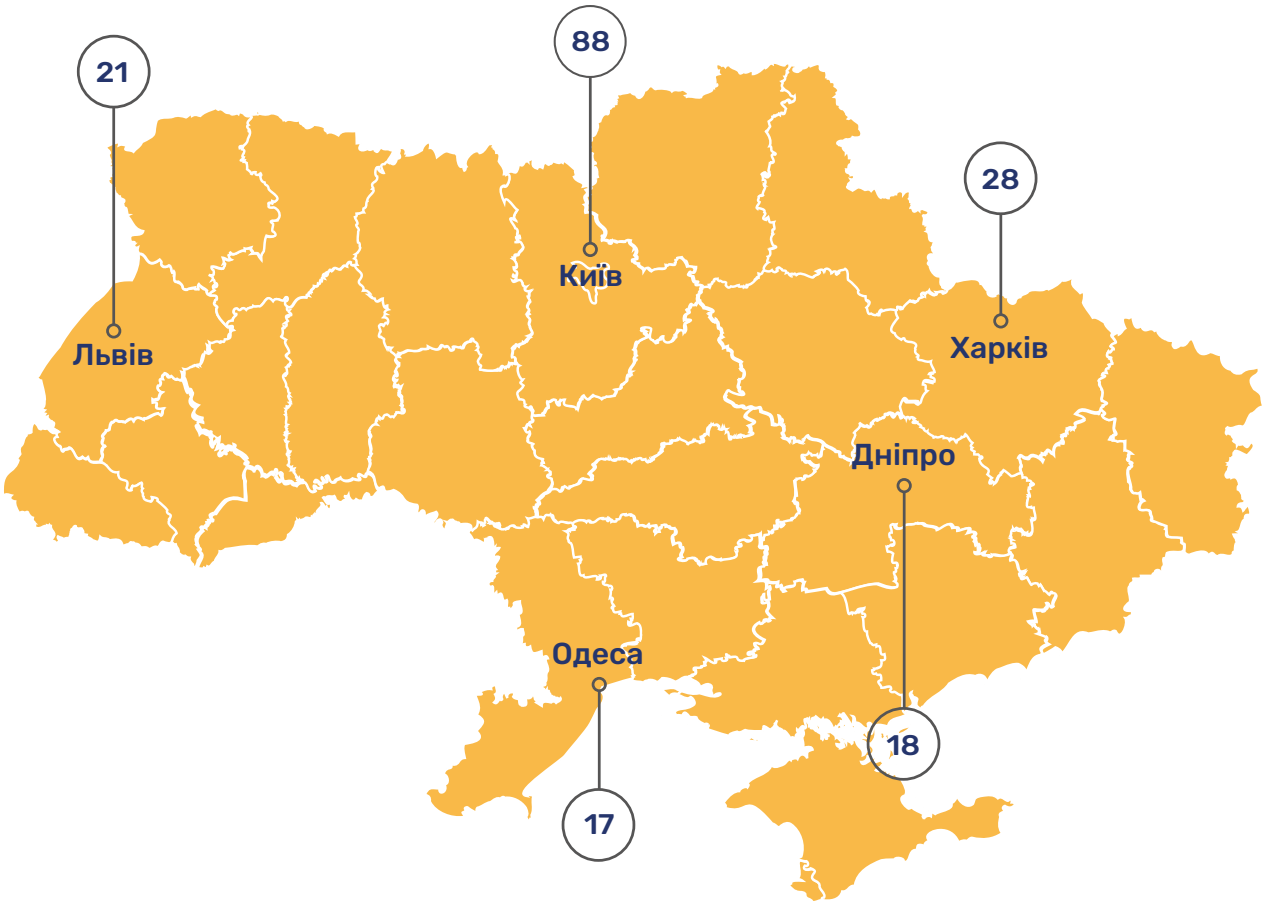

Рисунок 7. Кількість закладів вищої освіти у п'яти містах України з найвищим показником кількості ЗВО

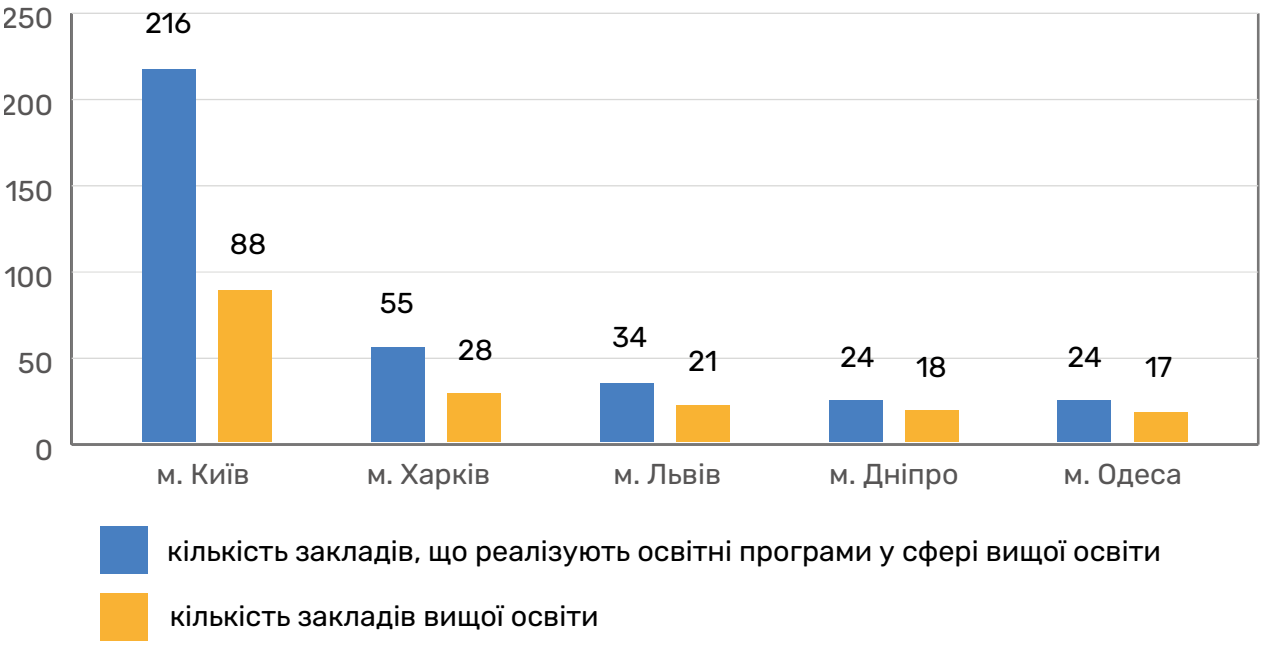

Рисунок 8. Кількість закладів, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти, та кількість закладів вищої освіти у п'яти містах України

Таким чином, розподіл закладів вищої освіти за регіонами України загалом відповідає розподілу усіх закладів освіти, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти. У Києві найбільша кількість закладів, що здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти, але тільки 41% з них є власне ЗВО. У Дніпрі та Одесі найвищі частки ЗВО (понад 70%) серед усіх закладів.

1.2.3. Наукові установи

Наукові установи, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти, за формами власності розподіляються таким чином: 184 установи мають державну форму власності, 1 установа — приватну[7]. Наукові установи комунальної форми власності відсутні.

Розподіл за регіонами демонструє високу концентрацію таких установ у місті Києві, де розташовано дві третини від їх загальної кількості — 122 установи. Значно менша кількість розміщена у Харківській області — 27, Львівській області — 10, Дніпропетровській, Одеській та Київській областях — по 6 установ. В інших регіонах — лише по 1 науковій установі або їх немає взагалі (див. Рисунок 9).

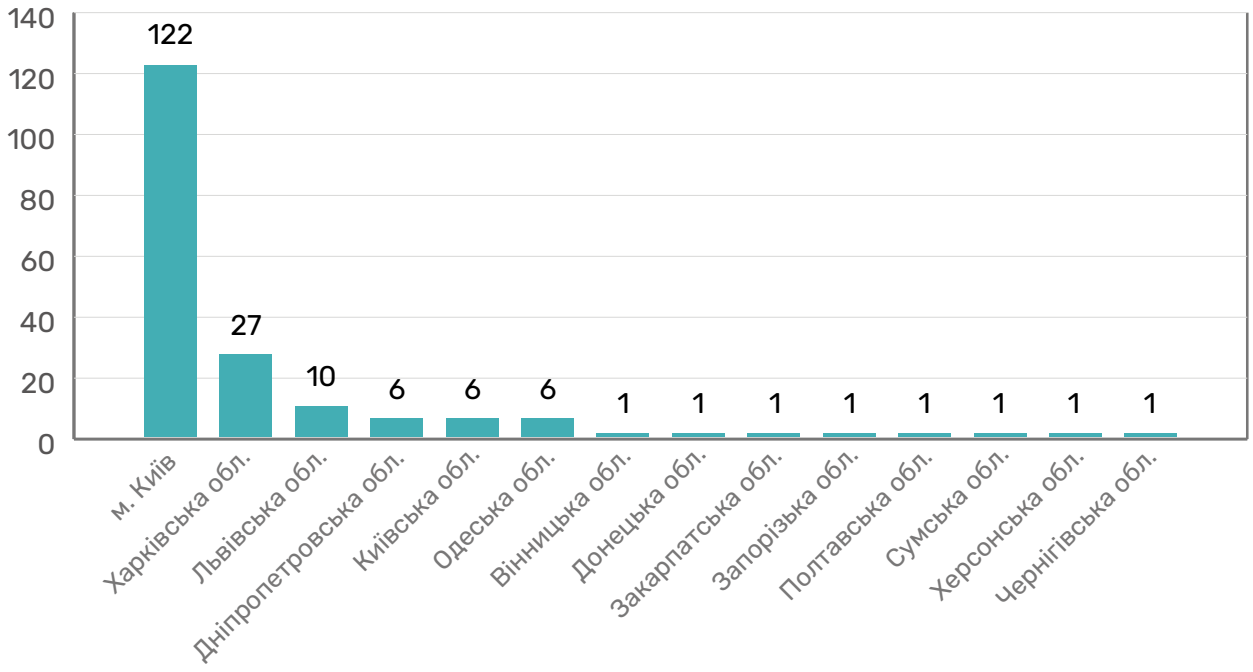

Рисунок 9. Розподіл наукових установ за регіонами України

Найбільша концентрація наукових установ, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти, спостерігається в таких містах: Київ — 122 установи, Харків — 25, Львів — 9, Дніпро — 6, Одеса — 4 (див. Рисунок 10).

Таким чином, розподіл наукових установ, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти, за регіонами України та містами відповідає загальній тенденції розміщення всіх закладів освіти, які реалізують освітні програми у сфері вищої освіти.

[7] Приватна установа «Науково-дослідний інститут публічного права»

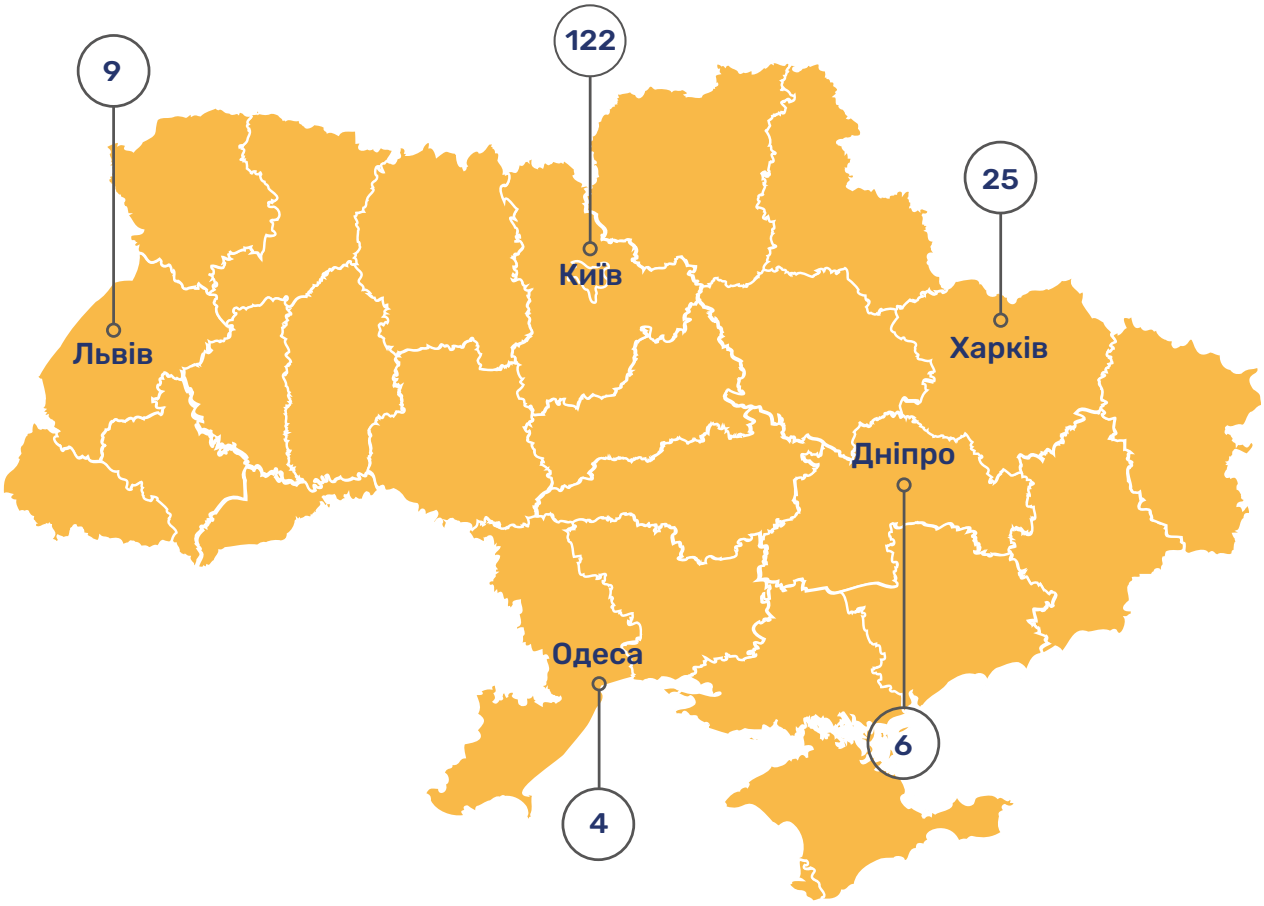

Рисунок 10. Кількість наукових установ у п'яти містах України з найвищим показником кількості наукових установ

1.2.4. Заклади фахової передвищої освіти, що здійснюють підготовку у сфері вищої освіти

Заклади фахової передвищої освіти, що здійснюють підготовку у сфері вищої освіти, за формами власності розподіляються таким чином: 37 — державної форми власності, 12 — комунальної, 1 — приватної (див. Рисунок 11).

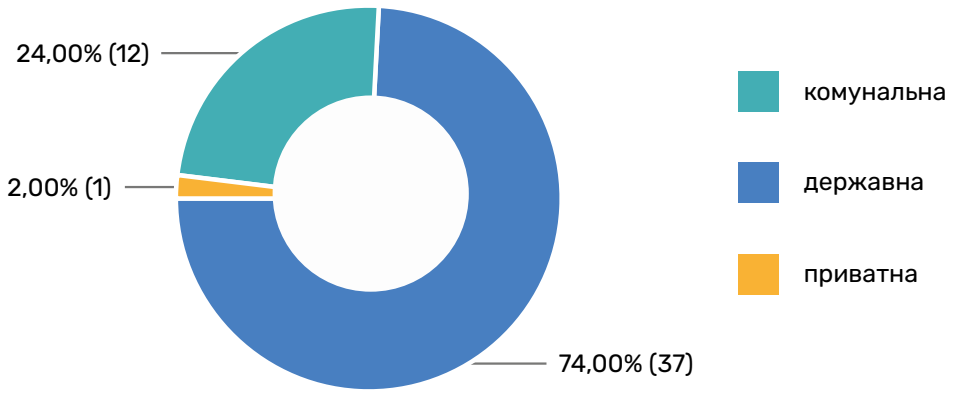

Рисунок 11. Розподіл закладів фахової передвищої освіти за формами власності

Розподіл закладів фахової передвищої освіти, що здійснюють підготовку у сфері вищої освіти, за регіонами України представлено на Рисунку 12.

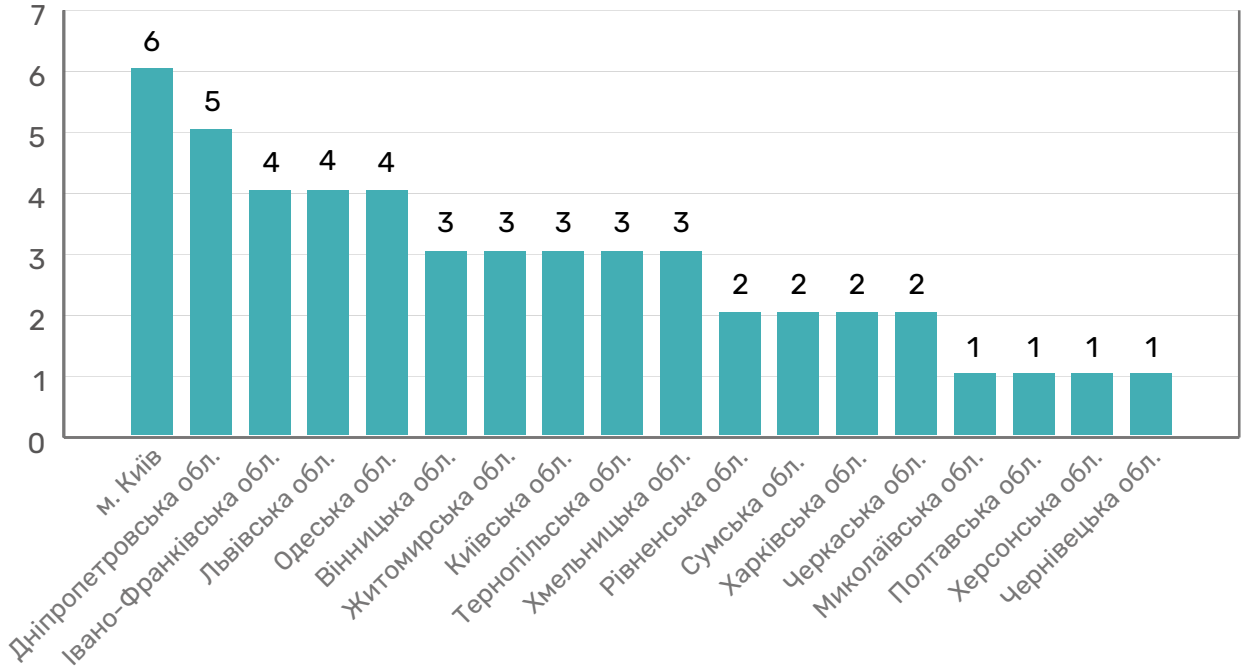

Рисунок 12. Розподіл закладів фахової передвищої освіти за регіонами України

1.3. Здобувачі вищої освіти

1.3.1. Джерело даних і опис вибірки

Цього року для підготовки статистичної складової доповіді було проаналізовано дані щодо кількості здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітніми програмами таких рівнів: початкового (короткий цикл) вищої освіти, першого (бакалаврського) рівня, другого (магістерського) рівня, третього (освітньо-наукового / освітньо-творчого) рівня, а також за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста[8].

Початкова вибірка охоплювала всіх здобувачів вищої освіти станом на 1 січня 2025 року, дані про яких внесені до ЄДЕБО. Згідно з відповіддю ДП «Інфоресурс» на запит Національного агентства, таких осіб налічувалося 1 075 285, які навчались у 629 закладах вищої освіти, наукових установах і закладах фахової передвищої освіти, що не перебувають у статусі заблокованих у ЄДЕБО або тимчасово заблокованих, і доступ до ЄДЕБО для яких не був призупинений.

З цієї вибірки виключено 659 осіб, які навчались за освітніми програмами, шифри яких відповідали Переліку спеціальностей, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 787 (що втратив чинність 24.06.2015).

Отже, за переліком галузей знань і спеціальностей (відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29 квітня 2015 р. № 266), станом на 1 січня 2025 року навчалося

[8] Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (Розділ XV Прикінцеві та перехідні положення) така підготовка може здійснюватись, якщо вона була розпочата до набрання чинності цього Закону і продовжується в межах строку навчання за відповідною програмою з видачею диплома спеціаліста.

1 074 626 здобувачів вищої освіти. Із них 88 осіб здобували освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста (див. підрозділ 1.3.7).

У підрозділах 1.3.2–1.3.6 подано характеристику 1 074 538 здобувачів, які навчаються за освітніми програмами початкового рівня (короткого циклу), першого (бакалаврського) рівня, другого (магістерського) рівня, третього (освітньо-наукового / освітньо-творчого) рівня вищої освіти.

1.3.2. Загальні показники

За рахунок видатків державного або місцевого бюджетів вищу освіту здобувають 370 442 особи, що становить 34,47 % від загальної кількості. За рахунок коштів фізичних та/або юридичних осіб навчаються 701 741 здобувачів (65,31 %). Окремі здобувачі освіти навчаються за альтернативними джерелами фінансування, зокрема: за ваучерами — 2 341 особа (0,22 %), за пільговими довгостроковими кредитами — 14 осіб (менше ніж 0,001 %) (див. Рисунок 13).

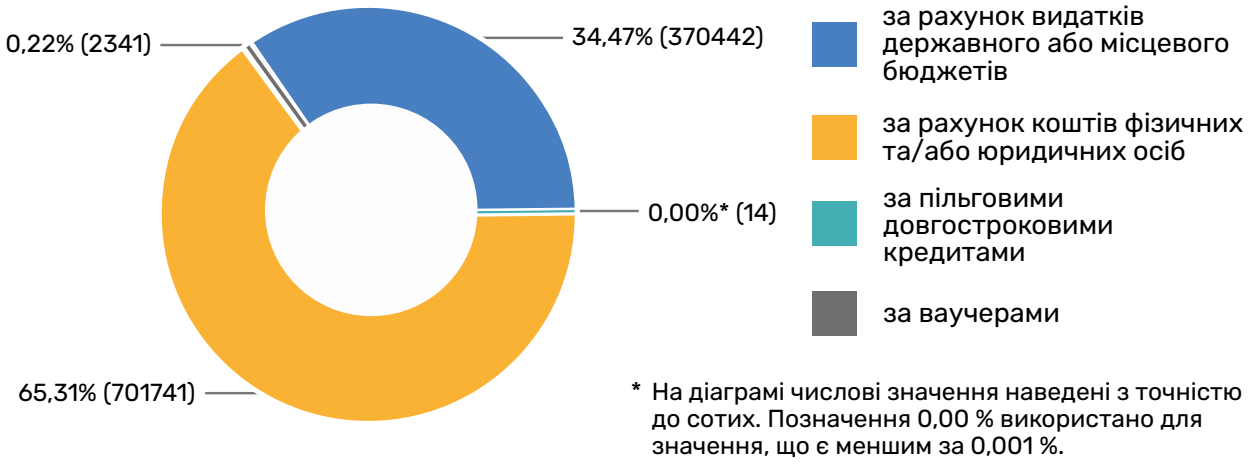

Рисунок 13. Розподіл здобувачів вищої освіти за джерелами фінансування навчання

За формами навчання розподіл є таким: переважна більшість здобувачів вищої освіти навчається за денною формою — 834 941 особа, що становить 77,70 % від загальної кількості. Заочну форму навчання обрали 233 160 осіб (21,70 %). Інші форми здобуття вищої освіти залишаються малочисельними: вечірня — 3 151 особа, дистанційна — 2 323 особи, поза аспірантурою — 963 особи (див. Рисунок 14).

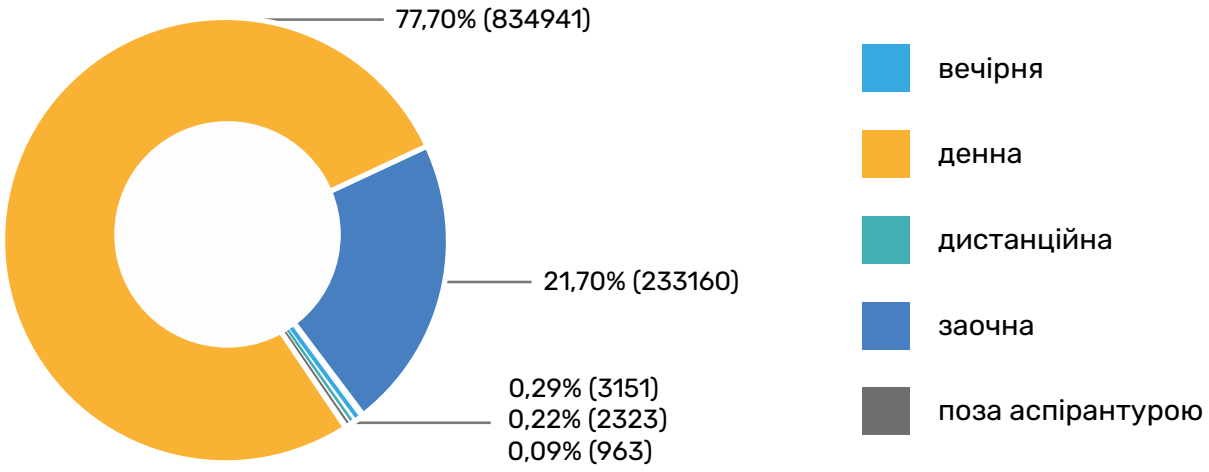

Рисунок 14. Розподіл здобувачів за формами здобуття освіти

Деталізовані кількісні дані щодо розподілу здобувачів за формами здобуття освіти та джерелами фінансування наведено у Таблиці 1 та на Рисунку 15.

Таблиця 1. Розподіл здобувачів за формами здобуття освіти та джерелами фінансування

Форма здобуття освіти	Джерело фінансування			
	За рахунок видатків державного або місцевого бюджетів	За кошти фізичних та/або юридичних осіб	За ваучером	За пільговим довго-строковим кредитом
Денна	347061	487451	416	14
Заочна	21151	210105	1903	0
Вечірня	2195	953	3	0
Дистанційна	1	2308	14	0
Поза аспірантурою	34	5	924	0

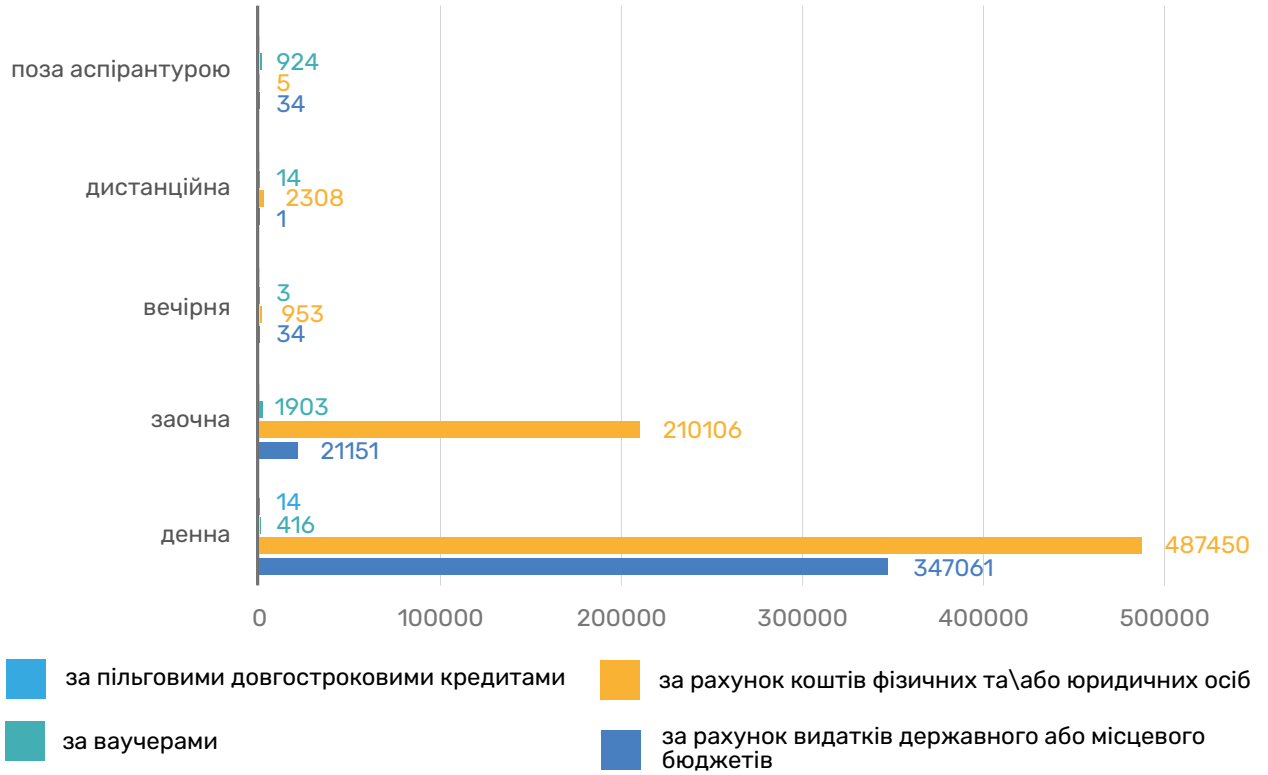

Рисунок 15. Розподіл здобувачів освіти за формами навчання та джерелами фінансування

1.3.3. Здобувачі за рівнями вищої освіти

Розподіл здобувачів за рівнями вищої освіти свідчить, що найбільше студентів навчається за освітніми програмами першого (бакалаврського)

рівня — 736 483 особи (68,53 %). За освітніми програмами другого (магістерського) рівня здобувають освіту 282 414 осіб (26,28 %), за програмами третього (освітньо-наукового) рівня — 54 766 осіб (5,10 %). За освітніми програмами початкового рівня навчаються 639 осіб, а третього (освітньо-творчого) рівня — 236 осіб; частка кожної з цих категорій становить менше 1 %.

Розподіл здобувачів освіти за рівнями освіти подано на Рисунку 16.

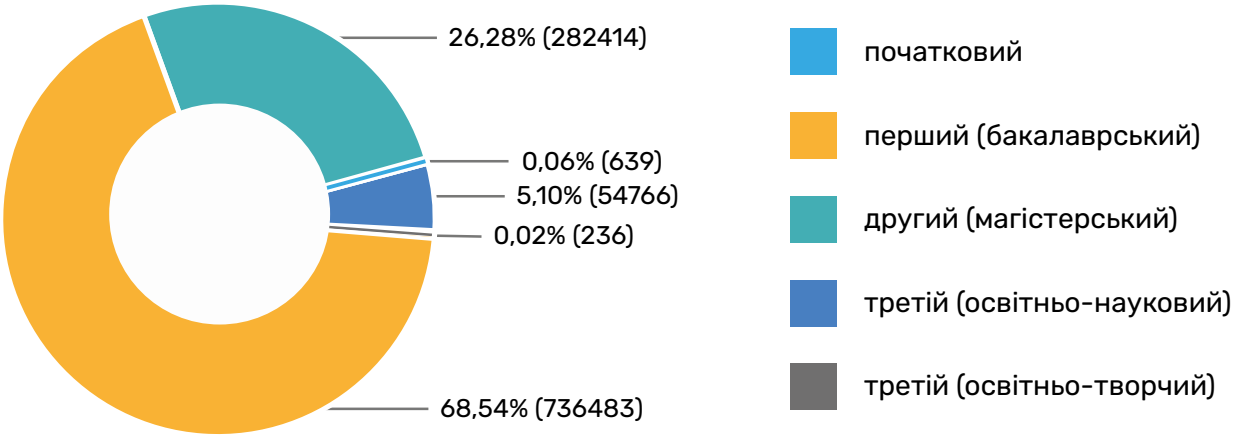

Рисунок 16. Розподіл здобувачів освіти за рівнями вищої освіти

Порівняно з 2023 роком, кількість здобувачів за освітніми програмами першого (бакалаврського) рівня зменшилася на 5,73 %, другого (магістерського) рівня — на 17,85 %, а початкового рівня — на 60,48 %. Водночас чисельність здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня зросла на 14,45 %, а третього (освітньо-творчого) рівня — на 45,68 %.

За формами навчання здобувачі освіти розподіляються так:

- початковий рівень вищої освіти: денна форма — 79,03 %, заочна форма — 20,97 %;
- перший (бакалаврський) рівень: денна форма — 79,19 %, заочна форма – 20,51 %, інші форми (вечірня, дистанційна) — менше 1 %;
- другий (магістерський) рівень: денна форма — 72,68 %, заочна форма — 27,04 %, інші форми — менше 1 %;
- третій (освітньо-науковий) рівень: денна форма — 83,56 %, заочна форма — 10,14 %, вечірня форма — 4,56 %, поза аспірантурою — 1,74 %;
- третій (освітньо-творчий) рівень: денна форма – 90,68 %, заочна форма — 3,39 %, вечірня форма — менше 1 %, поза аспірантурою — 5,51 %.

Аналіз даних щодо форм здобуття вищої освіти свідчить, що на всіх рівнях вищої освіти найбільш поширеною залишається денна форма навчання. Частка заочної форми збільшується з кожним наступним рівнем вищої освіти, зокрема на другому (магістерському) та третьому (освітньо-науковому). Частка здобувачів вечірньої та дистанційної форм навчання залишається незначною.

Порівняно з 2023 роком загальна структура форм здобуття освіти залишається відносно стабільною. Частка денної форми зросла на третьому (освітньо-науковому) рівні — на 5,64 % та на третьому (освітньо-творчому) — на 4,23 %; залишилася майже незмінною на першому (бакалаврському) рівні та суттєво зменшилася на початковому — на 10,99 %. Частка заочної форми зросла на другому (магістерському) рівні — на 1,65 %, зменшилась на першому

(бакалаврському) рівні — на 0,92 %, на третьому (освітньо-науковому) — на 20,16 %, а також на третьому (освітньо-творчому) рівні — на 21,16 %.

Деталізовані кількісні дані щодо розподілу здобувачів за рівнями та формами здобуття вищої освіти наведено у Таблиці 2 та на Рисунку 17.

Таблиця 2. Розподіл здобувачів за рівнями та формами здобуття вищої освіти

Форма здобуття освіти	Рівень вищої освіти				
	початковий	перший (бакалаврський)	другий (магістерський)	третій (освітньо-науковий)	третій (освітньо-творчий)
Денна	505	583 203	205 254	45 765	214
Заочна	134	151 089	76 376	5 553	8
Вечірня	0	375	277	2 498	1
Дистанційна	0	1 816	507	0	0
Поза аспірантурою				950	13

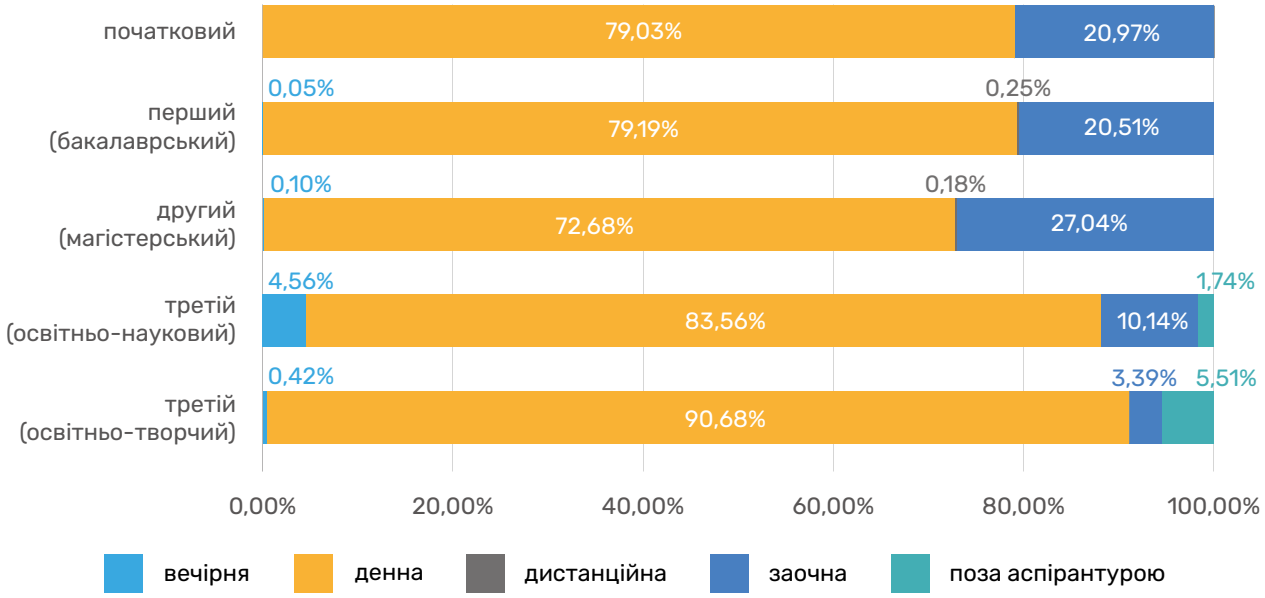

Рисунок 17. Розподіл здобувачів за рівнями вищої освіти та формами здобуття вищої освіти, у % від загальної кількості здобувачів вищої освіти кожного рівня

Розподіл здобувачів освіти за джерелами фінансування навчання демонструє суттєві відмінності залежно від рівня освіти (див. Рисунок 18).

На початковому рівні вищої освіти 68,70 % здобувачів освіти навчаються за рахунок коштів фізичних та/або юридичних осіб, 31,30 % — за рахунок

видатків державного або місцевого бюджетів. У порівнянні з минулим роком (58 % і 42 % відповідно) відбулося зростання частки здобувачів освіти, що навчаються за рахунок коштів фізичних та/або юридичних осіб.

На першому (бакалаврському) рівні 63,85 % здобувачів освіти навчаються за рахунок коштів фізичних та/або юридичних осіб, 36,14 % — за рахунок видатків державного або місцевого бюджетів. Частка здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, що навчаються за ваучерами або пільговими кредитами, становить менше 1 %. Відповідні показники для цієї категорії здобувачів освіти майже не змінилися у порівнянні з попереднім роком.

На другому (магістерському) рівні 69,23 % здобувачів освіти навчаються за рахунок коштів фізичних та/або юридичних осіб, 29,97 % — за рахунок видатків державного або місцевого бюджетів, 0,80 % — за ваучерами, менше 0,01 % — за пільговим довгостроковим кредитом. У порівнянні з минулим роком (71 % і 28 % відповідно для фінансування за рахунок коштів фізичних та/або юридичних осіб і видатків державного або місцевого бюджетів), відбулося незначне зменшення частки фінансування за рахунок коштів фізичних та/або юридичних осіб.

На третьому (освітньо-науковому) рівні 64,75 % здобувачів освіти навчаються за рахунок коштів фізичних та/або юридичних осіб, 35,24 % — за рахунок видатків державного або місцевого бюджетів. Частка здобувачів, що навчаються за ваучером, становить 0,01 %. Показники майже не змінилися порівняно з минулим роком.

На третьому (освітньо-творчому) рівні 47,88 % здобувачів освіти навчаються за рахунок коштів фізичних та/або юридичних осіб, 52,12 % — за рахунок видатків державного або місцевого бюджетів. У порівнянні з попереднім роком (56 % і 44 % відповідно), відбулося зростання частки здобувачів освіти, що навчаються за рахунок видатків державного або місцевого бюджетів.

Деталізовані кількісні дані щодо розподілу здобувачів за рівнями вищої освіти та джерелами фінансування навчання наведено у Таблиці 3 та на Рисунку 18.

Таблиця 3. Розподіл здобувачів за рівнями вищої освіти та джерелами фінансування

Джерело фінансування	Рівень вищої освіти				
	початковий	перший (бакалаврський)	другий (магістерський)	третій (освітньо-науковий)	третій (освітньо-творчий)
за рахунок видатків державного або місцевого бюджетів	200	266 182	84 637	19 300	123
за рахунок коштів фізичних та/або юридичних осіб	439	470 211	195 517	35 461	113

Джерело фінансування	Рівень вищої освіти				
	початковий	перший (бакалаврський)	другий (магістерський)	третій (освітньо-науковий)	третій (освітньо-творчий)
за ваучером	0	83	2 253	5	0
за пільговим довгостроковим кредитом	0	7	7	0	0

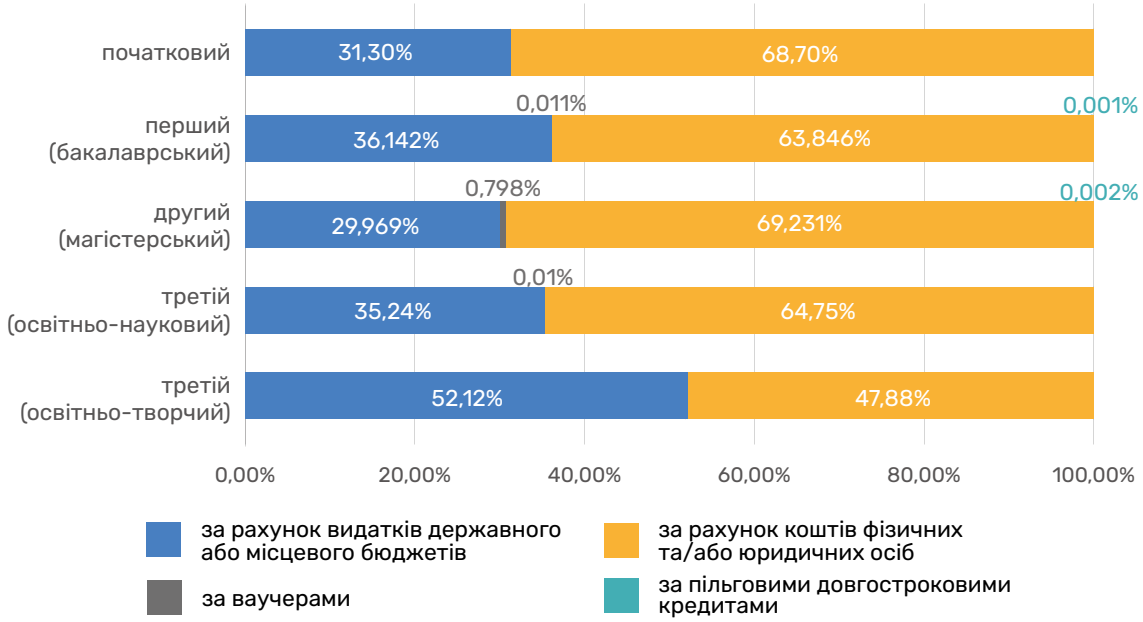

Рисунок 18. Розподіл здобувачів за рівнями освіти та джерелами фінансування навчання, у % від загальної кількості здобувачів вищої освіти кожного рівня

1.3.4. Здобувачі за спеціальностями

Розподіл здобувачів освіти за спеціальностями свідчить, що станом на 1 січня 2025 року найбільша кількість осіб здобувають вищу освіту за такими спеціальностями:

- 081 Право — 75 240 здобувачів освіти, що становить 7,00 % від загальної кількості;
- 073 Менеджмент — 62 722 здобувачі освіти (5,84 %);
- 053 Психологія — 59 217 здобувачів освіти (5,51 %);
- 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) — 52 149 здобувачів освіти (4,85 %);
- 122 Комп'ютерні науки та інформаційні технології — 37 064 здобувачі освіти (3,45 %).

Зазначимо, що минулого року на п'ятій позиції за кількістю здобувачів освіти була спеціальність 222 Медицина, за якою навчалось 41 739 осіб, що становило 3,55 % від загальної кількості здобувачів освіти минулого року.

Розподіл здобувачів освіти за п’ятьма спеціальностями, на яких станом на 1 січня 2025 року навчалась найбільша кількість студентів, наведено на Рисунку 19.

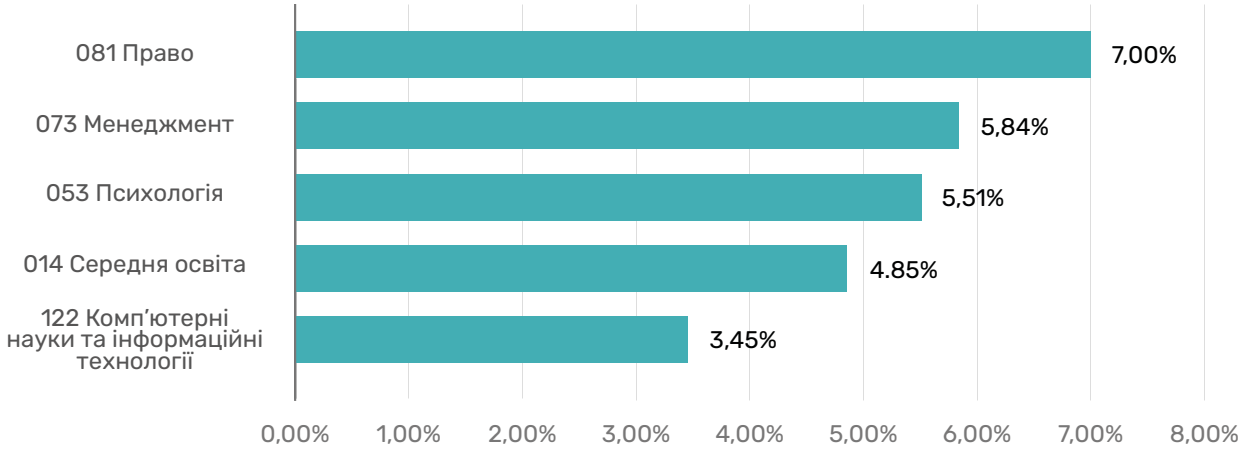

Рисунок 19. Розподіл здобувачів освіти за п’ятьма найпопулярнішими спеціальностями

На основі даних щодо кількості здобувачів освіти за кожною із спеціальностей було складено загальний рейтинг спеціальностей, у якому місце кожної спеціальності визначається її рангом (порядковим номером) у впорядкованому за спаданням кількості здобувачів освіти переліку усіх спеціальностей.

Деталізовані дані щодо кількості здобувачів вищої освіти за спеціальностями, на яких станом на 1 січня 2025 року навчалась найбільша кількість студентів, а також їх порівняння з відповідними даними 2024 року наведено у Таблиці 4.

Таблиця 4. Розподіл здобувачів освіти за найпопулярнішими спеціальностями

Спеціальність	Місце в загальному рейтингу на 1 січня 2025 року	Зміна місця в рейтингу в порівнянні з 1 січня 2024 року	На 1 січня 2025 року		На 1 січня 2024 року	
			Кількість	% від загальної кількості здобувачів освіти	Кількість	% від загальної кількості здобувачів освіти
081 Право	1	Без змін	75 240	7,00	85 866	7,31
073 Менеджмент	2	Без змін	62 722	5,84	66 101	5,63
053 Психологія	3	↑ 1	59 217	5,51	51 061	4,35
014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)	4	↓ 1	52 149	4,85	60 551	5,15

Спеціальність	Місце в загальному рейтингу на 1 січня 2025 року	Зміна місця в рейтингу в порівнянні з 1 січня 2024 року	На 1 січня 2025 року		На 1 січня 2024 року	
			Кількість	% від загальної кількості здобувачів освіти	Кількість	% від загальної кількості здобувачів освіти
122 Комп'ютерні науки та інформаційні технології	5	↑ 1	37 064	3,45	39 388	3,35
222 Медицина	7	↓ 2	33 604	3,13	41 739	3,55

Порівняння розподілу здобувачів освіти за спеціальностями на різних рівнях дозволяє виявити як збіги, так і відмінності.

На початковому рівні вищої освіти найбільше здобувачів освіти навчається за спеціальністю 226 Фармація, промислова фармація — 168 осіб, що становить 26,29 % від загальної кількості здобувачів початкового рівня, тоді як у минулому році ці показники становили: 227 осіб і 14,04 % відповідно. Водночас у загальному рейтингу спеціальностей ця спеціальність посідає 32 місце (0,92 % від загальної кількості здобувачів вищої освіти), а в минулому році вона займала 24 місце відповідно із показником 1,23 % від загальної кількості здобувачів освіти. На другому місці за кількістю здобувачів освіти на початковому рівні спеціальність 073 Менеджмент — 60 осіб (9,39 % від кількості здобувачів освіти початкового рівня), що збігається з місцем спеціальності у загальному рейтингу із показником 5,84 % від загальної кількості здобувачів. На третьому місці за кількістю здобувачів освіти на початковому рівні спеціальність 071 Облік і оподаткування — 57 осіб (8,92 %), натомість у загальному рейтингу ця спеціальність посідає 21 місце (1,36 %); на четвертому місці спеціальність 015 Професійна освіта — 39 осіб (6,1 %), яка в загальному рейтингу спеціальностей перебуває на 36 місці (0,86 %), а на п'ятому — спеціальність 133 Галузеве машинобудування — 36 осіб (5,63 %), яка у загальному рейтингу спеціальностей посідає 26 місце (1,13 %) (див. Рисунок 20).

На першому (бакалаврському) рівні найбільше здобувачів освіти навчається за спеціальністю 081 Право — 53 176 осіб, що становить 7,22 % від загальної кількості здобувачів першого (бакалаврського) рівня, що співпадає із місцем спеціальності у загальному рейтингу – також перше місце (7 % від загальної кількості здобувачів вищої освіти). На другому місці за кількістю здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальність 073 Менеджмент — 43 213 осіб (5,87 %), що також збігається із місцем спеціальності у загальному рейтингу – друге місце (5,84 %). На третьому місці спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) — 39 239 осіб

(5,33 %), яка в загальному рейтингу посідає четверте місце (4,85 %); а на четвертому місці спеціальність 053 Психологія — 36 640 осіб (4,97 %), яка в загальному рейтингу є третьою (5,51 %). На п'ятому місці спеціальність 035 Філологія — 30448 осіб (4,13 %), яка в загальному рейтингу посідає шосте місце (3,38 %) (див. Рисунок 21).

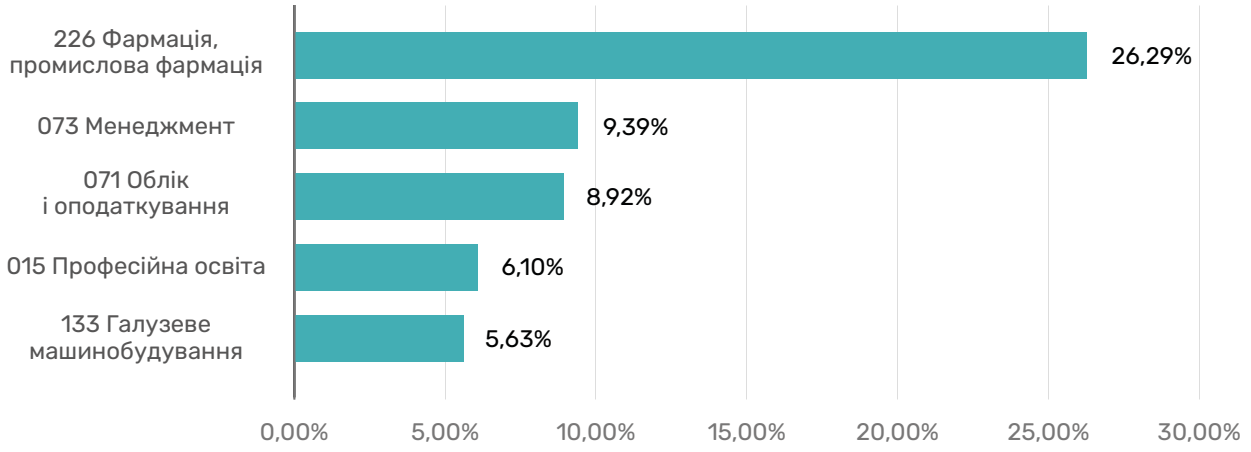

Рисунок 20. Розподіл здобувачів освіти за п'ятьма найпопулярнішими для початкового рівня вищої освіти спеціальностями

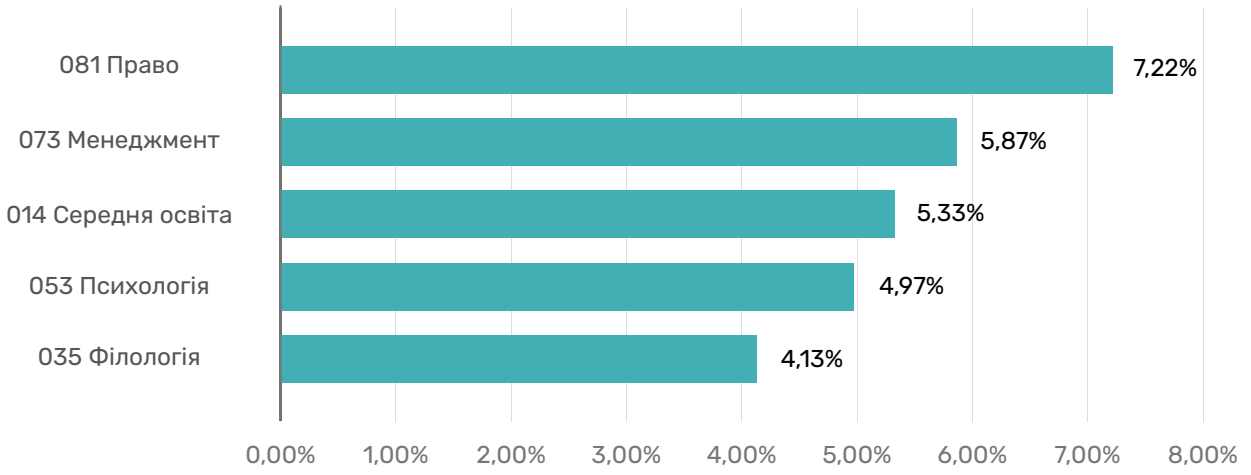

Рисунок 21. Розподіл здобувачів освіти за п'ятьма найпопулярнішими для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностями

На другому (магістерському) рівні найбільше здобувачів освіти навчається за спеціальністю 222 Медицина — 31 533 осіб, що становить 11,17 % від загальної кількості здобувачів другого (магістерського) рівня), водночас у загальному рейтингу ця спеціальність посідає сьоме місце (3,14 % від загальної кількості здобувачів вищої освіти). На другому місці спеціальність 053 Психологія — 21 197 осіб (7,51 %), яка в загальному рейтингу посідає третє місце (5,51 %); на третьому місці спеціальність 081 Право — 16 586 осіб (5,87 %), яка має перше місце у загальному рейтингу спеціальностей (7 %); на четвертому місці спеціальність 073 Менеджмент — 16 259 осіб (5,76 %), друге місце в загальному рейтингу (5,84 %); на п'ятому місці спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) — 12 514 осіб (4,43 %), яка посідає четверте місце у загальному рейтингу спеціальностей (4,85 %) (див. Рисунок 22).

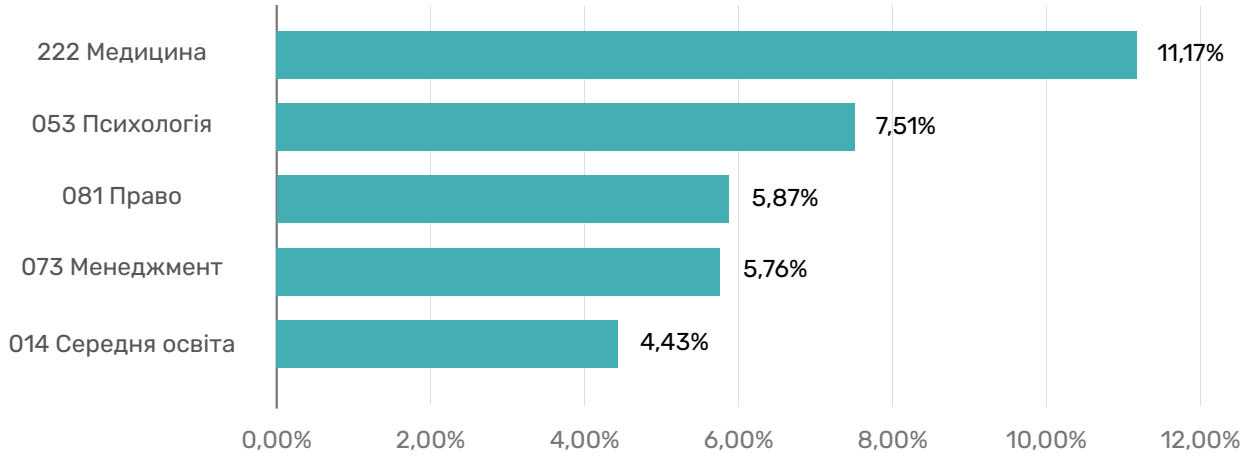

Рисунок 22. Розподіл здобувачів освіти за п'ятьма найпопулярнішими для другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальностями

На третьому (освітньо-творчому) рівні найбільше здобувачів освіти навчається за спеціальністю 025 Музичне мистецтво – 180 осіб, що становить 76,27 % від загальної кількості здобувачів освіти за цим рівнем. Минулого року таких здобувачів освіти було 98 осіб, що становило 60,49% (див. Рисунок 23).

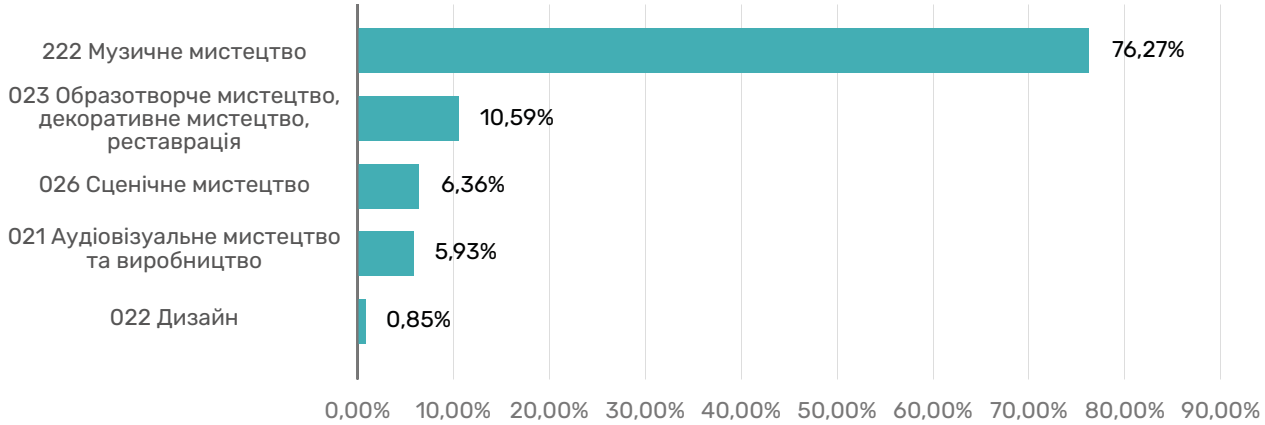

Рисунок 23. Розподіл здобувачів освіти за п'ятьма найпопулярнішими для третього (освітньо-творчого) рівня вищої освіти спеціальностями

На третьому (освітньо-науковому) рівні найбільше здобувачів освіти навчається за спеціальністю 081 Право — 5 469 осіб, що становить 9,99 % від загальної кількості здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня), що відповідає загальному рейтингу спеціальностей – також перше місце (7 % від загальної кількості здобувачів вищої освіти); на другому місці спеціальність 051 Економіка — 5 094 осіб (9,3 %), яка у загальному рейтингу посідає восьме місце (2,60 %); на третьому місці спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування — 4 006 (7,31%), яка в загальному рейтингу перебуває на сімнадцятому місці (1,56 %); на четвертому місці спеціальність 073 Менеджмент — 3 190 осіб (5,82 %), яка має друге місце в загальному рейтингу (5,84 %); на п'ятому місці спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки — 2 432 осіб (4,44 %), яка у загальному рейтингу спеціальностей посідає п'ятдесят сьоме місце (0,41 %) (див. Рисунок 24).

Деталізовані результати порівняння розподілів здобувачів освіти за спеціальностями в залежності від рівня вищої освіти наведено в Таблиці 5. Порівняння для третього (освітньо-творчого) рівня не проводилось, оскільки

підготовка здобувачів за цим рівнем здійснюється лише для спеціальностей галузі знань 02 Культура і мистецтво.

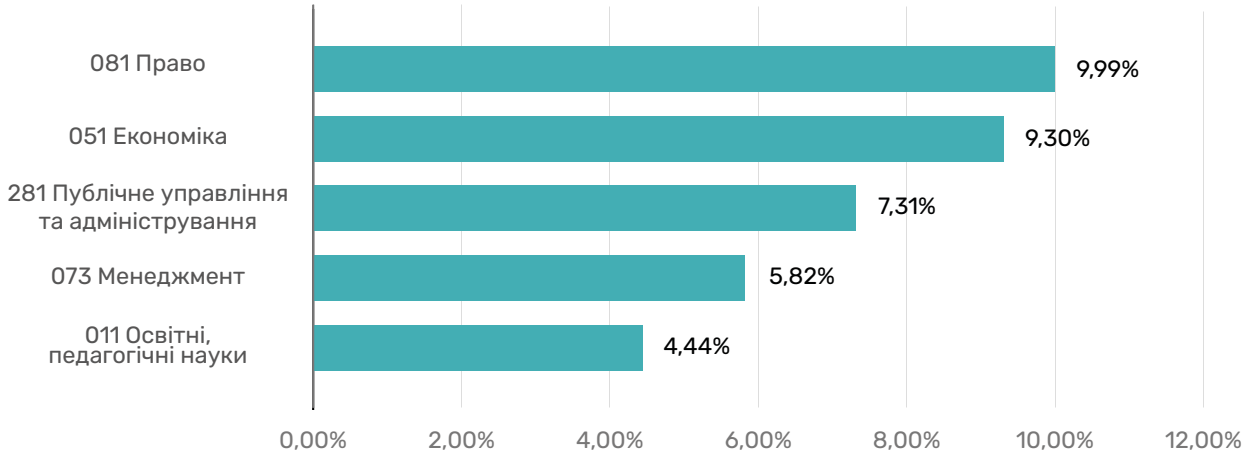

Рисунок 24. Розподіл здобувачів освіти за п'ятьма найпопулярнішими для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальностями

Таблиця 5. Порівняння спеціальностей за місцем у рейтингу відповідного рівня вищої освіти та в загальному рейтингу

Спеціальність	Місце в рейтингу для відповідного рівня освіти	Місце в загальному рейтингу
Початковий рівень вищої освіти		
226 Фармація, промислова фармація	1	32
073 Менеджмент	2	2
071 Облік і оподаткування	3	21
015 Професійна освіта	4	36
133 Галузеве машинобудування	5	26
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти		
081 Право	1	1
073 Менеджмент	2	2
014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)	3	4
053 Психологія	4	3
035 Філологія	5	6
Другий (магістерський) рівень вищої освіти		
222 Медицина	1	7

Спеціальність	Місце в рейтингу для відповідного рівня освіти	Місце в загальному рейтингу
053 Психологія	2	3
081 Право	3	1
073 Менеджмент	4	2
014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)	5	4
Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти		
081 Право	1	1
051 Економіка	2	8
281 Публічне управління та адміністрування	3	17
073 Менеджмент	4	2
011 Освітні, педагогічні науки	5	57

Отже, найбільш суттєві відмінності у розподілі здобувачів за спеціальностями спостерігаються для початкового та третього (освітньо-творчого/освітньо-наукового) рівнів вищої освіти. Натомість для першого (бакалаврського) рівня чотири найпопулярніші спеціальності повністю збігаються зі спеціальностями, що займають перші чотири позиції у загальному рейтингу спеціальностей.

Аналіз розподілу здобувачів за спеціальностями в закладах приватної форми власності свідчить про певні характерні особливості. Зокрема, суттєво вищу частку здобувачів у закладах приватної форми власності спостерігаємо за такими спеціальностями: 073 Менеджмент — 13,19 % (у закладах державної форми власності — 5,1 %); 081 Право — 12,81 % (у державних — 6,29 %); 053 Психологія — 10,17 % (у закладах державної форми власності — 4,89 %). Для спеціальностей 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок і 051 Економіка також спостерігається вища частка здобувачів у закладах приватної форми власності (4,77 % і 4,15 % відповідно), хоча різниця з закладами державної форми власності є менш вираженою. Для спеціальності 122 Комп'ютерні науки співвідношення частки здобувачів є приблизно однаковим: 3,12 % у закладах приватної форми власності проти 3,55 % у закладах державної форми власності. Натомість у закладах приватної форми власності спостерігається вкрай низька кількість здобувачів або їхня відсутність за такими галузями знань: 10 Природничі науки, 11 Математика та статистика, 13 Механічна інженерія, 14 Електрична інженерія, 15 Автоматизація та приладобудування, 16 Хімічна та біоінженерія, 17 Електроніка та телекомунікації, 18 Виробництво та технології (крім спеціальності

181 Харчові технології), 20 Аграрні науки та продовольство, 21 Ветеринарна медицина, 27 Транспорт. Дані щодо здобувачів за галуззю знань 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону не оприлюднюються.

Свою специфіку має розподіл здобувачів за спеціальностями в закладах комунальної форми власності. Найбільшою є частка здобувачів, які навчаються за спеціальністю 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) — 8,56% від загальної кількості здобувачів вищої освіти, тоді як у закладах державної форми власності цей показник становить 5,07 %. На другому місці — частка здобувачів за спеціальністю 053 Психологія — 7,82 % (у закладах державної форми власності — 4,89 %), на третьому — 035 Філологія — 7,23 % (у закладах державної форми — 3,47 %), на четвертому — 081 Право — 7,2 % (у закладах державної форми — 6,29 %), на п'ятому — 013 Початкова освіта — 7,15 % (у закладах державної форми — 1,12 %). Натомість у закладах комунальної форми власності відсутні або представлені вкрай незначною кількістю здобувачі за спеціальностями галузей знань: 04 Богослов'я, 10 Природничі науки, 11 Математика та статистика, 13 Механічна інженерія, 14 Електрична інженерія, 15 Автоматизація та приладобудування, 16 Хімічна та біоінженерія, 17 Електроніка та телекомунікації, 18 Виробництво та технології, 19 Архітектура та будівництво, 20 Аграрні науки та продовольство, 21 Ветеринарна медицина, 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону, 26 Цивільна безпека, 27 Транспорт, 29 Міжнародні відносини. Дані щодо здобувачів освіти за галуззю знань 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону не оприлюднюються.

1.3.5. Здобувачі за закладами освіти

Станом на 1 січня 2025 року здобувачі освіти початкового рівня вищої освіти навчались у 31 закладі освіти (минулого року – у 39), першого (бакалаврського) рівня – у 413 закладах освіти (минулого року – у 428), другого (магістерського) рівня – у 314 закладах освіти (минулого року – у 321), третього (освітньо-творчого) рівня – у 9 закладах освіти (як і минулого року), третього (освітньо-наукового) рівня – у 406 закладах (минулого року – у 405).

Аналіз розподілу студентів за формою власності закладів освіти показує, що найбільшу частину студентів становлять здобувачі освіти в закладах державної форми власності — 87,22 % (937 216 осіб). Здобувачі освіти в закладах приватної форми власності складають 10,60 % (113 905 осіб). У закладах комунальної форми власності навчається лише 2,18 % (23 417 осіб) (див. Рисунок 25).

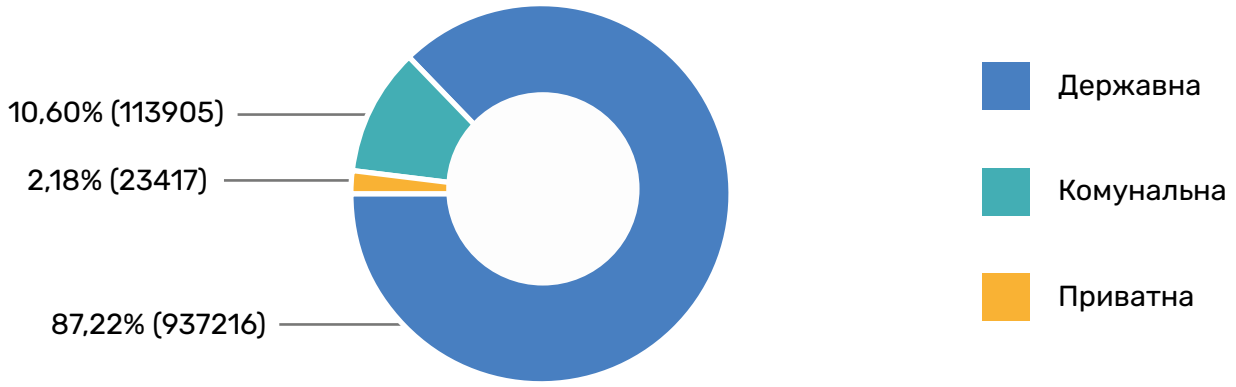

Рисунок 25. Розподіл здобувачів освіти за закладами вищої освіти різних форм власності

Аналіз розподілу здобувачів вищої освіти за формами власності закладів та джерелами фінансування навчання показує такі особливості:

- за рахунок видатків державного або місцевого бюджетів найбільше здобувачів освіти навчається в закладах державної і комунальної форм власності;
- за кошти фізичних та/або юридичних осіб — у закладах державної і приватної форм власності;
- за ваучером — у закладах державної форми власності;

також декілька здобувачів мають пільговий довгостроковий кредит у закладах державної і приватної форм власності (див. Таблицю 6 та Рисунок 26).

Таблиця 6. Розподіл здобувачів освіти за формою власності закладу та джерелами фінансування навчання

Форма власності закладу вищої освіти	За кошти державного або місцевого бюджетів	За кошти фізичних та/або юридичних осіб	За ваучером	За пільговим довгостроковим кредитом	Всього
державна	359243	575678	2288	7	937216
комунальна	10182	13191	44	0	23417
приватна	1016	112873	9	7	113905
	370441	701742	2341	14	1074538

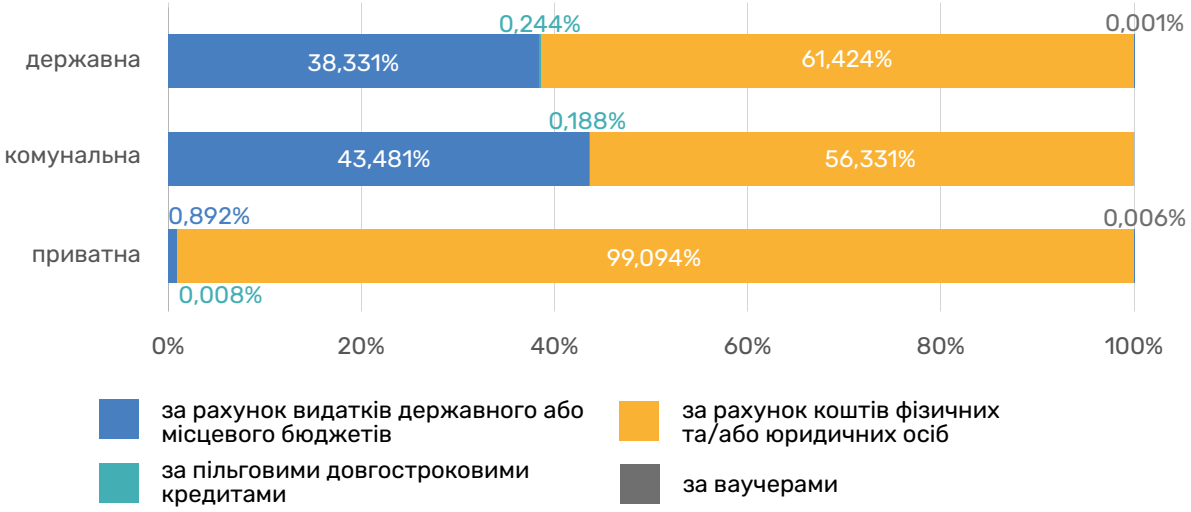

Рисунок 26. Розподіл здобувачів освіти за формою власності закладу та джерелами фінансування навчання

Аналіз розподілу здобувачів вищої освіти за формами власності закладів і рівнем вищої освіти свідчить про такі особливості:

- початковий рівень вищої освіти: переважна більшість здобувачів (97,65 %) навчається у закладах державної форми власності, частка здобувачів у закладах комунальної та приватної форм власності є незначною;
- перший (бакалаврський) рівень: 87,13 % — у закладах державної форми

власності, 2,47 % — комунальної, 10,40 % — приватної;
- другий (магістерський) рівень: 88,06 % — у закладах державної форми власності, 1,60 % — комунальної, 10,34 % — приватної;
- третій (освітньо-науковий) рівень: 84,00 % — у закладах державної форми власності, 1,18 % — комунальної, 14,82 % — приватної;
- третій (освітньо-творчий) рівень: 92,80 % — у закладах державної форми власності, 7,20 % — комунальної.

Істотних змін у розподілі здобувачів за формами власності закладів порівняно з минулим роком не відбулося для початкового, першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти. Для третього (освітньо-наукового) рівня спостерігається зменшення частки здобувачів освіти у закладах державної форми власності на 5,6 %, а для третього (освітньо-творчого) рівня — на 1,6 %. (див. Рисунок 27).

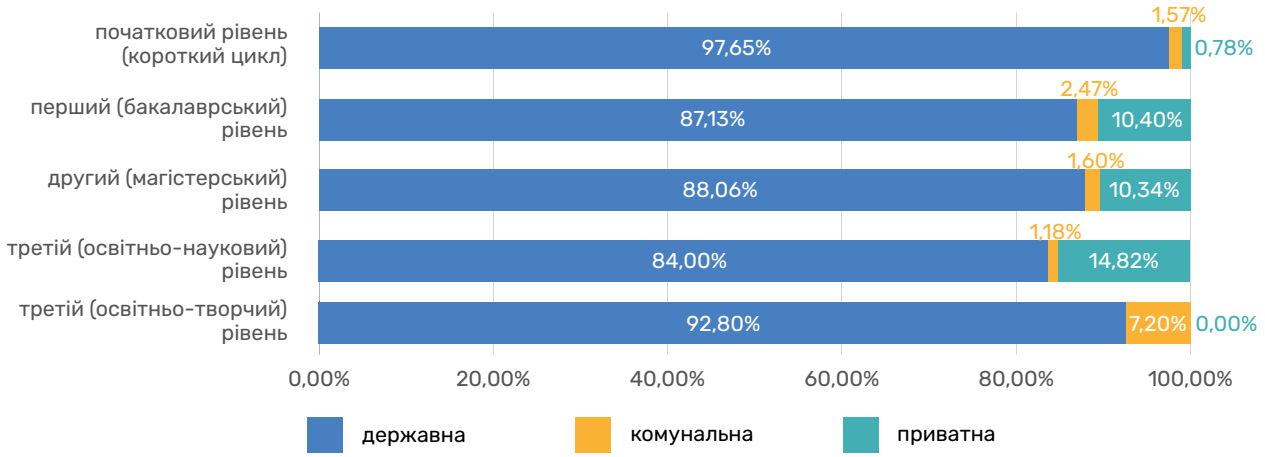

Рисунок 27. Розподіл здобувачів різних рівнів вищої освіти за закладами вищої освіти різних форм власності

1.3.6. Регіональний розподіл здобувачів

Спостерігається аналогія між розподілами здобувачів освіти за регіонами України з відповідним розподілом закладів освіти (Рисунок 3): 25,54 % навчається в м. Києві, 9,97 % — у Львівській області, 9,81 % — у Харківській області, 6,46 % — у Дніпропетровській області й 6,21% — в Одеській області (див. Рисунок 28).

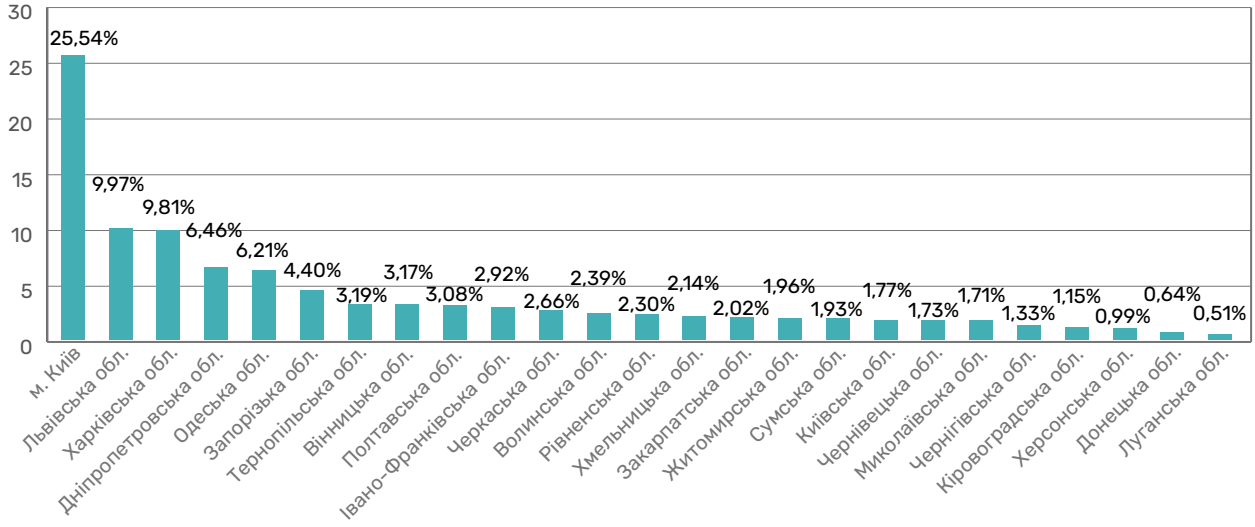

Рисунок 28. Регіональний розподіл здобувачів освіти за місцем навчання

1.3.7. Здобувачі вищої освіти, підготовка яких здійснюється за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста

Станом на початок 2025 року 88 осіб продовжували здобувати вищу освіту за освітніми програмами освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста[9]. З них 1 особа навчалась за рахунок видатків державного та/або місцевого бюджету, а 87 осіб — за кошти фізичних та/або юридичних осіб.

Щодо форми навчання, 67 осіб здобувають освіту за денною формою навчання, а 21 особа — за заочною формою навчання.

Розподіл за спеціальностями: Стоматологія — 18, Право — 1, Ветеринарна медицина — 1, Середня освіта — 19, Автомобільний транспорт — 10, Комп'ютерна інженерія — 16, Терапія та реабілітація — 7, Медицина — 15, Комп'ютерні науки та інформаційні технології — 1.

Розподіл за формою власності закладу вищої освіти: у закладах державної форми власності навчаються 3 особи, у закладах комунальної форми власності — 19, у закладах приватної форми власності — 66.

Детальна інформація за закладами вищої освіти наведена у Таблиці 7.

Таблиця 7. Розподіл здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста за закладами вищої освіти, формами власності закладів, формами навчання, джерелами фінансування

ЗВО	Форма навчання	Спеціальність	Джерело фінансування		Всього
			бюджет	контракт	
ЗВО державної форми власності					
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	денна	221 Стоматологія	-	1	1
Національний університет «Одеська юридична академія»	заочна	081 Право	1	-	1
Поліський національний університет	денна	211 Ветеринарна медицина	-	1	1
ЗВО комунальної форми власності					
Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради	заочна	014 Середня освіта (Інформатика)	-	19	19

[9] Відповідно до переліку спеціальностей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29 квітня 2015 р. № 266.

ЗВО	Форма навчання	Спеціальність	Джерело фінансування		Всього
			бюджет	контракт	
ЗВО приватної форми власності					
Вищий навчальний заклад «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»»	заочна	274 Автомобільний транспорт	-	10	33
		123 Комп'ютерна інженерія	-	16	
		227 Терапія та реабілітація	-	7	
Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародна академія екології та медицини»	денна	222 Медицина	-	12	27
		221 Стоматологія	-	15	
Товариство з обмеженою відповідальністю «Європейський медичний університет»	денна	222 Медицина	-	3	5
		221 Стоматологія	-	2	
Заклад вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»»	денна	122 Комп'ютерні науки та інформаційні технології	-	1	1

1.4. Викладацький склад закладів вищої освіти

1.4.1. Джерело даних і методика обробки

На початок 2025 року згідно з відповіддю ДП «Інфоресурс» на запит Національного агентства, в базі ЄДЕБО було представлено 127286 записів про науково-педагогічних, педагогічних і наукових працівників, які здійснюють викладацьку діяльність у закладах вищої освіти (далі — викладачі). Оскільки особа може займати декілька посад, якщо працює за сумісництвом або суміщенням, кожна така посада представлена в базі окремим записом, що призводить до дублювань.

Для уникнення дублювань з переліку було вилучено записи двох категорій:

1) записи, в яких одночасно збігаються прізвище, ім'я та по батькові, вік, серія та номер документа про науковий ступінь, серія та/або номер документа про вчене звання. У результаті було отримано 72609 унікальних записів, що однозначно визначають працівників, які мають науковий ступінь та/або вчене звання.

2) записи, в яких одночасно дублюються ПІБ, стать та вік працівника і немає відміток про наявність наукового ступеня та вченого звання. У результаті було отримано унікальних 33375 записів щодо викладачів, у яких немає відміток про наявність наукового ступеня та вченого звання.

Частка вилучених записів щодо працівників без наукового ступеня та вченого звання становить приблизно 3,3 % від загальної кількості записів та приблизно 9,6 % від кількості записів, що стосуються працівників без наукового ступеня та вченого звання. Таким чином, їх вилучення могло призвести до незначного збільшення похибки результатів, отриманих для вибірки в цілому (не більше ніж на 1,7 %), а також висновків, отриманих для частини вибірки, що стосується працівників без наукового ступеня та вченого звання (не більше ніж на 4,9 %). Для частини вибірки, що стосується викладачів, які мають науковий ступінь та/або вчене звання, отримані результати й висновки є точними.

Таким чином, на основі даних ЄДЕБО після усунення дублювань сформовано вибірку для аналізу, що налічує 105 984 унікальні записи щодо науково-педагогічних, педагогічних та наукових працівників, які здійснюють викладацьку діяльність у закладах вищої освіти.

1.4.2. Характеристика науково-педагогічних, педагогічних та наукових працівників, які здійснюють викладацьку діяльність у закладах вищої освіти (загальна вибірка)

Загалом серед викладачів переважають жінки (57,3 % від загальної кількості усіх працівників) (див. Рисунок 29).

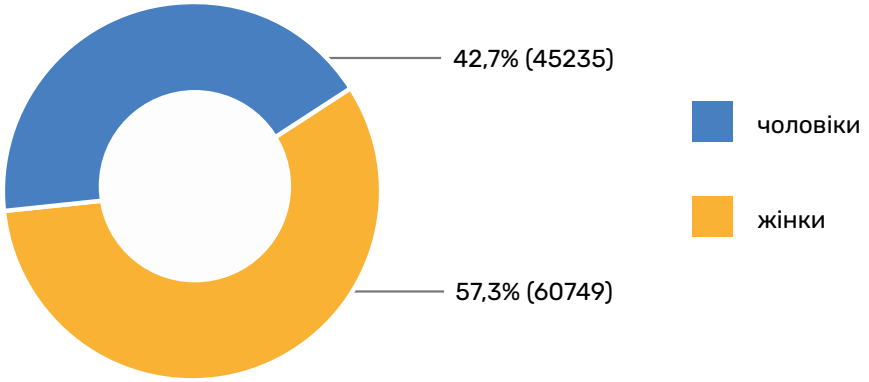

Рисунок 29. Гендерний розподіл викладачів

Важливим є показник кількості осіб з науковими ступенями: 80,4 % працівників мають наукові ступені, зокрема 15,8 % мають ступінь доктора наук і 64,6 % — кандидата наук чи доктора філософії. У гендерному розрізі ситуація відрізняється (див. Рисунок 30). Серед викладачів чоловіків частка осіб з науковим ступенем становить 86,3 %, тоді як серед жінок — лише 75,9 %. Серед викладачів чоловіків більша частка докторів наук — 21,6 % , тоді як серед жінок — 11,5 %.

Також спостерігається різниця в розподілі наукових ступенів у чоловіків та жінок (див. Рисунок 31): серед докторів наук більшість (58,4 %) чоловіків. Для кандидатів наук/докторів філософії ситуація інша — більшість

(57,2 %) становлять жінки. Серед викладачів без наукового ступеня також переважають жінки (70,3 %).

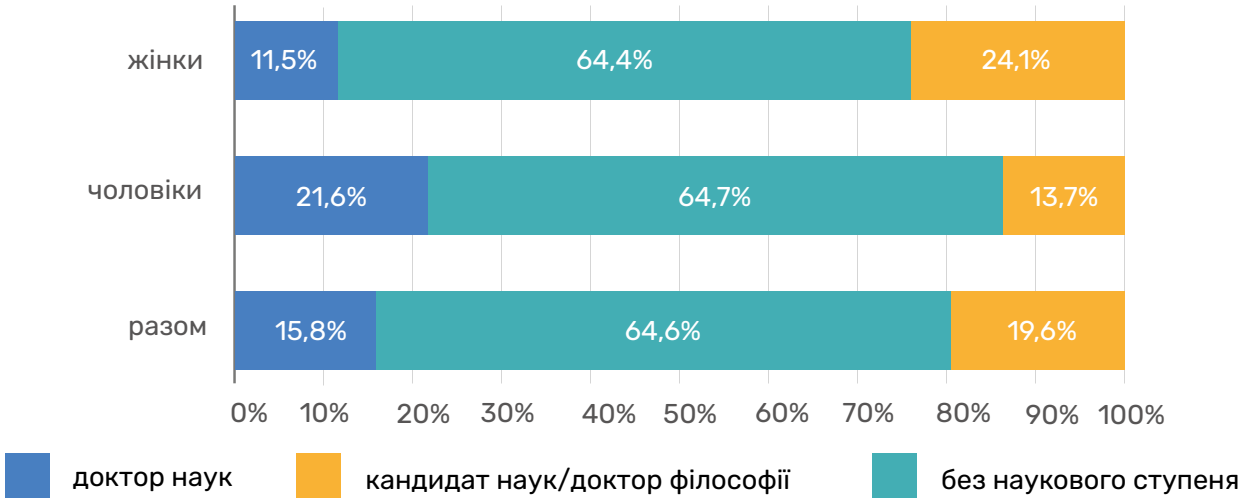

Рисунок 30. Частка викладачів із науковими ступенями

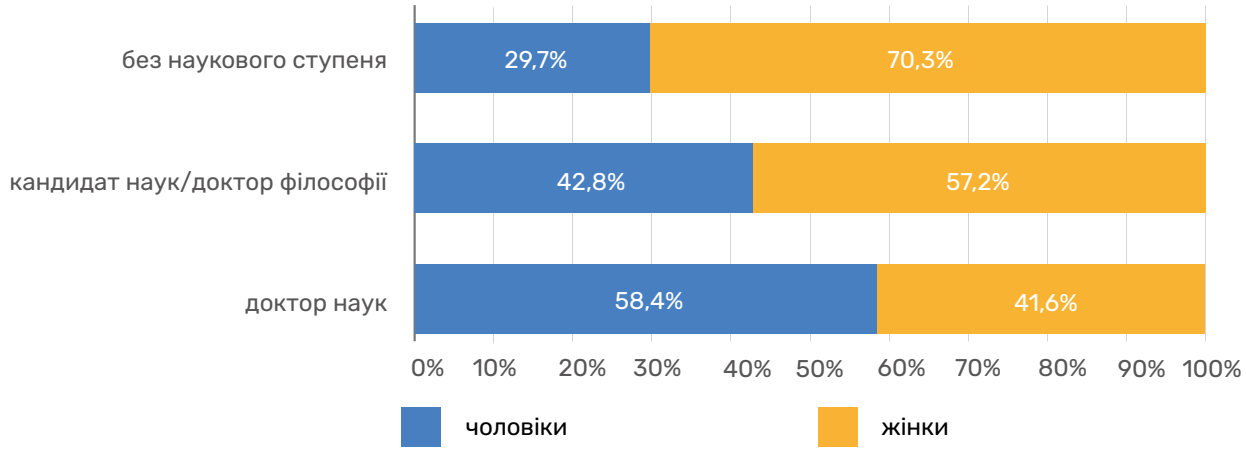

Рисунок 31. Гендерний розподіл наявності наукових ступенів у викладачів

Частка викладачів із вченими званнями становить 59,1 % від загальної кількості працівників, з них 12,4 % мають вчене звання професора, 43,1 % — доцента і 3,6 % — старшого наукового співробітника (старшого дослідника).

Важливо зазначити відмінність у розподілі часток викладачів із вченими званнями у гендерному розрізі. Серед чоловіків звання професора мають 17,2 % осіб, тоді як серед жінок — 8,8 %. Частки викладачів із званням доцента приблизно однакові як для чоловіків, так і для жінок. Але серед жінок частка осіб без вченого звання вища ніж серед чоловіків (45,3 % проти 34,8 % у чоловіків) (див. Рисунок 32).

На основі аналізу наявного розподілу вчених звань у залежності від статі можна зробити висновок, що частка викладачів чоловіків є вищою у категоріях осіб, що мають вчене звання професора або старшого наукового співробітника (старшого дослідника), а частка викладачів жінок — у категоріях осіб, що мають вчене звання доцента, або осіб без вченого звання (див. Рисунок 33).

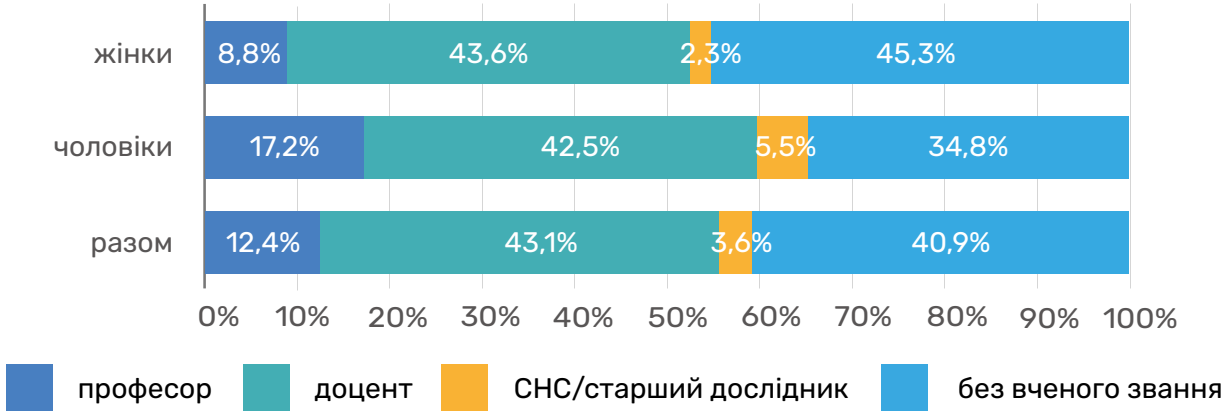

Рисунок 32. Частка викладачів із вченими званнями

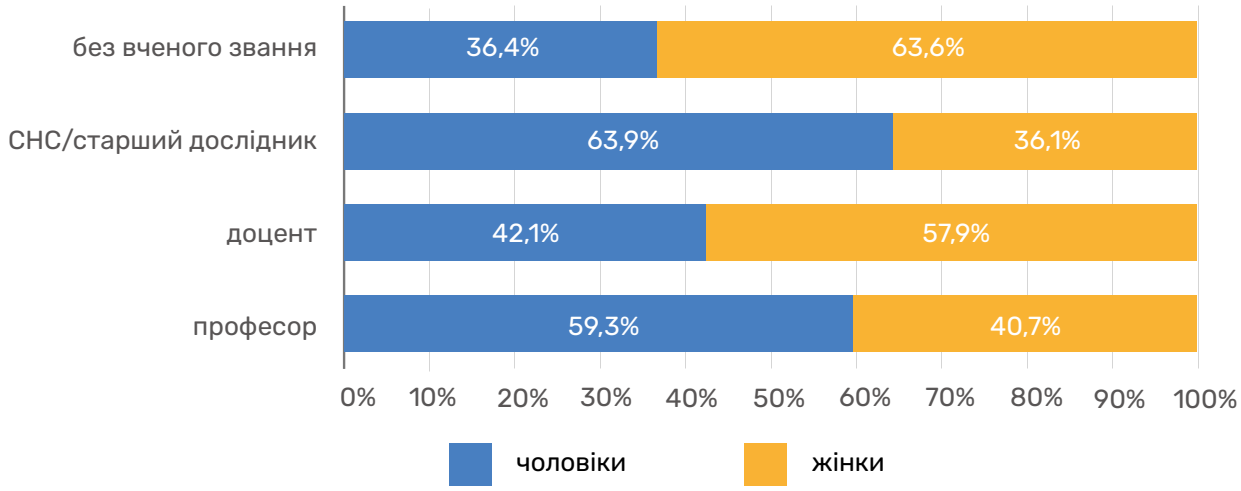

Рисунок 33. Гендерний розподіл наявності вчених звань у викладачів

1.4.3. Характеристика науково-педагогічних, педагогічних та наукових працівників, які здійснюють викладацьку діяльність у закладах вищої освіти за основним місцем роботи

Детальніше розглянемо науково-педагогічних, педагогічних або наукових працівників, які здійснюють викладацьку діяльність у закладах вищої освіти за основним місцем роботи. У базі ЄДЕБО було представлено 93750 таких записів.

Серед викладачів, які працюють за основним місцем роботи, переважають жінки (58 % жінок проти 42% чоловіків).

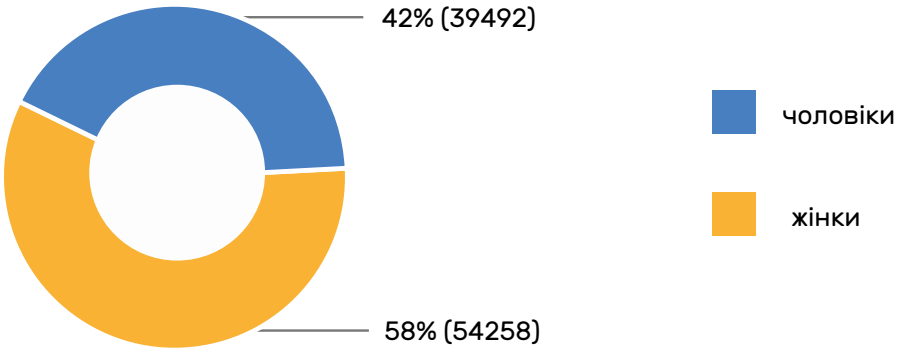

Рисунок 34. Гендерний розподіл викладачів, які працюють за основним місцем роботи

Розподіл працівників, які працюють за основним місцем роботи, за науковими ступенями показано на Рисунку 35. У цій категорії 84,7% працівників мають наукові ступені, більшість з них (67,9%) мають ступінь кандидата наук або доктора філософії.

У гендерному розрізі ситуація відрізняється. Серед чоловіків, які працюють за основним місцем роботи, частка осіб з науковим ступенем становить 91,2 %, тоді як серед жінок — лише 79,9 %. Частка докторів наук більша серед чоловіків — 23,1 % , тоді як серед жінок вона становить лише 12,2%.

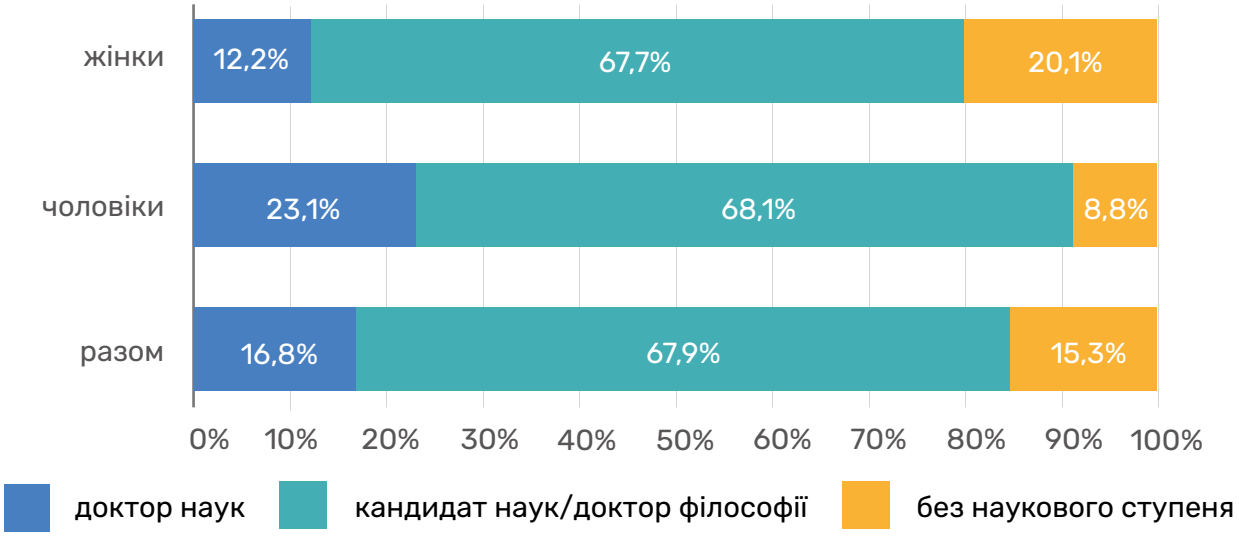

Рисунок 35. Частка викладачів із науковими ступенями, які працюють за основним місцем роботи

Відмінності у розподілі наукових ступенів серед викладачів, які працюють за основним місцем роботи, в залежності від статі наведено на Рисунку 36. Серед викладачів, що мають науковий ступінь доктора наук, переважають чоловіки (57,9%), тоді як серед викладачів, що мають науковий ступінь кандидата наук або доктора філософії, більшість складають жінки (57,7%). Серед працівників без наукового ступеня також переважають жінки (75,8%).

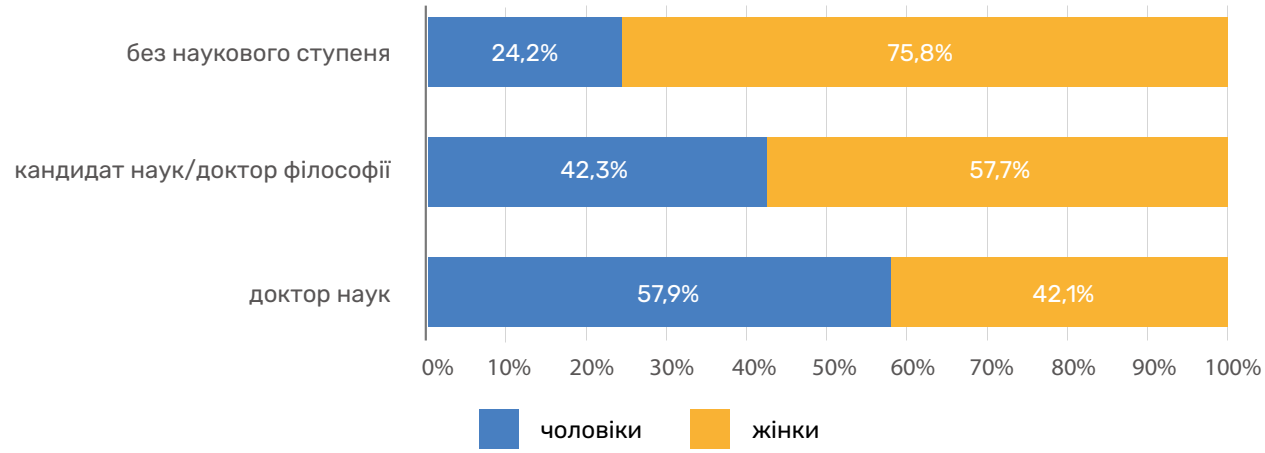

Рисунок 36. Гендерний розподіл наявності наукових ступенів у викладачів, які працюють за основним місцем роботи

Частка викладачів, які працюють за основним місцем роботи, із вченими званнями становить 63,7 %, з них 13,3 % мають вчене звання професора,

46,6 % — доцента і 3,8 % — старшого наукового співробітника (старшого дослідника)[10].

Спостерігаються відмінності у частках викладачів чоловіків і жінок, які працюють за основним місцем роботи і мають вчене звання. Серед чоловіків вчене звання професора мають 18,6 % осіб, тоді як серед жінок — 9,4 %. Частки чоловіків і жінок, які мають вчене звання доцента, приблизно однакові. Серед викладачів жінок частка осіб без вченого звання становить 41,2%, а серед викладачів чоловіків — 29,6% (див. Рисунок 37).

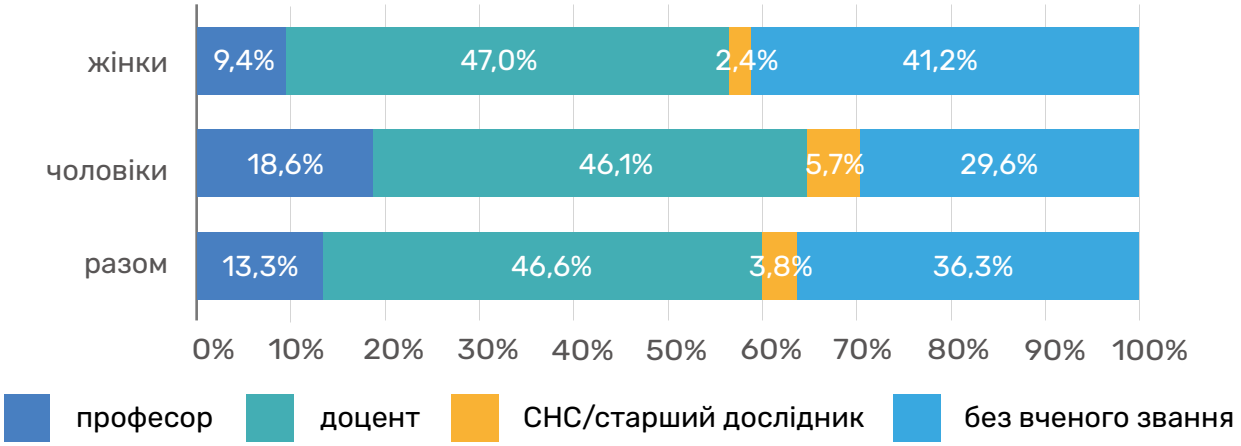

Рисунок 37. Частка викладачів із вченими званнями, які працюють за основним місцем роботи

На основі аналізу гендерного розподілу серед викладачів, які працюють за основним місцем роботи, можна зробити висновок, що частка викладачів чоловіків є вищою у категоріях осіб, що мають вчене звання професора або старшого наукового співробітника (старшого дослідника), а частка викладачів жінок — у категоріях осіб, що мають вчене звання доцента, або осіб без вченого звання (див. Рисунок 38).

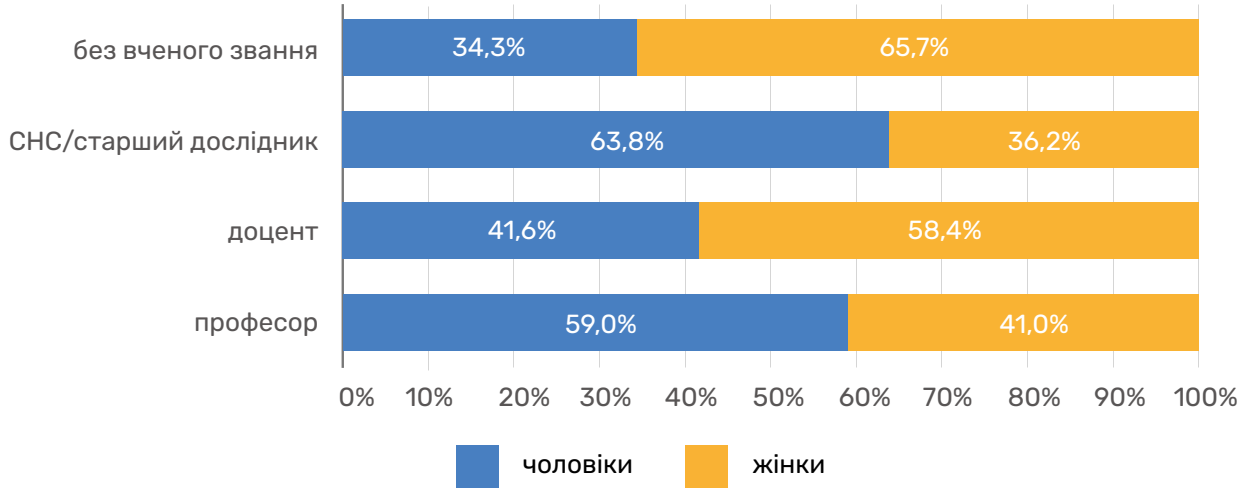

Рисунок 38. Гендерний розподіл наявності вчених звань у викладачів, які працюють за основним місцем роботи

[10] *У разі, коли певна особа одночасно зі званням старшого наукового співробітника (старшого дослідника) має вчене звання професора чи доцента, під час аналізу вона зараховувалась до категорії відповідно професорів чи доцентів.*

Висновки. Загалом на основі порівняння результатів аналізу для різних категорій викладачів, можна зробити такі висновки:

1. Розподіли усіх викладачів та викладачів, які працюють за основним місцем роботи, за гендерною ознакою не відрізняються (наявні відмінності не перевищують 1 %): для обох категорій більшість (близько 58 %) від загальної кількості викладачів становлять жінки.
2. Спостерігаються деякі розбіжності у розподілах викладачів за наявністю наукового ступеня: для викладачів загалом частка осіб із науковим ступенем становить 80,4 % від загальної кількості працівників, тоді як для викладачів, які працюють за основним місцем роботи, вона є дещо вищою і становить 84,7 %. Детальніше порівняння часток викладачів із науковим ступенем наведено на Рисунку 39.

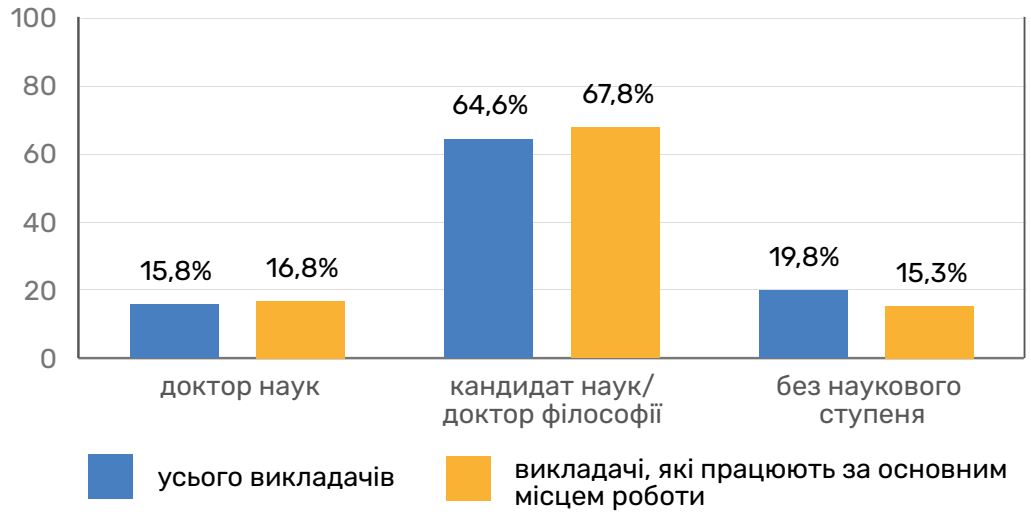

Рисунок 39. Розподіл викладачів за наявністю наукового ступеня

3. Аналогічна тенденція спостерігається у розподілах викладачів за наявністю вченого звання: для викладачів загалом частка осіб із вченим званням становить 59,1 % від загальної кількості викладачів, тоді як для викладачів, які працюють за основним місцем роботи, вона є дещо вищою і становить 63,7 %. Детальніше порівняння часток викладачів із вченим званням наведено на Рисунку 40.

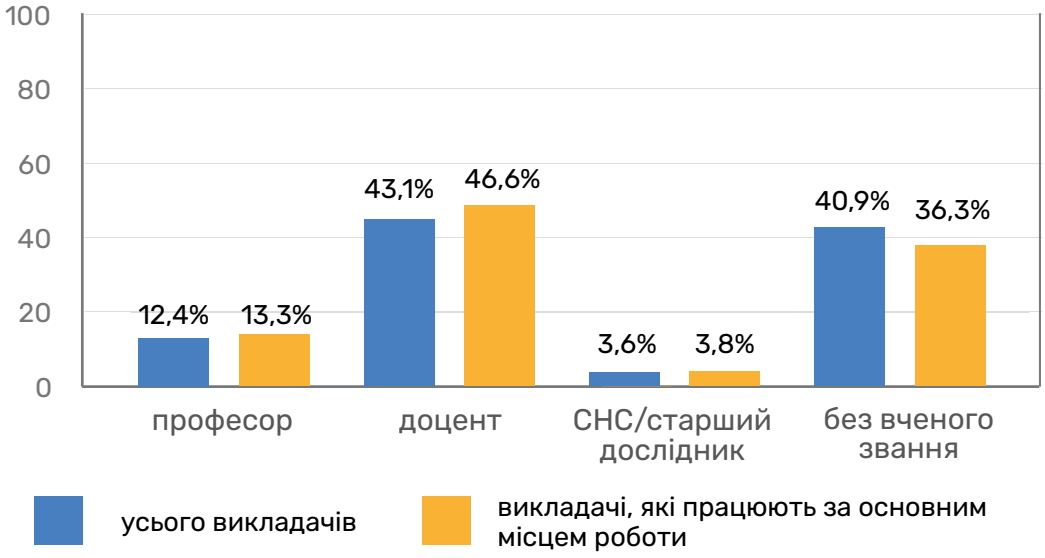

Рисунок 40. Розподіл викладачів за наявністю вченого звання

4. На основі аналізу гендерного розподілу можна зробити висновок, що як для усіх викладачів, так і для викладачів, які працюють за основним місцем роботи, спостерігаються такі тенденції: серед викладачів чоловіків частка тих, хто має вчене звання професора (науковий ступінь доктора наук), вища ніж відповідна частка серед викладачів жінок; частки викладачів чоловіків та жінок, що мають вчене звання доцента (науковий ступінь кандидата наук або доктора філософії) приблизно однакові; серед викладачів, які не мають вченого звання (наукового ступеня) частка жінок вища ніж відповідна частка чоловіків.

1.5. Освітні програми

Згідно з відповіддю ДП «Інфоресурс» на запит Національного агентства, станом на 1 січня 2025 року в ЄДЕБО було зареєстровано 46 179 освітніх програм таких рівнів: початкового (короткого циклу), першого (бакалаврського), другого (магістерського), третього (освітньо-наукового), третього (освітньо-творчого) рівнів вищої освіти, а також освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста, за якими було вказано інформацію про здобувачів[11] (за переліком галузей знань і спеціальностей, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266).

Із цієї вибірки було вилучено:

— 4 886 освітніх програм, які належали до 144 закладів, заблокованих у ЄДЕБО;

— 15 944 освітні програми, які були заблоковані в ЄДЕБО без блокування закладів.

Отже, для подальшого аналізу було відібрано 23 987 освітніх програм, що не заблоковані в ЄДЕБО та реалізуються в 625 закладах. Розподіл за рівнями:

- початковий рівень — 223 (минулого року — 302);
- перший (бакалаврський) — 11 605 (минулого року — 11 686);
- другий (магістерський) — 9 379 (минулого року — 9 794);
- третій (освітньо-науковий) — 2 780 (минулого року — 2 717);
- третій (освітньо-творчий) — 13 (як і минулого року).

(див. Рисунок 41).

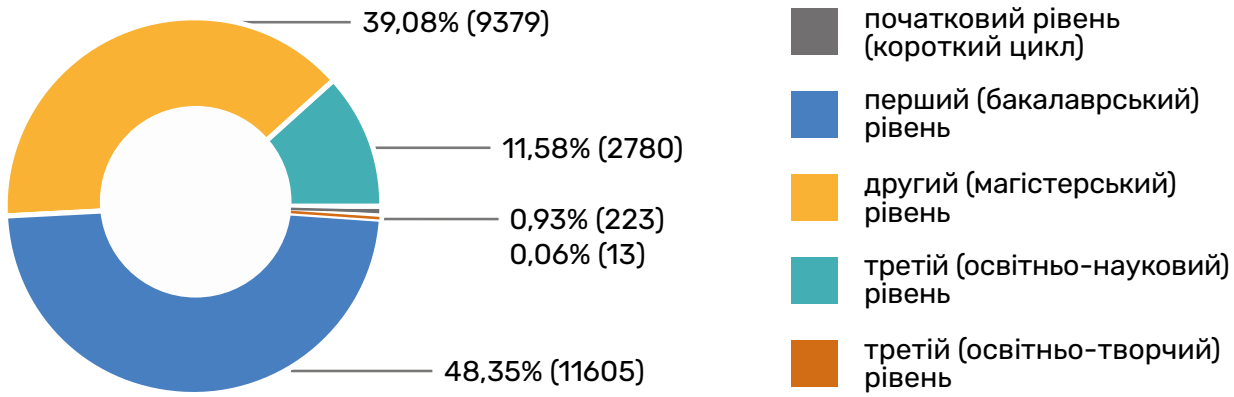

Рисунок 41. Розподіл освітніх програм за рівнями вищої освіти

[11] До аналізу не було включено 743 освітні програми, за якими станом на 01.01.2025 року відсутня інформація про здобувачів освіти. Причинами відсутності даних є тимчасове блокування закладу, тимчасове припинення доступу до інформаційних ресурсів або підпорядкування закладу Міністерству оборони України чи Міністерству внутрішніх справ України.

Окрім того, наявна 541 освітня програма освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста (минулого року — 737).

Станом на 1 січня 2025 року з-поміж 24 541 освітньої програми, що були включені до аналізу, 18 881 освітня програма мала чинний сертифікат акредитації освітньої програми або сертифікат спеціальності, дія якого розповсюджено на відповідну програму. З цієї кількості 112 освітніх програм — за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста.

Сертифікат, виданий Національним агентством (включаючи переоформлені сертифікати та ті, дію яких було поширено), мають 8 244 освітні програми. Таким чином, частка освітніх програм з дійсним сертифікатом Національного агентства серед усіх проаналізованих становить 33,59 %.

Якщо ж розглядати лише 23 987 освітніх програм початкового (короткого циклу), першого (бакалаврського), другого (магістерського), третього (освітньо-наукового) та третього (освітньо-творчого) рівнів вищої освіти, то частка програм, що мають сертифікат, виданий Національним агентством, становить 34,37 %.

Серед 23987 освітніх програм початкового, першого (бакалаврського), другого (магістерського), третього (освітньо-наукового) та третього (освітньо-творчого) рівнів вищої освіти найбільша кількість освітніх програм була представлена в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка – 15,44 % від загальної кількості. Дещо менше освітніх програм представлено в галузі знань 07 Управління та адміністрування – 15,31 %. На третьому місці за кількістю освітніх програм — галузь 05 Соціальні та поведінкові науки – 7,20 %.

За рівнями вищої освіти та галузями знань маємо такий розподіл найбільшої кількості освітніх програм (далі — ОП):

- перший (бакалаврський) рівень: 17,69 % від загальної кількості ОП першого (бакалаврського) рівня представлено в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, 15,38 % – у галузі 07 Управління та адміністрування, 7,38 % – у галузі 02 Культура і мистецтво;
- другий (магістерський) рівень: 15,96 % від загальної кількості ОП другого (магістерського) рівня представлено в галузі знань 07 Управління та адміністрування, 15,11 % – 01 Освіта / Педагогіка, 7,16 % – 05 Соціальні та поведінкові науки;
- третій (освітньо-науковий) рівень: 12,16 % від загальної кількості ОП третього (освітньо-наукового) рівня представлено в галузі знань 07 Управління та адміністрування, 9,68 % – 05 Соціальні та поведінкові науки, 7,77 % – 01 Освіта / Педагогіка;
- третій (освітньо-творчий) рівень: усі освітні програми представлені в галузі знань 02 Культура і мистецтво;
- початковий рівень вищої освіти: 28,70 % від загальної кількості ОП початкового рівня представлено в галузі знань 07 Управління та адміністрування, 9,87 % – 20 Аграрні науки та продовольство, 8,07 % – 01 Освіта / Педагогіка.

Таблиця 8. Розподіл освітніх програм за галузями знань та рівнями вищої освіти

Галузь знань	початковий рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень	другий (магістерський) рівень	третій (освітньо-науковий) рівень	третій (освітньо-творчий) рівень	загальний підсумок
01 Освіта/ Педагогіка	18 (8,07%)	2053 (17,69%)	1417 (15,11%)	216 (7,77%)		3704 (15,44%)
02 Культура і мистецтво	3 (1,35%)	857 (7,38%)	371 (3,96%)	45 (1,62%)	13 (100%)	1276 (5,32%)
03 Гуманітарні науки	1 (0,45%)	749 (6,45%)	556 (5,93%)	202 (7,27%)		1508 (6,29%)
04 Богослов'я		14 (0,12%)	12 (0,13%)	4 (0,14%)		30 (0,13%)
05 Соціальні та поведінкові науки	13 (5,83%)	771 (6,64%)	672 (7,16%)	269 (9,68%)		1725 (7,19%)
06 Журналіс-тика		139 (1,20%)	101 (1,08%)	18 (0,65%)		258 (1,08%)
07 Управління та адміністру-вання	64 (28,70%)	1785 (15,38%)	1497 (15,96%)	338 (12,16%)		3684 (15,36%)
08 Право	13 (5,83%)	247 (2,13%)	200 (2,13%)	104 (3,74%)		564 (2,35%)
09 Біологія	2 (0,90%)	99 (0,85%)	102 (1,09%)	130 (4,68%)		333 (1,39%)
10 Природничі науки	3 (1,35%)	298 (2,57%)	317 (3,38%)	164 (5,90%)		782 (3,26%)
11 Математика та статистика		94 (0,81%)	87 (0,93%)	62 (2,23%)		243 (1,01%)
12 Інформаційні технології	7 (3,14%)	747 (6,44%)	574 (6,12%)	189 (6,80%)		1517 (6,32%)
13 Механічна інженерія	8 (3,59%)	359 (3,09%)	365 (3,89%)	136 (4,89%)		868 (3,62%)
14 Електрична інженерія	5 (2,24%)	263 (2,27%)	237 (2,53%)	60 (2,16%)		565 (2,36%)

Галузь знань	початковий рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень	другий (магістерський) рівень	третій (освітньо-науковий) рівень	третій (освітньо-творчий) рівень	загальний підсумок
15 Автоматизація та приладобудування	4 (1,79%)	200 (1,72%)	169 (1,80%)	53 (1,91%)		426 (1,78%)
16 Хімічна інженерія та біоінженерія	1 (0,45%)	212 (1,83%)	184 (1,96%)	63 (2,27%)		460 (1,92%)
17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації	5 (2,24%)	425 (3,66%)	379 (4,04%)	120 (4,32%)		929 (3,87%)
18 Виробництво та технології	7 (3,14%)	202 (1,74%)	186 (1,98%)	56 (2,01%)		451 (1,88%)
19 Архітектура та будівництво	7 (3,14%)	233 (2,01%)	281 (3,00%)	43 (1,55%)		564 (2,35%)
20 Аграрні науки та продовольство	22 (9,87%)	200 (1,72%)	167 (1,78%)	84 (3,02%)		473 (1,97%)
21 Ветеринарія	1 (0,45%)	16 (0,14%)	54 (0,58%)	45 (1,62%)		116 (0,48%)
22 Охорона здоров'я	7 (3,14%)	353 (3,04%)	413 (4,40%)	139 (5,00%)		912 (3,80%)
23 Соціальна робота	3 (1,35%)	162 (1,40%)	126 (1,34%)	22 (0,79%)		313 (1,30%)
24 Сфера обслуговування	12 (5,38%)	366 (3,15%)	214 (2,28%)	21 (0,76%)		613 (2,56%)
25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону		63 (0,54%)	59 (0,63%)	17 (0,61%)		139 (0,58%)
26 Цивільна безпека		92 (0,79%)	79 (0,84%)	26 (0,94%)		197 0,82%

Галузь знань	початковий рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень	другий (магістерський) рівень	третій (освітньо-науковий) рівень	третій (освітньо-творчий) рівень	загальний підсумок
27 Транспорт	15 (6,73%)	273 (2,35%)	192 (2,05%)	47 (1,69%)		527 (2,20%)
28 Публічне управління та адміністрування		116 (1,00%)	190 (2,03%)	62 (2,23%)		368 (1,53%)
29 Міжнародні відносини	2 (0,90%)	217 (1,87%)	178 (1,90%)	45 (1,62%)		442 (1,84%)
	223	11605	9379	2780		23987

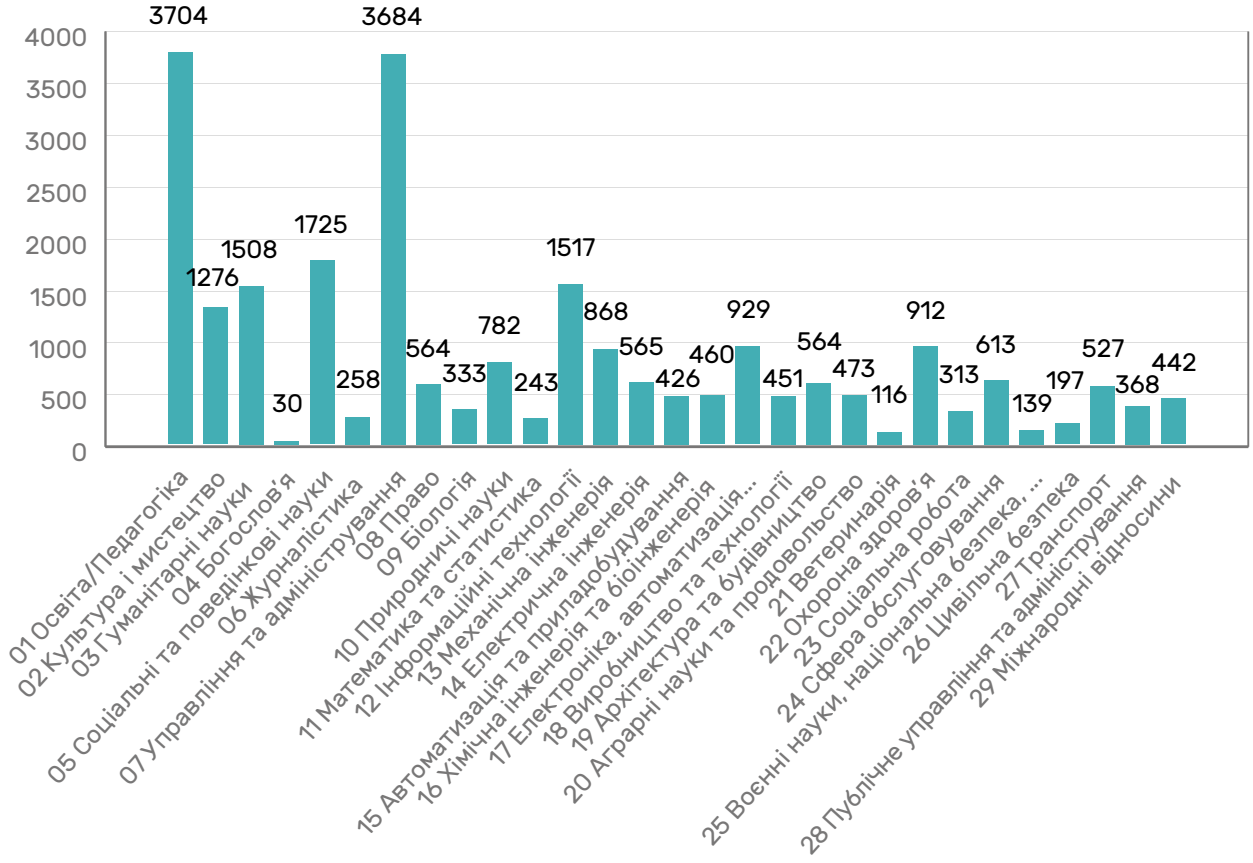

Рисунок 42. Розподіл освітніх програм за галузями знань

У Таблиці 9 відображено для кожного рівня вищої освіти і галузі знань загальну кількість освітніх програм та кількість освітніх програм, які мають чинний сертифікат Національного агентства, а також для кожної галузі знань частку освітніх програм із сертифікатом, виданим Національним агентством.

Таблиця 9. Кількість освітніх програм і частка освітніх програм із чинним сертифікатом Національного агентства за рівнями вищої освіти та галузями знань

Галузь знань	початковий рівень вищої освіти		перший (бакалаврський) рівень		другий (магістерський) рівень		третій (освітньо-науковий) рівень		третій (освітньо-творчий) рівень		загальний підсумок		
	Усі ОП, взяті для аналізу	ОП, що мають сертифікат від НА	Усі ОП, взяті для аналізу	ОП, що мають сертифікат від НА	Усі ОП, взяті для аналізу	ОП, що мають сертифікат від НА	Усі ОП, взяті для а налізу	ОП, що мають сертифікат від НА	Усі ОП, взяті для аналізу	ОП, що мають сертифікат від НА	Усі ОП, взяті для аналізу	ОП, що мають сертифікат від НА	Частка ОП, що мають сертифікат від НА
01 Освіта/ Педагогіка	18	8	2053	477	1417	477	216	133			3704	1065	28,75%
02 Культура і мистецтво	3	2	857	173	371	109	45	32	13	8	1276	324	25,39%
03 Гуманітарні науки	1	1	749	187	556	184	202	127			1508	499	33,09%
04 Богослов'я	0	0	14	3	12	6	4	2			30	11	36,67%
05 Соціальні та поведінкові науки	13	8	771	182	672	223	269	174			1725	587	34,03%
06 Журналістика	0	0	139	40	101	42	18	10			258	92	35,66%
07 Управління та адміністрування	64	42	1785	347	1497	414	338	157			3684	960	26,06%
08 Право	13	2	247	83	200	74	104	67			564	226	40,07%
09 Біологія	2	1	99	31	102	38	130	99			333	169	50,75%
10 Природничі науки	3	3	298	144	317	130	164	111			782	388	49,62%
11 Математика та статистика	0	0	94	37	87	41	62	39			243	117	48,15%
12 Інформаційні технології	7	5	747	265	574	242	189	117			1517	629	41,46%
13 Механічна інженерія	8	3	359	65	365	89	136	86			868	243	28,00%
14 Електрична інженерія	5	2	263	62	237	91	60	36			565	191	33,81%
15 Автоматизація та приладобудування	4	3	200	46	169	29	53	35			426	113	26,53%
16 Хімічна інженерія та біоінженерія	1	0	212	58	184	60	63	34			460	152	33,04%

Галузь знань	початковий рівень вищої освіти		перший (бакалаврський) рівень		другий (магістерський) рівень		третій (освітньо-науковий) рівень		третій (освітньо-творчий) рівень		загальний підсумок		
	Усі ОП, взяті для аналізу	ОП, що мають сертифікат від НА	Усі ОП, взяті для аналізу	ОП, що мають сертифікат від НА	Усі ОП, взяті для аналізу	ОП, що мають сертифікат від НА	Усі ОП, взяті для а налізу	ОП, що мають сертифікат від НА	Усі ОП, взяті для аналізу	ОП, що мають сертифікат від НА	Усі ОП, взяті для аналізу	ОП, що мають сертифікат від НА	Частка ОП, що мають сертифікат від НА
17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації	5	3	425	129	379	135	120	69			929	336	36,17%
18 Виробництво та технології	7	3	202	53	186	81	56	32			451	169	37,47%
19 Архітектура та будівництво	7	4	233	76	281	107	43	30			564	217	38,48%
20 Аграрні науки та продовольство	22	13	200	79	167	71	84	62			473	225	47,57%
21 Ветеринарія	1	0	16	2	54	13	45	24			116	39	33,62%
22 Охорона здоров'я	7	5	353	116	413	159	139	94			912	374	41,01%
23 Соціальна робота	3	1	162	43	126	45	22	9			313	98	31,31%
24 Сфера обслуговування	12	10	366	153	214	121	21	5			613	289	47,15%
25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону	0	3	63	49	59	36	17	17			139	105	75,54%
26 Цивільна безпека	0	0	92	43	79	47	26	11			197	101	51,27%
27 Транспорт	15	7	273	67	192	77	47	26			527	177	33,59%
28 Публічне управління та адміністрування	0	0	116	43	190	73	62	37			368	153	41,58%
29 Міжнародні відносини	2	0	217	91	178	78	45	26			442	195	44,12%
	223	129	11605	3144	9379	3262	2780	1701	13	8	23987	8244	

У галузі знань 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону частка освітніх програм, які мають сертифікат, виданий Національним агентством, становить 75,54 % від загальної кількості програм цієї галузі. Дві галузі знань мають більше 50 % освітніх програм із сертифікатами, виданими Національним агентством: 09 Біологія — 50,75 % та 26 Цивільна безпека — 51,27 %. Дев'ять галузей знань мають від 40% до 50 % ОП із сертифікатами, виданими Національним агентством: 10 Природничі науки – 49,62 %, 11 Математика та статистика – 47,37 %, 12 Інформаційні технології – 40,74 %, 20 Аграрні науки та продовольство – 47,27 %, 24 Сфера обслуговування – 46,69 %, 28 Публічне управління та адміністрування – 41,58 %, 29 Міжнародні відносини – 44,12 %. Дві галузі знань мають менше 25 % ОП, що мають сертифікат, виданий Національним агентством: 02 Культура і мистецтво – 24,58 % та 15 Автоматизація та приладобудування – 24,35 %.

1.6. Тимчасово переміщені заклади вищої освіти (переміщені після 24.02.2022)

Міністерство освіти і науки України у відповідь на офіційний запит Національного агентства надало інформацію щодо 30 закладів вищої освіти, тимчасово переміщених після 24.02.2022 (станом на лютий 2025 року, див. Таблицю 3)[12]. З них 1 заклад перебуває у процесі реорганізації, 1 — реорганізовано, а 3 — припинили діяльність і заблоковані в ЄДЕБО.

Здійснимо аналіз для 26 закладів вищої освіти, у яких у 2024 році навчались здобувачі освіти.

Серед тимчасово переміщених після 24.02.2022 закладів вищої освіти більшість становили заклади державної форми власності (18 закладів, або 69,2 %), решта — заклади приватної форми власності (8 закладів, або 30,8 %).

Розподіл за органом управління: Міністерство освіти і науки України — 14 закладів (53,9%), Міністерство охорони здоров'я України — 2 заклади (7,7%), Міністерство внутрішніх справ України — 1 заклади (3,8%), без підпорядкування — 9 закладів (34,6%).

Розподіл за типом закладу: університет — 19 закладів (73,1%), академія — 3 заклади (11,5%), інститут — 4 заклади (15,4%).

Контингент здобувачів освіти у тимчасово переміщених після 24.02.2022 закладах суттєво відрізняється — від кількох десятків до понад п'яти тисяч осіб. Спостерігається залежність між кількістю студентів і формою власності та типом закладу: найменша кількість студентів — у приватних інститутах і університетах (від 27 до 138 осіб), найбільша — у державних університетах.

Загальна кількість здобувачів освіти у закладах вищої освіти, переміщених після 24.02.2022, становить 41 157 осіб. З них у закладах державної форми власності навчаються 39539 осіб (96,1 %), у закладах приватної форми власності — 1618 осіб (3,9 %).

[12] У листі №3/1687-25 від 21.02.2025 Міністерство освіти і науки України зазначає, що інформація надана на основі відкритих даних Єдиної державної електронної бази з питань освіти. Відповідно до пункту 10 розділу IV Положення про Єдину державну електронну базу з питань освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08 червня 2018 року. № 620, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05 жовтня 2018 року за № 1132/32584, керівники уповноважених суб'єктів забезпечують, зокрема, достовірність, точність та повноту інформації, що міститься в ЄДЕБО, а також своєчасність її внесення.

Таким чином, попри складні умови, тимчасово переміщені заклади вищої освіти продовжують освітню діяльність у нових умовах, забезпечуючи доступ до освіти для десятків тисяч здобувачів освіти.

Детальна інформація представлена у Таблиці 10.

Таблиця 10. Характеристика закладів вищої освіти, тимчасово переміщених після 24.02.2022: кількість здобувачів, форма власності, підпорядкування та статус (станом на лютий 2025 року)

№ з/п	Назва закладу вищої освіти	Тип закладу вищої освіти	Кількість здобувачів освіти	Форма власності	Орган управління	Статус
1.	Донбаська національна академія будівництва і архітектури	Академія	190	Державна	Міністерство освіти і науки України	У процесі реорганізації шляхом приєднання до Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2024 р. № 1274-р.)
2.	Донецький національний медичний університет	Університет	805	Державна	Міністерство охорони здоров`я України	
3.	Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка	Університет	–	Державна	Міністерство внутрішніх справ України	Припинено та заблоковано в ЄДЕБО. Правонаступник Донецький державний університет внутрішніх справ (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 року № 1143 р., дата блокування в ЄДЕБО – 04.07.2023)

№ з/п	Назва закладу вищої освіти	Тип закладу вищої освіти	Кількість здобувачів освіти	Форма власності	Орган управління	Статус
4.	Донецький державний університет внутрішніх справ	Університет	1160	Державна	Міністерство внутрішніх справ України	
5.	Державний заклад «Луганський державний медичний університет»	Університет	699	Державна	Міністерство охорони здоров`я України	
6.	Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет»	Університет	1543	Державна	Міністерство освіти і науки України	
7.	Маріупольський державний університет	Університет	2338	Державна	Міністерство освіти і науки України	
8.	Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля	Університет	4729	Державна	Міністерство освіти і науки України	
9.	Державний вищий навчальний заклад "Приазовський державний технічний університет"	Університет	1139	Державна	Міністерство освіти і науки України	
10.	Херсонський державний університет	Університет	2138	Державна	Міністерство освіти і науки України	
11.	Донбаська державна машинобудівна академія	Академія	940	Державна	Міністерство освіти і науки України	

№ з/п	Назва закладу вищої освіти	Тип закладу вищої освіти	Кількість здобувачів освіти	Форма власності	Орган управління	Статус
12.	Товариство з обмеженою відповідальністю "Бердянський університет менеджменту і бізнесу"	Університет	101	Приватна	Без підпорядкування	
13.	Луганський національний аграрний університет	Університет	–	Державна	Міністерство освіти і науки України	Реорганізовано шляхом приєднання до Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 листопада 2021 року № 1498-р., дата блокування в ЄДЕБО – 21.07.2022)
14.	Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького	Університет	2737	Державна	Міністерство освіти і науки України	
15.	Державний заклад "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"	Університет	5327	Державна	Міністерство освіти і науки України	
16.	Херсонський національний технічний університет	Університет	1503	Державна	Міністерство освіти і науки України	
17.	Заклад вищої освіти "Міжнародний університет бізнесу і права"	Університет	667	Приватна	Без підпорядкування	

№ з/п	Назва закладу вищої освіти	Тип закладу вищої освіти	Кількість здобувачів освіти	Форма власності	Орган управління	Статус
18.	Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного	Університет	5577	Державна	Міністерство освіти і науки України	
19.	Приватний вищий навчальний заклад "Донецький університет економіки та права"	Університет	42	Приватна	Без підпорядкування	
20.	Бердянський державний педагогічний університет	Університет	3456	Державна	Міністерство освіти і науки України	
21.	Державний вищий навчальний заклад "Донецький національний технічний університет"	Університет	847	Державна	Міністерство освіти і науки України	
22.	Херсонський державний аграрно-економічний університет	Університет	2431	Державна	Міністерство освіти і науки України	
23.	Мелітопольський інститут державного та муніципального управління "Класичного приватного університету"	Інститут	106	Приватна	Без підпорядкування	
24.	Енергодарський інститут державного та муніципального управління імені Р.Г. Хеноха "Класичного приватного університету"	Інститут	138	Приватна	Без підпорядкування	

№ з/п	Назва закладу вищої освіти	Тип закладу вищої освіти	Кількість здобувачів освіти	Форма власності	Орган управління	Статус
25.	Приватний вищий навчальний заклад "Новокаховський політехнічний інститут"	Інститут	–	Приватна	Без підпорядкування	Припинено і заблоковано в ЄДЕБО (дата блокування в ЄДЕБО – 04.11.2024)
26.	Херсонська державна морська академія	Академія	1980	Державна	Без підпорядкування	
27.	Бердянський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету	Інститут	–	Приватна	Міністерство освіти і науки України	Припинено і заблоковано в ЄДЕБО (дата блокування в ЄДЕБО – 15.11.2021)
28.	Приватний заклад "Морський інститут післядипломної освіти імені контр-адмірала Федора Федоровича Ушакова"	Інститут	27	Приватна	Без підпорядкування	
29.	Релігійна організація "Вищий духовний навчальний заклад "Таврійський християнський інститут"»	Інститут	27	Приватна	Без підпорядкування	
30.	ТОВ "Технічний університет "Метінвест Політехніка"	Університет	510	Приватна	Без підпорядкування	

РОЗДІЛ 2. ЗОВНІШНЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

2.1. Акредитація освітніх програм як важлива частина системи забезпечення якості вищої освіти

У 2024 році система вищої освіти України продовжувала працювати в умовах воєнного стану, незважаючи на постійні обстріли, руйнування інфраструктури та терор, спрямований на цивільне населення. Попри ці надзвичайно складні обставини, заклади вищої освіти забезпечували безперервність освітнього процесу, розширювали міжнародне співробітництво та впроваджували інноваційні підходи до навчання. Розвивалися механізми академічної мобільності, розширювалися можливості для інклюзивної освіти та підвищувалася роль цифрових технологій у навчальному середовищі.

Заклади вищої освіти продовжили послідовну розбудову внутрішніх систем забезпечення якості, використовуючи набуті практики та міжнародний досвід. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, спільно зі всіма стейголдерами, продовжувало проведення акредитаційних процедур в умовах, що не мають аналогів у світовій практиці. Акредитація освітніх програм залишалася важливим інструментом підтримки високих стандартів якості вищої освіти та гарантією її відповідності сучасним викликам.

У 2024 році Національне агентство здійснювало акредитацію освітніх програм відповідно до Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти:

- з проведенням акредитаційної експертизи за повною процедурою;
- без проведення або з частковим проведенням акредитаційної експертизи у порядку, визначеному п.2 Постанови Кабінету Міністрів України від 16.03.2022 №295 (за спрощеною процедурою)[13].

Акредитація проводилась відповідно до Тимчасового порядку акредитації освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, в умовах воєнного стану, затвердженого рішенням Національного агентства від 14 квітня 2022 року (протокол №6 (11)) із змінами від 25 жовтня 2022 року (протокол № 19 (24)) та від 27 лютого 2024 року (протокол № 5 (55)).

2.1.1. Рішення Національного агентства про акредитацію освітніх програм за результатами акредитаційної експертизи і розгляду акредитаційної справи

У 2024 році Національне агентство за повною процедурою розглянуло 1229 різних освітніх програм, за якими було прийнято 1230[14] рішень одно-

[13] Постанова Кабінету Міністрів України «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану» від 16.03.2022 №295 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/295-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 12.02.2025)

[14] Одна із 1229 освітніх програм у галузі знань 19 Архітектура та будівництво другого магістерського рівня вищої освіти у 2024 році була двічі розглянута Національним агентством за повною процедурою: у 2023-24 н.р. було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію, а у 2024-25 н.р. – рішення про акредитацію.

го з таких типів: рішення про акредитацію освітньої програми з визначенням «зразкова», рішення про акредитацію освітньої програми, рішення про умовну (відкладену) акредитацію, рішення про відмову в акредитації освітньої програми. З них 479 рішень стосувались освітніх програм першого (бакалаврського) рівня, 641 – другого (магістерського) рівня, 110 – третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Жодної програми початкового рівня вищої освіти і третього (освітньо-творчого) рівня вищої освіти не було розглянуто. Слід відмітити, що щодо двох освітніх програм з цих 1229 (галузі знань 14 Електрична інженерія та 18 Виробництво та технології) спочатку було прийнято рішення про призначення повторної експертизи, а пізніше — остаточні рішення: рішення про умовну (відкладену) акредитацію для однієї з них і відмову в акредитації — для іншої.

Найбільше освітніх програм було розглянуто за галуззю знань 01 Освіта / Педагогіка – 165 ОП (минулого року – 142 ОП). Найменше, як і у 2023 році, – за галуззю 04 Богослов'я – одна освітня програма.

Зросла кількість поданих освітніх програм за такими галузями: 17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації – 36 ОП (минулого року – 30 ОП), 19 Архітектура та будівництво – 56 ОП (минулого року – 32 ОП), 20 Аграрні науки та продовольство – 39 ОП (минулого року – 35 ОП), 24 Сфера обслуговування – 44 ОП (минулого року – 42 ОП) та 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону – 15 ОП (минулого року – 2 ОП).

Суттєво зменшилася кількість поданих освітніх програм за галузями знань 03 Гуманітарні науки – 84 ОП (минулого року – 168 ОП), 06 Журналістика – 18 ОП (минулого року – 31 ОП), 09 Біологія – 14 ОП (минулого року – 24 ОП), 11 Математика та статистика – 17 ОП (минулого року –34 ОП), 15 Автоматизація та приладобудування – 10 ОП (минулого року – 35 ОП), 21 Ветеринарія – 2 ОП (минулого року – 4 ОП), 27 Транспорт – 17 ОП (минулого року – 29 ОП), 29 Міжнародні відносини – 17 ОП (минулого року – 37 ОП).

У Таблиці 11 відображено розподіл освітніх програм за галузями знань та рівнями вищої освіти.

Таблиця 11. Розподіл освітніх програм за галузями знань та рівнями вищої освіти

Галузь знань	перший (бакалаврський) рівень	другий (магістерський) рівень	третій (освітньо-науковий) рівень	загальний підсумок
01 Освіта/Педагогіка	55	100	10	165
02 Культура і мистецтво	22	37	3	62
03 Гуманітарні науки	51	29	4	84
04 Богослов'я		1		1
05 Соціальні та поведінкові науки	30	31	11	72

Галузь знань	перший (бакалаврський) рівень	другий (магістерський) рівень	третій (освітньо-науковий) рівень	загальний підсумок
06 Журналістика	5	11	2	18
07 Управління та адміністрування	46	79	14	139
08 Право	11	11	5	27
09 Біологія	2	4	8	14
10 Природничі науки	31	30	6	67
11 Математика та статистика	8	6	3	17
12 Інформаційні технології	43	60	10	113
13 Механічна інженерія	13	25	6	44
14 Електрична інженерія	14	26	2	42
15 Автоматизація та приладобудування	7	2	1	10
16 Хімічна інженерія та біоінженерія	7	14	2	23
17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації	6	29	1	36
18 Виробництво та технології	11	14	2	27
19 Архітектура та будівництво	23	32	1	56
20 Аграрні науки та продовольство	16	19	4	39
21 Ветеринарія		1	1	2
22 Охорона здоров'я	7	18	4	29
23 Соціальна робота	10	9		19
24 Сфера обслуговування	21	23		44
25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону	10	4	1	15
26 Цивільна безпека	4	4	1	9
27 Транспорт	9	7	1	17

Галузь знань	перший (бакалаврський) рівень	другий (магістерський) рівень	третій (освітньо-науковий) рівень	загальний підсумок
28 Публічне управління та адміністрування	8	7	6	21
29 Міжнародні відносини	9	7	1	17
Всього	479	640	110	1229

Усього у 2024 році за наслідками розгляду акредитаційних справ на основі результатів акредитаційної експертизи (за повною процедурою), Національним агентством було прийнято 1232 рішення. Різниця між кількістю освітніх програм, які було розглянуто Національним агентством за повною процедурою, і кількістю прийнятих рішень пояснюється тим, що:

- одна з освітніх програм у галузі знань 19 Архітектура та будівництво другого (магістерського) рівня вищої освіти у 2024 році була за повною процедурою двічі розглянута Національним агентством: у 2023-24 н.р. було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію, у 2024-25 н.р. — рішення про акредитацію;
- для двох освітніх програм (галузі знань 14 Електрична інженерія і 18 Виробництво та технології) було спершу прийнято рішення про призначення повторної акредитаційної експертизи, а наприкінці року для однієї з них — рішення про умовну (відкладену) акредитацію освітньої програми; для іншої — рішення про відмову в акредитації освітньої програми.

У Таблиці 12 подано розподіл рішень Національного агентства за галузями знань.

Таблиця 12. Розподіл рішень Національного агентства за галузями знань

Галузь знань	рішення про акредитацію	рішення про умовну (відкладену) акредитацію	рішення про відмову в акредитації	рішення про акредитацію з визначенням «зразкова»	Разом за галуззю
01 Освіта/Педагогіка	124 (11,6%)	40 (27,6%)		1 (5,6%)	165 (13,4%)
02 Культура і мистецтво	52 (4,9%)	9 (6,2%)		1 (5,6%)	62 (5,0%)
03 Гуманітарні науки	73 (6,9%)	10 (6,9%)		1 (5,6%)	84 (6,8%)

Галузь знань	рішення про акредитацію	рішення про умовну (відкладену) акредитацію	рішення про відмову в акредитації	рішення про акредитацію з визначенням «зразкова»	Разом за галузю
04 Богослов'я	1 (0,1%)				1 (0,1%)
05 Соціальні та поведінкові науки	60 (5,6%)	9 (6,2%)		3 (16,5%)	72 (5,9%)
06 Журналістика	17 (1,6%)	1 (0,7%)			18 (1,5%)
07 Управління та адміністрування	119 (11,2%)	17 (11,7%)	1 (33,3%)	2 (11,0%)	139 (11,3%)
08 Право	26 (2,4%)	1 (0,7%)			27 (2,2%)
09 Біологія	14 (1,3%)				14 (1,1%)
10 Природничі науки	59 (5,5%)	7 (4,9%)		1 (5,6%)	67 (5,4%)
11 Математика та статистика	15 (1,4%)	2 (1,4%)			17 (1,4%)
12 Інформаційні технології	107 (10,1%)	5 (3,4%)		1 (5,6%)	113 (9,2%)
13 Механічна інженерія	35 (3,3%)	9 (6,2%)			44 (3,6%)
14 Електрична інженерія	40 (3,8%)	1 (0,7%)	1 (33,3%)		42 (3,4%)
15 Автоматизація та приладобудування	8 (0,7%)	1 (0,7%)		1 (5,6%)	10 (0,8%)
16 Хімічна інженерія та біоінженерія	22 (2,1%)	1 (0,7%)			23 (1,9%)
17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації	35 (3,3%)			1 (5,6%)	36 (2,9%)
18 Виробництво та технології	22 (2,1%)	5 (3,4%)			27 (2,2%)

Галузь знань	рішення про акредитацію	рішення про умовну (відкладену) акредитацію	рішення про відмову в акредитації	рішення про акредитацію з визначенням «зразкова»	Разом за галуззю
19 Архітектура та будівництво	52 (4,9%)	5 (3,4%)			57 (4,6%)
20 Аграрні науки та продовольство	33 (3,1%)	5 (3,4%)		1 (5,6%)	39 (3,2%)
21 Ветеринарія	2 (0,2%)				2 (0,2%)
22 Охорона здоров'я	23 (2,2%)	3 (2,1%)		3 (16,5%)	29 (2,4%)
23 Соціальна робота	16 (1,5%)	2 (1,4%)		1 (5,6%)	19 (1,5%)
24 Сфера обслуговування	38 (3,6%)	5 (3,4%)		1 (5,6%)	44 (3,6%)
25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону	15 (1,4%)				15 (1,2%)
26 Цивільна безпека	8 (0,7%)	1 (0,7%)			9 (0,7%)
27 Транспорт	15 (1,4%)	1 (0,7%)	1 (33,3%)		17 (1,4%)
28 Публічне управління та адміністрування	18 (1,7%)	3 (2,1%)			21 (1,7%)
29 Міжнародні відносини	15 (1,4%)	2 (1,4%)			17 (1,4%)
Разом	1064 (100,0%)	145 (100,0%)	3 (100,0%)	18 (100,0%)	1230 (100,0%)
% від загальної к-сті	86,5%	11,8%	0,2%	1,5%	100,0%

Як видно з Таблиці 12, для освітніх програм за галузями знань 04 Богослов'я, 09 Біологія, 17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації, 21 Ветеринарія, 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону було прийнято лише одне з двох рішень: рішення про акредитацію або рішення про акредитацію з визначенням «зразкова».

Рішення про акредитацію з визначенням «зразкова» у 2024 році було прийнято Національним агентством щодо 18 освітніх програм (1,5 % від

усіх освітніх програм, щодо яких Національним агентством було прийнято рішення у 2024 році; у 2023 році – 1,4 %). Це освітні програми у таких галузях знань: 01 Освіта/Педагогіка, 02 Культура і мистецтво, 03 Гуманітарні науки, 10 Природничі науки, 12 Інформаційні технології, 15 Автоматизація та приладобудування, 17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації, 20 Аграрні науки та продовольство, 23 Соціальна робота, 24 Сфера обслуговування – по 1 ОП; 07 Управління та адміністрування – 2 ОП та 05 Соціальні та поведінкові науки, 22 Охорона здоров'я – по 3 ОП. Як і в попередні роки, серед зразкових практик відзначаються залучення висококваліфікованих науково-педагогічних працівників з значним досвідом, науковими досягненнями, зразковість залучення стейкголдерів, унікальність обладнання, що безпосередньо використовується в освітньому процесі тощо.

Рішення про акредитацію було прийнято щодо 1 064 освітніх програм (86,5 % від усіх освітніх програм, щодо яких Національним агентством було прийнято рішення у 2024 році; у 2023 році – 87,4 %). Найбільше освітніх програм представлено у таких галузях знань: 01 Освіта / Педагогіка – 11,6 %, 07 Управління та адміністрування – 11,2%, 12 Інформаційні технології – 10,1 %.

Рішення про умовну (відкладену) акредитацію у 2024 році було прийнято щодо 145 освітніх програм (11,8% від усіх освітніх програм, щодо яких Національним агентством було прийнято рішення у 2024 році; у 2023 році – 10,4 %). Найбільше освітніх програм представлено у таких галузях знань: 01 Освіта / Педагогіка – 27,6 % та 07 Управління та адміністрування – 11,7 %.

Із усіх освітніх програм, для яких було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію), 6,2% становлять ОП третього (освітньо-наукового) рівня (9,8 % у 2023 та 6,8 % у 2022). Значно більше – 58,6 % та 32,5 % – другого (магістерського) та першого (бакалаврського) рівня вищої освіти відповідно (50,9 % і 38,7 % у 2023 та 40,8 % і 45,6 % у 2022). За третім (освітньо-творчим) та початковим рівнями вищої освіти Національне агентство не ухвалювало рішень про умовну (відкладену) акредитацію у 2024 році (1 ОП / 0,6 % у 2023 та 7 ОП / 6,8 % у 2022 році). Як і минулого року, більшість ОП отримали рішення про умовну (відкладену) акредитацію через встановлення рівня відповідності «Е» за критерієм 2 «Структура і зміст освітньої програми». Таких освітніх програм було 116. Майже вполовину менше ОП отримали рішення про умовну (відкладену) акредитацію через рівень відповідності «Е» за критерієм 8 «Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми». Таких освітніх програм було 55.

У 2024 році Національне агентство прийняло рішення про відмову в акредитації щодо трьох освітніх програм (0,24 %) з галузей знань 07 Управління та адміністрування, 14 Електрична інженерія та 27 Транспорт.

Рисунок 43 ілюструє частку рішень про умовну (відкладену) акредитацію, акредитацію з визначенням «зразкова», відмову в акредитації та про акредитацію освітньої програми для кожного рівня. Найбільший відсоток рішень про акредитацію прийнято для третього (освітньо-наукового) рівня.

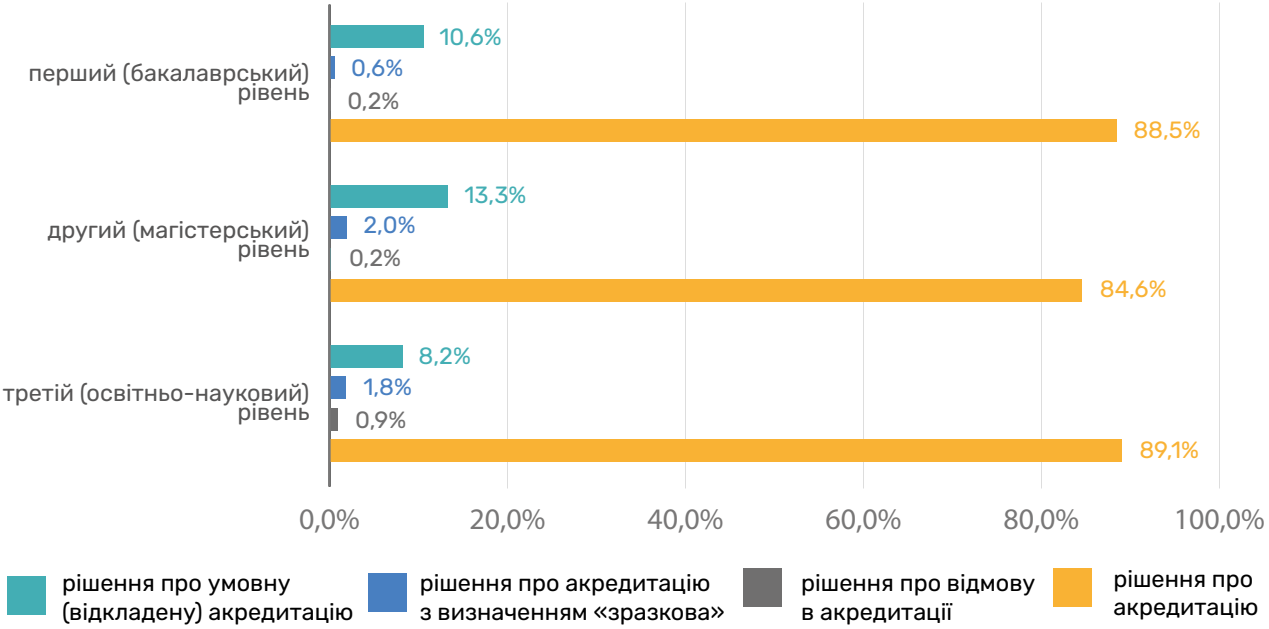

Рисунок 43. Розподіл прийнятих Національним агентством рішень за рівнями вищої освіти (у % від загальної кількості рішень для відповідного рівня)

2.1.2. Аналіз рішень Національного агентства щодо акредитації освітніх програм за результатами акредитаційної експертизи та в порядку, визначеному Постановою КМУ від 16.03.2022 № 295

У 2024 році Національне агентство прийняло 1307 рішень про умовну (відкладену) акредитацію відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану» від 16.03.2022 № 295[15] (далі — Постанова КМУ від 16.03.2022 № 295) щодо 1300 різних освітніх програм[16]. Це становить 51,6 % від загальної кількості освітніх програм, щодо яких Національним агентством було ухвалено рішення у 2024 році (для порівняння: у 2023 році цей показник становив 43,7 %).

Варто зазначити, що більшість рішень було ухвалено в 2023/24 навчальному році з січня по червень 2024 року. Така тенденція була пов'язана з відсутністю будь-яких обмежень для закладів вищої освіти в отриманні умовної (відкладеної) акредитації за вказаною вище Постановою. З початком нового 2024/25 навчального року Національне агентство ухвалювало рішення про умовну (відкладену) акредитацію за спрощеною процедурою щодо освітньої програми за однією з наступних умов:

- освітня програма реалізується в закладі вищої освіти, тимчасово переміщеному після 24 лютого 2022 року;
- освітня програма реалізується в закладі вищої освіти, що належить

[15] Постанова Кабінету Міністрів України «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану» від 16.03.2022 №295 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/295-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 12.02.2025)

[16] Щодо семи освітніх програм у 2024 році рішення про умовну (відкладену) акредитацію відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 16.03.2022 № 295 було прийнято двічі: один раз у 2023-24 н.р., вдруге – у 2024-25 н.р.

до категорії закладів із специфічними умовами навчання, вищих військових навчальних закладів або у військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти;

- настання обставин непереборної сили, викликаних військовими діями країни-агресора, що унеможливлюють проведення акредитації освітньої програми у віддаленому (дистанційному), у змішаному режимі або в загальному порядку.

Порівняння кількості рішень щодо акредитації освітніх програм, прийнятих Національним агентством за повною процедурою та за процедурою відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295 «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану», для кожної галузі знань представлене на Рисунку 44.

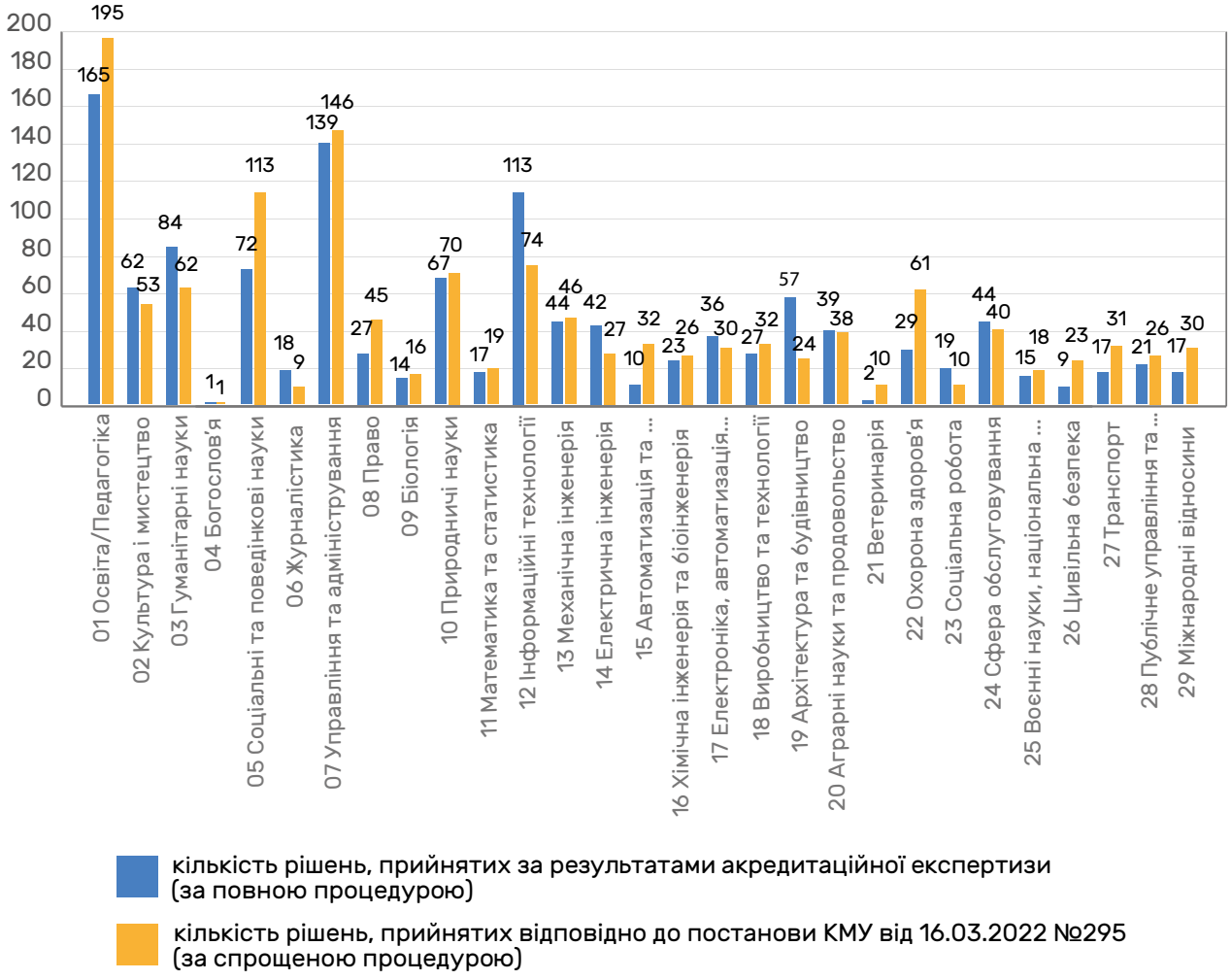

Рисунок 44. Порівняння кількості рішень щодо акредитації освітніх програм, прийнятих Національним агентством за результатами акредитаційної експертизи (повною процедурою) та відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295 (за спрощеною процедурою) для кожної галузі знань

У 2024 році найбільшу кількість рішень про умовну (відкладену) акредитацію відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295 «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану», Національним агентством

було ухвалено за такими галузями знань: 01 Освіта, педагогіка – 195 (15 % від загальної кількості рішень про умовну (відкладену) акредитацію на підставі Постанови КМУ від 16.03.2022), 07 Управління та адміністрування – 146 (11 %), 05 Соціальні та поведінкові науки – 113 (9 %).

Як і у 2023 році, за більшістю галузей знань співвідношення між кількістю рішень, ухвалених за результатами акредитаційної експертизи (за повною процедурою) та кількістю рішень, прийнятих відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295, залишається приблизно однаковим. Зокрема, незначна різниця або однакова кількість зафіксована у таких галузях знань: 04 Богослов'я (1 рішення за повною процедурою / 1 рішення за спрощеною), 09 Біологія (14 / 16 рішень), 10 Природничі науки (67 / 70 рішень), 11 Математика та статистика (17 / 19 рішень), 13 Механічна інженерія (44 / 46 рішень), 16 Хімічна інженерія та біоінженерія (23 / 26 рішень), 20 Аграрні науки та продовольство (39 / 38 рішень), 24 Сфера обслуговування (44 / 40 рішень), 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону (15 / 18 рішень), 28 Публічне управління та адміністрування (21 / 26 рішень).

Водночас за окремими галузями знань зафіксовано суттєву різницю між кількістю рішень, ухвалених за повною процедурою, та кількістю рішень, прийнятих відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295.

До галузей знань, у яких значно більша частка рішень, ухвалених за повною процедурою, належать: 19 Архітектура та будівництво (частка рішень за повною процедурою — 70 %), 06 Журналістика (67%), 23 Соціальна робота (66%), 14 Електрична інженерія (61%), 12 Інформаційні технології (60%).

Натомість у таких галузях знань зафіксовано велику частку рішень за спрощеною процедурою: 21 Ветеринарія (частка рішень за спрощеною процедурою — 83 %), 15 Автоматизація та приладобудування (76 %), 26 Цивільна безпека (72 %), 22 Охорона здоров'я (68 %), 27 Транспорт (65 %), 29 Міжнародні відносини (64 %), 08 Право (63 %), 05 Соціальні та поведінкові науки (61 %).

Детальні дані представлено у Таблиці 13.

Таблиця 13. Співвідношення кількості рішень, прийнятих Національним агентством за повною та спрощеною процедурами акредитації освітніх програм у 2024 році за галузями знань

Галузь знань	Кількість рішень за повною процедурою	Кількість рішень за спрощеною процедурою (Постанова від 16.03.2022 № 295)
01 Освіта/Педагогіка	165 (46%)	195 (54%)
02 Культура і мистецтво	62 (54%)	53 (46%)
03 Гуманітарні науки	84 (58%)	62 (42%)
04 Богослов'я	1 (50%)	1 (50%)

Галузь знань	Кількість рішень за повною процедурою	Кількість рішень за спрощеною процедурою (Постанова від 16.03.2022 № 295)
05 Соціальні та поведінкові науки	72 (39%)	113 (61%)
06 Журналістика	18 (67%)	9 (33%)
07 Управління та адміністрування	139 (49%)	146 (51%)
08 Право	27 (37%)	45 (63%)
09 Біологія	14 (47%)	16 (53%)
10 Природничі науки	67 (49%)	70 (51%)
11 Математика та статистика	17 (47%)	19 (53%)
12 Інформаційні технології	113 (60%)	74 (40%)
13 Механічна інженерія	44 (49%)	46 (51%)
14 Електрична інженерія	42 (61%)	27 (39%)
15 Автоматизація та приладобудування	10 (24%)	32 (76%)
16 Хімічна інженерія та біоінженерія	23 (47%)	26 (53%)
17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації	36 (55%)	30 (45%)
18 Виробництво та технології	27 (46%)	32 (54%)
19 Архітектура та будівництво	57 (70%)	24 (30%)
20 Аграрні науки та продовольство	39 (51%)	38 (49%)
21 Ветеринарія	2 (17%)	10 (83%)
22 Охорона здоров’я	29 (32%)	61 (68%)
23 Соціальна робота	19 (66%)	10 (34%)
24 Сфера обслуговування	44 (52%)	40 (48%)
25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону	15 (45%)	18 (55%)
26 Цивільна безпека	9 (28%)	23 (72%)

Галузь знань	Кількість рішень за повною процедурою	Кількість рішень за спрощеною процедурою (Постанова від 16.03.2022 № 295)
27 Транспорт	17 (35%)	31 (65%)
28 Публічне управління та адміністрування	21 (45%)	26 (55%)
29 Міжнародні відносини	17 (36%)	30 (64%)
Разом	1230 (48%)	1307 (52%)

2.2. Розгляд звернень закладів вищої освіти щодо надання умовної (відкладеної) акредитації відповідно до Постанови КМУ № 295

Для забезпечення прозорого і неупередженого розгляду листів-звернень від закладів вищої освіти щодо надання умовної (відкладеної) акредитації без проведення або з частковим проведенням акредитаційної експертизи відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295, 23 липня 2024 року на засіданні Національного агентства було створено Комісію з розгляду звернень закладів вищої освіти щодо надання умовної (відкладеної) акредитації відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295 (далі у цьому підрозділі — Комісія) та затверджено Порядок її роботи (протокол № 13(63)). Відповідно до Порядку роботи Комісії, вона є тимчасовим колегіальним органом, метою діяльності якого передбачається встановлення наявності у ЗВО підстав для ухвалення Національним агентством рішення про умовну (відкладену) акредитацію освітніх програм без проведення або з частковим проведенням акредитаційної експертизи без оплати вартості акредитації закладом. У своїй роботі Комісія керувалася Законом України «Про вищу освіту», Постановою Кабінету Міністрів України № 295, Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 15 травня 2024 року № 686, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 04 липня 2024 року № 1013/42358; іншими нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність у сфері забезпечення якості вищої освіти. Кількісний і персональний склад Комісії затверджено наказом Голови Національного агентства, до якого увійшли члени Національного агентства та працівники секретаріату Національного агентства.

Організаційний супровід діяльності Комісії здійснював відділ акредитації освітніх програм Національного агентства, який з червня 2024 року збирав та опрацьовував листи-звернення ЗВО щодо надання умовної (відкладеної) акредитації відповідно до Постанови КМУ № 295 згідно з пунктом 6 Тимчасового порядку акредитації освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, в умовах воєнного стану, затвердженого Національним агентством від 14 квітня 2022 року (протокол № 6 (11))

зі змінами від 27 лютого 2024 року (протокол № 5 (55)) (далі — Тимчасовий порядок).

Зокрема, у пункті 6 Тимчасового порядку зазначається, що Національне агентство може ухвалити рішення про умовну (відкладену) акредитацію за спрощеною процедурою щодо освітньої програми за однією з наступних умов: освітня програма реалізується в закладі вищої освіти, тимчасово переміщеному після 24 лютого 2022 року; освітня програма реалізується в закладі вищої освіти, що належить до категорії закладів із специфічними умовами навчання, вищих військових навчальних закладів або у військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти; настання обставин непереборної сили, викликані військовими діями країни-агресора, що унеможливлюють проведення акредитації освітньої програми у віддаленому (дистанційному), у змішаному режимі або в загальному порядку. Протоколом 17 (67) від 27 вересня 2024 року Національним агентством внесено зміни у Тимчасовий порядок, які регламентували додаткову умову щодо рекомендації освітніх програм на отримання умовної (відкладеної) акредитації за спрощеною процедурою.

У 2024 році Комісія надала Національному агентству рекомендації задовольнити звернення закладів вищої освіти щодо можливості здійснення процедури акредитації освітніх програм без проведення або з частковим проведенням акредитаційної експертизи та ухвалити рішення про умовну (відкладену) акредитацію для:

- 218 (30 %) освітніх програм, що реалізуються в ЗВО, *тимчасово переміщених* після 24 лютого 2024 року;
- 50 (6,9 %) освітніх програм, що реалізуються у ЗВО, які належать до категорії *закладів із специфічними умовами навчання*, вищих військових навчальних закладів, або у військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти;
- 315 (43,5 %) освітніх програм, за якими надаються освітні послуги в закладах, де настали *обставини непереборної сили*, викликані військовими діями країни-агресора, що унеможливлюють проведення акредитації у віддаленому (дистанційному), у змішаному режимі або в загальному порядку, у тому числі відповідно до наказу Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України № 309 від 22 грудня 2022 року «Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією»;
- 97 (13,4 %) освітніх програм, які реалізуються в ЗВО, *які перебувають у процесі реорганізації.*

Водночас Комісією було взято до уваги лист-роз'яснення Національного агентства «Щодо звернень закладів вищої освіти щодо надання умовної (відкладеної) акредитації відповідно до пункту 2 Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295 у 2024/2025 навчальному році» (протокол засідання № 14(64) від 06 серпня 2024 року) в частині можливості рекомендації спрощеної процедури акредитації в умовах *завершення реалізації освітньої програми з наступного навчального року.* З огляду на таке обґрунтування Комісією були рекомендовані ще 45 (6,2 %) освітніх програм.

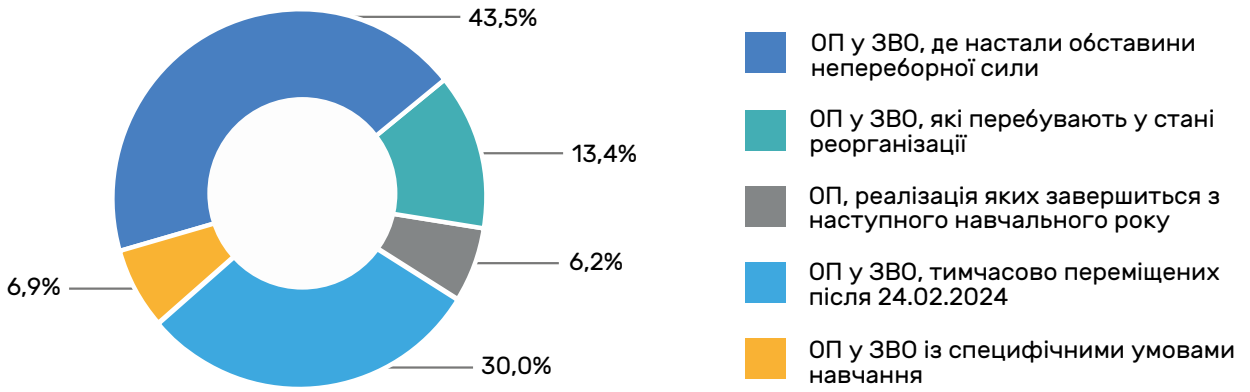

Рисунок 45. Розподіл освітніх програм, для яких у 2024 році Комісією рекомендовано Національному агентству задовольнити звернення закладу вищої освіти щодо можливості здійснення процедури акредитації освітніх програм за спрощеною процедурою, за підставами звернень ЗВО

Загалом з 1 червня по 31 грудня 2024 року проведено 8 засідань Комісії, під час яких опрацьовано звернення щодо надання умовної (відкладеної) акредитації для 770 освітніх програм від 131 ЗВО. Упродовж періоду своєї діяльності Комісія рекомендувала Національному агентству задовільнити звернення ЗВО щодо 725 освітніх програм, з яких: початкового рівня вищої освіти — 24 (3,3 %), першого (бакалаврського) рівня вищої освіти — 289 (39,9 %), другого (магістерського) рівня — 275 (37,9 %), третього (освітньо-наукового) рівня — 137 (18,9 %). Водночас 45 освітніх програм отримали відмову у задоволенні такого звернення, що становить 5,8 % від усіх зареєстрованих листів від ЗВО. Серед звернень, за якими рекомендовано відмову в наданні умовної (відкладеної) акредитації, переважають звернення від наукових установ (56,5 % від загальної кількості заявників). Підставою для надання рекомендацій про відмову у задоволенні звернення ЗВО про надання умовної (відкладеної) акредитації освітніх програм без проведення або з частковим проведення акредитаційної експертизи у Тимчасовому порядку визначено необґрунтованість звернення ЗВО, ненадання доказів, які б підтверджували наявність умов, передбачених пунктом 6 Тимчасового порядку.

За галузевою приналежністю освітніх програм, яким було надано рекомендації щодо умовної (відкладеної) акредитації, вирізняються галузь 01 Освіта/Педагогіка, частка якої складає 14,6 %, галузь 07 Управління та адміністрування — 10,5 %, галузь 05 Соціальні та поведінкові науки — 7,9 % та галузь 12 Інформаційні технології — 6,1 %. Усі інші галузі представлено в цьому переліку в кількості не більше 5 % (див. Рисунок 46).

Аналіз регіональної афіліації освітніх програм дає змогу констатувати, що лідером за кількістю освітніх програм, щодо яких надійшли листи-звернення щодо проведення акредитації за спрощеною процедурою з ухваленням рішення про умовну (відкладену) акредитацію відповідно до Постанови №295, є Харківська область, на неї припадає 20,3 % від загальної кількості освітніх програм, щодо яких подано відповідні звернення. Більше 10 % — освітні програми закладів вищої освіти Запорізької (13,4 %) та Київської (12,4 %) областей. Від 5 до 10 % освітніх програм припадає на заклади Дніпропетровської (9,8 %), Донецької (7,6 %), Луганської (7,2 %), Миколаївської (7,3 %) та Херсонської (7,3 %) області. Запити від інших областей не перевищують 5 % кожна. Зокрема, частка звернень закладів вищої освіти із Вінницької

області склала 0,6 %, Волинської — 0,1 %, Житомирської — 0,3 %, Закарпатської — 0,1 %, Івано-Франківської — 1,8 %, Кіровоградської — 0,6 %, Львівської — 2,1 %, Одеської — 5 %, Сумської — 2,5 %, Тернопільської — 0,1 %, Черкаської — 0,4 %, Чернігівської — 1,2 %. Водночас, протягом періоду діяльності Комісії жодного звернення щодо проведення акредитаційної експертизи за спрощеною процедурою не надійшло від закладів вищої освіти Полтавської, Рівненської, Хмельницької та Чернівецької областей (див. Рисунок 47).

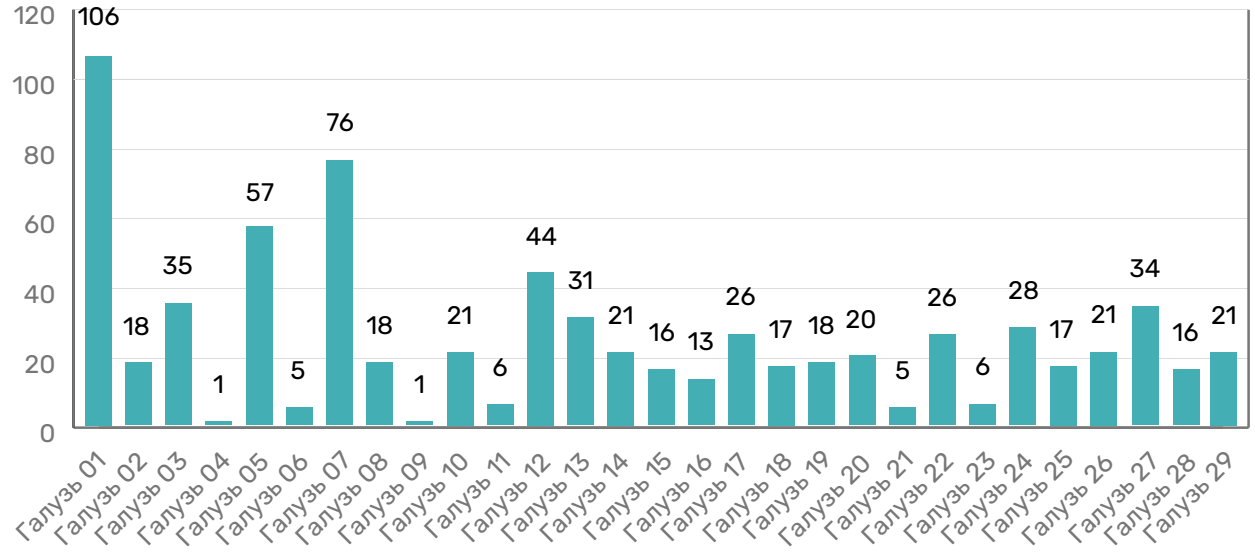

Рисунок 46. Розподіл освітніх програм, щодо яких у 2024 році Комісією надано рекомендації про задоволення звернень закладів вищої освіти щодо проведення акредитації за спрощеною процедурою, за галузями знань

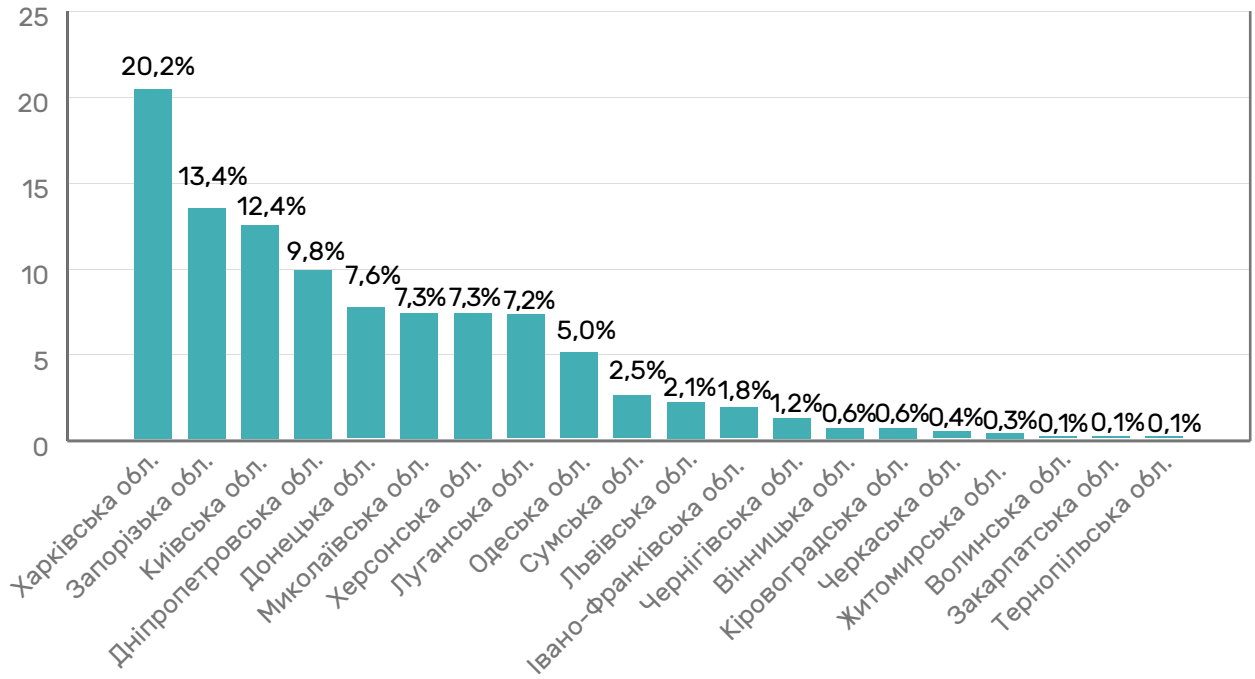

Рисунок 47. Розподіл освітніх програм, щодо яких у 2024 році подано звернення щодо надання умовної (відкладеної) акредитації відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022, за регіонами

Рішення про надання рекомендації щодо відмови у задоволенні звернення закладу вищої освіти були ухвалені Комісією щодо 23 ЗВО з 8 областей.

Порівняльний аналіз кількості освітніх програм в межах областей дає змогу констатувати: найбільше відмов у задоволенні звернення закладу вищої освіти отримали ЗВО Київської й Одеської областей.

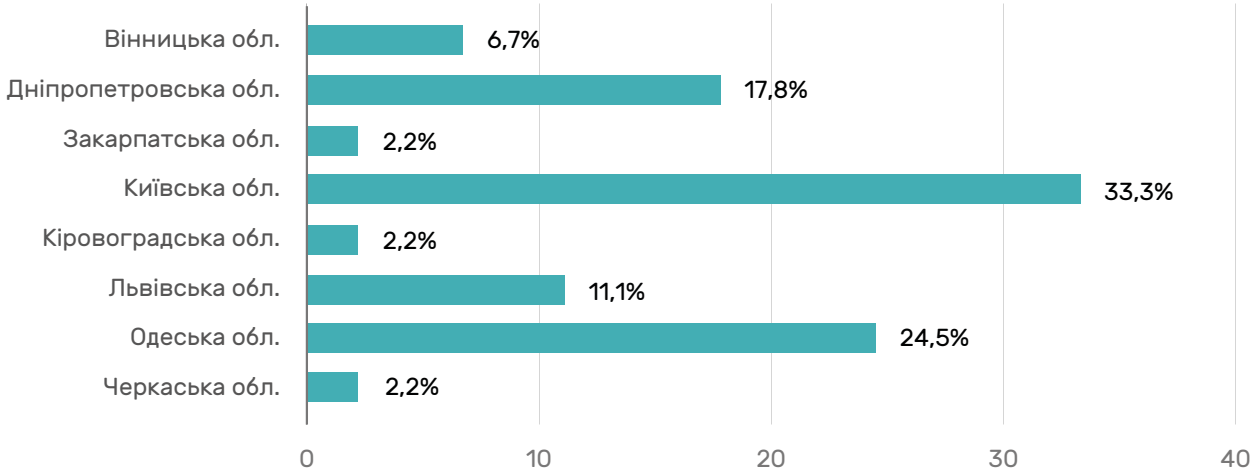

Рисунок 48. Розподіл відмов у задоволенні звернень ЗВО щодо надання умовної (відкладеної) акредитації відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 у 2024 році за регіонами

До перспективних напрямів діяльності Комісії відносимо насамперед такі, що сприятимуть оптимізації її роботи, зокрема:

- виникла потреба здійснити реорганізацію Комісії і створити на її основі Комітет з акредитації освітніх програм, до персонального складу якого увести лише членів Національного агентства з метою зменшення можливих ризиків, пов'язаних з наявними чи потенційними конфліктами інтересів;
- була підтверджена доцільність залишити за Національним агентством право на ухвалення рішень про умовну (відкладену) акредитацію освітніх програм без проведення або з частковим проведенням акредитаційної експертизи без оплати вартості акредитації, що нині регламентоване Постановою КМУ № 295, і після втрати чинності згаданої постанови, у зв'язку з виявленням обставин (зокрема, у разі завершення освітньої діяльності за освітньою програмою; реорганізацією ЗВО тощо), вичерпний перелік яких буде встановлено Національним агентством;
- очевидна необхідність встановити часові обмеження для ЗВО щодо застосування норм пункту 5 Порядку роботи Комісії з розгляду звернень закладів вищої освіти щодо надання умовної (відкладеної) акредитації відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295 (наприклад, у випадках надсилання ЗВО документів про пошкодження приміщень та інфраструктури трирічної давнини; у випадку завершення процесу реорганізації тощо).

2.3 Транскордонне забезпечення якості вищої освіти в Україні

Зміни до українського освітнього законодавства привели вимоги до функціонування та розвитку освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, у відповідність до загальноприйнятих стандартів Європейського простору вищої освіти (ЄПВО). Важливою складовою євроінтеграційних процесів у сфері освіти є транскордонне забезпечення якості.

Відповідно до пункту 6 статті 18 Закону України «Про вищу освіту» Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти вносить інформацію до Єдиної державної електронної бази з питань освіти про сертифікати (офіційні рішення) про акредитацію освітніх програм, видані іноземними акредитаційними агентствами чи агентствами забезпечення якості вищої освіти, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України. Відповідно до Положення про акредитацію освітніх програм (2024) в Україні визнаються сертифікати (офіційні рішення) про акредитацію освітніх програм, видані іноземними акредитаційними агентствами, затвердженими Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 554-р. Наразі таких іноземних агентств 49. Отже, в Україні без додаткових процедур і перевірок визнаються сертифікати про акредитацію освітніх програм іноземними акредитаційними агентствами, що робить нашу систему забезпечення якості вищої освіти однією з найвідкритіших у ЄПВО та в світі.

Протягом 2024 року до ЄДЕБО було внесено дані про іноземні сертифікати про акредитацію 20 освітніх програм десяти українських ЗВО. Ці дані включають:

- 13 освітніх програм, сертифікати про акредитацію яких до Національного агентства було подано вперше, у Сумському національному аграрному університеті, Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Українській інженерно-педагогічній академії, Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут», Національному університеті «Львівська політехніка», Івано-Франківському національному університеті нафти і газу;
- 5 освітніх програм, яким було подовжено акредитацію на рік, відповідно до п. 1 Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295 у Приватному закладі вищої освіти «Харківський інститут медицини та біомедичних наук» та Карпатському університеті імені Августина Волошина;
- 2 освітні програми, сертифікати про акредитацію яких випускаються щорічно терміном на 1 рік на основі звіту експертної групи, у Приватному вищому навчальному закладі «Київський медичний університет» та Приватному закладі вищої освіти «Дніпровський інститут медицини та громадського здоров'я».

Сертифікати про акредитацію цих ОП були видані такими іноземними агентствами:

- Інститут акредитації, сертифікації та забезпечення якості (ACQUIN, Німеччина)
- Румунське агентство із забезпечення якості вищої освіти (ARACIS, Румунія);
- Центральне агентство з оцінювання і акредитації (ZEvA, Німеччина);
- Акредитаційне агентство у галузях охорони здоров'я та суспільних наук (AHPGS, Німеччина);
- Центр оцінювання якості у вищій освіті (SKVC, Литва)

(див. Таблицю 14).

Таблиця 14. Відомості про іноземні акредитації освітніх програм українських закладів вищої освіти, що були внесені до ЄДЕБО Національним агентством у 2024 році

Іноземне агентство із забезпечення якості	Заклад вищої освіти	Освітня програма	Рівень вищої освіти
Інститут акредитації, сертифікації та забезпечення якості (ACQUIN, Німеччина)	Сумський національний аграрний університет	Адміністративний менеджмент	другий (магістерський)
Румунське агентство із забезпечення якості вищої освіти (ARACIS, Румунія)	Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»	Електронні компоненти і системи	перший (бакалаврський)
		Автоматизовані та роботизовані механічні системи	
Інститут акредитації, сертифікації та забезпечення якості (ACQUIN, Німеччина)	Українська інженерно-педагогічна академія	Психотерапія	другий (магістерський)
Центральне агентство з оцінювання і акредитації (ZEvA, Німеччина)	Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	Комп'ютерні науки та інтелектуальні системи	перший (бакалаврський)
		Інженерія програмного забезпечення	
		Менеджмент організацій та адміністрування	
		Бізнес-адміністрування (англійською мовою)	

Іноземне агентство із забезпечення якості	Заклад вищої освіти	Освітня програма	Рівень вищої освіти
Акредитаційне агентство у галузях охорони здоров'я та суспільних наук (AHPGS, Німеччина)	Приватний заклад вищої освіти «Харківський інститут медицини та біомедичних наук»	Медицина	другий (магістерський)
Центр оцінювання якості у вищій освіті (SKVC, Литва)	Карпатський університет імені Августина Волошина	Психологія	перший (бакалаврський)
		Психологія	другий (магістерський)
		Фінансовий менеджмент та банківська справа	перший (бакалаврський)
		Правознавство та правозахисна діяльність	перший (бакалаврський)
Центральне агентство з оцінювання і акредитації (ZEvA, Німеччина)	Національний університет «Львівська політехніка»	Системи штучного інтелекту	другий (магістерський)
		Системне проектування	
		Інформаційні управляючі системи та технології	
		Комп'ютерні системи управління рухомими об'єктами (автомобільний транспорт)	

Іноземне агентство із забезпечення якості	Заклад вищої освіти	Освітня програма	Рівень вищої освіти
Акредитаційне агентство у галузях охорони здоров'я та суспільних наук (AHPGS, Німеччина)	Приватний вищий навчальний заклад «Київський медичний університет»	Фармація, промислова фармація	другий (магістерський)
Акредитаційне агентство у галузях охорони здоров'я та суспільних наук (AHPGS, Німеччина)	Приватний заклад вищої освіти «Дніпровський інститут медицини та громадського здоров'я»	Медицина	другий (магістерський)
Центральне агентство з оцінювання і акредитації (ZEvA, Німеччина)	Івано-Франківський національний університет нафти і газу	Information Technologies for Sustainable Energy Engineering / Інформаційні технології для сталого розвитку енергетики	другий (магістерський)

Загалом у період із 1 вересня 2019 р. по 31 грудня 2024 р. Національне агентство внесло до ЄДЕБО 114 відомостей про акредитацію освітніх програм іноземними агентствами. Їх розподіл за рівнями вищої освіти наведений на Рисунку 49.

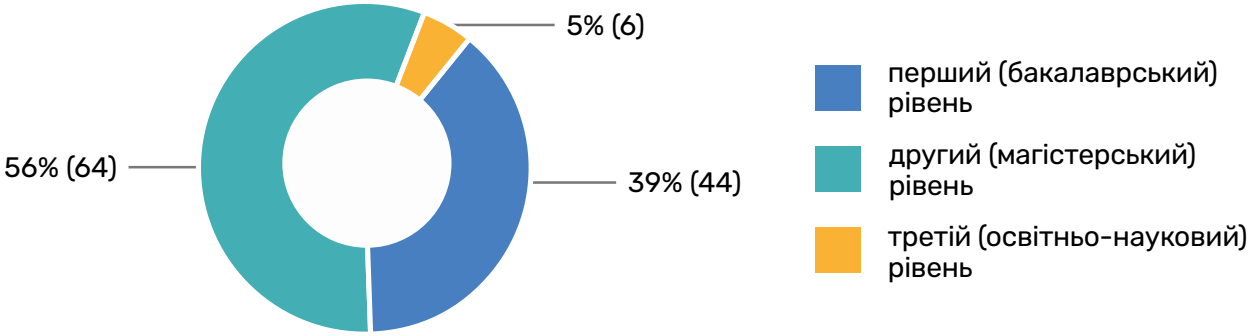

Рисунок 49. Розподіл іноземних сертифікатів про акредитацію освітніх програм за рівнями освіти, 2019–2024 роки

Ознайомитись із сертифікатами про акредитацію освітніх програм можна на сайті Національного агентства в розділі «Акредитація в міжнародних агентствах»[17], де вони оприлюднюються після внесення відповідної інформації до ЄДЕБО.

[17] Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Акредитація в міжнародних агентствах [Електронний ресурс]. – URL: https://bit.ly/43IB7hE (дата звернення: 21.03.2025)

З метою інформування про особливості українського законодавства у сфері забезпечення якості вищої освіти, національну процедуру акредитації та національні стандарти під час транскордонних акредитацій Національне агентство на запит іноземних агентств надає консультації. Зокрема, у 2024 році такі зустрічі проводилися з Вищою радою з оцінювання наукових досліджень та вищої освіти (Hcéres, Франція), Фундацією з акредитації міжнародного бізнес-адміністрування (FIBAA, Німеччина), Румунським агентством із забезпечення якості вищої освіти (ARACIS, Румунія), Центральним агентством з оцінювання і акредитації (ZEvA, Німеччина), Акредитаційним агентством у галузях охорони здоров'я та суспільних наук (AHPGS, Німеччина), Національним агентством з оцінювання та акредитації (NEAA, Болгарія).

Розвиток транскордонного забезпечення якості в Україні залишається одним із пріоритетів Національного агентства, оскільки це надає низку переваг як для закладів вищої освіти, так і для системи загалом, дозволяє спиратися на досвід інших країн і враховувати його для національних трансформацій. Водночас викликає занепокоєння, що цей ліберальний механізм інколи використовується, щоб приховати невиконання вимог українського законодавства у сфері освіти, зокрема, Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності та національних стандартів вищої освіти.

Так, при аналізі іноземних акредитацій освітніх програм в українських ЗВО у 2024 році були виявлені випадки, коли під час процедур забезпечення якості іноземну акредитацію на 6 років одержали кілька медичних програм приватних ЗВО без проведення виїзної чи онлайн експертизи. Іншими прикладами є іноземна акредитація освітньої програми, на якій освітній процес не відбувається, зокрема, на ній не навчається жоден студент, що суперечить українському законодавству та сучасним принципам проведення акредитації освітніх програм; або іноземна акредитація освітньої програми, яка не зареєстрована в ЄДЕБО. Зазначені випадки не вичерпують усіх виявлених порушень. Подібні явища набувають системного характеру, що вже позначається на якості вищої освіти в Україні. Тому Національне агентство звертає увагу, що наразі іноземну акредитацію можуть отримати освітні програми, які не виконують вимоги національного законодавства. Ураховуючи поточні підходи до ліцензування, в окремих випадках такі освітні програми взагалі ніким і ніколи не аналізувалися й фактично не оцінювалися належним чином. Це може мати негативний вплив як на якість вищої освіти загалом, так і на освітню діяльність за окремими галузями й реалізацію певних освітніх програм. Натомість через відсутність законних підстав жоден національний орган не може належним чином реагувати на подібні випадки.

Після консультацій з Європейською асоціацією із забезпечення якості вищої освіти (ENQA) та Європейським реєстром агенцій із забезпечення якості вищої освіти (EQAR) було виявлено, що іноземні агентства не зобов'язані, а отже, і не перевіряють вимоги законодавства та освітніх стандартів країн, де вони здійснюють консультативне оцінювання програм. Це є виключно прерогативою держави, де реалізується освітня програма.

Іншою проблемою транскордонного забезпечення якості в Україні є те, що далеко не всі з 49 визнаних іноземних агентств здійснюють транскордонне забезпечення якості освітніх програм, зокрема через відсутність таких повноважень відповідно до їх статутів та/або законодавства країни їх реєстрації. У період із 2019 р. по 2024 р. на території України акредитації здій-

снювали лише 10 іноземних агентств із 7 країн. Деякі з них проводять виключно міжнародні акредитації та не дотримуються ключових міркувань Європейського реєстру агенцій із забезпечення якості вищої освіти (EQAR), українського освітнього законодавства та стандартів.

У 2024 році у відповідь на ініціативу Національного агентства Міністерством освіти й науки України 29 березня 2024 року (наказ №425) була створена робоча група з розроблення пропозицій стосовно удосконалення механізму визнання сертифікатів про акредитацію освітніх програм, виданих іноземними акредитаційними агентствами чи агентствами із забезпечення якості вищої освіти, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України. У рамках цієї робочої групи вищезазначені питання детально обговорювалися та аналізувалися. Також Національне агентство запропонувало механізм вдосконалення процедури включення іноземних агентств до Переліку Кабінету Міністрів на основі заяв-намірів щодо проведення акредитацій освітніх програм на території України та запевнень щодо дотримання національного законодавства та ключових міркувань EQAR щодо транскордонного забезпечення якості. Зокрема, запропоновано наступні етапи цього процесу:

- Національне агентство направляє інформаційний лист до іноземних агентств, які зареєстровані в EQAR, стосовно можливостей транскордонного забезпечення якості вищої освіти, що передбачені українським законодавством;
- За результатами аналізу цих заяв-намірів Національне агентство формує пропозиції до Переліку та затверджує їх своїм рішенням;
- Пропозиції до Переліку подаються на узгодження до Міністерства освіти і науки України з метою їх подальшого затвердження Кабінетом Міністрів України.

Ці пропозиції вдосконалення процедури формування переліку іноземних агентств із забезпечення якості вищої освіти, які видають сертифікати про акредитацію освітніх програм, що визнаються в Україні, були обговорені й затверджені на засіданні Національного агентства 28 травня 2024 року (протокол №11(61)) та передані до МОН України 29 травня 2024 року.

2.4. Реагування систем забезпечення якості на результати акредитації освітніх програм

2.4.1. Реагування системи зовнішнього забезпечення якості на результати акредитації освітніх програм

Процедура акредитації освітньої програми в системі зовнішнього забезпечення якості вищої освіти України виконує подвійну функцію: контроль і вдосконалення. Вона забезпечує підзвітність закладів вищої освіти за відповідність освітніх програм установленим вимогам і водночас сприяє вдосконаленню змісту освітніх програм, внутрішніх систем забезпечення якості та стратегічних підходів до управління в закладах вищої освіти. Такий підхід відповідає положенням Закону України «Про вищу освіту» та Європейським стандартам і рекомендаціям щодо забезпечення якості вищої освіти (ESG 2015).

Результати акредитації є не лише індикаторами якості окремих освітніх програм, а й джерелом інформації про ефективність функціонування систем забезпечення якості освіти — як на рівні окремого закладу, так і в масштабах національної системи вищої освіти.

У національному контексті вони сприяють:

- виявленню позитивних практик і напрямів для вдосконалення;
- ідентифікації суттєвих недоліків і системних викликів;
- формуванню політики підтримки закладів вищої освіти у розбудові внутрішніх систем забезпечення якості на основі достовірних аналітичних даних;
- зміцненню довіри до якості української вищої освіти як в Україні, так і на міжнародному рівні.

Кожне з рішень, ухвалених Національним агентством за результатами акредитаційної експертизи, несе важливу аналітичну інформацію:

- рішення про акредитацію освітньої програми засвідчує відповідність освітньої програми вимогам Критеріїв оцінювання якості освітньої програми та наявність належних умов для забезпечення якості в межах цієї освітньої програми. Водночас це не виключає наявності проблем на рівні всієї внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу вищої освіти;
- рішення про умовну (відкладену) акредитацію освітньої програми вказує на суттєві, але потенційно усувні недоліки, що потребують оперативного реагування з боку команди, відповідальної за реалізацію освітньої програми, та управлінських структур закладу вищої освіти. Це також є сигналом про потребу перегляду певних елементів системи внутрішнього забезпечення якості, яка не виявила, не попередила, або не усунула ці недоліки на етапі проєктування, розробки або реалізації освітньої програми;
- рішення про відмову в акредитації освітньої програми свідчить про наявність системних проблем, що вимагають комплексного перегляду як освітньої програми, так і підходів до забезпечення якості в закладі вищої освіти загалом;
- рішення про акредитацію освітньої програми з визначенням «зразкова» вказує на наявність ефективних, зразкових та/або інноваційних практик, що демонструють сталий позитивний вплив на якість освітнього процесу і можуть бути орієнтиром для інших освітніх програм.

Рішення про умовну (відкладену) акредитацію та відмову в акредитації освітньої програми:

- спонукають заклади вищої освіти до перегляду політик, процедур і підходів до забезпечення якості освіти, змісту освітніх програм і посилення внутрішнього моніторингу;
- дають можливість Національному агентству та стейкголдерам виявляти типові помилки, порушення та системні проблеми; аналіз підстав для таких рішень дає змогу визначати вразливі галузі знань та напрями, які потребують посиленої методичної або інформаційної підтримки;
- є основою для оновлення методичних матеріалів, розроблення нових рекомендацій, удосконалення програм підготовки експертів і організації заходів підтримки для закладів вищої освіти, які систематично стикаються з подібними труднощами.

Таким чином, акредитація є не лише механізмом зовнішнього оцінювання, а й інструментом системного вдосконалення, а результати акредитації освітніх програм — орієнтирами розвитку як для окремих закладів вищої освіти, так і для системи вищої освіти України загалом.

Види реагування Національного агентства на результати акредитацій

Реагування зовнішньої системи забезпечення якості на результати акредитації освітніх програм здійснюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти через комплекс взаємопов'язаних заходів. Ці заходи охоплюють аналітичну, нормативно-процедурну, підтримувальну та комунікаційну діяльність, спрямовану на вдосконалення акредитаційних процедур, підвищення рівня кваліфікації експертів та членів галузевих експертних рад, розвиток внутрішніх систем забезпечення якості в закладах вищої освіти, формування культури якості освіти, забезпечення прозорості процедур зовнішнього забезпечення якості вищої освіти та зміцнення довіри до системи забезпечення якості вищої освіти України.

Таблиця 15. Види реагування Національного агентства на результати акредитації освітніх програм

Вид реагування	Зміст	Основні заходи у 2024 році
Аналітичне	Системне вивчення результатів акредитаційних процедур для виявлення тенденцій, типових недоліків, галузевих особливостей та кращих практик	• збір та узагальнення даних про прийняті рішення за результатами акредитацій; • виявлення суттєвих недоліків та аналіз їх розподілу за критеріями, рівнями освіти, галузями знань та типами закладів вищої освіти; • підготовка аналітичних звітів, тематичних досліджень і коротких інформаційних довідок для різних цільових аудиторій; • оцінювання ефективності реагування ЗВО на рішення про умовну (відкладену) акредитацію та відмову в акредитації; • виявлення позитивних практик у внутрішніх системах забезпечення якості, що сприяли результативному усуненню недоліків; • аналіз ефективних практик забезпечення якості освіти, виявлених під час акредитаційних експертиз; • формування аналітичної основи для подальших нормативних, підтримувальних і комунікаційних рішень і заходів.

Вид реагування	Зміст	Основні заходи у 2024 році
Нормативно-процедурне	Вдосконалення нормативних документів і процедур зовнішнього забезпечення якості вищої освіти на основі аналізу результатів акредитацій і зворотного зв'язку від стейкголдерів та змін у законодавстві, а також інструментів оцінювання якості освіти	• формування пропозицій законодавчих змін і розробка проєктів нормативних документів на національному рівні: оновлено Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (наказ МОН України від 15 травня 2024 року № 686); • впровадження нового інструменту оцінювання — «Переліку суттєвих недоліків»; • оновлення форм звіту експертної групи та експертного висновку ГЕР, зокрема включення Додатків; • внесення змін до Тимчасового порядку акредитації освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, в умовах воєнного стану (рішення Національного агентства від 27 лютого 2024 року (протокол № 5 (55)); • створення Комісії з розгляду звернень закладів вищої освіти щодо надання умовної (відкладеної) акредитації відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295 та затвердження порядку її роботи.
Підтримувальне	Підтримка закладів вищої освіти, експертів та членів галузевих експертних рад у вдосконаленні їхніх знань та навичок у сфері забезпечення якості освіти	• організація тренінгів, тематичних вебінарів і семінарів для закладів вищої освіти, експертів та членів галузевих експертних рад; • оновлення інструктивно-методичних матеріалів для експертних груп і членів галузевих експертних рад; • розробка та оновлення методичних матеріалів

Вид реагування	Зміст	Основні заходи у 2024 році
		(посібники, рекомендації, роз'яснення) для експертів, членів галузевих експертних рад і всіх, хто прагне поглиблювати знання і вдосконалювати навички у сфері забезпечення якості освіти; • створення платформ для дискусій та обміну кращими практиками.
Комунікаційне	Поширення результатів аналітичної діяльності за підсумками акредитації освітніх програм, забезпечення зворотного зв'язку від стейкголдерів та його використання для подальшого вдосконалення.	• публікація Річного звіту Національного агентства та Доповіді про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства; • залучення експертів (зокрема, членів Консультативної ради та інших міжнародних експертів) до обговорення; • щорічне звітування керівництва агентства перед Комітетом Верховної ради України з питань освіти, науки та інновацій; • організація заходів (вебінарів, семінарів, форумів, тренінгів, круглих столів) для обговорення результатів зовнішнього забезпечення якості освіти та участь в заходах партнерів (зокрема, міжнародних); • поширення інформації через офіційний вебсайт та платформи Facebook, Twitter, LinkedIn.

Аналітичне реагування

1) Національне агентство здійснює ***моніторинг виконання рекомендацій та оцінку ефективності впроваджених змін для кожної освітньої програми*** — як у межах наступної акредитації, так і під час постакредитаційного моніторингу.

З цією метою:

— аналізується, чи призвели впроваджені зміни до покращення якості освітньої програми;

— оцінюється, наскільки заходи є системними, а не фрагментарними;

– визначається, чи запобігають запропоновані зміни повторенню виявлених проблем у майбутньому;
– вивчаються внутрішні процедури, які в закладі вищої освіти регулюють моніторинг виконання рекомендацій та внесення змін.

Крім того, у межах підкритерію 8.5 здійснюється аналіз роботи системи забезпечення якості у закладі вищої освіти, зокрема її здатності своєчасно виявляти та ефективно усувати суттєві недоліки. Для кожного суттєвого недоліку, виявленого в ході акредитаційної експертизи:

– оцінюється швидкість виявлення (наскільки оперативно недолік виявляється на рівні кафедри, факультету, університету; чи встановлено чіткі строки реагування);
– досліджується організація реагування (на яких рівнях управління здійснюється реагування, чи визначено відповідальних осіб, чи існує формалізований план дій щодо усунення недоліку);
– аналізується якість заходів з усунення недоліків (чи проводиться аналіз причин їх виникнення, чи є заходи системними, чи враховується потреба стратегічного планування, а також чи здійснюється подальший моніторинг реалізації заходів для запобігання повторенню порушень);
– оцінюється ефективність заходів (чи визначено конкретні індикатори оцінювання, наскільки вони є адекватними, чи проводиться аналіз результатів після реалізації заходів, чи вдосконалюються процедури моніторингу, а також чи мають відповідальні працівники належну підготовку, ресурси та підтримку);
– оцінюється залучення стейкголдерів (хто саме бере участь у процесі виявлення та усунення недоліків; чи залучаються зовнішні експерти; які інструменти використовуються для збору й аналізу зворотного зв'язку);
– аналізується документування процесів (як фіксуються виявлені недоліки та заходи для їх усунення; чи дозволяє обрана форма документування ефективно відстежувати прогрес);
– вивчається практика комунікації (як учасники освітнього процесу отримують інформацію про результати моніторингу, ухвалені рішення, впроваджені зміни та їх ефективність);
– оцінюється ефективність взаємодії між структурними підрозділами (як підрозділи співпрацюють у процесі виявлення й усунення недоліків; наскільки ефективною є ця співпраця у подоланні системних інституційних проблем).

Аналіз результатів експерименту з постакредитаційного моніторингу представлено у підрозділі 2.5 Постакредитаційний моніторинг

2) Системний, структурований аналіз суттєвих недоліків (порушень), виявлених за результатами акредитації освітніх програм

Національне агентство здійснило системний аналіз суттєвих недоліків освітніх програм, за результатами акредитаційної експертизи та розгляду акредитаційних справ рішення було прийнято у вересні-грудні 2024 року.

Зокрема, було проведено:

– оцінювання частотності та розподілу суттєвих недоліків за Критеріями оцінювання якості освітньої програми;

- аналіз потенційних взаємозв'язків і взаємовпливу між недоліками, виявленими за різними Критеріями;
- аналіз розподілу недоліків в залежності від рівня вищої освіти, галузі знань та форми власності закладів вищої освіти;
- оцінювання частотності недоліків серед освітніх програм, щодо яких було ухвалено рішення про умовну (відкладену) акредитацію;
- визначення найбільш поширених комбінацій суттєвих недоліків, що фіксуються разом.

Цей аналіз дозволив виявити тенденції, характерні закономірності та відмінності залежно від рівня вищої освіти, галузі знань, форми власності закладу вищої освіти. Детальні результати аналізу представлено у підрозділі 2.6 цього документу.

Відмітимо, що проведення такого аналізу стало можливим завдяки впровадженню у 2024 році інструменту оцінювання якості освітньої програми — «Переліку суттєвих недоліків».

«Перелік суттєвих недоліків» був розроблений у 2024 році на основі концепції, запропонованої Головою Національного агентства Андрієм Бутенком, з метою уніфікації підходів до оцінювання та забезпечення об'єктивності при визначенні рівнів відповідності освітніх програм Критеріям оцінювання якості освітньої програми. Це структурований документ, який містить чітко визначений перелік недоліків, порушень, які мають значний (суттєвий) вплив на якість освітньої програми. Структура Переліку відповідає структурі Критеріїв оцінювання якості освітньої програми: він складається з 10 частин, відповідно до кількості Критеріїв. Кожному недоліку присвоєно унікальний ідентифікаційний код у форматі X.Y.Z, де: X — номер критерію, до якого відноситься недолік; Y — номер підкритерію; Z — порядковий номер конкретного недоліку в межах підкритерію. Таке кодування забезпечує системність, зручність у використанні та спрощує аналітичну обробку результатів акредитаційної експертизи.

Суттєвий недолік — недолік, який становить порушення норм чинного законодавства, негативно впливає на формування компетентностей здобувача освіти або унеможливлює чи суттєво ускладнює надання освітніх послуг. Окрему категорію становлять суттєві недоліки, що мають фундаментальний характер. Це системні порушення, які охоплюють усі або більшість компонентів освітньої програми та потребують істотних, комплексних змін або стратегічних заходів. До таких заходів, зокрема, належать: докорінні зміни структури або змісту освітньої програми, перегляд організації освітнього процесу, комплексне оновлення політик і процедур внутрішнього забезпечення якості освіти.

Перелік суттєвих недоліків

Для кожного із Критеріїв укажіть, які з наступних суттєвих недоліків було виявлено:

Критерій 1. Проєктування освітньої програми

Код	Суттєвий недолік	Виявлено ЕГ	Виявлено ГЕР
1.1.1	Не всі результати навчання, визначені стандартом вищої освіти, можуть бути досягнуті через програмні результати навчання.	☐	☐
1.1.2	За відсутності стандарту вищої освіти, хоча б один програмний результат навчання НЕ відповідає вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня.	☐	☐
1.2.1	ЗВО присвоює професійну кваліфікацію за певною професією, але встановлено хоча б один із таких фактів: — освітня програма (зокрема, додаткових — за рахунок її вибіркових освітніх компонентів) не забезпечує виконання вимог до знань, умінь, навичок і компетентностей, визначених відповідним професійним стандартом; — назва професії не відповідає чинному Класифікатору професій чи відсутня у Класифікаторі професій; — у ЗВО не визначено/не затверджено відповідними локально-правовими актами ЗВО: порядок присвоєння цієї професійної кваліфікації або відповідні процедури, методи демонстрації компетентностей, або критерії (умови) присвоєння професійної кваліфікації відповідно до чинного законодавства.	☐	☐
1.4.1	На етапі проєктування освітньої програми потреби заінтересованих сторін жодним способом не вивчались.	☐	☐ **Застосовується у разі наявності зауважень ЗВО до звіту ЕГ*
	Жодного із вищенаведених недоліків не виявлено.	☐	☐

Рисунок 50. «Перелік суттєвих недоліків» у частині Критерію 1

Наявність суттєвих недоліків безпосередньо впливає на визначення рівня відповідності освітньої програми Критеріям оцінювання якості освітньої програми:

«A» або «B»	Визначаються лише за відсутності суттєвих недоліків
«F» (повна невідповідність Критерію)	Виявлено хоча б один суттєвий недолік, що має фундаментальний характер
«E» (часткова невідповідність Критерію)	Виявлено хоча б один суттєвий недолік, але серед суттєвих недоліків відсутні такі, що мають фундаментальний характер

Застосування Переліку є обов'язковим для експертної групи та галузевої експертної ради. Виявлені недоліки фіксуються у відповідних Додатках до звіту експертної групи та експертного висновку ГЕР, а в текстах звітів експертних груп та експертних висновків ГЕР мають бути наведені аргументовані пояснення щодо наявності / відсутності кожного недоліку з Переліку. Перелік не є вичерпним: експерти можуть зазначати інші суттєві недоліки за умови належного обґрунтування.

Впровадження «Переліку суттєвих недоліків» не лише сприяло підвищенню об'єктивності, уніфікації підходів до оцінювання, покращенню якості звітів експертних груп і експертних висновків ГЕР, посиленню аргументованості висновків, але й забезпечило можливість системного аналізу результатів акредитації освітніх програм.

3) У 2024 році Національним агентством, продовжуючи практику попереднього року, було здійснено ***системний аналіз реагування внутрішніх систем забезпечення якості*** закладів вищої освіти на виявлені під час акредитаційної експертизи суттєві недоліки. Аналіз охопив як випадки ефективного реагування, так і випадки неефективного або формального реагування на виявлені порушення. Результати аналізу подано в підрозділі 2.4.2 цього документу.

4) Виділення та популяризація кращих практик, виявлених за результатами акредитації.

Серед заходів аналітичного реагування важливу роль відіграє аналіз і поширення позитивних практик, виявлених за результатами акредитаційних експертиз. Національне агентство регулярно виділяє такі практики у звітах експертних груп і висновках галузевих експертних рад. Для їх верифікації та поширення агентство проводить опитування представників закладів вищої освіти, організовує публічні заходи та забезпечує платформи для обміну досвідом.

Нормативно-процедурне реагування

Законодавчі зміни в системі забезпечення якості вищої освіти за 2024 рік детально розглядаються у розділі 7 Річного звіту Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2024 рік[18].

[18] Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2024 рік [Електронне видання] / за ред. А. Бутенка, О. Єременко, Н. Стукало. Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2025. 154 с. URL: https://bit.ly/4cv2Abh (дата звернення: 28.03.2025)

За результатами аналізу рішень Національного агентства щодо акредитацій за повною і спрощеною процедурами було виявлено значну різницю у кількості рішень в окремих галузях, що засвідчило необхідність уточнення умов для ухвалення рішення про умовну (відкладену) акредитацію без проведення або з частковим проведенням акредитаційної експертизи відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295, внаслідок чого було внесено зміни до Тимчасового порядку акредитації освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, в умовах воєнного стану (рішення Національного агентства від 27 лютого 2024 року (протокол № 5 (55)). Для перевірки обґрунтованості звернень закладів вищої освіти щодо надання умовної (відкладеної) акредитації звернень закладів вищої освіти щодо надання умовної (відкладеної) акредитації відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295, була створена Комісія, яка оцінювала відповідність вимогам, зазначеним у Тимчасовому порядку.

Ці зміни забезпечили об'єктивність та неупередженість ухвалення рішень щодо застосування спрощеної процедури акредитації. Вони усунули можливість зловживань, коли деякі заклади вищої освіти без належних підстав використовували спрощену процедуру, незважаючи на відсутність значних руйнувань чи інших обставин, що могли б виправдати таку процедуру. У розділі 4 Річного звіту Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2024 рік чітко відображено збільшення частки акредитацій за повною процедурою: з 42,8% (січень-серпень 2024 року) до 65,9% (вересень-грудень 2024 року) від загальної кількості проведених Національним агентством акредитацій за відповідний період, що свідчить про збільшення частки акредитацій за повною процедурою на 54%. Детальніше про результати роботи Комісії з розгляду звернень закладів вищої освіти щодо надання умовної (відкладеної) акредитації відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295 див. підрозділ 2.2.

У відповідь на виявлені порушення під час акредитацій іноземними агентствами (зокрема, без проведення візиту або щодо освітніх програм без здобувачів освіти), Національне агентство ініціювало низку нормативно-правових дій. Про проблему було проінформовано керівництво ENQA, а також обговорено її на генеральній асамблеї ENQA-2024[19]. За ініціативою Національного агентства Міністерство освіти і науки України створило робочу групу (наказ №425 від 29.03.2024) з метою вдосконалення механізму визнання сертифікатів іноземних акредитацій. Також агентство розробило та запропонувало нову процедуру формування переліку іноземних агентств із забезпечення якості вищої освіти, сертифікати про акредитацію освітньої програми яких визнаються в Україні (див. підрозділ 2.3 цього документу).

Підтримувальне реагування

У 2024 році Національне агентство ініціювало низку заходів для підвищення рівня обізнаності освітян щодо розбудови внутрішніх систем забезпечення якості вищої освіти та впровадження постакредитаційного моніторингу. Проведено 11 регіональних семінарів, які фокусувались на роз'ясненні норм нового Положення про акредитацію освітніх програм (2024). Також організовано

[19] Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Європейської асоціації агентств із забезпечення якості вищої освіти (ENQA General Assembly) 2024 [Електронний ресурс]. – URL: https://naqa.gov.ua/2024/10/18458/ (дата звернення: 10.02.2025)

галузеві тренінги, вебінари, методичні семінари та робочі зустрічі із колективами закладів вищої освіти. Про це детально викладено у розділі 3 Річного звіту Національного агентства за 2024 рік.

Були оновлені інструктивно-методичні матеріали, зокрема Інструкція щодо організації роботи експертної групи в процесі акредитаційної експертизи. Розроблено Настанови для членів галузевих експертних рад Національного агентства щодо організації їхньої роботи в процесі акредитаційної експертизи. Розроблено зміст і матеріали трьох нових тренінгів для експертів та членів ГЕР, оновлено зміст 1 тренінгу для експертів, а також спільно із Українською асоціацією студентів (УАС) розроблено тренінгову програму в рамках проєкту UAS QA Pool. Також було створено серію навчальних відео, присвячених імплементації нового Положення про акредитацію освітніх програм (2024). Про це детально написано у підрозділі 5.11 Річного звіту Національного агентства за 2024 рік.

У 2024 році розроблено методичний посібник «Роз'яснення щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми»[20], що містить актуальні рекомендації для оцінювання якості освітніх програм, вимоги до освітніх програм, освітньої діяльності, внутрішніх систем забезпечення якості закладів вищої освіти, посилання на законодавство України та міжнародні рекомендації щодо забезпечення якості вищої освіти; рекомендації щодо обґрунтування наявності недоліків із «Переліку суттєвих недоліків», інші складові, що сприятимуть виваженості та об'єктивності оцінювання. Посібник є корисним для експертів, членів галузевих експертних рад, відділів забезпечення якості в закладах вищої освіти.

Особливу увагу було приділено упорядкуванню терміносистеми у сфері забезпечення якості вищої освіти. У Положенні про акредитацію освітніх програм (2024), чітко визначено понятійний апарат процедури акредитації освітніх програм. У статті «Формування терміносистеми нової парадигми забезпечення якості вищої освіти: євроінтеграційний аспект»[21] Олена Єременко, Андрій Бутенко, Наталія Стукало запропонували поділ на групи термінів: 1) слова/словосполучення, згадані в українському законодавстві, однак вони не отримали визначення у нормативних документах; 2) слова/словосполучення, що називають складники процесів і процедур, як-от відомості про самооцінювання (переважно вживана абревіатура ВСО); 3) слова/словосполучення, зафіксовані в організаційно-управлінських документах ЗВО як лексеми/словосполучення англомовного походження. Стаття містить кілька десятків визначень термінів, важливих для українського простору вищої освіти. Зокрема, запропоновані визначення таким дискутабельним поняттям зі сфери забезпечення якості, як «гарант освітньої програми», «силабус», «повторна акредитаційна експертиза», «відомості про самооцінювання», «галузева експертна рада», «повернення акредитаційної

[20] Роз'яснення щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми: методичний посібник [Електронне видання] / А. Бутенко, Г. Денискіна, О. Єременко, О. Книш, І. Сімшаг, О. Требенко. – Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2024. – 127 с.

[21] Єременко, О. В., Бутенко, А. П., Стукало, Н. В. (2024). ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОСИСТЕМИ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ АСПЕКТ. Нова філологія, (95), 21-29. URL: https://doi.org/10.26661/2414-1135-2024-95-3

справи на галузеву експертну раду», «освітня програма із визначенням «зразкова», «зразкові освітні практики», «освітній аудит», «експертна група». З ініціативи керівництва Національного агентства (Андрій Бутенко, Олена Єременко, Наталія Стукало) у співпраці з Київським національним лінгвістичним університетом було підготовлено видання: «Тезаурус термінів зі сфери забезпечення якості вищої освіти: українсько-англійські / англійсько-українські паралелі»[22]. У методичному посібнику «Роз'яснення щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітніх програм» та інструктивно-методичних матеріалах для експертів та членів ГЕР уточнено поняття «суттєвий недолік», «позитивна практика», «зразковий характер практики реалізації Критерію», «інноваційний характер практики реалізації Критерію».

Ця діяльність важлива для формування єдиного розуміння та застосування термінів та процедур, підтримки закладів вищої освіти у впровадженні ефективних рішень, підвищення рівня якості освітніх програм через чіткі інструкції та рекомендації і сприяє розвитку культури якості в закладах вищої освіти.

Комунікаційне реагування

Національне агентство реалізує комплексну комунікаційну політику поширення результатів аналітичної діяльності. Щорічно публікуються Річний звіт Національного агентства та Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства, що доступні на офіційному вебсайті агентства[23] та перекладені на англійську мову, забезпечуючи доступ до результатів аналізу міжнародним партнерам, експертам, членам Консультативної ради, інших стейкголдерам. Це дозволяє здійснювати незалежне оцінювання.

Організація і проведення заходів (вебінари, семінари, форуми, тренінги, круглі столи) та участь керівництва Національного агентства у заходах, які організовують партнери (зокрема, міжнародні), забезпечують можливість презентації та обговорення результатів зовнішнього забезпечення якості освіти. Однією з ключових подій 2024 року став Ukrainian Quality Assurance Forum (UQAF–2024), що об'єднав понад 800 учасників, серед яких представники органів влади, керівники ЗВО та міжнародні партнери. Під час форуму було проведено 7 панельних дискусій та 7 сесій кращих практик. Крім того, було організовано постерну сесію, де було представлено зразкові практики 15 освітніх програм із 12 закладів вищої освіти.

Для поширення інформації також використовуються офіційний вебсайт Національного агентства та платформи Facebook, Twitter, LinkedIn. Спілкування зі стейкголдерами під час заходів дозволяє отримати зворотний зв'язок, що сприяє вдосконаленню процедур. Детальніше див. у розділах 2 і 3 Річного звіту Національного агентства за 2024 рік.

Щорічно керівництво Національного агентства звітує перед Комітетом Верховної ради України з питань освіти, науки та інновацій. Крім того, заінтересовані сторони мають можливість надавати зворотний зв'язок, надсилаючи пропозиції через офіційну електронну пошту Національного агентства.

---

[22] Тезаурус термінів зі сфери забезпечення якості вищої освіти: українсько-англійські / англійсько-українські паралелі [Електронне видання] / Заг. ред. : Бутенко А. П., Васько Р. В., Єременко О. В., Корольова А. В., Стукало Н. В. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2025. 102 с. URL: bit.ly/42s9fyl

[23] URL: https://bit.ly/4lv9C3Q

Таким чином, реагування зовнішньої системи забезпечення якості на результати акредитації освітніх програм здійснюється Національним агентством через комплекс взаємопов'язаних заходів: аналітичних, нормативно-процедурних, підтримувальних і комунікаційних. Важливим вдосконаленням 2024 року стало впровадження інструменту оцінювання якості освітніх програм — «Переліку суттєвих недоліків».

2.4.2. Реагування внутрішньої системи забезпечення якості закладу вищої освіти на суттєві недоліки, виявлені за результатами акредитації освітніх програм

Одним із ключових принципів забезпечення якості у ЄПВО є первинна відповідальність ЗВО за якість вищої освіти, яку вони надають. Тому результати процедур зовнішнього забезпечення якості мають ставати передусім рушієм ґрунтовного аналізу ефективності процесів моніторингу якості освітньої діяльності університету. Рішення Національного агентства про умовну (відкладену) акредитацію ґрунтуються на наявності в освітній програмі суттєвих недоліків, які можуть бути виправлені протягом одного року. Однак виявлені недоліки часто сигналізують про недосконалість внутрішньої системи забезпечення якості ЗВО і потребу реальних кроків щодо її розбудови. Задля кращого розуміння шляхів реагування ЗВО ми проаналізували успішні кейси акредитації освітніх програм після рішення про умовну (відкладену) акредитацію, а також випадки, коли рішення про умовну (відкладену) акредитацію освітніх програм були прийняті двічі (тричі) поспіль. Здійснений аналіз висвітлено у цьому підрозділі.

Ефективне реагування системи внутрішнього забезпечення якості ЗВО: прийняття рішення про акредитацію освітньої програми після рішення про умовну (відкладену) акредитацію

Протягом 2019-2024 рр. щодо 989 освітніх програм Національне агентство принаймні один раз прийняло рішення про умовну (відкладену) акредитацію (всього було прийнято 1091 рішення про умовну (відкладену) акредитацію). З-поміж цих освітніх програм 437 (44,2 %) за результатами наступної акредитаційної експертизи отримали акредитацію, у тому числі 362 (36,6 %) — отримали акредитацію вже наступного навчального року після умовної (відкладеної) акредитації, ще 37 (3,7 %) — через один навчальний рік, 19 (1,9 %) — через два роки (див. Рисунок 51).

Найбільший відсоток рішень про акредитацію освітньої програми наступного року після умовної (відкладеної) акредитації спостерігаємо у 2019 та 2020 рр. Зокрема, 2019 р. 39 освітніх програм вперше проходили акредитаційну експертизу і за її результатами отримали умовну (відкладену) акредитацію. Щодо 24 (61,5 %) з них за результатами акредитаційної експертизи вже наступного навчального року було ухвалено рішення про акредитацію освітньої програми.

2020 р. 287 освітніх програм вперше проходили акредитаційну експертизу і за її результатами отримали умовну (відкладену) акредитацію (це 88 % освітніх програм, щодо яких було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію у відповідному році). З-поміж них 163 (56,8 %) отримали акредитацію вже наступного навчального року, 5 (1,7 %) — через один рік

(у т.ч. звертаючись у 2022 р. до Національного агентства щодо надання умовної (відкладеної) акредитації відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295), 4 (1,4 %) — двічі звертаючись до Національного агентства щодо надання умовної (відкладеної) акредитації відповідно до Постанови КМУ № 295.

У 2021 р. 278 освітніх програм вперше проходили акредитаційну експертизу і за її результатами отримали умовну (відкладену) акредитацію (це 88,3 % освітніх програм, щодо яких було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію у відповідному році). Простежуємо значне зменшення кількості освітніх програм, які отримали акредитацію за результатами акредитаційної експертизи вже наступного навчального року, — всього 79 (28,4 %). Зумовлено це було передусім повномасштабним вторгненням російської федерації 24 лютого 2022 р. та початком дії воєнного стану. У 2022 р. 106 (38,1 %) з-поміж згаданих освітніх програм отримали умовну (відкладену) акредитацію відповідно до Постанови КМУ № 295. Водночас, зросла кількість освітніх програм, які один раз (27 — 9,7 %) або двічі (15 — 5,4 %) після отримання умовної (відкладеної) акредитації за результатами акредитаційної експертизи зверталися щодо отримання умовної (відкладеної) акредитації відповідно до Постанови КМУ від 16.03.2022 № 295, перш ніж проходити акредитаційну експертизу за повною процедурою.

У 2022 р. 93 освітні програми вперше проходили акредитаційну експертизу і за її результатами отримали умовну (відкладену) акредитацію (це 90,2 % освітніх програм, щодо яких було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію у відповідному році). З-поміж них 26 (28 %) отримали акредитацію за результатами акредитаційної експертизи наступного навчального року, ще 4 — через рік. Натомість щодо 52 (56 %) освітніх програм у 2023-2024 рр. приймалося рішення про умовну (відкладену) акредитацію за Постановою КМУ від 16.03.2022 № 295, у т.ч. щодо 27 — двічі.

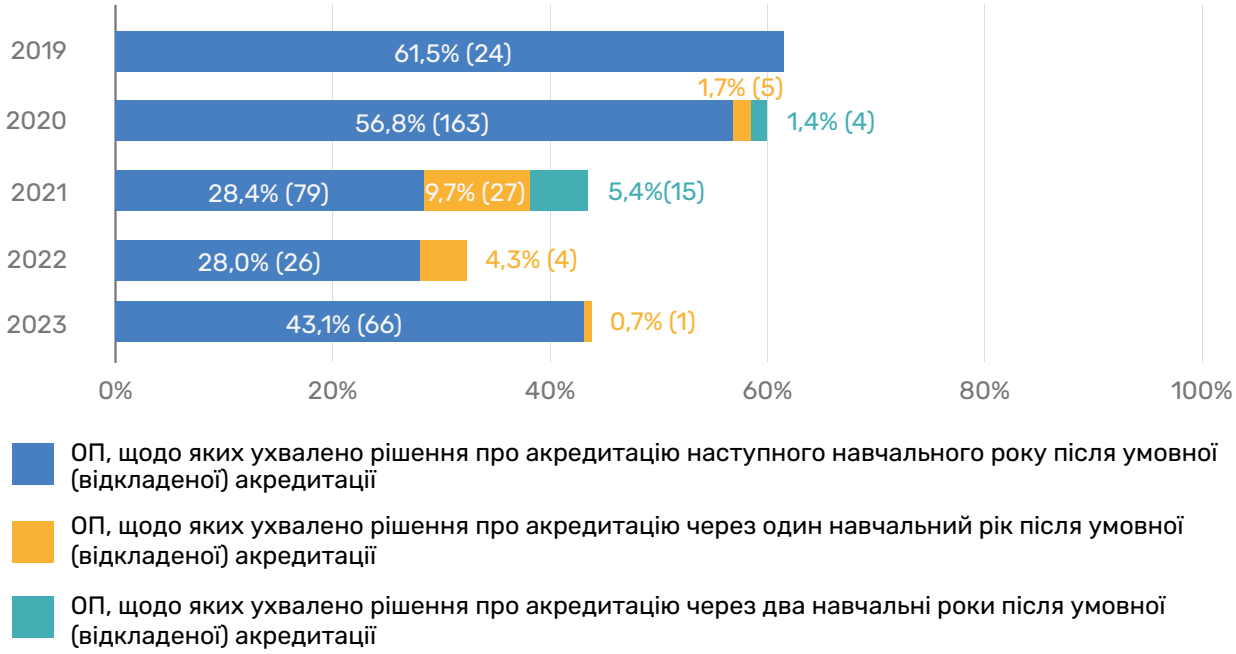

Рисунок 51. Розподіл освітніх програм, щодо яких рішення про умовну (відкладену) акредитацію було ухвалено вперше: за тривалістю періоду до ухвалення рішення про акредитацію (у % від загальної кількості таких програм у відповідному році)

У 2023 р. 153 освітні програми вперше проходили акредитаційну експертизу і за її результатами отримали умовну (відкладену) акредитацію (це 93,9 % освітніх програм, щодо яких було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію у відповідному році). Простежуємо поступове збільшення кількості освітніх програм, які вже наступного навчального року отримали акредитацію за результатами акредитаційної експертизи — 66 (43,1 %). Водночас, 42 (27,5 %) такі освітні програми 2024 р. отримували умовну (відкладену) акредитацію за Постановою КМУ від 16.03.2022 № 295.

З метою з'ясування основних напрямків удосконалення якості освітніх програм та освітньої діяльності ЗВО після рішення про умовну (відкладену) акредитацію було детальніше проаналізовано 94 освітні програми, щодо яких за результатами акредитаційної експертизи попередньо вже приймали рішення про умовну (відкладену) акредитацію, та які 2024 р. отримали акредитацію. Серед них 88 освітніх програм отримали акредитацію після однієї умовної (відкладеної) акредитації, ще 4 — після двох поспіль умовних (відкладених) акредитацій. Більшість із цих освітніх програм (61 — 66 %) умовну (відкладену) акредитацію отримали 2023 р., 21 (23 %) освітня програма — 2021 р., 6 освітніх програм (7 %) — 2022 р., 3 (3 %) — 2020 р. (див. Рисунок 52). Щодо однієї освітньої програми рішення про умовну (відкладену) акредитацію було прийняте в другому семестрі 2023/2024 н.р.

Зауважимо, що стосовно освітніх програм, які вже втретє проходили акредитаційну експертизу, рішення про умовну (відкладену) акредитацію приймали у 2020 р. та 2021 р. (1 ОП), у другому семестрі 2020/2021 н.р. та першому семестрі 2021/2022 н.р. (1 ОП), у 2021 р. та 2022 р. (1 ОП), а також у 2021 р. і 2023 р.

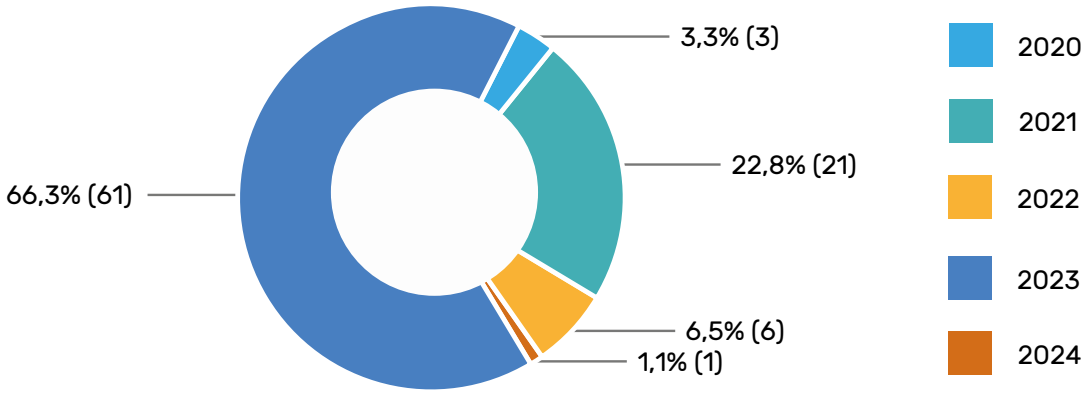

Рисунок 52. Розподіл освітніх програм, акредитованих 2024 р., за роками прийняття рішення про умовну (відкладену) акредитацію

З-поміж проаналізованих освітніх програм щодо 34 (36 %) фіксуємо звернення ЗВО до Національного агентства про надання умовної (відкладеної) акредитації за Постановою КМУ № 295. Зокрема, 3 освітні програми отримували умовну (відкладену) акредитацію за Постановою КМУ від 16.03.2022 № 295 у 2022 р. — до акредитаційної експертизи, за результатами якої було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію. У 2022-2023 рр. 8 освітніх програм один раз отримували умовну акредитацію за Постановою КМУ від 16.03.2022 № 295 після умовної (відкладену) акредитації за результатами акредитаційної експертизи, 18 освітніх програм — двічі, 1 освітня програма — тричі (2022, 2023 та 2024 рр.). Зауважимо, що всі 4 освітні програми, які за результатами акредитаційної експертизи отримали акредитацію після

двох умовних (відкладених), отримували умовну (відкладену) акредитацію за Постановою КМУ № 295: 1 ОП — один раз у 2022 р., 2 ОП — один раз у 2023 р., 1 ОП — двічі у 2022 та 2023 рр.

У розрізі рівнів вищої освіти (див. Рисунок 53) це освітні програми першого (бакалаврського) — 42 ОП (46 %), другого (магістерського) — 44 ОП (48 %), а також третього (освітньо-наукового) рівня — 6 ОП (6 %).

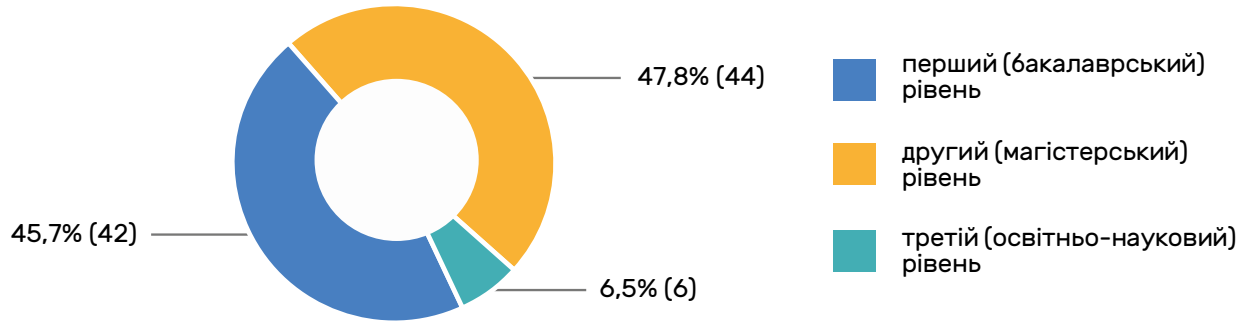

Рисунок 53. Розподіл освітніх програм, які попередньо отримували умовну (відкладену) акредитацію і були акредитовані 2024 р., за рівнями вищої освіти

У розрізі галузей знань, за якими реалізуються ці освітні програми, за результатами акредитаційної експертизи 2024 р. найчастіше рішення про акредитацію освітньої програми після умовної (відкладеної) акредитації за результатами попередньої акредитаційної експертизи приймали щодо освітніх програм за галуззю 01 Освіта/Педагогіка — 19 ОП (20 %). Це освітні програми за спеціальностями: 011 Освітні, педагогічні науки — 2 ОП, 013 Початкова освіта — 2 ОП, 014 Середня освіта — 7 ОП (у тому числі 2 ОП, щодо яких попередньо двічі поспіль ухвалювали рішення про умовну (відкладену) акредитацію), 015 Професійна освіта — 3 ОП, 016 Спеціальна освіта — 2 ОП, а також 017 Фізична культура і спорт — 3 ОП. По 13 (14 %) з-поміж акредитованих освітніх програм реалізуються за галузями 03 Гуманітарні науки та 12 Інформаційні технології (детальніше див. Рисунок 54).

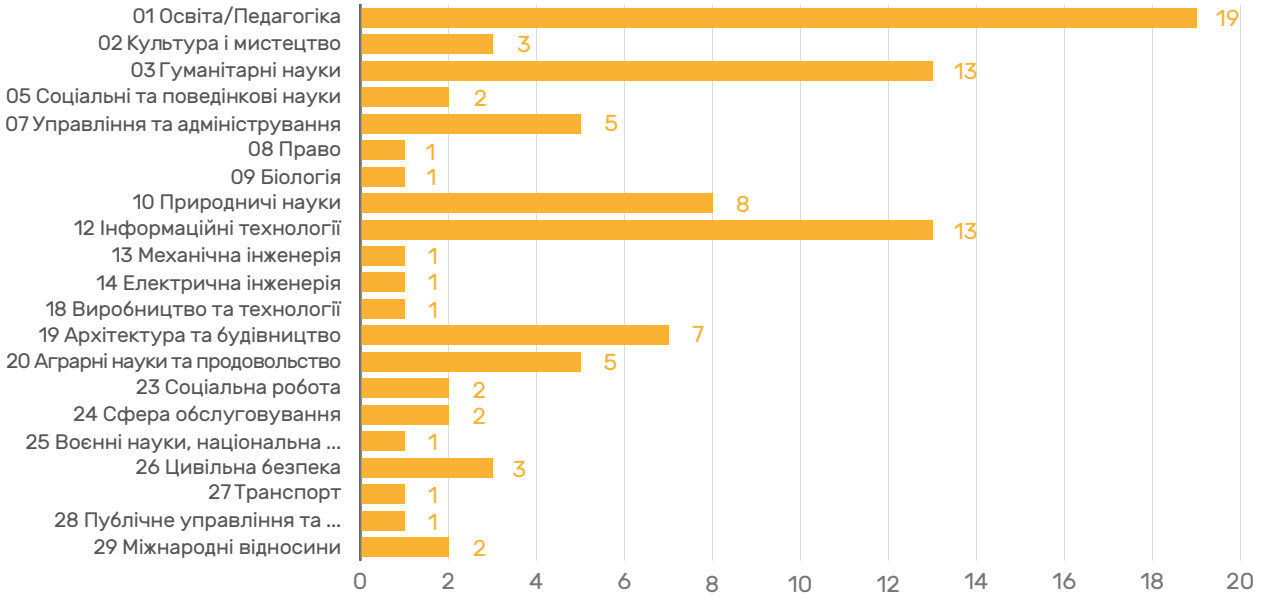

Рисунок 54. Кількість освітніх програм, щодо яких попередньо ухвалювали рішення про умовну (відкладену) акредитацію, а 2024 р. — про акредитацію освітньої програми, за кожною галуззю знань

Під час попередньої акредитації, коли щодо згаданих освітніх програм було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію, у переважній більшості рівень відповідності "Е" було визначено за Критерієм 2 "Структура та зміст освітньої програми" — 74 ОП (80 %). Для 17 ОП (18 %) рівень відповідності "Е" було визначено за Критерієм 1 "Проєктування освітньої програми" ("Проектування та цілі освітньої програми" відповідно до Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів освіти, в редакції 2019 р.), для 13 ОП (14 %) — за Критерієм 6 "Людські ресурси", для 4 ОП (4 %) — за критеріями 4 "Навчання і викладання за освітньою програмою" та 8 "Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми", для 2 ОП (2 %) — за Критерієм 7 "Освітнє середовище та матеріальні ресурси". Визначення рівня відповідності "Е" за критеріями 5 "Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність", 9 "Прозорість та публічність" та 10 "Навчання через дослідження" простежуємо лише по одному разу (див. Рисунок 55).

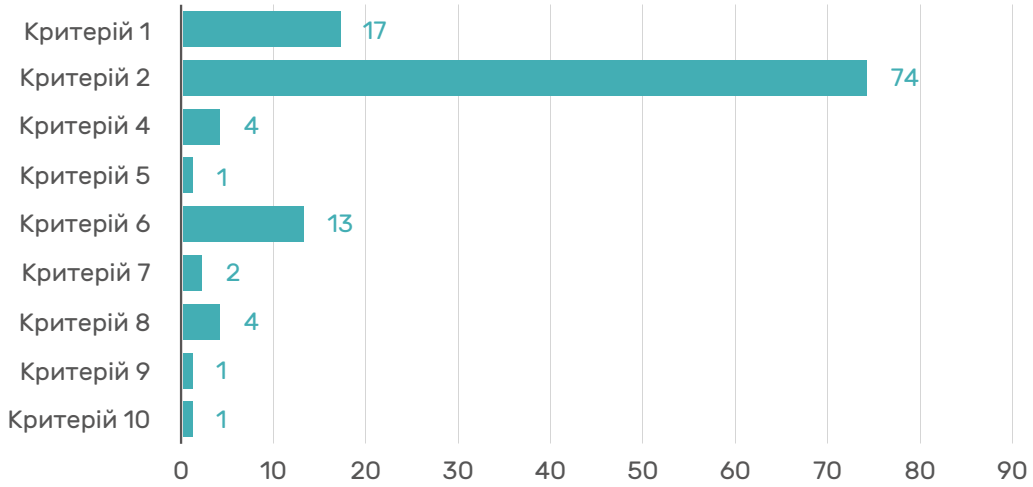

Рисунок 55. Кількість освітніх програм, для яких за відповідним Критерієм (1-10) за результатами акредитаційної експертизи і розгляду акредитаційної справи Національним агентством було визначено рівень відповідності "Е"

Щоб з'ясувати, як ЗВО реагують на виявлення суттєвих недоліків реалізації освітніх програм, було проаналізовано звіти експертних груп та експертні висновки ГЕР за результатами попередньої акредитаційної експертизи, коли було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію, — задля з'ясування, які недоліки стали передумовою визначення рівня відповідності "Е" за окремими критеріями, а також звіти за результатами акредитаційної експертизи 2024 р., коли було констатовано відсутність суттєвих недоліків, — задля визначення заходів, вжитих ЗВО щодо вдосконалення освітньої діяльності. У другому випадку окрему увагу було звернено на аналіз за підкритерієм 8.6 у контексті реагування ЗВО на результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти під час перегляду освітніх програм.

Критерій 1. "Проектування та цілі освітньої програми" ("Проєктування освітньої програми" за Положенням про акредитацію освітніх програм (2024))

Як було зазначено раніше, для 17 освітніх програм (18 %) за результатами попередньої акредитаційної експертизи було визначено рівень відповідності

“Е” за Критерієм 1. У звітах експертних груп та експертних висновках ГЕР як суттєвий недолік передусім було виокремлено невідповідність визначених в ОП компетентностей та програмних результатів навчання вимогам стандарту вищої освіти за відповідним рівнем та спеціальністю (14 ОП), або ж (за відсутності затвердженого стандарту вищої освіти) — невідповідність визначених програмних результатів навчання вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня (2 ОП). Лише для 5 освітніх програм серед суттєвих недоліків було вказано на недостатнє врахування потреб заінтересованих сторін (роботодавців та здобувачів вищої освіти) під час проєктування ОП.

Коли ж звернутися до звітів експертних груп та експертних висновків ГЕР за результатами акредитаційної експертизи у 2024 р., для 28 (30 %) освітніх програм констатовано зміну визначених в ОП компетентностей та програмних результатів навчання, зокрема:

- у 13 ОП визначені компетентності та програмні результати навчання були приведені до вимог відповідного стандарту вищої освіти, у 2 — до вимог Національної рамки кваліфікацій;
- в 1 ОП вилучено дублювання програмних результатів навчання;
- у 12 ОП формулювання програмних результатів навчання були уточнені задля врахування специфіки галузі та відображення особливостей освітньої програми.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми

Суттєві недоліки структури та змісту серед проаналізованих освітніх програм були ідентифіковані найчастіше — для 74 ОП (80 %) рівень відповідності було визначено як “Е” саме за Критерієм 2. Зокрема було ідентифіковано наступні недоліки:

За підкритерієм 2.1 серед суттєвих недоліків у 12 (13 %) освітніх програмах було констатовано невідповідність її обсягу або обсягу освітніх компонентів вимогам стандарту вищої освіти.

За підкритерієм 2.2 у 68 (74 %) освітніх програмах було констатовано неможливість повноцінного досягнення визначених програмних результатів навчання, у 26 (28 %) — порушення логіки вивчення освітніх компонентів. За результатами акредитаційної експертизи у 2024 р. у 69 освітніх програмах простежуємо повне або часткове виправлення недоліків забезпечення програмних результатів навчання; у 21 освітній програмі констатовано вдосконалення структурно-логічної схеми, встановлення логічних зв'язків між освітніми компонентами, забезпечення логічної послідовності вивчення освітніх компонентів.

За підкритерієм 2.3 у 22 (24 %) освітніх програмах було констатовано невідповідність змісту ОП предметній області визначеної для неї спеціальності. Це освітні програми за спеціальностями: 011 Освітні, педагогічні науки (1 ОП), 014 Середня освіта (2 ОП), 016 Спеціальна освіта (1 ОП), 015 Професійна освіта (1 ОП), 035 Філологія (2 ОП), 051 Економіка (1 ОП), 073 Менеджмент (1 ОП), 122 Комп'ютерні науки (1 ОП), 123 Комп’ютерна інженерія (1 ОП), 125 Кібербезпека (3 ОП), 126 Інформаційні системи та технології (1 ОП), 131 Прикладна механіка (1 ОП), 194 Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології (1 ОП), 208 Агроінженерія (1 ОП), 262 Правоохоронна діяльність (1 ОП), 275 Транспортні технології (1 ОП), 281 Публічне управління

та адміністрування (1 ОП), 292 Міжнародні економічні відносини (1 ОП). За результатами акредитаційної експертизи 2024 р. констатовано введення до ОП освітніх компонентів, спрямованих на забезпечення предметної області спеціальності (11 ОП), вилучення освітніх компонентів, які предметній області не відповідають (1 ОП), вдосконалення змісту вже наявних освітніх компонентів (8 ОП), узгодження тематики кваліфікаційних робіт із предметною областю відповідної спеціальності (6 ОП).

За підкритерієм 2.4 у 45 (49 %) освітніх програмах було ідентифіковано суттєві недоліки в контексті забезпечення можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії студента, у тому числі у 25 звітах ЕГ констатовано суперечності процедури вибору освітніх компонентів, які фактично унеможливлювали вибір, у 20 звітах зауважено на фактичному недотриманні вимог законодавства щодо обсягу вибіркових освітніх компонентів (не забезпечено мінімальний передбачений законодавством обсяг навчальних дисциплін для вибору), щодо 7 освітніх програм простежено відсутність належного інформування здобувачів про зміст вибіркових освітніх компонентів і, власне, процедуру вибору.

Заходи із розширення можливостей вибору освітніх компонентів простежуємо у 50 освітніх програмах за результатами акредитаційної експертизи у 2024 р. Серед вжитих ЗВО заходів виокремлюємо наступні: створення каталогу навчальних дисциплін вільного вибору (3 ОП) або розширення переліку запропонованих для вибору освітніх компонентів (27 ОП); вдосконалення процедури вибору (9 ОП); вилучення вибіркових освітніх компонентів зі структурно-логічної схеми освітньої програми (4 ОП); зміна обсягу (у кредитах ЄКТС) вибіркового освітнього компонента (6 ОП), створення альтернативи блоковому вибору освітніх компонентів (2 ОП); автоматизація процесу вибору (6 ОП); збільшення загального обсягу вибіркових освітніх компонентів програми (3 ОП), а також забезпечення вільного доступу до каталогу дисциплін вільного вибору (2 ОП) і вдосконалення процедури інформування здобувачів щодо організації вибору (5 ОП).

За підкритерієм 2.5 у 21 (23 %) освітній програмі було визначено недоліки організації практичної підготовки, у тому числі щодо 20 ОП констатовано суттєві недоліки змісту та обсягу практики, щодо 11 — невідповідність потребам освітньої програми обраних баз практики. Серед заходів з удосконалення практичної підготовки здобувачів вищої освіти за результатами акредитаційної експертизи 2024 р. було виокремлено: оновлення змісту практичної підготовки і визначених завдань (10 ОП); додавання нових видів практики (5 ОП); збільшення обсягу практики (2 ОП); збільшення кількості баз для проходження практики відповідно до потреб освітньої програми (8 ОП); введення до освітньої програми необхідних дисциплін-пререквізитів практичної підготовки (2 ОП).

За підкритерієм 2.7 (відповідно до Положення про акредитацію освітніх програм (2024) підкритерій перенесено до Критерію 1) 13 (14 %) освітніх програм передбачали присвоєння професійної кваліфікації без урахування вимог відповідного професійного стандарту, 5 (5 %) — необґрунтоване визначення придатності до працевлаштування. У 6 звітах ЕГ за результатами акредитаційної експертизи 2024 р. констатовано повною мірою врахування вимог відповідного професійного стандарту та деталізовано процедуру присвоєння професійної кваліфікації.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою

Лише для 4 з-поміж проаналізованих освітніх програм під час першої акредитації було визначено рівень відповідності "Е" за Критерієм 4. Передумовою цього стали: несвоєчасність оновлення змісту освітніх компонентів, зокрема невідповідність сучасним практикам у галузі за відповідним рівнем освіти (1 ОП), відсутність у ЗВО уніфікованої структури силабусів освітніх компонентів та їхня недостатня інформативність (1 ОП). Водночас, для 12 освітніх програм було надано рекомендації щодо оновлення змісту освітніх компонентів. За результатами акредитаційної експертизи 2024 р. констатовано вдосконалення робочих програм (силабусів) освітніх компонентів в контексті їхньої інформативності про цілі освітніх компонентів, критерії та методи оцінювання (16 ОП), а також осучаснення їхнього змісту і оновлення переліків рекомендованої літератури (18 ОП). За 16 ОП також продемонстровано заходи з забезпечення вільного доступу до відповідних навчально-методичних матеріалів для здобувачів вищої освіти. Окрім того, у 14 звітах ЕГ було простежено заходи зі стимулювання інтернаціоналізації, зокрема, участі у програмах міжнародної академічної мобільності.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність

Щодо лише однієї з-поміж аналізованих освітніх програм за результатами першої акредитаційної експертизи було визначено рівень відповідності "Е" за Критерієм 5 (акредитаційна експертиза відбулася 2021 р.). Було встановлено відсутність системного підходу ЗВО до перевірки академічних текстів на наявність ознак плагіату. За результатом акредитаційної експертизи 2024 р. констатовано значну проведену ЗВО роботу щодо посилення внутрішньої нормативної бази з питань академічної доброчесності, запровадження дворівневої перевірки кваліфікаційних робіт.

Водночас, 17 звітів ЕГ за результатами акредитаційної експертизи 2024 р. вказують на здійснену ЗВО роботу з популяризації академічної доброчесності (10 ОП) шляхом проведення інформаційних заходів, тренінгів для студентів та викладачів тощо, у 2 ОП також було введено окремі освітні компоненти. Простежуємо констатацію створення ЗВО архіву (репозитарію) кваліфікаційних робіт (2 ОП), а також забезпечення розміщення в репозитарії усіх кваліфікаційних робіт за ОП (5 ОП). Один звіт ЕГ звертає увагу на запровадження ЗВО обов'язкової перевірки на наявність ознак плагіату в академічних текстах, у трьох звітах підкреслено впровадження ЗВО використання ліцензійного програмного забезпечення для перевірки академічних текстів, іще в одному — на вдосконаленні процедури такої перевірки.

Критерій 6. Людські ресурси

Суттєві недоліки кадрового забезпечення стали передумовою визначення рівня відповідності "Е" за Критерієм 6 для 13 (14 %) з-поміж аналізованих освітніх програм. Для двох освітніх програм (галузі знань 12 Інформаційні технології) невідповідність кваліфікації викладачів освітнім компонентам, які вони забезпечують, а також відсутність суттєвих дій ЗВО щодо усунення недоліка, двічі поспіль стали передумовою рішення про умовну (відкладену) акредитацію.

За результатами акредитаційної експертизи 2024 р. заходи із забезпечення освітніх компонентів викладачами відповідної кваліфікації було констатовано

для 24 (26 %) з-поміж аналізованих освітніх програм, і для всіх освітніх програм, щодо яких попередньо було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію. Однак ЗВО по-різному підходили до формування і розвитку кадрового потенціалу, зокрема:

- у 10 звітах ЕГ (8 із 13 ОП, щодо яких було виявлено суттєвий недолік саме в контексті кадрового забезпечення, у т.ч. 2 ОП, щодо яких цей недолік було визначено двічі поспіль) констатовано посилення кадрового забезпечення шляхом запрошення для викладання на освітній програмі науково-педагогічних працівників, кваліфікація і професійний досвід яких повною мірою дозволяють забезпечити відповідні освітні компоненти;
- у 16 звітах ЕГ (у т.ч. для 2 із 13 ОП, щодо яких було виявлено суттєвий недолік у контексті кадрового забезпечення) констатовано посилення публікаційної активності науково-педагогічних працівників за тематикою відповідних освітніх компонентів;
- здобуття вищої освіти (простежуємо у 2 звітах ЕГ) за відповідною спеціальністю;
- також простежуємо вдосконалення нормативної бази ЗВО в контексті процедури конкурсного добору науково-педагогічних працівників (2 ОП) та моніторингу відповідності кваліфікації викладачів освітнім компонентам (1 ОП).

Окрім того, у 7 звітах ЕГ констатовано здійснення заходів зі стимулювання професійного розвитку науково-педагогічних працівників, зокрема участі у програмах міжнародної мобільності (простежуємо у 4 звітах ЕГ). Звіти експертних груп також фіксують поширення практики залучення роботодавців до освітнього процесу, зокрема шляхом викладання освітніх компонентів (переважно практичних та лабораторних занять) (13 ОП), проведення спільних семінарів (1 ОП), а також включення до складу комісій із захисту кваліфікаційних робіт (2 ОП).

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси

З-поміж проаналізованих освітніх програм у двох (обидві за спеціальністю 073 Менеджмент) було визначено рівень відповідності “Е” за Критерієм 7, зокрема через відсутність ліцензійного програмного забезпечення, необхідного для якісної реалізації ОП. Водночас, 25 звітів ЕГ за результатами акредитаційної експертизи 2024 р. фіксують заходи ЗВО щодо розвитку освітнього середовища. Передусім констатовано здійснення роботи з покращення матеріально-технічного забезпечення освітньої програми (11 ОП) шляхом закупівлі необхідного обладнання, облаштування лабораторій тощо, закупівлі ліцензійного спеціалізованого програмного забезпечення (6 ОП), розширення електронних бібліотечних фондів (3 ОП), а також розширення безбар’єрного освітнього простору в навчальних корпусах.

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми

Заходи ЗВО стосовно вдосконалення процедури оновлення освітніх програм у контексті вивчення і врахування потреб заінтересованих осіб простежуємо у 33 освітніх програмах. У 3 звітах ЕГ зауважено на факті нормативного врегулювання процедури розроблення, моніторингу якості та оновлення освітніх програм із затвердженням відповідного локального нормативного акта. Основними шляхами вдосконалення були:

- включення роботодавців (4 ОП) та здобувачів вищої освіти (6 ОП) до складу проєктної групи ОП, науково-методичної комісії спеціальності (1 ОП) або Ради роботодавців (1 ОП);
- залучення до спільних засідань для обговорення змін до освітньої програми представників роботодавців (13 ОП), здобувачів за освітньою програмою (6 ОП), органів студентського самоврядування (5 ОП), а також випускників (3 ОП);
- вдосконалення процесу збору та аналізу заінтересованих сторін за допомогою форм зворотного зв'язку (4 ОП), опитувань (6 ОП), надання відгуків (3 ОП) та рецензій (1 ОП); у 3 звітах ЕГ констатовано включення до процедури оновлення освітніх програм їх оприлюднення на сайті ЗВО.

У 18 звітах ЕГ простежуємо реалізацію ЗВО заходів з удосконалення системи внутрішнього забезпечення якості освіти, зокрема проведення комплексного аналізу результатів акредитаційних експертиз (12 ОП), здійснення внутрішнього аудиту якості освітніх програм (1 ОП), оприлюднення результатів внутрішнього моніторингу (1 ОП), оновлення нормативних документів (2 ОП), а також проходження сертифікації системи управління якістю за ISO 9001:2015 (1 ОП). У цьому контексті констатовано проведення ЗВО опитувань здобувачів вищої освіти (7 ОП), роботодавців (2 ОП), випускників (4 ОП), науково-педагогічних працівників (1 ОП), вдосконалення змісту анкет (3 ОП) та процедури проведення опитувань (3 ОП).

Критерій 10. Навчання через дослідження

З-поміж 6 проаналізованих освітніх програм, які реалізуються за третім (освітньо-науковим/освітньо-творчим) рівнем вищої освіти, щодо лише однієї (за спеціальністю 081 Право) під час попередньої акредитаційної експертизи було констатовано наявність суттєвих недоліків за Критерієм 10. Відповідно, було з'ясовано невідповідність тематики дисертаційних досліджень здобувачів напрямку досліджень наукових керівників. Рекомендації експертів стосувалися передусім змісту освітньо-наукових програм, зокрема організації практичної підготовки, врахування потреб аспірантів під час забезпечення вибіркових освітніх компонентів. За результатами акредитаційної експертизи 2024 р. простежуємо констатацію вдосконалення змістового наповнення освітніх програм (усі 6 ОП), узгодження тематики дисертаційних досліджень з науковими інтересами керівників (2 ОП), а також заходи з протидії порушенню принципів академічної доброчесності (3 ОП).

Отже, прийняття рішення про умовну (відкладену) акредитацію освітньої програми повинно ставати передумовою комплексного перегляду ефективності внутрішньої системи забезпечення якості у закладі вищої освіти. Успішні кейси акредитації освітньої програми після рішення про умовну (відкладену) акредитацію передбачають не лише усунення виявлених суттєвих недоліків освітньої програми, але й урахування наданих ЗВО рекомендацій в контексті удосконалення освітньої діяльності та посилення ефективності передусім внутрішньої системи моніторингу якості освіти.

Неефективне реагування системи внутрішнього забезпечення якості ЗВО: повторне прийняття рішення про умовну (відкладену) акредитацію

Загалом 2024 р. щодо 145 освітніх програм за результатами акредитаційної експертизи було ухвалено рішення про умовну (відкладену) акредитацію.

З-поміж них 35 (24 %) освітніх програм попередньо отримували умовну (відкладену) акредитацію за Постановою КМУ від 16.03.2022 № 295 (22 (15 %) один раз у 2023 р., 13 (9 %) двічі — у 2023 та 2022 рр.); щодо 21 (14 %) освітньої програми у попередні роки вже приймалися рішення про умовну (відкладену) акредитацію за результатами акредитаційної експертизи. Одна освітня програма проходила акредитаційну експертизу вдруге — після акредитації 2020 р. — і отримала умовну (відкладену) акредитацію у 2024 р.

Рисунок 56. Розподіл рішень про умовну (відкладену) акредитацію у 2024 р. за різними категоріями освітніх програм

Детальніше розглянемо випадки, коли Національне агентство приймало рішення про умовну (відкладену) акредитацію освітніх програм, щодо яких у попередні роки за результатами акредитаційної експертизи вже приймалося аналогічне рішення.

2024 р. щодо 18 освітніх програм, які попередньо вже отримували умовну (відкладену) акредитацію, вдруге було ухвалене рішення про умовну (відкладену) акредитацію. Серед них 7 освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 10 — другого (магістерського) рівня, а також одна освітня програма третього (освітньо-наукового) рівня. Це освітні програми за спеціальностями: 012 Дошкільна освіта (1 ОП), 014 Середня освіта (1 ОП), 015 Професійна освіта (1 ОП), 016 Спеціальна освіта (1 ОП), 017 Фізична культура і спорт (1 ОП), 022 Дизайн (1 ОП), 025 Музичне мистецтво (2 ОП), 053 Психологія (1 ОП), 073 Менеджмент (1 ОП), 081 Право (1 ОП), 103 Науки про Землю (1 ОП), 123 Комп'ютерна інженерія (1 ОП), 181 Харчові технології (1 ОП), 185 Нафтогазова інженерія та технології (1 ОП), 205 Лісове господарство (1 ОП), 222 Медицина (1 ОП), 292 Міжнародні економічні відносини (1 ОП). Першу умовну акредитацію ці освітні програми отримували у 2020 році (1 ОП), 2021 році (8 ОП), 2022 році (4 ОП), а також у 2023 році (5 ОП).

Ще 3 освітні програми отримали умовну (відкладену) акредитацію тричі поспіль. Це освітня програма першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм (рішення про умовну акредитацію були ухвалені у 2021, 2022 та 2024 рр.), а також дві освітні програми другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальностями 011 Освітні, педагогічні науки та 015 Професійна освіта (рішення про умовну акредитацію були ухвалені у 2020, 2021 та 2024 рр.).

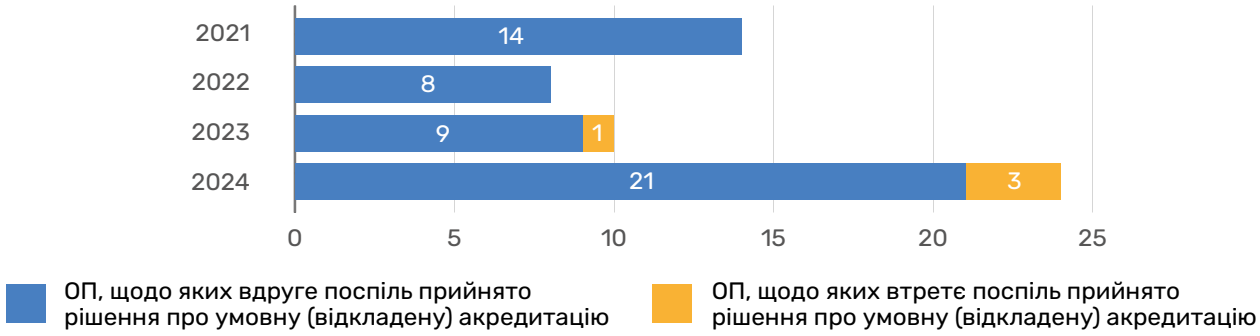

Рисунок 57. Кількість рішень про другу (третю) поспіль умовну (відкладену) акредитацію, за роками прийняття рішення

Тож у 2024 р. загалом було прийнято рішення щодо другої (третьої) поспіль умовної (відкладеної) акредитації 21 освітньої програми. Це 43 % з-поміж 49 освітніх програм, щодо яких, починаючи з 2019 р., декілька разів було ухвалене рішення про умовну (відкладену) акредитацію.

Зауважимо, що з-поміж освітніх програм, щодо яких у 2024 р. за результатами акредитаційної експертизи вдруге (втретє) було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію, 16 (76 %) отримували умовну (відкладену) акредитацію за Постановою КМУ № 295 (9 ОП — двічі у 2022 та 2023 рр., 7 ОП — один раз у 2023 р.).

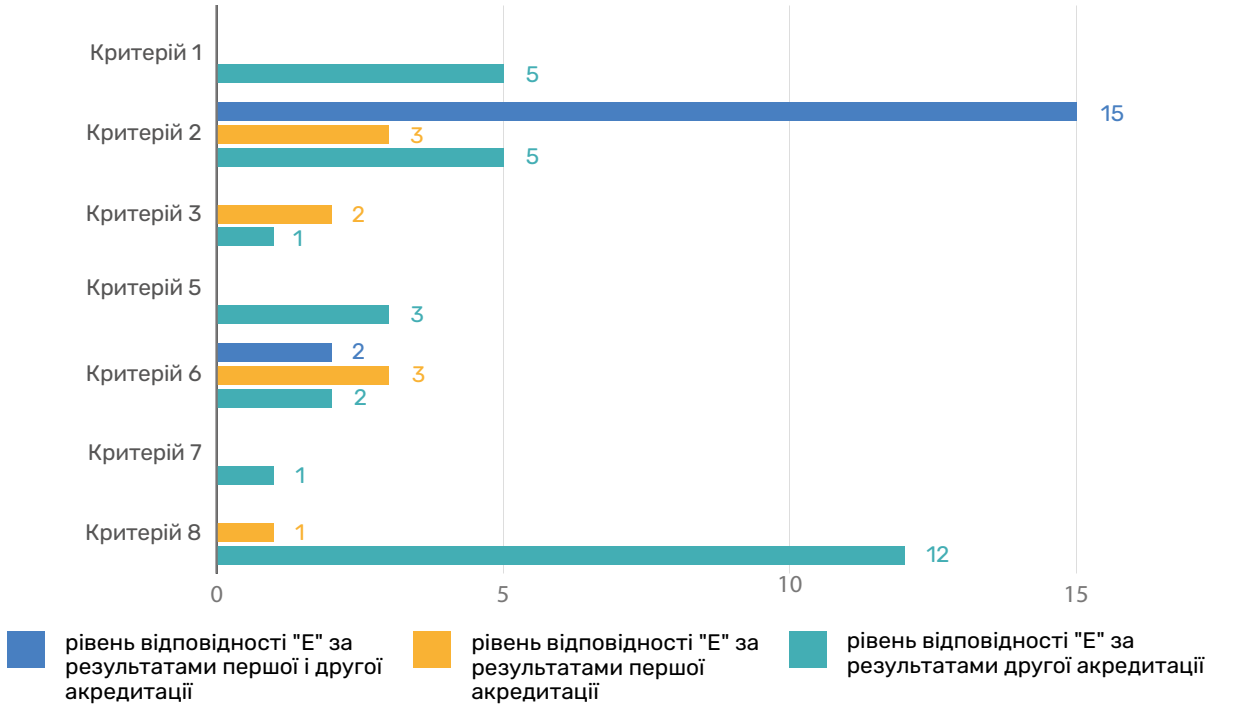

Рисунок 58. Кількість освітніх програм, за результатами акредитаційної експертизи яких і розгляду акредитаційної справи Національним агентством було визначено рівень відповідності "Е"

З-поміж 21 освітньої програми, що двічі (тричі) отримували умовну (відкладену) акредитацію, у 20 (95 %) фіксуємо визначення рівня відповідності "Е" за критерієм **2 Структура та зміст освітньої програми**. У 15 (75 %) з них було констатовано наявність суттєвих недоліків за результатами і першої, і другої акредитаційної експертизи, а ще у 3 (15 %) — першої, другої і третьої акредитаційної експертизи; в одній (5 %) — за результатами другої акредитаційної експертизи; у 2 (10 %) простежено виправлення суттєвих недоліків і визначено рівень відповідності "В".

В освітніх програмах, щодо яких двічі (тричі) поспіль за критерієм 2 було визначено рівень відповідності "Е", найчастіше суттєві недоліки визначалися за підкритерієм 2.2 (15 ОП), зокрема, в контексті забезпечення програмних результатів навчання обов'язковими освітніми компонентами (13 ОП), недосконалості структурно-логічної схеми освітньої програми та порушення логіки викладу освітніх компонентів (8 ОП). Зауважимо, що стосовно цих суттєвих недоліків за результатами другої акредитаційної експертизи констатовано або відсутність роботи над їхнім усуненням (у контексті забезпечення програмних результатів навчання — у 9 ОП зі згаданих 13; у контексті порушення логіки викладу ОК — у 2 ОП зі згаданих 8), або ж часткове усунення недоліків, яке не призвело до загального покращення якості освітньої програми (у контексті забезпечення програмних результатів навчання — у 4 ОП зі згаданих 13; у контексті порушення логіки викладу ОК — у 2 ОП зі згаданих 8). Виправлення суттєвого недоліку в контексті забезпечення логіки викладу освітніх компонентів констатовано для двох освітніх програм.

У контексті підкритерію 2.3 — відповідність змісту освітньої програми предметній області визначеної для неї спеціальності — за результатами першої акредитаційної експертизи суттєві недоліки були констатовані у 8 освітніх програмах. За результатами другої акредитаційної експертизи не було простежено суттєвих змін задля виправлення недоліків.

Відсутність можливості для формування індивідуальної освітньої траєкторії студента (підкритерій 2.4) стала передумовою для визначення суттєвого недоліку за результатами першої акредитаційної експертизи в 11 освітніх програмах. Було констатовано і недотримання визначеного законодавством обсягу, відведеного для вивчення вибіркових дисциплін (1 ОП), і організаційні обмеження ЗВО, які унеможливлювали реальний вибір (4 ОП), і псевдовибірковість (3 ОП), і присутність у навчальному плані дисциплін "за вибором ЗВО" (2 ОП). Зауважимо, що за результатом другої акредитаційної експертизи для більшості згаданих ОП було констатовано виправлення недоліку й удосконалення процедури вибору (7 ОП). За результатом аналізу ще 4 освітніх програм було констатовано часткове виправлення недоліку, водночас, наявність певних організаційних обмежень вільного вибору студентами освітніх компонентів. Для однієї освітньої програми, за результатом першої акредитаційної експертизи якої суттєвих недоліків за підкритерієм 2.4 виявлено не було, за результатом другої акредитаційної експертизи було констатовано факт псевдовибірковості.

У контексті забезпечення практичної підготовки (підкритерій 2.5) за результатами першої акредитаційної експертизи суттєві недоліки були виявлені у 4 освітніх програмах. Передусім було констатовано неможливість запропонованої навчальним планом практичної підготовки забезпечити здобуття

компетентностей, потрібних для майбутньої професійної діяльності, зокрема, через невідповідність потребам освітніх програм запропонованих баз практики. Варто звернути увагу, що за результатами другої акредитаційної експертизи згаданих освітніх програм цей недолік був визначений повторно.

Отже, передумовою повторної констатації суттєвих недоліків за Критерієм 2 передусім була відсутність реальної роботи з удосконалення освітньої програми в контексті досягнення програмних результатів навчання передбаченими освітніми компонентами та забезпечення відповідності предметній області визначеної для освітньої програми спеціальності.

Для 7 (33 %) з-поміж аналізованих освітніх програм суттєві недоліки було констатовано також за критерієм **6 Людські ресурси**. Щодо 2 з них було констатовано наявність суттєвих недоліків і визначено рівень відповідності вимогам критерію "Е" за результатами і першої, і другої акредитаційної експертизи. Для кожної з цих освітніх програм суттєві недоліки були виявлені за підкритерієм 6.1 у контексті невідповідності академічної та/або професійної кваліфікації викладачів. Для трьох освітніх програм за результатом першої акредитаційної експертизи недолік було визначено як несуттєвий, однак за результатами другої акредитаційної експертизи було констатовано відсутність реальних дій щодо його виправлення. Саме відсутність реалістичних дій щодо кадрового забезпечення освітньої програми стало передумовою визначення рівня відповідності "Е". Водночас, у двох випадках простежено виправлення суттєвих недоліків за критерієм.

Для 5 (24 %) освітніх програм, щодо яких простежуємо визначення рівня відповідності "Е" вимогам критерію **1 Проєктування освітньої програми**, суттєві недоліки переважно були виявлені під час другої акредитаційної експертизи за підкритеріями 1.1 в контексті невідповідності визначених ОП програмних результатів навчання вимогам стандарту вищої освіти (2 ОП) та 1.2 в контексті присвоєння професійної кваліфікації без урахування у змісті освітньої програми вимог професійних стандартів та/або відсутності визначеної процедури присвоєння професійної кваліфікації (3 ОП).

Особливу увагу в контексті аналізу освітніх програм, щодо яких декілька разів поспіль було прийняте рішення про умовну (відкладену) акредитацію, варто звернути на підхід експертних груп до оцінювання **Критерію 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми**. Наявність суттєвих недоліків та визначення рівня відповідності критерію як "Е" за результатами другої (третьої) акредитаційної експертизи було констатовано для 12 (57 %) освітніх програм (протягом 2021-2023 рр. цей показник становив 29 %). Простежуємо зростання уваги до ефективності внутрішньої системи забезпечення якості ЗВО та критичний її аналіз після набуття чинності нового Положення про акредитацію освітніх програм (2024), а також затвердження додатку 1 до звіту експертної групи "Перелік суттєвих недоліків". Відповідно, для 9 з 10 освітніх програм, щодо яких рішення про другу (третю) поспіль умовну (відкладену) акредитацію було прийняте у листопаді-грудні 2024 р., за 8 критерієм було констатовано наявність суттєвих недоліків і визначено рівень відповідності "Е".

Як у звітах експертних груп, так і у висновках галузевих експертних рад простежуємо поглиблення аналізу виконання вимог підкритерію 8.6 у контексті реагування на результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти.

Зокрема, в 11 звітах (52 %) присутній ґрунтовний аналіз стану виконання рекомендацій, наданих за результатами попередньої акредитаційної експертизи, ще 10 звітів (48 %) містять інформацію про заходи з усунення недоліків, однак лише побіжно згадано про недоліки, які виправлено не було. За підкритерієм 8.5 у контексті своєчасного реагування на результати моніторингу освітньої програми та/або освітньої діяльності з реалізації освітньої програми у 13 звітах ЕГ (62 %) простежуємо критичний аналіз дієвості внутрішньої системи забезпечення якості ЗВО. Зауважимо, що серед передумов допущення ідентифікованих недоліків виокремлюють: відсутність чіткої взаємодії між складовими внутрішньої системи забезпечення якості, неузгодженість сфер відповідальності, відсутність систематичного моніторингу якості освітніх програм, недотримання визначених ЗВО процедур забезпечення якості тощо. Водночас, у 8 звітах (38 %) констатовано розроблення процедур забезпечення якості і не закцентовано на недоліках.

Отже, головною передумовою прийняття Національним агентством рішення про другу, а то й третю поспіль умовну (відкладену) акредитацію передусім ставала відсутність належного реагування ЗВО на надані за результатами акредитаційної експертизи рекомендації, як і реальної роботи з розбудови внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти. У 86 % випадків (18 ОП) за результатами другої (третьої) акредитаційної експертизи було констатовано невиправлення суттєвих недоліків за одними і тими ж критеріями. Значно посилилася увага експертних груп та галузевих експертних рад до дієвості процедур забезпечення ЗВО, особливо у випадках, коли за результатами зовнішнього оцінювання якості були ідентифіковані суттєві недоліки.

2.5. Постакредитаційний моніторинг

Так само, як система забезпечення якості вищої освіти включає в себе кілька рівнів, які лише у взаємодії здатні забезпечувати якість освітньої діяльності у закладах вищої освіти, так і процедура акредитації освітньої програми полягає не лише у проведенні акредитаційного оцінювання та прийнятті відповідного рішення, а й має включати наступні етапи щодо покращення освітньої діяльності в межах конкретної освітньої програми.

Підтвердженням цього є відповідні норми та роз'яснення Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG 2015). Так, наприклад, у пункті 2.2 ESG 2015 йдеться про необхідність дотримання правил під час визначення системи зовнішнього забезпечення якості і зацікавлені сторони повинні отримати право брати участь у розробленні та постійному вдосконаленні цієї системи. У рекомендаціях до зазначеного пункту пояснюється, що під час визначення та реалізації діяльності системи зовнішнього забезпечення якості необхідно забезпечити можливість закладам надавати інформацію про підвищення якості освітньої діяльності, забезпечити надання чіткої інформації для закладів щодо висновків та подальших заходів.

У пункті 2.3 ESG 2015 зазначається, що процеси зовнішнього забезпечення якості мають включати не лише самооцінювання чи еквівалентну процедуру, зовнішнє оцінювання, що зазвичай передбачає відвідування установи та звіт за результатами зовнішнього оцінювання, а й послідовну програму подальших заходів. У цьому контексті надається рекомендація: «зовнішня

перевірка не завершується після написання звіту. Звіт надає чіткі рекомендації щодо діяльності навчального закладу. Агенції втілюють послідовну програму моніторингу подальших заходів, що здійснюються установою».

Національне агентство послідовно впроваджує Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти як шляхом ініціювання відповідних змін у законодавстві України, так і у власній практиці. Зокрема, ще у Національному плані дій зовнішнього забезпечення якості вищої освіти України на період 2022-2023 рр. ініціатором та одним із учасником розробки якого є Національне агентство, було передбачено:

- розроблення та врегулювання на рівні закону процедури і підстав постакредитаційного моніторингу;
- розроблення та обговорення тексту відповідних змін до законодавства України;
- затвердження Верховною Радою України відповідних змін до Закону України «Про вищу освіту».

Враховуючи своєчасне виконання перелічених завдань, у Національному плані дій зовнішнього забезпечення якості вищої освіти України на період 2024-2026 рр. вже було передбачено наступне:

- проведення експерименту з постакредитаційного моніторингу для 30 освітніх програм;
- розроблення рекомендацій для закладів вищої освіти щодо постакредитаційного моніторингу та вдосконалення систем моніторингу якості освітніх програм;
- розроблення додаткового нормативного забезпечення постакредитаційного моніторингу тощо.

Основною відмінністю між завданнями Національного плану дій на період 2022–2023 років і завданнями на період 2024–2026 років є врахування змін до Закону України «Про вищу освіту», що набули чинності наприкінці 2023 року та передбачають запровадження постакредитаційного моніторингу в акредитаційні процедури.

У статті 1 Закону України «Про вищу освіту» в пункті 18-3 було надано визначення постакредитаційного моніторингу: це оцінювання органом, що прийняв рішення про акредитацію, виконання наданих за результатами акредитації рекомендацій та/або відповідності критеріям акредитації. У статті 25 зазначеного Закону визначено загальні правила для постакредитаційного моніторингу у разі, якщо його здійснює Національне агентство стосовно акредитованих ним освітніх програм: моніторинг здійснюється на безоплатній основі; а підстави та порядок здійснення визначаються Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. У статті 25-1 додатково зазначено, що Національне агентство здійснює постакредитаційний моніторинг закладу вищої освіти, що отримав інституційну акредитацію, на безоплатній основі.

Незважаючи на те, що порядок постакредитаційного моніторингу мав визначатися новою редакцією Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, яка на час набрання чинності згаданих вище норм Закону України «Про вищу освіту» ще не була затверджена, Національне агентство, із розумінням важливості та складності процесу запровадження постакредитаційного моніторингу,

у січні 2024 року прийняло рішення про необхідність проведення експерименту із залученням закладів вищої освіти та галузевих експертних рад. У межах експерименту було затверджено:

- Порядок здійснення експерименту з проведення постакредитаційного моніторингу освітніх програм Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти;
- склад Робочої групи з оцінювання результатів експерименту з постакредитаційного моніторингу освітніх програм;
- перелік освітніх програм, які долучаються до експерименту з постакредитаційного моніторингу освітніх програм.

Участь в експерименті взяли сім закладів вищої освіти із сьома освітніми програмами за різними галузями та сім галузевих експертних рад.

Також в межах експерименту з метою його максимального наближення до завдань та процедур постакредитаційного моніторингу, передбачених Законом України «Про вищу освіту» та проєктом нового Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, були розроблені та використані:

- відомості про самооцінювання освітньої програми для експериментального постакредитаційного моніторингу (надані закладам вищої освіти для заповнення);
- форма експертного висновку ГЕР щодо проходження постакредитаційного моніторингу (надана галузевим експертним радам для заповнення разом із матеріалами від закладів вищої освіти, які взяли участь в експерименті).

Представники закладів вищої освіти, голови та доповідачі ГЕР, що брали участь в експерименті, пройшли опитування щодо зручності правил та процедур постакредитаційного моніторингу, змісту та форми відомостей про самооцінювання освітньої програми та форми експертного висновку ГЕР щодо проходження постакредитаційного моніторингу, висловили пропозиції щодо оптимізації процесу постакредитаційного моніторингу.

За підсумками реалізованих заходів і опрацювання матеріалів, отриманих у межах експерименту з постакредитаційного моніторингу, робоча група відзначила його результативність і відповідність запланованим завданням. Представники всіх сторін, залучених до експерименту (керівництво Національного агентства та працівники секретаріату, представники закладів вищої освіти, члени галузевих експертних рад), мали можливість на практиці відпрацювати підходи до організації постакредитаційного моніторингу, оцінити їхню ефективність і виявити аспекти, що потребують удосконалення.

Наступним кроком у запровадженні постакредитаційного моніторингу можна вважати затвердження 15 травня 2024 року нового Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. У зазначеному Положенні підстави та порядок проведення постакредитаційного моніторингу визначені окремим розділом. Відповідно до положень Розділу IV Положення про акредитацію освітніх програм (2024):

1) Постакредитаційний моніторинг — це оцінювання Національним агентством виконання наданих за результатами акредитації рекомендацій та/або відповідності Критеріям.
2) Постакредитаційний моніторинг здійснюється на безоплатній основі,

на третьому році після отримання акредитації щодо освітніх програм, акредитованих згідно з Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, від 15 травня 2024 року.

3) Постакредитаційний моніторинг може здійснюватись позачергово, але лише на підставі рішення Національного агентства за відповідним зверненням від:
   - суб'єктів, до сфери управління яких належать заклади вищої освіти;
   - Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, Державної служби якості освіти України;
   - за зверненням закладу вищої освіти.
4) Для здійснення постакредитаційного моніторингу заклад вищої освіти подає Національному агентству:
   - відомості про зміни, що зазнала освітня програма та освітня діяльність за нею після попередньої акредитації, за формою, затвердженою Національним агентством;
   - інформацію про реагування на зауваження та недоліки, виявлені під час проведення акредитації відповідної освітньої програми, за формою, затвердженою Національним агентством;
   - інші документи або посилання на електронні ресурси, що підтверджують наведену закладом вищої освіти інформацію.
5) Постакредитаційний моніторинг включає доекспертну підготовку матеріалів, розгляд відповідною галузевою експертною радою та розгляд Національним агентством.
6) За результатами постакредитаційного моніторингу Національне агентство приймає одне з перелічених рішень:
   - про успішне проходження постакредитаційного моніторингу (у разі встановлення виконання наданих за результатами акредитації рекомендацій та відповідності Критеріям);
   - про проходження постакредитаційного моніторингу із зауваженнями та надання закладу вищої освіти роз'яснення щодо виконання таких критеріїв та/або попереджає про необхідність їх виконання, встановлюється строк для усунення виявлених недоліків (у разі виявлення часткового невиконання рекомендацій та/або часткової невідповідності Критеріїв);
   - про припинення дії сертифіката про акредитацію відповідної освітньої програми (у разі виявлення невиконання Критеріїв (встановлення повної невідповідності визначеному Критерію та/або виявлення недоліків, що мають фундаментальний характер і унеможливлюють якісну реалізацію освітньої програми), або у разі відмови закладу вищої освіти від проходження постакредитаційного моніторингу).

Незважаючи на те, що процедура постакредитаційного моніторингу стає обов'язковою лише для освітніх програм, які проходили акредитацію з вересня 2024 року і, відповідно, потраплять на цей етап у 2027 році, з метою повноцінної підготовки до впровадження нововведень в акредитаційних процедурах, а також широкого та своєчасного інформування всіх зацікавлених суб'єктів, Національне агентство провело ІІ етап експерименту з постакредитаційного моніторингу.

Під час ІІ етапу експерименту з метою його максимального наближення до завдань та процедур постакредитаційного моніторингу, передбачених новим Положенням про акредитацію освітніх програм, було обрано освітні програми 27 закладів вищої освіти. До експерименту також було долучено всі галузеві експертні ради Національного агентства для розгляду відомостей про самооцінювання з 38 освітніх програм. Щодо 20 освітніх програм галузеві експертні ради ухвалили рішення про «часткове невиконання» і надали рекомендації/зауваження та пропозиції для покращення освітнього процесу за відповідними освітніми програмами.

Галузеві експертні ради за результатами експерименту описали враження і сформулювали пропозиції стосовно зручності правил та процедур постакредитаційного моніторингу, змісту та форми відомостей про самооцінювання освітньої програми та форми експертного висновку ГЕР щодо проходження постакредитаційного моніторингу, висловили рекомендації щодо оптимізації процесу постакредитаційного моніторингу.

У межах експерименту було здійснено опитування представників закладів вищої освіти з питань, які сформовано на підставі узагальнення пропозицій ГЕР за результатами розгляду відомостей про самооцінювання освітніх програм у межах ІІ етапу експерименту з постакредитаційного моніторингу.

За результатами проведених заходів та аналізу отриманої під час експерименту з постакредитаційного моніторингу інформації, Робоча група констатувала успішність його проведення та досягнення поставленої мети. Усі залучені до експерименту учасники та відповідальні особи (керівництво Національного агентства, керівництво та відповідальні працівники Секретаріату Національного агентства, представники закладів вищої освіти та члени галузевих експертних рад) мали змогу провести апробацію можливих та потрібних алгоритмів під час постакредитаційного моніторингу.

Національне агентство планує наступні кроки з метою підготовки до повноцінного запровадження постакредитаційного моніторингу:

1. Забезпечити можливість для закладів вищої освіти та галузевих експертних рад працювати з усіма документами та матеріалами в межах постакредитаційного моніторингу освітніх програм в інформаційній системі Національного агентства.
2. Надати можливість представникам закладів вищої освіти бути присутніми та висловлювати позицію на засіданні ГЕР/Національного агентства за результатами постакредитаційного моніторингу.
3. Підготувати роз'яснення для закладів вищої освіти стосовно їх дій під час заповнення відомостей про самооцінювання в межах постакредитаційного моніторингу.
4. На нормативному рівні конкретизувати механізми та процедури в межах постакредитаційного моніторингу, які мають принципове значення, і стосуються:
   - переліку документів (посилань на джерела тощо) для проходження процедури постакредитаційного моніторингу, які має надавати заклад вищої освіти для підтвердження змін в освітній програмі та виконання рекомендацій, наданих під час попередньої акредитації;
   - оплати членам ГЕР за здійснення експертизи в межах постакредитаційного моніторингу;

— підстав, за яких Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти може припинити дію сертифіката про акредитацію відповідної освітньої програми тощо.

2.6. Аналіз суттєвих недоліків освітніх програм за результатами акредитації

Національне агентство проаналізувало суттєві недоліки освітніх програм, щодо яких за результатами акредитаційної експертизи та розгляду акредитаційних справ рішення було прийнято у вересні-грудні 2024 року. Цей аналіз став можливим завдяки впровадженню у 2024 році нового інструменту оцінювання якості освітніх програм — «Переліку суттєвих недоліків». Суть інструменту, його призначення та застосування наведено у підрозділі 2.4.1.

Охоплено такі аспекти:

1) Проаналізовано частотність та розподіл суттєвих недоліків за Критеріями (п. 2.6.2).
2) Виявлено зв'язок між наявністю суттєвих недоліків за різними Критеріями (п. 2.6.3).
3) Для кожного Критерію здійснено аналіз частотності встановлення суттєвих недоліків:
   — для усіх розглянутих освітніх програм;
   — для освітніх програм, щодо яких було прийняте рішення про умовну (відкладену) акредитацію;
   — для освітніх програм, за якими було виявлено принаймні один із суттєвих недоліків за відповідним Критерієм (п. 2.6.4).
4) Визначено найбільш поширені варіанти комбінацій суттєвих недоліків, які фіксуються разом (п. 2.6.5).
5) Здійснено аналіз розподілу суттєвих недоліків в залежності від рівня вищої освіти (п. 2.6.6), від форми власності закладів вищої освіти (п. 2.6.7), галузі знань (п. 2.6.8).

2.6.1. Характеристика вибірки

Упродовж вересня-грудня 2024 року Національне агентство за результатами акредитаційної експертизи і розгляду акредитаційної справи прийняло рішення щодо 415 освітніх програм, з них: за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти — 15 освітніх програм (3,6 %), за другим (магістерським) — 377 освітніх програм (90,8 %), за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти — 23 освітні програми (5,6 %). Основну частину вибірки становлять освітні програми другого (магістерського) рівня, що пов'язано з термінами навчання та випуску магістрантів у 2024-2025 навчальному році.

Найбільшу кількість рішень було прийнято щодо освітніх програм таких галузей знань:

— 01 Освіта / Педагогіка — 96 освітніх програм (23,1 %);
— 07 Управління та адміністрування — 64 освітні програми (15,4 %);
— 12 Інформаційні технології — 44 освітні програми (10,6 %).

Детальний розподіл за галузями знань і рівнями вищої освіти освітніх програм, які охоплено в межах дослідження, наведено в Таблиці 16.

Таблиця 16. Структура вибірки за галузями знань і рівнями вищої освіти

Галузь знань	Рівень вищої освіти			Разом
	Перший (бакалаврський)	Другий (магістерський)	Третій (освітньо-науковий)	
01 Освіта/Педагогіка	2	92	2	96
02 Культура і мистецтво	1	11		12
03 Гуманітарні науки	1	14		15
04 Богослов'я				0
05 Соціальні та поведінкові науки	1	19	1	21
06 Журналістика		4		4
07 Управління та адміністрування	2	56	6	64
08 Право		7	1	8
09 Біологія		3		3
10 Природничі науки	1	14		15
11 Математика та статистика			1	1
12 Інформаційні технології		41	3	44
13 Механічна інженерія	1	5	3	9
14 Електрична інженерія		4	1	5
16 Хімічна інженерія та біоінженерія		12	1	13
17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації		16		16
18 Виробництво та технології	1	7		8
19 Архітектура та будівництво	1	12		13
20 Аграрні науки та продовольство		13		13

Галузь знань	Рівень вищої освіти			Разом
	Перший (бакалаврський)	Другий (магістерський)	Третій (освітньо-науковий)	
21 Ветеринарія				0
22 Охорона здоров'я		4	1	5
23 Соціальна робота		6		6
24 Сфера обслуговування	2	22		24
25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону	2			2
26 Цивільна безпека		2	1	3
27 Транспорт		4		4
28 Публічне управління та адміністрування		5	2	7
29 Міжнародні відносини		4		4
Разом	**15**	**377**	**23**	**415**

Із 415 освітніх програм, що увійшли до вибірки: щодо 343 (82,7 %) було прийнято рішення про акредитацію, щодо 3 — рішення про акредитацію з визначенням «зразкова», щодо 69 (16,6 %) — рішення про умовну (відкладену) акредитацію, що загалом відповідає загальному розподілу освітніх програм за рішеннями Національного агентства у 2024[24] та 2023[25] роках. Найбільша частка освітніх програм, щодо яких було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію, зафіксована у галузях знань: 02 Культура і мистецтво (33,3 % від загальної кількості освітніх програм галузі, що проходили акредитацію), 23 Соціальна робота (33,3 %), 01 Освіта/Педагогіка (29,2 %), 28 Публічне управління та адміністрування (28,6 %). Спостерігається деяке

[24] Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2024 рік [Електронне видання] / за ред. А. Бутенка, О. Єременко, Н. Стукало. Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2025. 154 с. Розділ 4. URL: https://bit.ly/4cv2Abh (дата звернення: 28.03.2025)

[25] Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2023 рік [Електронне видання]. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2024. 108 с. Розділ 3. URL: https://bit.ly/44eh1hl (дата звернення: 28.03.2025)

зростання частки освітніх програм, щодо яких ухвалено рішення про умовну (відкладену) акредитацію, в галузі 01 Освіта/Педагогіка порівняно з 2023 роком (29,2% у другому півріччі 2024 року проти 21 % у 2023 році) і суттєве зростання в галузях: 02 Культура і мистецтво (33,3 % проти 5 %), 23 Соціальна робота (33,3% проти 12 %), 28 Публічне управління та адміністрування (28,6 % проти 16 %). Детальний розподіл освітніх програм, що увійшли до вибірки, за рішеннями Національного агентства наведено в Таблиці 17.

Таблиця 16. Структура вибірки за галузями знань і рівнями вищої освіти

Галузь знань	Рішення про акредитацію	Рішення про акредитацію з визначенням «зразкова»	Рішення про умовну (відкладену) акредитацію	Разом
01 Освіта/Педагогіка	68		28	96
02 Культура і мистецтво	8		4	12
03 Гуманітарні науки	13		2	15
05 Соціальні та поведінкові науки	18		3	21
06 Журналістика	4			4
07 Управління та адміністрування	52	1	11	64
08 Право	8			8
09 Біологія	3			3
10 Природничі науки	12		3	15
11 Математика та статистика	1			1
12 Інформаційні технології	40		4	44
13 Механічна інженерія	9			9
14 Електрична інженерія	5			5
16 Хімічна інженерія та біоінженерія	13			13
17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації	16			16
18 Виробництво та технології	6		2	8
19 Архітектура та будівництво	11		2	13

Галузь знань	Рішення про акредитацію	Рішення про акредитацію з визначенням «зразкова»	Рішення про умовну (відкладену) акредитацію	Разом
20 Аграрні науки та продовольство	9	1	3	13
22 Охорона здоров'я	5			5
23 Соціальна робота	3	1	2	6
24 Сфера обслуговування	22		2	24
25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону	2			2
26 Цивільна безпека	3			3
27 Транспорт	4			4
28 Публічне управління та адміністрування	5		2	7
29 Міжнародні відносини	3		1	4
Разом	**343**	**3**	**69**	**415**

2.6.2. Розподіл суттєвих недоліків за Критеріями

Принаймні один суттєвий недолік із Переліку було виявлено у 69 освітніх програмах та/або у практиці їх реалізації[26], що становить 16,6 % від загальної кількості (415) освітніх програм, які проходили акредитаційну експертизу та щодо яких Національне агентство ухвалило рішення у вересні–грудні 2024 року.

Найчастіше недоліки фіксувались за Критерієм 2 (у 13,5 % від загальної кількості освітніх програм), Критерієм 8 (у 10,4 % освітніх програм), Критерієм 6 (у 5,8 % освітніх програм) і Критерієм 1 (у 5,5 % освітніх програм). За Критеріями 9 і 10 жодного випадку встановлення суттєвого недоліку не зафіксовано.

Для проаналізованих освітніх програм найчастіше було встановлено наявність принаймні одного суттєвого недоліку за такими критеріями:

- Критерієм 2 (у 13,5 % усіх освітніх програм і 81,2 % освітніх програм, щодо яких було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію);
- Критерієм 8 (у 10,4 % усіх освітніх програм і 62,3 % освітніх програм, щодо яких було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію);

[26] З метою забезпечення стислості подальшого викладу, у тексті цього підрозділу під терміном "недолік у освітній програмі" розумітимуться недоліки як у змісті та структурі освітньої програми, так і в практиці її реалізації.

- Критерієм 6 (у 5,8 % усіх освітніх програм і 33,3 % освітніх програм, щодо яких було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію);
- Критерієм 1 (у 5,5 % усіх освітніх програм і 33,3 % освітніх програм, щодо яких було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію).

За Критеріями 3, 4, 5 і 7 частота виявлення суттєвих недоліків є невисокою — не перевищує 3 % від загальної кількості освітніх програм, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких Національним агентством було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року.

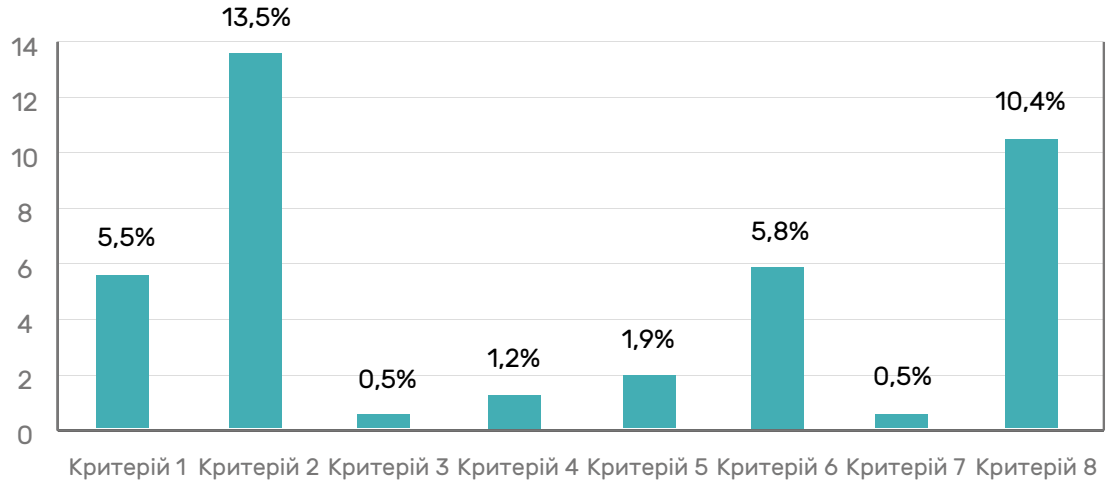

Рисунок 59. Розподіл виявлених суттєвих недоліків за Критеріями (у % від загальної кількості освітніх програм, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких Національним агентством було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року)

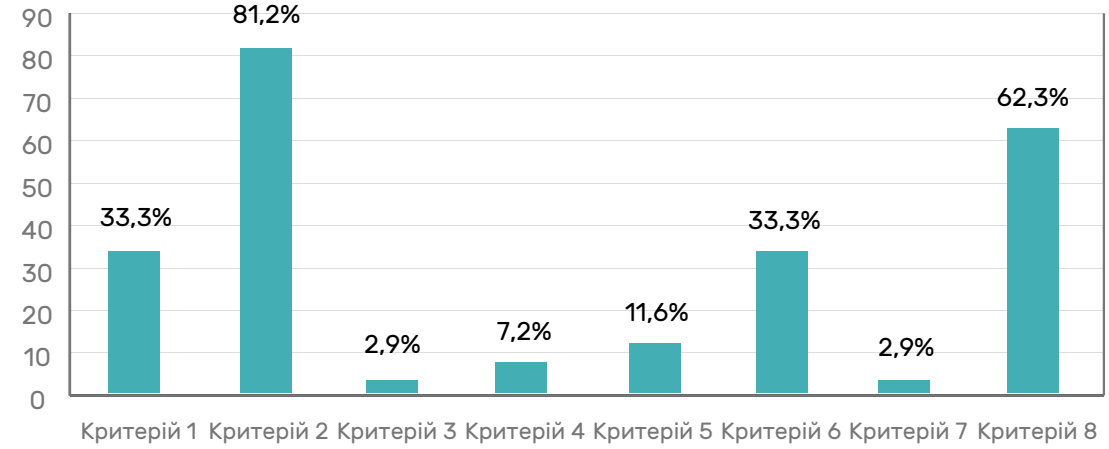

Рисунок 60. Розподіл виявлених суттєвих недоліків за Критеріями (у % від кількості освітніх програм, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких Національним агентством було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію у вересні-грудні 2024 року)

2.6.3. Найбільш поширені комбінації Критеріїв, за якими було виявлено суттєві недоліки

Окремо увагу було приділено питанню можливості взаємного впливу виявлених за різними Критеріями недоліків. Було встановлено, що в тих випадках, коли освітня програма мала суттєві недоліки лише за одним Критерієм, найчастіше йшлося про Критерій 2 — у 7 із 12 таких випадків (53,8 %), а у випадках, коли фіксувалась наявність недоліків за двома або більше Критеріями, найчастіше зустрічалась комбінація недоліків за Критеріями 2 і 8 —

у 37 випадках з 57 (64,9 %). Загалом, найчастіше — для 56 освітніх програм (81,2 % від кількості усіх освітніх програм, за якими було виявлено принаймні один із суттєвих недоліків) — фіксувалась наявність суттєвих недоліків за Критерієм 2.

Розподіл освітніх програм, у яких було виявлено суттєві недоліки, за кількістю Критеріїв, за якими фіксувались недоліки наведено на Рисунку 61.

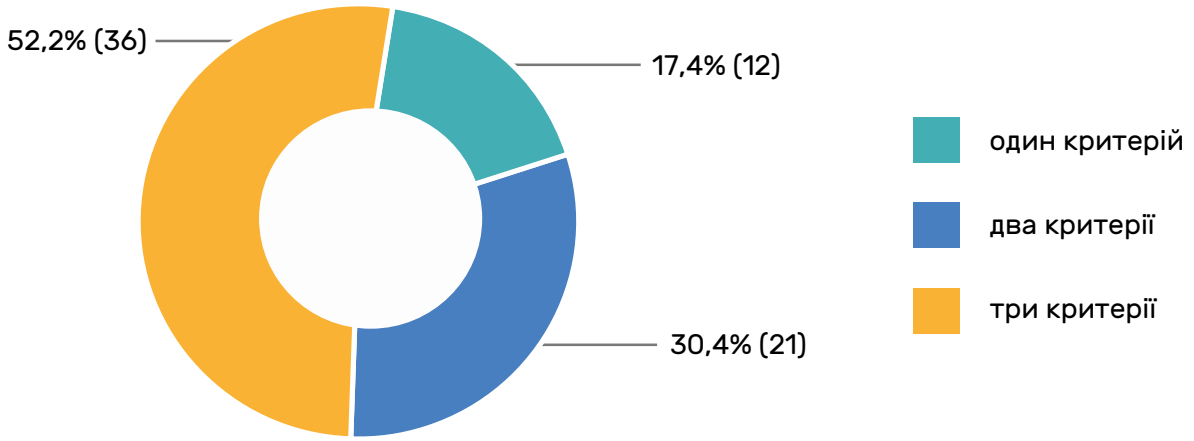

Рисунок 61. Розподіл освітніх програм за кількістю Критеріїв, за якими було виявлено суттєві недоліки у вересні-грудні 2024 року

Також було проаналізовано відповідний розподіл освітніх програм, у яких було виявлено суттєві недоліки за результатами акредитацій у 2023 році. Отримані результати наведено на Рисунку 62.

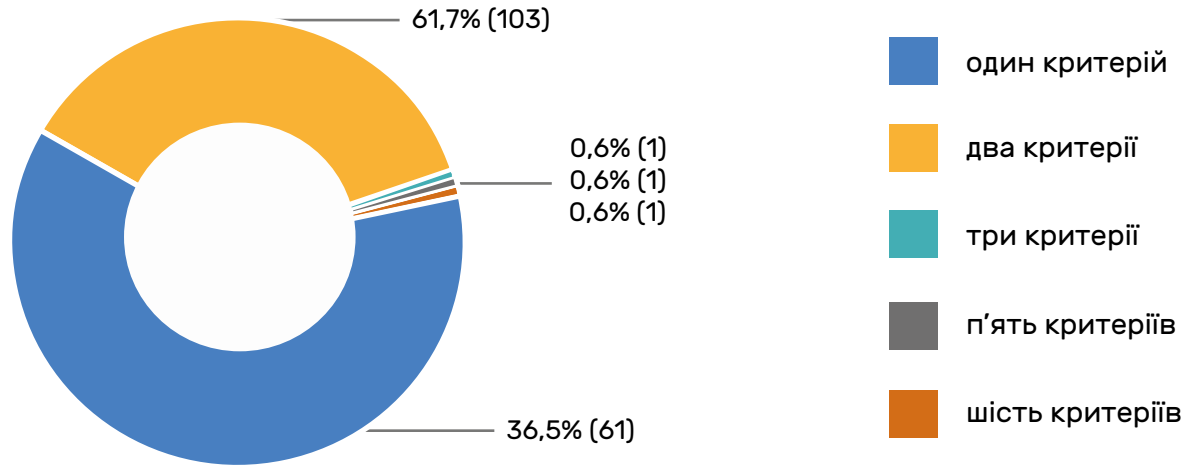

Рисунок 62. Розподіл освітніх програм за кількістю Критеріїв, щодо яких було виявлено суттєві недоліки у 2023 році

Таким чином, можна констатувати суттєві відмінності між розподілами освітніх програм за кількістю Критеріїв, за якими було виявлено суттєві недоліки у вересні-грудні 2024 року і 2023 році. Зокрема: суттєво зменшилась частка освітніх програм, щодо яких було виявлено суттєві недоліки за одним критерієм — з 61,7 % у 2023 році до 17,4 % у вересні-грудні 2024 року; суттєво збільшилась частка освітніх програм, щодо яких було виявлено суттєві недоліки за трьома критерієм — з 0,6 % у 2023 році до 52,2 % у вересні-грудні 2024 року.

Таблиця 18. Розподіл виявлених суттєвих недоліків за Критеріями та освітніми програмами

<table>
<tr><th>Кількість Критеріїв, за якими було встановлено наявність суттєвих недоліків</th><th>Кількість освітніх програм</th><th colspan="2">Розподіл недоліків за Критеріями</th></tr>
<tr><td rowspan="5">Один</td><td rowspan="5">12</td><td>Критерій</td><td>Кількість освітніх програм</td></tr>
<tr><td>Критерій 1</td><td>2</td></tr>
<tr><td>Критерій 2</td><td>7</td></tr>
<tr><td>Критерій 6</td><td>2</td></tr>
<tr><td>Критерій 8</td><td>1</td></tr>
<tr><td rowspan="8">Два</td><td rowspan="8">21</td><td>Критерії</td><td>Кількість освітніх програм</td></tr>
<tr><td>Критерії 1 і 2</td><td>3</td></tr>
<tr><td>Критерії 1 і 5</td><td>1</td></tr>
<tr><td>Критерії 2 і 4</td><td>1</td></tr>
<tr><td>Критерії 2 і 6</td><td>2</td></tr>
<tr><td>Критерії 2 і 8</td><td>10</td></tr>
<tr><td>Критерії 4 і 5</td><td>1</td></tr>
<tr><td>Критерії 6 і 8</td><td>3</td></tr>
<tr><td rowspan="5">Три</td><td rowspan="5">36</td><td>Критерії</td><td>Кількість освітніх програм</td></tr>
<tr><td>Критерії 1, 2 і 8</td><td>11</td></tr>
<tr><td>Критерії 2, 6 і 8</td><td>9</td></tr>
<tr><td>Критерії 1, 2 і 6</td><td>3</td></tr>
<tr><td colspan="2">Інші комбінації зустрічаються не більше ніж у 2 ОП</td></tr>
</table>

Аналіз розподілу виявлених суттєвих недоліків за Критеріями та освітніми програмами засвідчив таку тенденцію:

– якщо за результатами експертизи виявлено суттєві недоліки лише за одним Критерієм, то найчастіше це саме Критерій 2;

– за наявності суттєвих порушень вимог за двома Критеріями, це здебільшого Критерії 2 і 8;
– за наявності суттєвих недоліків за трьома Критеріями, у більшості випадків серед них є Критерії 2 і 8.

Ці результати вказують на системний характер проблем, пов'язаних із формуванням структури й змісту освітніх програм, а також із функціонуванням внутрішніх систем забезпечення якості, водночас вони засвідчують, що проблеми із структурою і змістом освітніх програм та недоліки роботи внутрішньої системи забезпечення якості взаємопов’язані.

У зв'язку з цим закладам вищої освіти рекомендується посилити роботу у таких напрямах:

1. удосконалення внутрішніх систем забезпечення якості через:
   – системний аналіз структури й змісту освітніх програм на етапі їх розробки;
   – впровадження ефективних процедур внутрішнього самооцінювання для регулярної перевірки якості освітніх програм та своєчасного виявлення й усунення проблем;
2. цільове навчання розробників освітніх програм із акцентом на:
   – створення структурно цілісних і логічно узгоджених освітніх програм;
   – удосконалення змісту освітніх компонентів на основі зворотного зв’язку від учасників освітнього процесу та аналізу даних.

Виявлені результати також актуалізують потребу системного аналізу недоліків експертами та членами галузевих експертних рад під час проведення акредитаційної експертизи освітніх програм. Зокрема, експертам важливо аналізувати недоліки не як окремі ізольовані випадки, а досліджувати, як проблеми, виявлені за Критерієм 2, взаємопов’язані між собою та як на них реагує внутрішня система забезпечення якості закладу. Особливу увагу слід приділяти наявним механізмам запобігання та усунення таких проблем, що дозволить комплексно оцінити реальний рівень якості освітньої діяльності.

Для Національного агентства результати аналізу підтверджують доцільність:

– проведення системних досліджень на національному рівні причин виникнення суттєвих недоліків за Критеріями 2 і 8, а також визначення ефективних механізмів їх запобігання та усунення;
– розроблення практичних рекомендацій для закладів вищої освіти щодо вдосконалення політик і процедур для уникнення типових недоліків;
– фокусування аналітичної, методичної та тренінгової діяльності на питаннях, що стосуються Критеріїв 2 і 8, з огляду на їхню вагому частку серед виявлених порушень.

2.6.4. Розподіл суттєвих недоліків за Критеріями 1, 2, 6 і 8

Для подальшого детальнішого аналізу було обрано Критерії 1, 2, 6 і 8, за якими було виявлено високу частоту недоліків.

Аналіз розподілу суттєвих недоліків за Критерієм 1

За результатами акредитації у вересні-грудні 2024 року суттєві недоліки за Критерієм 1 були виявлені у 24 освітніх програмах.

Таблиця 19. Розподіл суттєвих недоліків за Критерієм 1

	Суттєвий недолік за Критерієм 1		
	1.1.1	1.1.2	1.2.1
Кількість освітніх програм, щодо яких встановлено наявність недоліку	13	1	13
Відсоток від кількості освітніх програм, щодо яких було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію	18,8 %	1,4 %	18,8 %
Відсоток від кількості освітніх програм, щодо яких було відзначено наявність принаймні одного суттєвого недоліку за Критерієм 1	56,5 %	4,3 %	56,5 %

Найчастіше за Критерієм 1 відзначалась наявність суттєвих недоліків 1.1.1 і 1.2.1 – кожен з них фіксувався у 13 освітніх програмах, що становить 3,1 % від загальної кількості освітніх програм. При цьому у 3 освітніх програмах (13,0 % від кількості освітніх програм, щодо яких фіксувалась наявність суттєвих недоліків за Критерієм 1) відзначалась наявність обох суттєвих недоліків – 1.1.1 і 1.2.1 (Рисунок 63). Недолік 1.4.1 не фіксувався в жодній із освітніх програм.

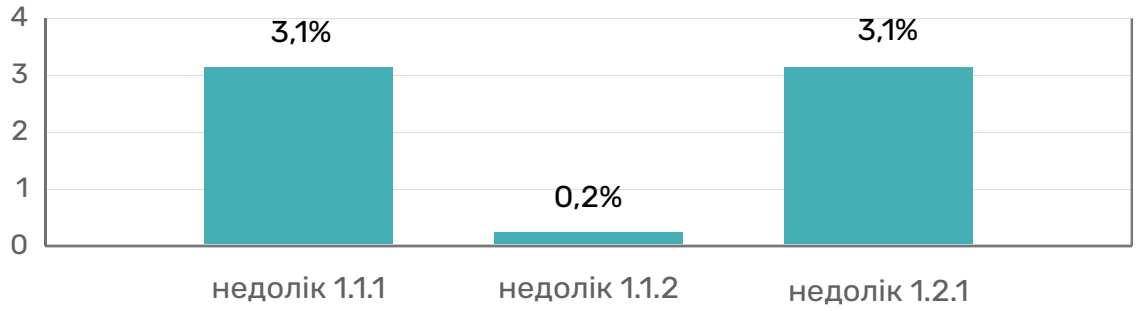

Рисунок 63. Розподіл суттєвих недоліків за Критерієм 1 (у % від загальної кількості освітніх програм, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року)

Аналіз розподілу суттєвих недоліків за Критерієм 2

За результатами акредитації у вересні-грудні 2024 року суттєві недоліки за Критерієм 2 були виявлені у 56 освітніх програмах.

Таблиця 20. Розподіл суттєвих недоліків за Критерієм 2

	Суттєвий недолік за Критерієм 2											
	2.1.1	2.2.1	2.2.2	2.2.3	2.2.4	2.3.1	2.3.2	2.4.1	2.4.2	2.4.3	2.5.1	2.5.2
Кількість освітніх програм, щодо яких встановлено наявність недоліку	8	13	13	29	15	18	13	6	13	3	14	7

	Суттєвий недолік за Критерієм 2											
	2.1.1	2.2.1	2.2.2	2.2.3	2.2.4	2.3.1	2.3.2	2.4.1	2.4.2	2.4.3	2.5.1	2.5.2
Відсоток від кількості освітніх програм, щодо яких було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію	11,6 %	18,8 %	18,8 %	42,0 %	21,7 %	26,1 %	18,8 %	8,7 %	18,8 %	4,3 %	20,3 %	10,1 %
Відсоток від кількості освітніх програм, щодо яких було відзначено наявність принаймні одного суттєвого недоліку за Критерієм 2	14,3 %	23,2 %	23,2 %	51,8 %	26,8 %	32,1 %	23,2 %	10,7 %	23,2 %	5,4 %	25,0 %	12,5 %

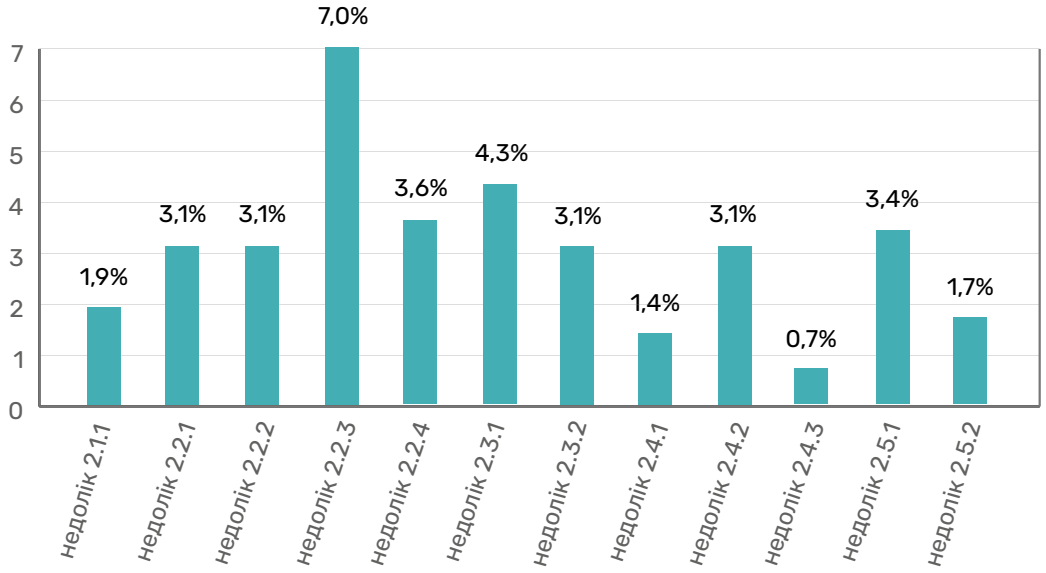

Рисунок 64. Розподіл суттєвих недоліків за Критерієм 2 (у % від загальної кількості освітніх програм, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року)

Найчастіше за Критерієм 2 відзначалась наявність суттєвого недоліку 2.2.3 — у 29 освітніх програмах, що становить 7,0 % від загальної кількості освітніх програм, суттєвого недоліку 2.3.1 — у 18 освітніх програмах (4,3 % від загальної кількості освітніх програм), а також суттєвих недоліків 2.2.4 (15 освітніх програм, 3,6 %), 2.5.1 (14 освітніх програм, 3,4 %), 2.2.1, 2.2.2, 2.3.2 і 2.4.2 (по 13 освітніх програм, 3,1 %). Інші суттєві недоліки за Критерієм 2 відзначались у менш ніж 2 % освітніх програм. При цьому у 22 освітніх програмах (39,3 % від кількості освітніх програм, за якими фіксувалась наявність суттєвих недоліків за Критерієм 2) відзначалась наявність трьох або більше суттєвих недоліків за цим Критерієм. Недолік 2.7.1 не фіксувався в жодній із освітніх програм.

Аналіз розподілу суттєвих недоліків за Критерієм 6

За результатами акредитації у вересні-грудні 2024 року суттєві недоліки за Критерієм 6 були виявлені у 24 освітніх програмах.

Таблиця 21. Розподіл суттєвих недоліків за Критерієм 6

	Суттєвий недолік за Критерієм 6			
	6.1.1	6.2.2	6.3.1	6.4.1
Кількість освітніх програм, щодо яких встановлено наявність недоліку	19	6	2	4
Відсоток від кількості освітніх програм, щодо яких було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію	27,5 %	8,7 %	2,9 %	5,8 %
Відсоток від кількості освітніх програм, щодо яких було відзначено наявність принаймні одного суттєвого недоліку за Критерієм 6	82,6 %	25,0 %	8,3 %	16,7 %

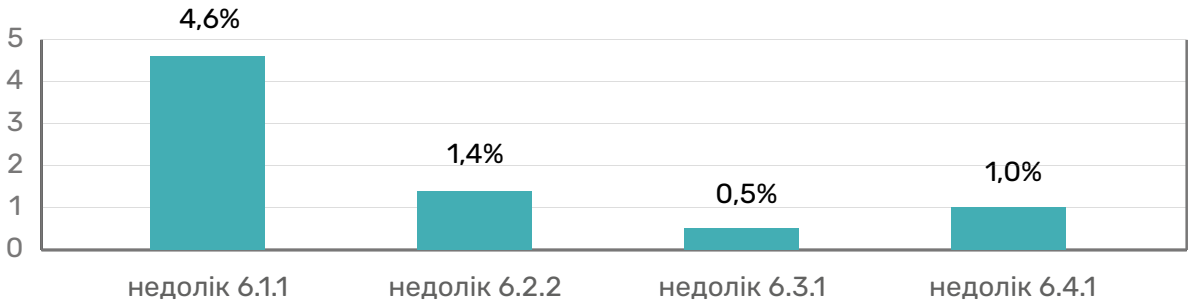

Рисунок 65. Розподіл суттєвих недоліків за Критерієм 6 (у % від загальної кількості освітніх програм, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року)

Найчастіше за Критерієм 6 відзначалась наявність суттєвого недоліку 6.1.1 — для 19 освітніх програм, що становить 4,6 % від загальної кількості освітніх програм. При цьому у 8 освітніх програмах (42,1 % від кількості освітніх програм, за якими фіксувалась наявність суттєвих недоліків за Критерієм 6) відзначалась наявність принаймні двох суттєвих недоліків за цим Критерієм. Недолік 6.2.1 не фіксувався в жодній із освітніх програм.

Аналіз розподілу суттєвих недоліків за Критерієм 8

За результатами акредитації у вересні-грудні 2024 року суттєві недоліки за Критерієм 8 були виявлені у 43 освітніх програмах.

Таблиця 22. Розподіл суттєвих недоліків за Критерієм 8

	Суттєвий недолік за Критерієм 6				
	8.1.1	8.2.1	8.2.2	8.5.1	8.6.1
Кількість освітніх програм, щодо яких встановлено наявність недоліку	10	3	7	42	10

	Суттєвий недолік за Критерієм 6				
	8.1.1	8.2.1	8.2.2	8.5.1	8.6.1
Відсоток від кількості освітніх програм, щодо яких було прийнято рішення про умовну (відкладену) акредитацію	14,5 %	4,3 %	10,1 %	60,9 %	14,5 %
Відсоток від кількості освітніх програм, щодо яких було відзначено наявність принаймні одного суттєвого недоліку за Критерієм 8	23,3 %	7,0 %	16,3 %	97,7 %	23,3 %

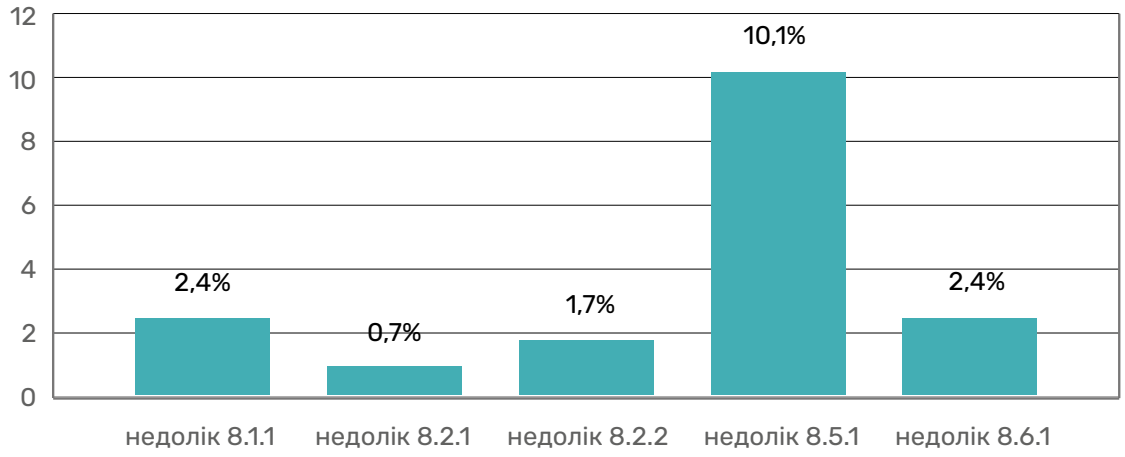

Рисунок 66. Розподіл суттєвих недоліків за Критерієм 8 (у % від загальної кількості освітніх програм, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року)

Найчастіше за Критерієм 8 відзначалась наявність суттєвого недоліку 8.5.1 — у 42 освітніх програмах, що становить 10,1 % від загальної кількості освітніх програм, суттєвих недоліків 8.1.1 і 8.6.1 — по 10 освітніх програм (по 2,4 % від загальної кількості освітніх програм). Інші суттєві недоліки за Критерієм 8 відзначались у менш ніж 2 % освітніх програмах. При цьому у 10 освітніх програмах (23,3 % від кількості освітніх програм, за якими фіксувалась наявність суттєвих недоліків за Критерієм 8) відзначалась наявність двох суттєвих недоліків — 8.5.1 і 8.6.1. Недолік 8.3.1 не фіксувався в жодній із освітніх програм.

2.6.5. Найбільш поширені поєднання виявлених суттєвих недоліків

Аналіз результатів акредитаційної експертизи показує, що деякі комбінації суттєвих недоліків з високою частотою фіксуються разом (в межах однієї освітньої програми). Зокрема, найчастіше зустрічались такі поєднання недоліків:

- 2.2.3 і 8.5.1 — у 18 освітніх програмах, що становить 26,1 % від освітніх програм, щодо яких фіксувалась наявність принаймні одного суттєвого недоліку;
- 6.1.1 і 8.5.1 — у 11 освітніх програмах, що становить 15,9 % від освітніх програм, щодо яких фіксувалась наявність принаймні одного суттєвого недоліку;
- 6.1.1 і 2.2.3 — у 9 освітніх програмах, що становить 13,0 % від освітніх

програм, щодо яких фіксувалась наявність принаймні одного суттєвого недоліку.

Отже, найбільш поширеними порушеннями (далі — найбільш поширені недоліки), виявленими за результатами акредитації освітніх програм у вересні-грудні 2024 року, були недоліки наведені в Таблиці 23.

Таблиця 23. Перелік найбільш поширених суттєвих недоліків за результатами акредитації освітніх програм у період вересня-грудня 2024 року

Код суттєвого недоліку	Формулювання суттєвого недоліку	Частка освітніх програм, за результатами експертизи яких зафіксовано недолік, % від загальної кількості освітніх програм, які проходили акредитацію і за якими було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року
1.1.1	Не всі результати навчання, визначені стандартом вищої освіти, можуть бути досягнуті через програмні результати навчання.	3,1 %
1.2.1	ЗВО присвоює професійну кваліфікацію за певною професією, але встановлено хоча б один із таких фактів: — освітня програма (зокрема, додаткових — за рахунок її вибіркових освітніх компонентів) не забезпечує виконання вимог до знань, умінь, навичок і компетентностей, визначених відповідним професійним стандартом; — назва професії не відповідає чинному Класифікатору професій чи відсутня у Класифікаторі професій; — у ЗВО не визначено/не затверджено відповідними локально-правовими актами ЗВО: порядок присвоєння цієї професійної кваліфікації або відповідні процедури, методи демонстрації компетентностей, або Критерії (умови) присвоєння професійної кваліфікації відповідно до чинного законодавства.	3,1 %
2.2.1	Структура і зміст освітньої програми НЕ забезпечують необхідні попередні знання або навички для проходження практики.	3,1 %

Код суттєвого недоліку	Формулювання суттєвого недоліку	Частка освітніх програм, за результатами експертизи яких зафіксовано недолік, % від загальної кількості освітніх програм, які проходили акредитацію і за якими було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року
2.2.2	Структура і зміст освітньої програми НЕ забезпечують необхідні попередні знання або навички для засвоєння хоча б однієї навчальної дисципліни.	3,1 %
2.2.3	Є хоча б один програмний результат навчання (ПРН), який не можна досягти. Можливі проблеми із структурою і змістом освітньої програми, які спричинили недолік: 1) необхідні для досягнення ПРН результати навчання неможливо здобути в межах освітніх компонентів освітньої програми: — такі результати навчання не включено до програми жодного із освітніх компонентів; — результати навчання заявлено у програмах освітніх компонентів, але через невідповідність змісту (переліку тем, завдань, рівня, глибини) досягнення цих результатів є неможливим; 2) необхідні для досягнення ПРН результати навчання здобуваються лише в межах вибіркових освітніх компонентів, і студент, обираючи інші освітні компоненти (зокрема, з інших рівнів вищої освіти) або перезараховуючи результати навчання з інших ЗВО, може не здобути цих результатів навчання.	7,0 %
2.2.4	Є хоча б одна компетентність, визначена освітньою програмою, яка не формується.	3,6 %
2.3.1	Зміст освітньої програми не відповідає вимогам до предметної області (щодо	4,3 %

Код суттєвого недоліку	Формулювання суттєвого недоліку	Частка освітніх програм, за результатами експертизи яких зафіксовано недолік, % від загальної кількості освітніх програм, які проходили акредитацію і за якими було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року
	об'єктів вивчення та/або діяльності, АБО цілей навчання, АБО теоретичного змісту предметної області, АБО методів, методик, технологій, АБО інструментів, обладнання).	
2.3.2	Тематика, об'єкт, предмет та завдання у хоча б одній кваліфікаційній роботі не відповідають предметній області спеціальності.	3,1 %
2.4.2	Псевдовибірковість. Можливі прояви: 1) наявність навчальної дисципліни, яку ЗВО визначає як дисципліну для вибору, але яка не є такою, наприклад: — пропонуються дисципліни, аналогічні за змістом; — дисципліни, які містяться у переліку як альтернативні, не можуть бути обрані через їхній обсяг (у кредитах ЄКТС) або пререквізити; 2) наявність у вибіркових навчальних дисциплінах однакового навчального матеріалу, який буде вивчатися здобувачем освіти за будь-якої індивідуальної освітньої траєкторії незалежно від його вибору і таким чином стає обов'язковим для вивчення.	3,1 %
2.5.1	Зміст практики не забезпечує здобувачів освіти необхідними для спеціальності знаннями і навичками	3,4 %
6.1.1	Невідповідність кваліфікації (професійного досвіду — якщо ЗВО наводить його як компонент відповідності) викладачів освітнім компонентам, які вони забезпечують, з урахуванням вимог законодавства.	4,6 %

Код суттєвого недоліку	Формулювання суттєвого недоліку	Частка освітніх програм, за результатами експертизи яких зафіксовано недолік, % від загальної кількості освітніх програм, які проходили акредитацію і за якими було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року
8.5.1	Система внутрішнього забезпечення якості освіти не виявляє або не усуває виявлені недоліки в освітній програмі або освітній діяльності з реалізації освітньої програми.	10,1 %

2.6.6. Розподіл суттєвих недоліків в залежності від рівня вищої освіти

Було проаналізовано розподіл найбільш поширених недоліків в залежності від рівня вищої освіти. Для аналізу було обрано суттєві недоліки, наведені у Таблиці 23, частота яких становила більше ніж 3 % від загальної кількості освітніх програм, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року.

В освітніх програмах підготовки здобувачів за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти не було виявлено жодного з суттєвих недоліків.

Перелік недоліків та їх частота для освітніх програм першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти дещо відрізнялись:

- суттєві недоліки 1.1.1, 1.2.1, 2.3.1 і 6.1.1 було зафіксовано тільки в освітніх програмах другого (магістерського) рівня вищої освіти,
- частота інших найбільш поширених недоліків (Рисунок 67) була вищою для освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

2.6.7. Розподіл суттєвих недоліків в залежності від форми власності закладів вищої освіти

Проаналізовано відмінності розподілу найбільш поширених недоліків для закладів вищої освіти в залежності від форм власності (Рисунок 68). Вибірка складалась з 380 освітніх програм із закладів вищої освіти державної форми власності, 21 освітньої програми — із закладів комунальної форми власності і 14 освітніх програм — із закладів вищої освіти приватної форми власності. Зазначимо, що порівняно мала кількість освітніх програм із закладів вищої освіти приватної форми власності (14 освітніх програм із 7 закладів) не дозволяє зробити однозначний висновок про відсутність (або наявність) окремих суттєвих недоліків для цієї категорії закладів вищої освіти. Водночас можна відзначити, що серед освітніх програм, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року, частота більшості суттєвих недоліків є вищою для закладів вищої освіти комунальної форми властивості. Так, наприклад, недолік 2.2.3 було виявлено за результатами експертизи 19,0 % освітніх програм із закладів комунальної форми власності, у 6,6 % освітніх програм із закладів вищої освіти державної форми власності і зовсім не зафіксовано для закладів вищої освіти приватної форми власності.

Недолік 6.1.1 було відзначено у 19,0 % освітніх програм із закладів комунальної форми власності, у 3,9 % освітніх програм із державних закладів і зовсім не зафіксовано для закладів вищої освіти приватної форми власності.

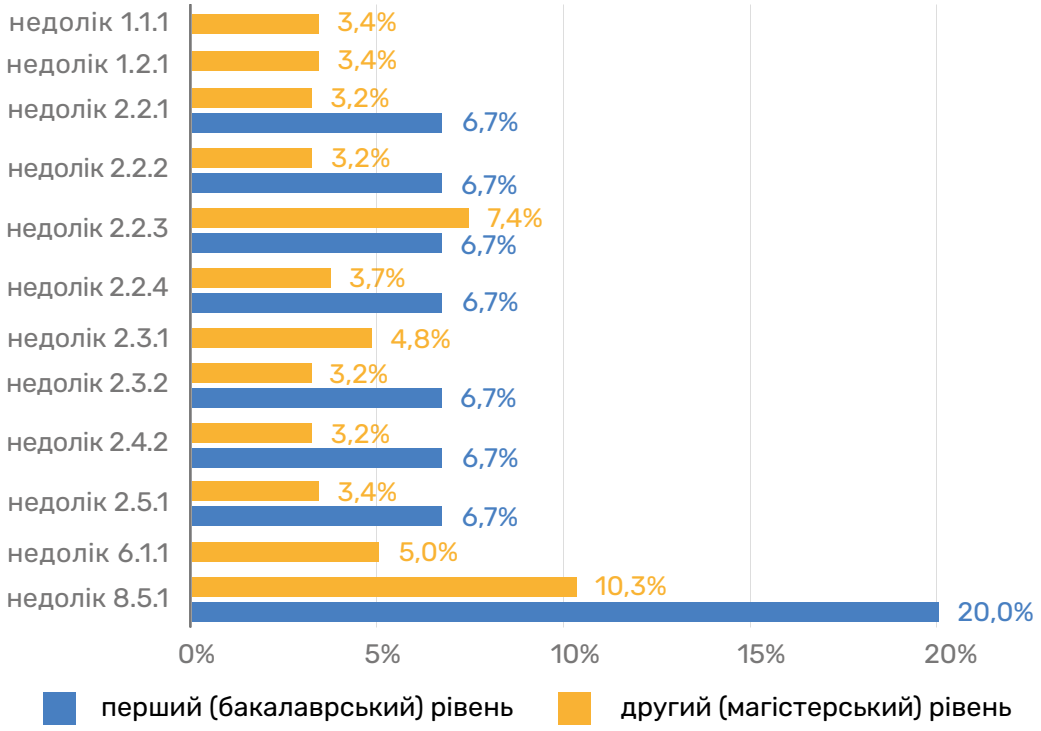

Рисунок 67. Розподіл частот найбільш поширених недоліків для різних рівнів вищої освіти (у % від загальної кількості освітніх програм першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року)

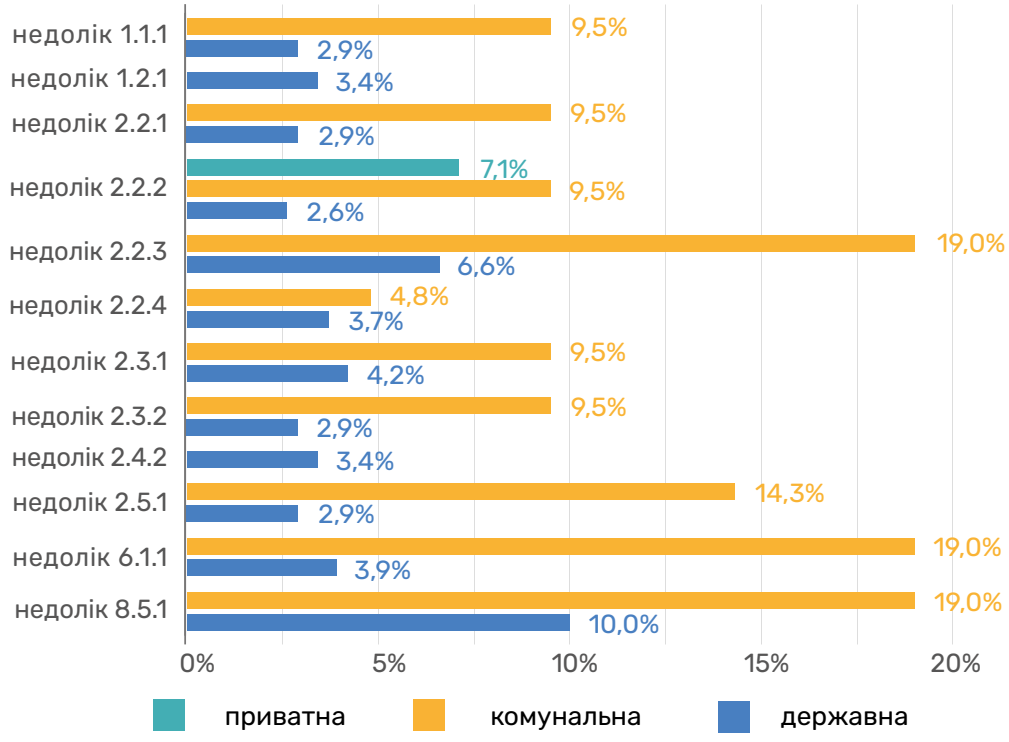

Рисунок 68. Розподіл частот суттєвих недоліків для закладів вищої освіти різних форм власності (у % від загальної кількості освітніх програм із закладів вищої освіти кожної із форм власності, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року).

2.6.8. Розподіл суттєвих недоліків у залежності від галузі знань

За результатами акредитаційної експертизи освітніх програм у вересні-грудні 2024 року не було виявлено жодного з суттєвих недоліків за такими галузями: 06 Журналістика (4 ОП), 08 Право (8 ОП), 09 Біологія (3 ОП), 11 Математика та статистика (1 ОП), 13 Механічна інженерія (9 ОП), 14 Електрична інженерія (5 ОП), 16 Хімічна інженерія та біоінженерія (13 ОП), 17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації (16 ОП), 22 Охорона здоров'я (5 ОП), 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону (2 ОП), 26 Цивільна безпека (3 ОП), 27 Транспорт (4 ОП).

Галузь 01 Освіта/Педагогіка

У вересні-грудні 2024 року Національне агентство провело акредитаційну експертизу й прийняло рішення щодо 96 освітніх програм галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. З них за рівнями вищої освіти: 2 освітні програми першого (бакалаврського) рівня, 92 — другого (магістерського) та 2 — третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Рішення про умовну (відкладену) акредитацію було ухвалено для 28 освітніх програм (29,2 % від усіх освітніх програм галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, які проходили акредитацію і за якими було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року).

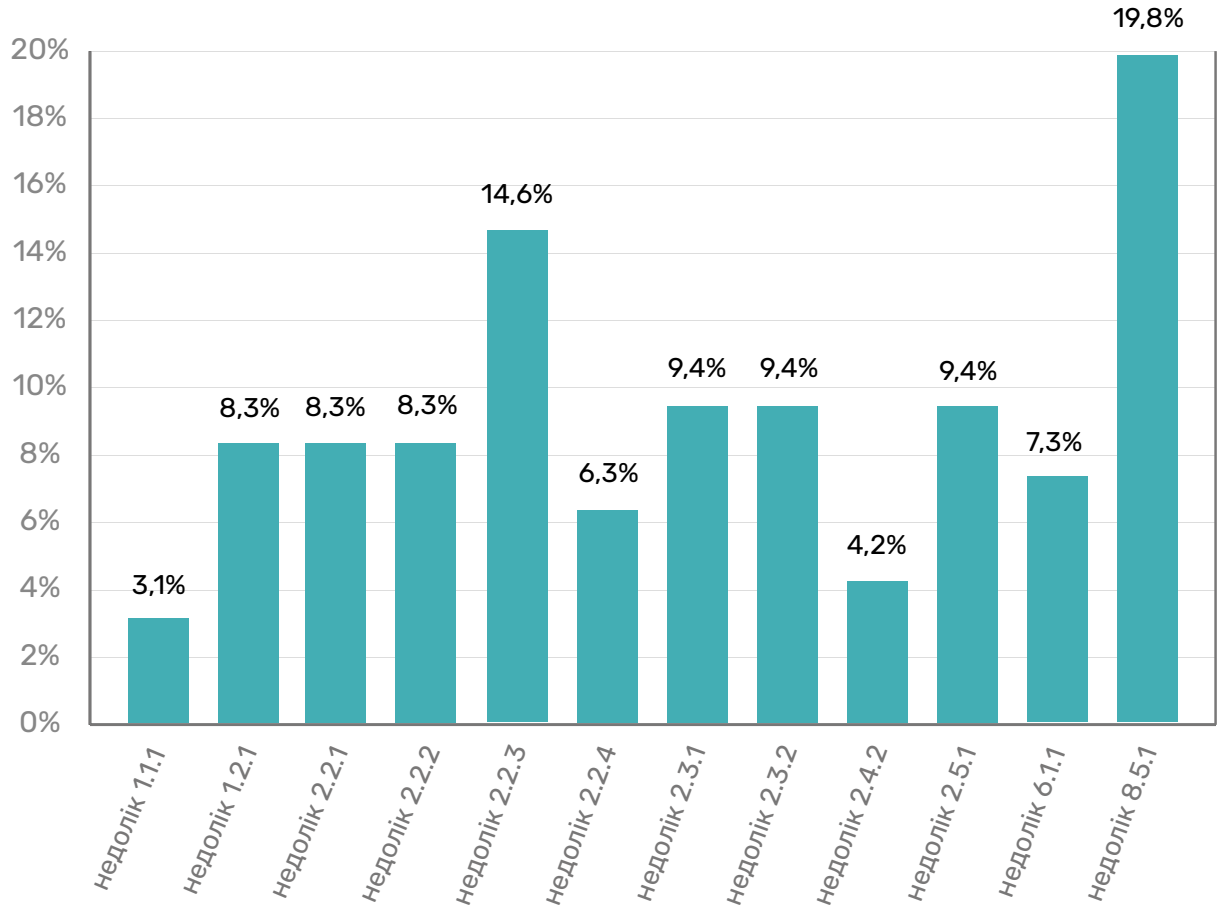

Рисунок 69. Розподіл частот суттєвих недоліків для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка (у % від усіх освітніх програм галузі 01 Освіта/Педагогіка, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року)

За результатами акредитаційної експертизи освітніх програм галузі 01 Освіта/Педагогіка фіксувалась наявність усіх найбільш поширених суттєвих недоліків (Таблиця 23) за Критеріями 1, 2, 6 і 8.

Галузь 02 Культура і мистецтво

У вересні-грудні 2024 року Національне провело акредитаційну експертизу й прийняло рішення щодо 12 освітніх програм галузі знань 02 Культура і мистецтво. З них за рівнями вищої освіти: 1 освітня програма першого (бакалаврського) рівня, 11 — другого (магістерського) рівня. Рішення про умовну (відкладену) акредитацію було ухвалено для 4 освітніх програм (33,3 % від усіх освітніх програм галузі, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року).

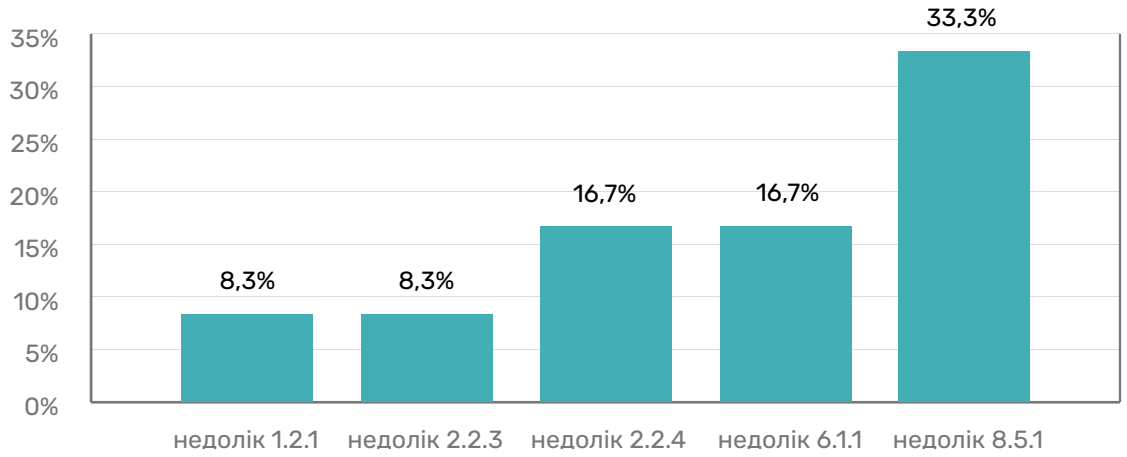

Рисунок 70. Розподіл частот суттєвих недоліків для галузі знань 02 Культура і мистецтво (у % від усіх освітніх програм галузі 02 Культура і мистецтво, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року)

За результатами акредитаційної експертизи освітніх програм галузі знань 02 Культура і мистецтво було зафіксовано п'ять найбільш поширених суттєвих недоліків за Критеріями 1, 2, 6 і 8: недолік 1.2.1 (8,3 % освітніх програм від усіх освітніх програм галузі знань 02 Культура і мистецтво, які проходили акредитаційну експертизу), недолік 2.2.3 (8,3 %), недолік 2.2.4 (16,7 %), недолік 6.1.1 (16,7 % освітніх програм) і недолік 8.5.1 (33,3 %).

Галузь 03 Гуманітарні науки

У вересні-грудні 2024 року Національне агентство провело акредитаційну експертизу й прийняло рішення щодо 15 освітніх програм галузі знань 03 Гуманітарні науки. З них за рівнями вищої освіти: 1 освітня програма першого (бакалаврського) рівня, 14 — другого (магістерського) рівня.

Рішення про умовну (відкладену) акредитацію було ухвалено для 2 (13,3 % від усіх програм галузі, що проходили акредитаційну експертизу) освітніх програм. При цьому було зафіксовано наявність суттєвих недоліків 1.2.1, 2.2.1 і 2.2.3, кожен з яких фіксувався в одній освітній програмі (6,7 %).

Галузь 05 Соціальні та поведінкові науки

У галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки протягом вересня-грудня 2024 року Національним агентством було здійснено акредитаційну експертизу й прийнято рішення щодо 21 освітньої програми. З них за рівнями вищої освіти: 1 освітня програма першого (бакалаврського) рівня, 19 — другого (магістерського) та 1 третього рівня (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Рішення про умовну (відкладену) акредитацію було ухвалено для 3 (14,3 % від усіх програм галузі, що проходили акредитаційну експертизу) освітніх програм.

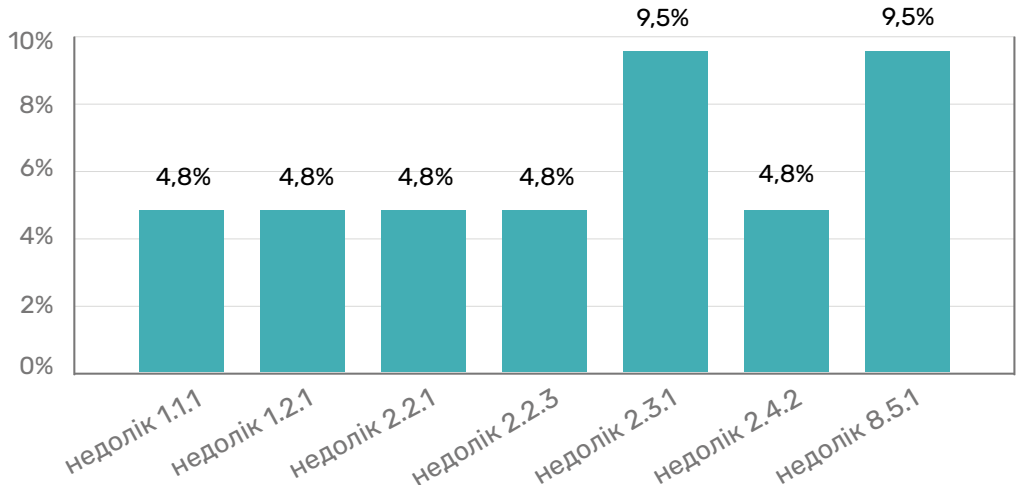

Рисунок 71. Розподіл частот суттєвих недоліків для галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки (у % від усіх освітніх програм галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року)

Для жодної з освітніх програм галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки не було зафіксовано суттєвих недоліків за Критерієм 6.

Галузь 07 Управління та адміністрування

У галузі знань 07 Управління та адміністрування протягом вересня-грудня 2024 року Національним агентством було проведено акредитаційну експертизу й ухвалено рішення щодо 64 освітніх програм. З них за рівнями вищої освіти: 2 освітні програми першого (бакалаврського) рівня, 56 — другого (магістерського) та 6 — третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Рішення про умовну (відкладену) акредитацію було ухвалено для 11 (17,2 % від усіх програм галузі, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року) освітніх програм.

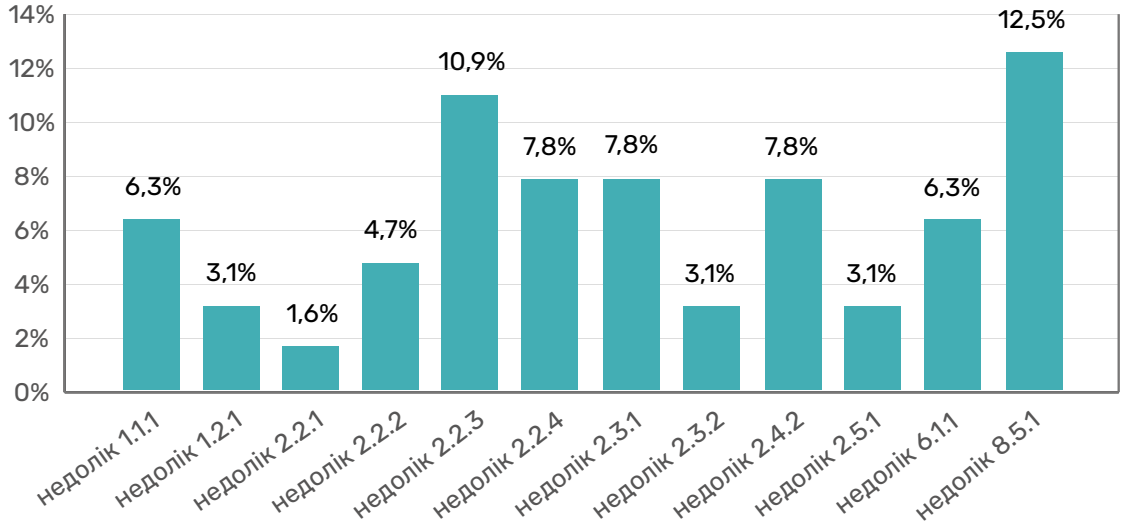

Рисунок 72. Розподіл частот суттєвих недоліків для галузі 07 Управління та адміністрування (у % від усіх освітніх програм галузі 07 Управління та адміністрування, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року)

За результатами акредитаційної експертизи освітніх програм галузі 07 Управління та адміністрування фіксувалась наявність усіх найбільш поширених суттєвих недоліків (Таблиця 23) за Критеріями 1, 2, 6 і 8.

Галузь 10 Природничі науки

У вересні-грудні 2024 року Національне агентство провело акредитаційну експертизу й прийняло рішення щодо 15 освітніх програм галузі знань 10 Природничі науки. З них за рівнями вищої освіти: 1 освітня програма першого (бакалаврського) рівня, 14 — другого (магістерського) рівня.

Рішення про умовну (відкладену) акредитацію було ухвалено для 3 освітніх програм (20 % від усіх освітніх програм галузі, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року). При цьому було зафіксовано по одному суттєвому недоліку: 1.1.1, 2.2.3, 2.4.2 і 6.1.1. Суттєвих недоліків за Критерієм 8 не було зафіксовано для жодної із освітніх програм.

Галузь 12 Інформаційні технології

У галузі знань 12 Інформаційні технології протягом вересня-грудня 2024 року Національним агентством було проведено акредитаційну експертизу й ухвалено рішення щодо 44 освітніх програм. З них за рівнями вищої освіти: 41 освітня програма другого (магістерського) рівня і 3 освітні програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Рішення про умовну (відкладену) акредитацію було ухвалено для 4 (9,1 % від усіх програм галузі 12 Інформаційні технології, що проходили акредитаційну експертизу) освітніх програм.

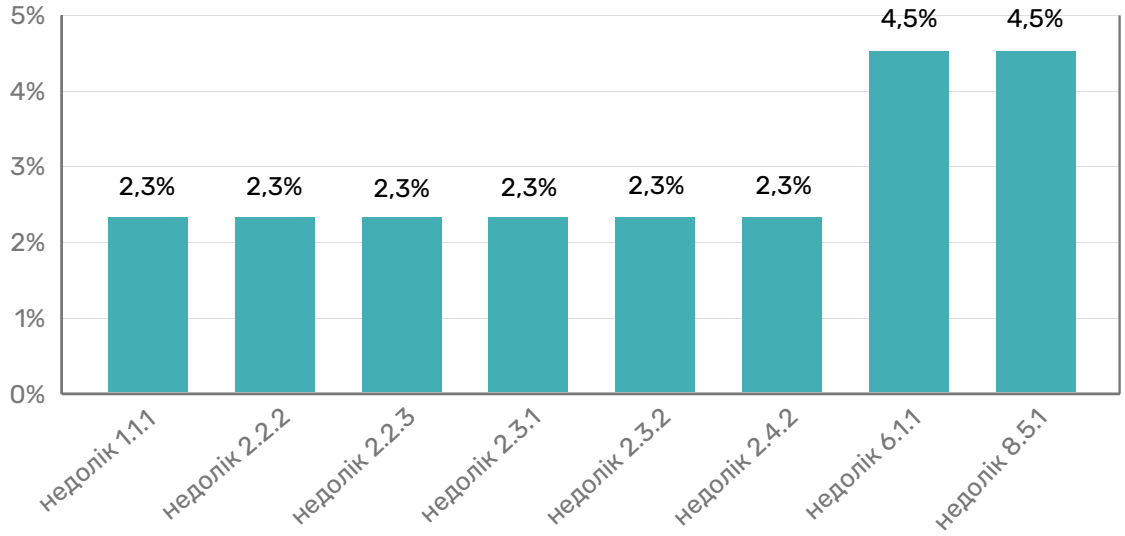

Рисунок 73. Розподіл частот суттєвих недоліків для галузі 12 Інформаційні технології (у % від усіх освітніх програм галузі 12 Інформаційні технології, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року)

Галузь 18 Виробництво та технології

У другому півріччі 2024 року Національне агентство провело акредитаційну експертизу й прийняло рішення щодо 8 освітніх програм галузі знань 18 Виробництво та технології. З них за рівнями вищої освіти: 1 освітня програма першого (бакалаврського) рівня, 7 — другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Рішення про умовну (відкладену) акредитацію було ухвалено для 2 освітніх програм (25 % від усіх програм галузі, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року). При цьому для однієї освітньої програми (12,5 %) було зафіксовано наявність суттєвих недоліків 2.4.2 і 8.5.1, а для іншої — лише суттєвого недоліку 8.5.1.

Галузь 19 Архітектура та будівництво

У галузі знань 19 Архітектура та будівництво протягом вересня-грудня 2024 року Національне агентство провело акредитаційну експертизу й прийняло рішення 13 освітніх програм. З них за рівнями вищої освіти: 1 освітня програма першого (бакалаврського) рівня, 12 — другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Рішення про умовну (відкладену) акредитацію було ухвалено для 2 освітніх програм (15,4 % від усіх програм галузі, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року). При цьому було зафіксовано по одному суттєвому недоліку: 2.2.3, 2.2.4, 2.3.1 і 6.1.1. Найпоширеніших недоліків за Критеріями 1 і 8 не було зафіксовано у жодній із освітніх програм.

Галузь 20 Аграрні науки та продовольство

У вересні-грудні 2024 року Національне агентство провело акредитаційну експертизу й прийняло рішення щодо 13 освітніх програм у галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство. Усі розглянуті освітні програми — другого (магістерського) рівня вищої освіти. Рішення про умовну (відкладену) акредитацію було ухвалено для 3 освітніх програм (23,1 % від усіх програм галузі, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року).

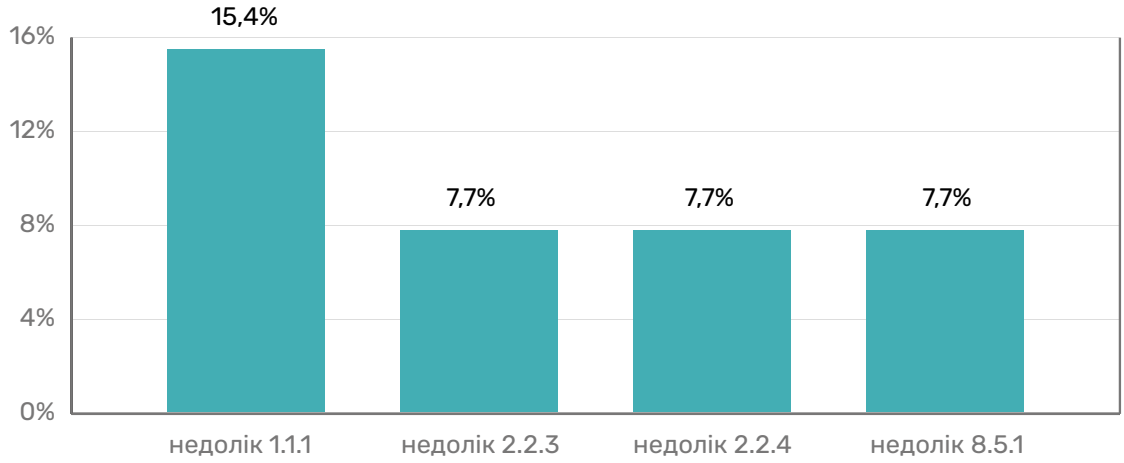

Рисунок 74. Розподіл частот суттєвих недоліків для галузі 20 Аграрні науки та продовольство (у % від усіх освітніх програм галузі 20 Аграрні науки та продовольство, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року)

За результатами акредитаційної експертизи освітніх програм галузі 20 Аграрні науки та продовольство було зафіксовано 4 найбільш поширені суттєві недоліки: 1.1.1 (15,4 % освітніх програм від усіх освітніх програм галузі, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року), 2.2.3 (7,7 %), 2.2.4 (7,7 %), 8.5.1 (7,7 %) за Критеріями 1, 2 і 8.

Галузь 23 Соціальна робота

У галузі знань 23 Соціальна робота протягом вересня-грудня 2024 року Національним агентством було проведено акредитаційну експертизу й ухвалено рішення щодо 6 освітніх програм. Усі розглянуті освітні програми другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Рішення про умовну (відкладену) акредитацію було ухвалено для 2 освітніх програм (33,3 % від усіх програм галузі, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року). При цьому було зафіксовано по одному суттєвому недоліку: 1.1.1, 2.2.1, 2.2.3 і 8.5.1. Найбільш поширених суттєвих недоліків за Критерієм 6 не було зафіксовано у жодній із освітніх програм.

Галузь 24 Сфера обслуговування

У вересні-грудні 2024 року Національне провело акредитаційну експертизу й прийняло рішення щодо 24 освітніх програм галузі знань 24 Сфера обслуговування. З них за рівнями вищої освіти: 2 освітні програми першого (бакалаврського) рівня, 22 — другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Рішення про умовну (відкладену) акредитацію було ухвалено для 2 освітніх програм (8,3 % від усіх програм галузі, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року).

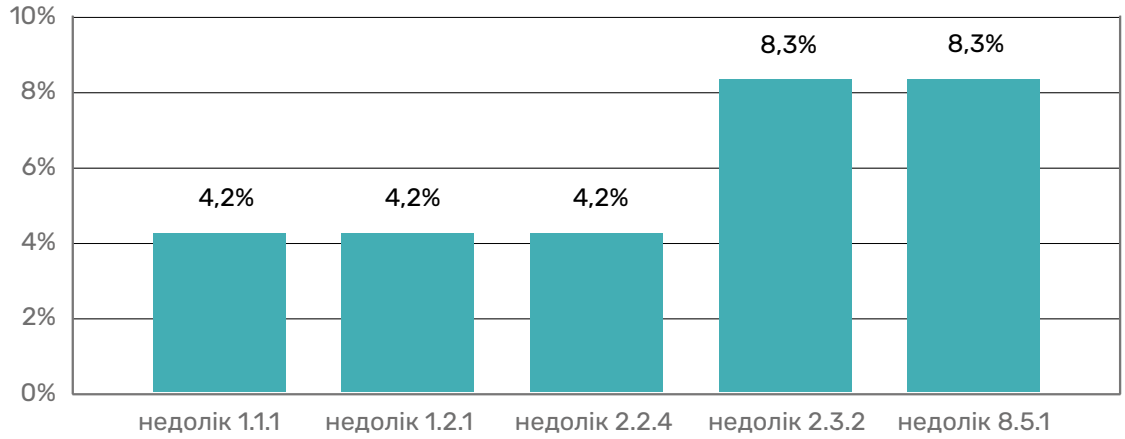

Рисунок 75. Розподіл частот суттєвих недоліків для галузі 24 Сфера обслуговування (у % від усіх освітніх програм галузі 24 Сфера обслуговування, які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року)

Галузь 28 Публічне управління та адміністрування

У галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування протягом вересня-грудня 2024 року Національним агентством було проведено акредитаційну експертизу й ухвалено рішення щодо 7 освітніх програм. З них за рівнями вищої освіти: 5 освітніх програм другого (магістерського) рівня та 2 освітні програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Рішення про умовну (відкладену) акредитацію було ухвалено для 2 освітніх програм (28,6 % від усіх програм галузі, які , які проходили акредитаційну експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року). В обох випадках причиною умовної акредитації стала наявність суттєвого недоліку 6.1.1. Інших суттєвих недоліків не було виявлено.

Галузь 29 Міжнародні відносини

У вересні-грудні 2024 року Національне агентство провело акредитаційну експертизу й ухвалила рішення щодо 4 освітніх програм галузі знань 29 Міжнародні відносини. Усі розглянуті освітні програми другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Рішення про умовну (відкладену) акредитацію було ухвалено для 1 освітньої програми (25 % від усіх програм галузі, які проходили акредитаційну

експертизу й щодо яких було прийнято рішення у вересні-грудні 2024 року). При цьому було зафіксовано наявність суттєвих недоліків 2.5.1 і 8.5.1.

Висновки за результатами аналізу за галузями. Отже, аналіз результатів акредитації освітніх програм різних галузей вищої освіти у період з вересня по грудень 2024 року демонструє наявність певних відмінностей у розподілі суттєвих недоліків. Чотири галузі знань, за якими у вересні-грудні 2024 року було проведено найбільшу кількість акредитаційних експертиз освітніх програм (01 Освіта/Педагогіка, 05 Соціальні та поведінкові науки, 07 Управління та адміністрування, 12 Інформаційні технології), характеризуються наявністю усіх найбільш поширених недоліків за Критеріями 1, 2, 6 і 8. Для цих галузей разом із найбільш поширеними недоліками за Критеріями 1, 2 і 6 (недолік 6.1.1) у більшості освітніх програм фіксувався також недолік 8.5.1.

Для галузей 02 Культура і мистецтво, 10 Природничі науки, 19 Архітектура та будівництво, 20 Аграрні науки та продовольство, 23 Соціальна робота та 24 Сфера обслуговування можна виділити такі характерні риси: наявність кількох суттєвих недоліків за Критерієм 2 (насамперед — 2.2.3), принаймні одного з недоліків за Критерієм 1 (1.1.1 або 1.2.1) або недоліку 6.1.1, а також наявність недоліку 8.5.1 для усіх, крім 10 і 19, галузей. Загалом для освітніх програм кожної з цих галузей типовим є наявність 4-х-5-ти недоліків з переліку найпоширеніших суттєвих недоліків (Таблиця 23).

В освітніх програмах деяких галузей зафіксовано прояв 1-го-2-х з найпоширеніших суттєвих недоліків (Таблиця 23). Так, у галузі 03 Гуманітарні науки (15 освітніх програм) зафіксовано наявність лише недоліків 2.2.1 і 2.2.3; у галузі 18 Виробництво та технології (8 освітніх програм) зафіксовані лише недоліки 2.4.2 і 8.5.1; у галузі 28 Публічне управління та адміністрування (7 освітніх програм) — лише недолік 6.1.1; у галузі 29 Міжнародні відносини (4 освітніх програми) — лише недоліки 2.5.1 і 8.5.1.

Також було виявлено, що в більшості випадків недоліки, характерні для галузі, розподілені приблизно рівномірно між закладами вищої освіти, що свідчить про загальносистемні проблеми на рівні галузі.

2.6.9. Висновки та перспективи

Аналіз результатів акредитації освітніх програм із застосуванням інструменту «Перелік суттєвих недоліків» дозволив виявити найбільш поширені суттєві недоліки у освітніх програмах та практиці їх реалізації, а також окреслити особливості їх прояву залежно від галузі знань, рівня вищої освіти та форми власності закладу вищої освіти. Ці дані стали підґрунтям для формування гіпотез щодо потенційних системних проблем забезпечення якості вищої освіти.

Результати аналізу створюють аналітичну основу для:

- оцінювання ефективності внутрішніх систем забезпечення якості в закладах вищої освіти;
- прогнозування тенденцій якості освіти на національному та галузевому рівнях;
- виявлення сильних і слабких сторін окремих освітніх програм;
- розроблення рекомендацій для запобігання найбільш поширеним суттєвим недолікам.

Аналіз динаміки, повторюваних комбінацій недоліків і міжкритеріальних взаємозв'язків дозволяє глибше зрозуміти причини їх виникнення, виявити сталі тенденції та закономірності, а також оцінити ефективність впровадження рекомендацій, наданих за результатами акредитації, у процесі вдосконалення освітніх програм та систем внутрішнього забезпечення якості закладах вищої освіти.

Впровадження «Переліку суттєвих недоліків» також дало змогу ідентифікувати потенційно проблемні напрями, що можуть бути предметом тематичних досліджень на національному рівні. Проведення таких досліджень передбачено Національним планом дій із забезпечення якості вищої освіти України на 2024–2026 роки.

Заклади вищої освіти можуть використати результати аналізу для:

- виявлення характерних для їхніх освітніх програм ризиків — шляхом порівняння власної ситуації з типовими недоліками, виявленими в освітніх програмах тієї ж галузі, рівня освіти чи форми власності;
- удосконалення внутрішніх процедур забезпечення якості та моніторингу, з урахуванням виявлених системних проблем і тенденцій;
- розроблення або оновлення внутрішніх нормативних документів, орієнтуючись на найпоширеніші недоліки та причини їх виникнення;
- впровадження цільових заходів підвищення кваліфікації викладачів, зокрема щодо методики формулювання результатів навчання, оцінювання їх досяжності, відповідності професійним стандартам тощо.

РОЗДІЛ 3. ВНУТРІШНЯ СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА В ДІЇ

3.1. Забезпечення зворотного зв'язку з основними стейкголдерами

3.1.1. Опитування гарантів освітніх програм

У 2024 році секретаріат продовжив практику щотижневих опитувань гарантів освітніх програм — представників закладів вищої освіти в акредитаційному процесі. Загалом в опитуванні взяло участь 882 гаранти (для порівняння: у 2023 році — 936, у 2022 році — 341). У зимово-весняній серії (січень-травень) участь взяли 452 гаранти, а в осінній (вересень–листопад) — 430.

Гаранти вказали на низку проблем, які виникали під час акредитаційного процесу. Найпоширенішими залишаються: велике навантаження (26 % у І півріччі, 28 % у ІІ; у 2023 році — 35 % та 26 % відповідно); великий обсяг необхідних документів (20 % / 15 %; у 2023 році — 27 % / 19 %); проблеми із складанням та дотриманням програми візиту (2% / 1%; у 2023 році 2 % в обох півріччях); брак часу (8 % / 11 %; у 2023 році — 12 % / 8 %). Серед інших зазначених труднощів було виокремлено проблеми під час роботи з інформаційно-комунікаційною системою Національного агентства (6 % / 3 %; у 2023 році — 6 % / 5 %); незрозумілість процесу заповнення відомостей про самооцінювання (3 % / 10 %; у 2023 р. — 2 % в обох півріччях) та незрозумілість критеріїв оцінювання (2 % / 3 %; у 2023 році — 4 % / 4 %). Незрозумілість самої процедури акредитації загалом викликала труднощі лише в 1% гарантів в обох півріччях. Крім того, 3% гарантів в обох півріччях висловили незадоволення організацією комунікації з експертною групою та якісним складом експертної групи.

Таблиця 24. Проблеми, на які вказували гаранти у 2024 році

Проблеми / труднощі	І півріччя	ІІ півріччя
Велике навантаження	26%	28%
Великий обсяг необхідних документів	20%	15%
Брак часу	8%	11%
Робота в системі Національного агентства	6%	3%
Незрозумілість критеріїв оцінювання	2%	3%
Комунікація з експертної групою	3%	3%
Незрозумілість заповнення відомостей про самооцінювання	3%	10%
Складання та дотримання програми візиту	2%	1%

Проблеми / труднощі	І півріччя	ІІ півріччя
Якість експертної групи	3%	3%
Незрозумілість процесу акредитації загалом	1%	1%

Результати опитувань підтверджують загальну ефективність процедури акредитації та її позитивне сприйняття гарантами освітніх програм. Водночас повторюваність окремих проблем протягом кількох років — таких як надмірне навантаження, значний обсяг документації та брак часу — вказує на необхідність подальшого вдосконалення акредитаційного процесу. Регулярне опитування гарантів освітніх програм є важливим інструментом зворотного зв'язку, що дозволяє враховувати позицію закладів вищої освіти у процесі вдосконалення акредитаційних процедур. Національне агентство і надалі розвиватиме цю практику як елемент партнерського підходу до забезпечення якості. Дані, отримані в межах опитувань, уже активно використовуються для аналітики, ухвалення рішень та коригування підходів до акредитації. Надалі практика системного збору зворотного зв'язку буде збережена й розширена.

3.1.2. Опитування експертів Національного агентства

У 2024 році з метою визначення актуальних проблем, що виникають під час проведення акредитаційних експертиз, секретаріатом було організовано опитування експертів. Отримані результати дозволяють виявити ключові виклики, з якими стикаються експертні групи, та впроваджувати відповідні заходи для вдосконалення акредитаційної процедури, що сприятиме підвищенню її ефективності.

Загалом у межах опитування було отримано 2489 відповідей від експертів, залучених до проведення акредитаційних експертиз протягом 2024 року, зокрема: у першому півріччі — 1334 відповіді, у другому — 1155 відповідей.

Основними проблемами, з якими стикалися експерти у 2024 році, залишаються:

- недостатня активність здобувачів освіти під час зустрічей з експертною групою (зменшення з 12 % у 2023 році до 9 % у 2024 році),
- нестача часу для проведення експертизи (зменшення з 8 % у 2023 році до 7 % у 2024 році).

Водночас спостерігається зростання частки експертів, які не вказали жодних проблемних моментів: із 59 % у 2023 році до 68 % у 2024 році.

Більш детальний аналіз проблем, з якими стикались експерти Національного агентства під час участі в акредитаційній експертизі з 2019 року по 2024 рік, свідчить про позитивну динаміку в організації та проведенні акредитаційних експертиз (див. Таблицю 16).

Найпоширенішими труднощами, які фіксувалися впродовж кількох років, були:

- недостатність часу, яка у 2019–2021 роках стабільно залишалася серед провідних проблем (до 29 %), однак із 2022 року її поширеність значно зменшилась і у 2024 році становить лише 7 %);
- надмірне навантаження, на яке у 2019–2021 роках вказували від 19 %

до 35 % експертів, проте з 2022 року ця проблема практично зникла);
- пасивність здобувачів освіти під час зустрічей з експертами, яка у 2023 році досягла піку (12 %), але у 2024 році знизилася до 9 %.

На особливу увагу заслуговує значне зменшення кількості скарг на труднощі з написанням звіту експертної групи, які були поширеними у 2019–2021 роках (до 22 %), але фактично зникли з 2023 року (0–1 %). Це може свідчити про ефективність впровадження Інструкції щодо організації роботи експертної групи в процесі проведення акредитаційної експертизи, значна частина якої присвячена роз'ясненню вимог до звіту, а також про результативність тренінгів із написання звіту про результати акредитаційної експертизи, спрямованих на вдосконалення якості його підготовки.

Таблиця 25. Динаміка проблем, з якими стикалися експерти під час участі в акредитації освітніх програм (2019–2024 роки)[27]

Охарактеризуйте основні проблеми, з якими Ви зіткнулися під час участі в акредитації ОП?	К-ть відповідей у 2019	К-ть відповідей у 2020	К-ть відповідей у 2021	К-ть відповідей у 2022	К-ть відповідей у 2023	К-ть відповідей у 2024
Обмежений доступ до інформації про діяльність ЗВО	6 (2%))	93 (6%)	163 (6%)	25 (4%)	164 (8%)	122 (5%)
Пасивні студенти	14 (5%)	120 (7%)	307 (10%)	39 (6%)	251 (12%)	233 (9%)
Недостатність часу	74 (29%)	395 (24%)	505 (17%)	79 (13%)	175 (8%)	172 (7%)
Велике навантаження	88 (35%)	415 (26%)	546 (19%)	82 (13%)	1 (0%)	0 (0%)
Незрозумілість критеріїв	11 (4%)	68 (4%)	60 (2%)	0 (0%)	52 (2%)	41 (2%)
Написання звіту	55 (22%)	148 (9%)	265 (9%)	17 (3%)	2 (0%)	1 (0%)
Співпраця з експертами	11 (4%)	49 (3%)	122 (4%)	15 (2%)	65 (3%)	72 (3%)
Складання та дотримання плану візиту	12 (5%)	28 (2%)	23 (1%)	7 (1%)	41 (2%)	29 (1%)

[27] Значення відсотків заокруглено до цілих.

Охарактеризуйте основні проблеми, з якими Ви зіткнулися під час участі в акредитації ОП?	К-ть відповідей у 2019	К-ть відповідей у 2020	К-ть відповідей у 2021	К-ть відповідей у 2022	К-ть відповідей у 2023	К-ть відповідей у 2024
Робота в акредитаційній системі	–	105 (7%)	73 (2%).	5 (1%)	33 (2%)	37 (1%)
Незрозумілість рішення ГЕР по справі	–	188 (12%)	203 (7%)	16 (3%)	142 (7%)	72 (3%)
Незрозумілість рішення агентства по справі	–	42 (3%)	26 (1%)	0 (0%)	20 (1%)	9 (0%)
Незрозумілість рецензії на проект звіту ЕГ	–	–	85 (3%)	16 (3%)	100 (5%)	110 (4%)
Інше	26 (6%)	91 (6%)	160 (5%)	53 (8%)	96 (5%)	95 (4%)
Не було проблем	7 (2%)	471 (29%)	1362 (47%)	265 (42%)	1230 (59%)	1688 (68%)
Всього взяло участь	255	1614	2926	482	2086	2489

Важливими показниками сприйняття експертами процедури акредитації та рівня організації взаємодії з ними є наведені нижче дані.

Визначте, наскільки корисним був інструктаж для експертів	9
Оцініть підтримку роботи експертів відділом супроводу експертів	9,7
Оцініть технічну підтримку роботи експертів, якщо ви такої потребували	9,6
Оцініть корисність відгуку-рецензії на проєкт звіту ЕГ	8,8
Оцініть Ваше ставлення до дієвості акредитаційної процедури	9, 3

Як свідчать результати опитування, стабільно високими залишаються оцінки експертами таких аспектів акредитаційного процесу: процедура акредитації загалом — 9,3; робота відділу супроводу експертів — 9,7; технічна підтримка — 9,6. Корисність інструктажу експерти оцінили дещо нижче — на 9 балів, а корисність рецензії на звіт експертної групи отримала найнижчу, хоча й достатньо високу оцінку — 8,8.

Таким чином, зафіксовано позитивне сприйняття експертами основних етапів зовнішнього оцінювання освітніх програм, що свідчить про належну організацію процесу та якість супроводу з боку Національного агентства.

3.1.3. Опитування експертів — учасників тренінгу із написання звіту про результати акредитаційної експертизи

Мета та контекст проведення опитування. У 2024 році Національне агентство провело опитування експертів — учасників тренінгу із написання звіту про результати акредитаційної експертизи. Мета опитування — не лише оцінити зміст та організацію тренінгу, а й виявити потреби, запити та пропозиції учасників щодо його подальшого вдосконалення. Опитування також дало змогу виявити напрями покращення інших навчальних заходів і окреслити питання, що потребують вирішення у роботі експертів.

Це опитування є частиною системної практики Національного агентства щодо забезпечення зворотного зв'язку від стейкголдерів для вдосконалення процедур, методів, інструментів оцінювання якості освіти, а також навчальних і методичних матеріалів.

Про тренінги у 2024 році. Упродовж 2024 року Національне агентство провело 26 тренінгів із написання звіту про результати акредитаційної експертизи — 12 одноденних та 14 дводенних — у яких взяли участь 511 експертів. Цей тренінг спрямований на розвиток навичок експертів навичок підготовки тексту звіту: аналізу виконання вимог Критеріїв оцінювання якості освітньої програми та обґрунтування висновків щодо відповідності освітньої програми та/або освітньої діяльності за нею цим вимогам. Учасники вдосконалювали вміння визначати рівень відповідності Критерію, ідентифікувати позитивні практики, виявляти недоліки та формулювати рекомендації за принципом SMART.

Формат і участь в опитуванні. Опитування проводилося одразу після завершення тренінгу в онлайнформі через Google Forms, що забезпечило зручність участі та оперативність обробки результатів. Участь в опитуванні взяли 451 із 511 експертів (88,3 %), що свідчить про високий рівень залученості, зацікавленість у покращенні навчального процесу та довіру до ініціатив Національного агентства.

Зміст опитування. Опитування включало вісім питань, які дозволили комплексно оцінити тренінг із написання звіту про результати акредитаційної експертизи:

1) оцінка корисності тренінгу: наскільки корисним був тренінг з точки зору отриманих знань, вмінь і навичок;
2) обґрунтування оцінки: що саме стало визначальним для виставленої оцінки;
3) найбільш корисні аспекти програми: які саме аспекти (частини програми, теми, питання) тренінгу були найбільш корисними для учасника;
4) потреба в поглибленому розгляді: які аспекти (частини програми, теми, питання) потребують більш детального розгляду;
5) пропозиції щодо змісту: що, на думку респондента, варто було б додати до програми тренінгу?
6) оцінка організації заходу: якість організації тренінгу (достатність інформації щодо дати, часу, локації, якість інструкцій щодо домашнього

завдання, якість комунікації із організаторами перед та під час тренінгу тощо);

7) пропозиції щодо вдосконалення організації: що можна було б вдосконалити в організації тренінгу;
8) додаткові коментарі та ідеї: інші ідеї, коментарі або пропозиції для покращення організації і проведення майбутніх тренінгів.

Оцінки та результати до оновлення. З-поміж 451 респондента 112 проходили тренінги у січні (до оновлення змісту програми). Ці тренінги отримали високі оцінки як за змістом, так і за організацією. Учасники особливо відзначили чітку структуру програми, її практичну орієнтованість, професійність тренера та доступність викладу матеріалу. Основні пропозиції та побажання стосувалися збільшення часу на роботу з кейсами, поділу тренінгу на декілька днів, подовження перерв, а також включення додаткових завдань щодо визначення ступеня впливу виявлених недоліків на якість освітньої програми.

Оновлення змісту тренінгу (з 9 лютого 2024 року). З урахуванням результатів опитування учасників, зміст тренінгу було оновлено. Відповідне рішення ухвалено Національним агентством 06.02.2024 (протокол №2 (52)). Зокрема:

- збільшено загальну тривалість тренінгу;
- тренінг розподілено на два дні з виконанням домашнього завдання у проміжку між ними;
- до програми додано нові завдання, спрямовані на аналіз ступеня впливу недоліків на якість освітньої програми (суттєвий, фундаментальний, несуттєвий).

Також за результатами усного опитування фактичних витрат часу учасників на підготовку до тренінгу, було переглянуто й уточнено обсяг кредитів, зазначених у сертифікаті.

Оцінки та результати після оновлення змісту тренінгу. Із 451 респондента 339 брали участь у тренінгах, що проходили у лютому-липні 2024 року (після оновлення змісту тренінгу). За результатами опитувань, оновлений тренінг отримав ще вищі оцінки як за змістовою, так і за організаційною складовою. Учасники відзначили практичну орієнтованість програми, чітку структуру, прикладний характер навчальних матеріалів та ефективність нових завдань. Також позитивні відгуки отримали формат подачі інформації, стиль викладу й динаміка взаємодії під час тренінгу. Водночас зберігається запит на збільшення часу на практичну частину, додаткові приклади кейсів.

Таблиця 26. Узагальнені результати опитувань експертів-учасників тренінгів із написання звіту про результати акредитаційної експертизи у 2024 році

Питання	Результати опитування експертів (січень 2024 року)	Результати опитування експертів (лютий-липень 2024 року)
Оцінка корисності тренінгу (від 0 до 10 балів)	Середній бал: 9,57 із 10 Медіана: 10 Діапазон: 5–10	Середній бал: 9,75 із 10 Медіана: 10 Діапазон: 4–10

Питання	Результати опитування експертів (січень 2024 року)	Результати опитування експертів (лютий-липень 2024 року)
Обґрунтування оцінки (визначальні чинники)	Найчастіше учасники відзначали: — чіткість та доступність подачі матеріалу; — змістовність і логічна структура; — практична спрямованість (аналіз кейсів і звітів); — інформація щодо змін у нормативно-правових актах; — компетентність тренера; — можливість ставити запитання й отримувати розгорнуті відповіді.	Серед визначальних факторів високих оцінок респонденти найчастіше зазначали: — конкретні практичні рекомендації щодо написання звіту, велика кількість прикладів; — детальний аналіз формулювань; — нові завдання, зокрема ті, що стосуються оцінювання ступеня впливу недоліків; — якісна організація та логічна структура програми; — чіткість, доступність і глибина пояснень тренером складних питань та концентрація на найважливішому матеріалі; — велику кількість практичних прикладів та кейсів.
Найбільш корисні аспекти	Респонденти найчастіше вказували на такі найбільш цінні елементи: — аналіз конкретних формулювань: позитивне і негативне — детальний розгляд вимог окремих критеріїв і підкритеріїв; — практична робота щодо формулювання висновків про кращі практики, недоліки, рекомендації, а також визначення рівня відповідності; — сесія у форматі «питання–відповіді»;	До найбільш цінних складових тренінгу учасники віднесли: — обговорення прикладів формулювань висновків; — аналіз критеріїв і недоліків із прив'язкою до реальних кейсів; — розгляд завдань щодо визначення ступеня впливу недоліків на якість ОП; — блоки «питання–відповіді», розбір практичних ситуацій; — робота з кейсами та взаємодія в групі;

Питання	Результати опитування експертів (січень 2024 року)	Результати опитування експертів (лютий-липень 2024 року)
	— розбір тестових завдань щодо формулювання рекомендацій відповідно до SMART-підходу.	— методика використання SMART-підходу для формулювання рекомендацій.
Потреба в поглибленому розгляді та пропозиції щодо змісту	Більшість учасників не мали суттєвих пропозицій щодо змісту, але деякі рекомендували: — більше кейсів; — більше кейсів щодо визначення ступеня впливу недоліку на якість освітньої програми (суттєвий / фундаментальний / несуттєвий); — окремо виділити блок питань-відповідей після кожної теми.	Більшість учасників зазначили, що всі аспекти були детально розглянуті. Кілька респондентів вказали, що варто: — розглянути більше прикладів ситуацій, у яких галузева експертна рада змінює рівень відповідності; — розширити блок прикладів некоректних формулювань.
Оцінка організації заходу	Середній бал: 9,56 із 10 Медіана: 10 Діапазон: 5–10	Середній бал — 9,72 із 10 Медіана — 10 Діапазон оцінок — від 6 до 10
Пропозиції щодо вдосконалення організації	Основні рекомендації учасників стосувалися: — поділу тренінгу на два дні; — збільшення часу на практичні завдання; — перегляд кількості годин, зазначених у сертифікаті, з урахуванням фактичного навантаження; — збільшення тривалості перерв; — надання презентаційних матеріалів для подальшого використання.	Учасники відзначили належну якість інформаційного супроводу, комунікації та загальної підготовки заходів. Серед поодиноких пропозицій: — збільшення кількості коротких перерв у ході тренінгу; — подовження часу на виконання практичних завдань; — надати більше часу для опрацювання домашнього завдання; — надання презентаційних матеріалів для самостійного опрацювання після тренінгу.

Питання	Результати опитування експертів (січень 2024 року)	Результати опитування експертів (лютий-липень 2024 року)
Додаткові коментарі та ідеї	Серед додаткових коментарів: – позитивні відгуки щодо структури і змісту тренінгової програми; – побажання зберегти підхід тренера до підведення коротких підсумків після опрацювання кейсів	Більшість учасників додаткових коментарів не залишали. Серед відгуків і пропозицій: – тренінг сприймається як потрібний та якісний інструмент підготовки; – схвалення нових завдань щодо визначення впливу недоліків

Загальний висновок. Таким чином, аналіз результатів до і після оновлення змісту тренінгу засвідчив, що зміни, запроваджені у лютому 2024 року на основі зворотного зв'язку учасників, були дієвими. Тренінг отримав ще вищі оцінки, а учасники особливо відзначили покращення практичної частини, чіткість структури та важливість нових завдань. Це підтверджує ефективність підходу Національного агентства до вдосконалення програм підготовки експертів на основі зворотного зв'язку.

3.1.4. Опитування членів галузевих експертних рад — учасників тренінгу із підготовки і написання експертного висновку ГЕР

Мета та контекст проведення опитування. 8 листопада 2024 року Національне агентство провело перший тренінг із підготовки та написання експертного висновку для членів галузевих експертних рад. До участі було запрошено новообраних членів ГЕР. Метою заходу було сприяння ефективному входженню нових членів до складу ГЕР. Після завершення тренінгу було проведено онлайн-опитування, метою якого було оцінити зміст та організацію заходу, а також визначити потреби, очікування і пропозиції членів ГЕР щодо подальшого вдосконалення таких тренінгів.

Про тренінг. Програма тренінгу була спрямована на формування в учасників умінь критично оцінювати звіти експертних груп, зокрема:

- аналізувати достовірність висновків експертної групи щодо відповідності освітньої програми та/або освітньої діяльності за нею Критеріям оцінювання якості освітньої програми, викладених у звіті експертної групи;
- визначати рівень відповідності освітньої програми Критеріям;
- формулювати чітку позицію галузевої експертної ради у експертному висновку ГЕР;
- обґрунтовувати виявлені позитивні практики та недоліки;
- формулювати релевантні рекомендації відповідно до SMART-підходу.

Особливу увагу під час тренінгу було приділено правильності заповнення Додатку до експертного висновку ГЕР та якості аргументації зроблених висновків. Також окремий блок був присвячений питанням ефективної організації внутрішнього обговорення проєкту експертного висновку ГЕР.

Участь в опитуванні. Участь в опитуванні взяли 14 із 34 учасників тренінгу (41,2 %). Опитування проводилось онлайн у форматі Google Forms одразу після завершення заходу.

Таблиця 27. Узагальнені результати опитувань членів ГЕР-учасників тренінгу із підготовки і написання експертного висновку ГЕР у 2024 році

Оцінка корисності тренінгу	Середній бал — 9,94 із 10; медіана — 10; діапазон — від 9 до 10. Учасники високо оцінили практичну спрямованість програми, роботу з реальними кейсами, логічність і чіткість викладу, подачі матеріалу тренерами, інтерактивний формат заходу, можливість живого, вільного обговорення й обміну думками, можливість отримати відповіді на всі питання. Особливо цінним визнано можливість аналізувати конкретні тексти звітів експертних груп і обговорювати потенційно складні ситуації, які можуть виникати під час внутрішнього обговорення проєкту експертного висновку.
Найбільш корисні теми	— критичний аналіз позитивних практик і недоліків у тексті звіту експертної групи; — критичний аналіз висновків щодо відповідності Критеріям у звіті експертної групи; — визначення рівня відповідності освітньої програми Критеріям; — формулювання рекомендацій відповідно до SMART-підходу; — організація внутрішнього обговорення у складі ГЕР.
Аспекти, які потребують більш детального розгляду або пояснення	Більшість респондентів відзначили, що програма тренінгу була змістовною, збалансованою та не потребує суттєвих змін. Кілька учасників запропонували такі доповнення: — розгляд практичних підходів до оптимізації роботи з великим обсягом матеріалів за обмежений час (зокрема в рамках триденного терміну на підготовку висновку); — демонстрація алгоритмів роботи в системі, з коментарями, що можуть бути корисними для новообраних членів ГЕР; — розроблення словника ключових формулювань для представників різних галузей знань; — збільшити кількість завдань щодо формулювання рекомендацій.
Оцінка організації тренінгу	Середній бал: 4,97 із 5 Медіана: 5 Діапазон оцінок: 4-5

Пропозиції щодо вдосконалення організації	Більшість учасників зазначили, що організація була на високому рівні, деякі респонденти висловили такі пропозиції: – збільшити час на обговорення; – проводити тренінг у кілька днів; – передбачити можливість отримання сертифіката.
Інші пропозиції щодо вдосконалення	– регулярне інформування про оновлення законодавства; – проведення тренінгу на основі конкретної освітньої програми (від початку до кінця); – звернути увагу на те, що новим членам ГЕР іноді складно включитися в обговорення, якщо ГЕР вже була сформована і активно працювала; – розробити окремий тренінг для доповідачів у складі ГЕР; – впровадження заходів, що сприяють більшій залученості студентів у роботу ГЕР; – організувати аналогічні заходи для досвідчених членів ГЕР з урахуванням оновленого Положення про акредитацію освітніх програм (2024).

Загальні висновки. Результати опитування засвідчили високу ефективність тренінгу як за змістовим наповненням, так і за організаційною складовою. Захід відповідав очікуванням учасників, сприяв кращому розумінню процедур акредитаційної експертизи та підвищив рівень готовності новообраних членів галузевих експертних рад до виконання своїх завдань. Зібрані коментарі та пропозиції дозволили окреслити напрями для подальшого вдосконалення програми тренінгу. Зокрема, учасники відзначили доцільність впровадження нових навчальних форматів, таких як:

– тренінги для голів галузевих експертних рад — з акцентом на обмін кращими практиками організації роботи ГЕР, підтримку нових членів ГЕР у процесі адаптації, а також стимулювання активної участі здобувачів освіти в роботі ГЕР;
– спеціалізовані тренінги для кожної галузевої експертної ради — на основі реальних акредитаційних справ у відповідній галузі знань.

За результатами зворотного зв'язку від учасників тренінгу було ухвалено рішення щодо розроблення програми тренінгу для голів галузевих експертних рад та проведення серії таких заходів у 2025 році. Матеріали відповідного тренінгу були затверджені рішенням Національного агентства від 24.12.2024 (протокол № 22 (72)).

3.1.5. Опитування учасників тренінгу для студентів у межах проєкту UAS QA Pool

Опис проєкту. У 2024 році Національне агентство спільно з Українською асоціацією студентів (УАС) розробили нову тренінгову програму для студентів у рамках проєкту UAS QA Pool. Програма орієнтована на студентів, які не є експертами Національного агентства, і має на меті допомогти їм

усвідомити свою роль у системах внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості освіти, а також розкрити потенціал їхнього впливу. Зміст тренінгу включає огляд нормативних документів, правил і процедур у сфері забезпечення якості освіти, симуляції реальних зустрічей у межах акредитаційної експертизи і аналіз практичних кейсів на основі реального досвіду акредитації.

У 2024 році було проведено 3 тренінги для студентів:

- Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 5-7 квітня 2024 року — 25 учасників;
- Полтава, Полтавський державний медичний університет, 23-25 травня 2024 року — 44 учасників;
- Київ, Маріупольський державний університет, 3-5 жовтня 2024 року — 35 учасників.

Мета та контекст проведення опитування. Кожен триденний тренінг завершувався тестуванням та онлайн-опитуванням через Google Forms. Метою опитування була оцінка ефективності та корисності програми для студентів. Анкета містила одне відкрите питання щодо загальних вражень від участі у тренінгу.

Результати опитування учасників тренінгу. Результати опитування свідчать про високу ефективність і релевантність тренінгу. Учасники дали позитивні відгуки про зміст, організацію та методику проведення, відзначили його корисність, цікавість та насиченість. Особливо високо були оцінені практичні завдання, симуляції акредитаційних процесів, жива взаємодія та динаміка тренінгу. Тренінг не лише забезпечив базове розуміння питань забезпечення якості освіти, а й сприяв формуванню розумінню важливості участі студентів у процесах забезпечення якості, відповідальності та ініціативності.

Висновки. Отримані відгуки підтверджують успішну реалізацію тренінгової програми. Високий рівень задоволеності та відсутність зауважень або пропозицій щодо змін свідчать про відповідність програми очікуванням учасників та досягнення оптимального балансу між теорією і практикою.

Плани та перспективи на 2025 рік. Досвід 2024 року показав, що всеукраїнський формат тренінгів є більш ефективним порівняно з регіональним, оскільки сприяє міжрегіональному обміну досвідом. У 2025 році планується поділ практичної частини тренінгу на два дні, впровадження групового домашнього завдання для закріплення знань і розвитку командної роботи. Програма тренінгу й надалі вдосконалюватиметься на основі зворотного зв'язку, що дозволить оперативно адаптувати її до потреб студентів та сучасних викликів у сфері забезпечення якості вищої освіти.

3.2. Забезпечення якості роботи експертів Національного агентства

3.2.1. Діяльність Комісії щодо забезпечення якості роботи експертів Національного агентства

У першій половині 2024 року Комісія щодо забезпечення якості роботи експертів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти продовжила свою роботу. На меті її діяльності — підвищення якості акредитаційної експертизи та запобігання неналежному оцінюванню якості

освітніх програм експертами Національного агентства. До складу комісії увійшли як члени Національного агентства, так і співробітники секретаріату. Для покращення результативності та упорядкування підходів був удосконалений Порядок роботи комісії, зокрема у наступних частинах: чітко сформульовані рішення, які може ухвалювати Комісія. Ці рішення стосуються різних аспектів вдосконалення роботи експертів, отже, Комісія може ухвалити рішення про надання експертами пояснень з окремих питань їх роботи під час підготовки та проведення акредитаційної експертизи; про проведення додаткових заходів для удосконалення добору та навчання експертів з акредитації освітніх програм; про попередження експерта про факт виявлення порушень у його роботі та про недопущення таких порушень у майбутньому; про рекомендацію залучити експерта до участі у тренінгу; про рекомендацію Національному агентству виключити експерта з реєстру експертів Національного агентства.

Також встановлено підстави для виключення з реєстру експертів Національного агентства за рекомендацією Комісії. Йдеться про порушення норм Кодексу доброчесності, порядку проведення акредитації, визначеного Положенням; вимог Інструкції для експертів Національного агентства щодо організації роботи експертної групи (ЕГ) в процесі проведення акредитаційної експертизи, затвердженої наказом Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 09 вересня 2024 року № 42; невідповідність оцінювання експертами освітньої програми Критеріям, визначеними у додатку до Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти; ненадання експертами рекомендацій щодо вдосконалення якості освітньої діяльності за освітньою програмою, що акредитується; необґрунтованість наданих висновків за результатами акредитаційної експертизи; недотримання експертом принципів добросовісності, неупередженості і доброчесності під час проведення акредитаційної експертизи; відмова експерта від проходження навчання (тренінгів) та/або тестування на предмет наявних у нього знань і вмінь, потрібних для проведення акредитаційної експертизи, або ненабрання прохідного балу за результатами оцінювання на тренінгу; порушення вимог Антикорупційної програми Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Важливо, що діяльність Комісії спирається також і на Кодекс академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, затверджений на засіданні Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Однією із суттєвих вимог до експертів є розуміння ними цілей та цінностей сучасної процедури оцінювання якості. Порушення цих принципів може стати підставою для виключення з Реєстру експертів Національного агентства.

Комісія звернула увагу на основні проблеми, через які експерти були вимушені надавати пояснення:

- приховування реального конфлікту інтересів, що унеможливило об'єктивне оцінювання;
- критичне нерозуміння методології визначення рівнів відповідності освітньої програми та освітньої діяльності за нею Критеріям оцінювання якості освітньої програми, переважно за Критеріями 2 та 6.

Комісією розглянуті близько 70 кейсів, внаслідок чого ухвалені і направлені

на засідання Національного агентства рішення, на підставі яких 41 експерт виключені з Реєстру експертів Національного агентства. Зауважимо, що у 2024 році переважна більшість експертів була виключена з реєстру за порушення вимог Інструкції для експертів Національного агентства щодо організації роботи експертної групи (ЕГ) в процесі проведення акредитаційної експертизи. У 2023 році виключено 90 експертів.

Як вже було зазначено, робота Комісії передусім спрямована на покращення роботи експертів. Для отримання пояснення точки зору експертів на оцінювання освітніх програм до них направляються листи-запити (у 2024 році підготовлено і надіслано листи до 66 експертних груп). На 65 з них надійшли відповіді. Окрім того, Комісія за своїм рішенням може ініціювати проведення додаткових заходів щодо удосконалення добору та навчання експертів з акредитації освітніх програм. 180 експертів були запрошені на спеціальні тренінги, підготовлені відділом супроводу роботи експертів (у 2023 році — 20 осіб). 150 з них пройшли тренінг та склали контрольне тестування з розуміння етичних проблем, нормативної бази з питань забезпечення якості вищої освіти та оцінювання освітніх програм.

Починаючи з вересня 2024 року, Комісія тимчасово призупинила свою роботу з аналізу окремих кейсів у зв'язку із запровадженням нового Положення з акредитації освітніх програм (2024) та «Переліку суттєвих недоліків», зосередившись на методологічних проблемах. Зокрема, Комісія проаналізувала результати оцінювання експертів, здійсненого секретаріатом. Таким чином, діяльність Комісії дає підстави для подальшого вдосконалення тренінгів для експертів та вдосконалення процедур відбору і оцінювання експертів.

3.2.2. Оцінювання якості роботи експертів

У травні-червні 2024 року секретаріат провів пілотне оцінювання експертів за результатами їхньої участі в акредитаційному процесі у 2023/2024 навчальному році.

Основною метою оцінювання було виявлення сильних і слабких сторін у роботі експертів для подальшого вдосконалення їхніх професійних навичок та підвищення загальної якості акредитаційного процесу, а також визначення можливості їх перебування в Реєстрі.

Оцінювання здійснювалось за наступними критеріями:

1) дотримання експертом процедури проведення акредитаційної експертизи відповідно до Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Ураховувалися відгуки інших членів експертної групи, гарантів освітніх програм та працівників секретаріату (50 балів);
2) якість поданого звіту експертної групи, зокрема: обґрунтованість визначених сильних сторін, позитивних / зразкових практик; встановленого рівня відповідності; відповідність між виявленими недоліками та рекомендаціями; врахування аналізу проєкту звіту експертної групи (50 балів).

Залежно від результату, експерти:

- з результатом 70-100 балів — були рекомендовані для подальшого залучення до акредитаційних експертиз;

- з результатом 60-69 балів — були скеровані на додаткове навчання з метою підвищення якості роботи;
- результатом 0-59 балів — були рекомендовані на розгляд Комісії з забезпечення якості роботи експертів (0-59 балів).

Усього у 2024 році було оцінено якість роботи 2075 експертів, які брали участь в акредитації освітніх програм упродовж 2023/2024 навчального року. Із них: 1507 — науково-педагогічні та наукові працівники; 568 — здобувачі вищої освіти.

Результати пілотного оцінювання загалом засвідчили належний рівень підготовки та відповідальності більшості експертів. Оцінювання також дозволило ідентифікувати окремі аспекти, щодо яких доцільно вдосконалити підготовку експертів, зокрема щодо дотримання термінів, обґрунтування рівнів відповідності Критеріям оцінювання якості освітньої програми, питань професійної етики та доброчесності експерта, а також управління конфліктами під час акредитаційної експертизи.

Отримані результати були проаналізовані на засіданні Комісії щодо оцінювання якості роботи експертів та розглянуті на засіданні Національного агентства від 14 серпня 2024 року (протокол № 7 (12)). За їх підсумками було вдосконалено методику оцінювання та визначено подальші кроки щодо посилення професійного розвитку експертів.

3.3. Забезпечення професійного розвитку працівників секретаріату Національного агентства

Національне агентство зза результатами моніторингу ефективності внутрішніх організаційних процесів протягом 2024 р. забезпечувало можливості професійного розвитку для співробітників секретаріату відповідно до ідентифікованих потреб. Потреби ці породжені як реалізацією стратегічних цілей Національного агентства (набуття повного членства в ENQA та включення до EQAR, апробація моделі інституційної акредитації), так і продиктовані змінами в українському законодавстві, сучасними тенденціями у розвитку вищої освіти тощо.

Так, у межах підготовки Національного агентства до вступу до ENQA, за проєктом “Підтримка європейських агентств із забезпечення якості у досягненні відповідності ESG (SEQA-ESG) II” співробітники відділу аналітично-тренінгового забезпечення та відділу зав'язків з громадськістю та міжнародного співробітництва взяли участь у серії міжнародних воркшопів на теми: узгодження процесів і методів з ESG (травень 2024 р., Белград, Сербія); роботи з експертами з акредитації (жовтень 2024 р., Брюссель, Бельгія); залучення стейкголдерів до процесів забезпечення якості (листопад 2024 р., Брюссель, Бельгія).

28 працівників секретаріату Національного агентства пройшли семінар-тренінг на тему “Основні новели Закону України "Про адміністративну процедуру” (м. Київ) за проєктом “Продовження підтримки комплексної реформи державного управління в Україні” (EU4PAR2). Тренінг передбачав інформування про особливості імплементації Закону України «Про адміністративну процедуру» в діяльність адміністративних органів, уніфікацію процесів і принципів органів влади та інших уповноважених суб’єктів, порушення та вирішення адміністративних проваджень, процедури оскарження та виконання адміністративних актів.

У межах підготовки до нового акредитаційного сезону 2024/2025 н.р., у зв'язку із набранням чинності з 1 серпня 2024 р. нового Положення про акредитацію освітніх програм (2024), для керівників відділів акредитації освітніх програм, супроводу експертів та супроводу галузевих експертних рад було розроблено і проведено ділову гру «Акредитація 2024». Метою ділової гри була симуляція всіх етапів проходження акредитаційної справи — від реєстрації заяви ЗВО про акредитацію освітньої програми і до прийняття рішення Національного агентства. Вона також охоплювала потенційні виклики, які могли б привести до порушення акредитаційної процедури — задля узгодження спільного бачення шляхів запобігання впливу цих викликів та вчасного на них реагування.

Співробітники відділу правового забезпечення та відділу супроводу галузевих експертних рад брали участь у навчальних програмах і воркшопах, пов'язаних із імплементацією Закону України "Про запобігання корупції" та інших нормативно-правових актів — задля підтримання доброчесного середовища в секретаріаті Національного агентства та забезпечення прозорості акредитаційного процесу. Тематика прослуханих навчальних курсів від НАЗК була наступною:

- Онлайн-курс «Як взаємодіє держава: вивчай, комунікуй, змінюй»;
- Онлайн-курс «Робота з Єдиним порталом повідомлень викривачів»;
- Базовий курс «Все про антикорупцію для публічних діячів»;
- Онлайн-курс «Новачок на публічній службі»;
- Онлайн-курс «Розбудова доброчесних організацій»;
- Курс для публічних діячів «Зрозуміло про конфлікт інтересів»;
- Онлайн-курс «Знай хто твій контрагент»;
- Вебінар «Управління корупційними ризиками»;
- Онлайн-курс «Впливай-викривай»;
- Проходження освітнього серіалу «Викривач у законі»;
- Навчальний курс "6 кроків до доброчесності: від теорії до практики";
- Марафон «Управління корупційними ризиками».

Отримані навички та досвід були використані під час розроблення Антикорупційної програми Національного агентства, консультування працівників секретаріату та оновлення навчальних та методичних матеріалів для експертів Національного агентства.

Питанням академічної доброчесності були присвячені вебінари, які відвідали фахівці відділу супроводу разових рад та аналітики, відділу супроводу галузевих експертних рад, зокрема:

- онлайн воркшоп компанії Plagiat.pl на тему "Розпізнавання контенту Штучного Інтелекту в системі Strikeplagiarism.com";
- вебінар від Clarivate "Найвпливовіші нові спеціалізації та напрямки досліджень у 2023 році";
- вебінар від Clarivate "Відкритий доступ";
- вебінар від Clarivate "Підтримка чесності досліджень за допомогою надійних інструментів та даних".

Також керівник відділу супроводу разових рад та аналітики пройшов стажування у компанії Plagiat.pl з питань аналізування та інтерпретації звітів системи Strikeplagiarism.com (60 кредитів ЄКТС).

Окрім того, фахівці відділу супроводу разових рад та аналітики та відділу

акредитації освітніх програм прослухали серію онлайн лекцій щодо використання штучного інтелекту в освіті: «Зміцнення української вищої освіти: орієнтація в революції ШІ у викладанні та навчанні» (спікер професор Роуз Лаккін), «Генеративний Штучний Інтелект і освіта: можливості та виклики» (спікер професор Майк Шарплз).

Працівники відділу кадрового забезпечення підвищували професійний рівень з питань ведення військового обліку та бронювання, а також кадрового діловодства, зокрема пройшли: вебінар «Зміни у веденні військового обліку та бронювання» (Кадровик.UA); підвищення кваліфікації за програмою "Військовий облік на підприємствах. СТАНДАРТ" (Науково-освітнього Центру професійного розвитку Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого).

Фахівці відділу зв'язків з громадськістю та міжнародного співробітництва прослухали онлайн курс "Майстерня фінансового менеджменту грантових проєктів". Керівник відділу взяв участь у заході в межах Міжнародного освітнього проєкту "Інноваційний університет і лідерство. Фаза VII: Моделі і стратегії розвитку університетів".

Фахівці відділу супроводу галузевих експертних рад також пройшли курси підвищення кваліфікації "Акредитаційний коучинг" (6 кредитів ЄКТС) у Київському торговельно-економічному університеті імені Вадима Гетьмана; тренінговий семінар "Лідери, що змінюють освіту" в Університеті Редінга (Велика Британія) та інші навчальні програми, спрямовані на розвиток цифрових навичок освітян, лідерства в освіті тощо.

Важливою складовою професійного розвитку фахівців секретаріату Національного агентства залишається підвищення рівня володіння англійською мовою. У 2024 р. у партнерстві та за підтримки Маріупольського державного університету Національне агентство забезпечило для всіх своїх співробітників вільний доступ до електронної платформи для вивчення англійської мови від компанії Reallyenglish.com Limited під назвою English4Ukraine. Різноманіття запропонованих курсів надало можливість обрати напрямок навчання відповідно до власного рівня володіння англійською мовою, а також професійних інтересів.

Отже, професійний розвиток фахівців секретаріату Національного агентства у 2024 р. був спрямований як на вдосконалення професійних умінь за операційними напрямками роботи, так і на ознайомлення із сучасними тенденціями у вищій освіті.

РОЗДІЛ 4. ВІДПОВІДНІСТЬ СТАНДАРТАМ І РЕКОМЕНДАЦІЯМ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ (ESG 2015)

Стратегія Національного агентства, що була оновлена у квітні 2024 року, однією з трьох стратегічних цілей визначила набуття повноправного членства в Європейській асоціації забезпечення якості вищої освіти (ENQA) та включення до Європейського реєстру агентств із забезпечення якості (EQAR), а 2024 рік загалом став початком активної фази в досягненні цієї цілі. У лютому 2024 року українська делегація, до складу якої входили представники Національного агентства, Міністерства освіти і науки України, Комітету Верховної Ради з питань освіти, науки та інноваційного розвитку, із залученням ключових стейкголдерів, провела стратегічну зустріч з керівництвом та експертами ENQA та EQAR у Будапешті (Угорщина). Учасники цієї зустрічі обговорили прогрес у розбудові системи забезпечення якості української вищої освіти й увідповіднення її до вимог ESG 2015, також були визначені подальші кроки для набуття Національним агентством повноправного членства в ENQA та включення до EQAR. Суттєвою підтримкою в реалізації цих кроків є участь Національного агентства у проєкті Еразмус+ SEQA-ESG-2 (Supporting European QA Agencies in meeting the ESG) — Підтримка європейських агентств із забезпечення якості у досягненні відповідності ESG, в рамках якого представники Національного агентства мали змогу взяти участь у низці воркшопів і програм мобільності з питань відповідності стандартам ESG 2015.

4 грудня 2025 року була утворена робоча група Національного агентства з метою підготовки до набуття повноправного членства в ENQA та включення до EQAR.

У 2024 році була сформована група розробників звіту самооцінювання на відповідність Національного агентства стандартам ESG 2015 й проведена робота із збору даних і підготовки проєкту цього звіту, який наразі знаходиться на сайті Національного агентства[28] і проходить етап обговорення з міжнародними й українськими стейкголдерами. Нижче наведено резюме ключової частини цього звіту самооцінювання, що демонструє відповідність Національного агентства європейським стандартам в частині 2.

Стандарт 2.1 Урахування внутрішнього забезпечення якості: *Зовнішнє забезпечення якості повинно стосуватись ефективності процесів внутрішнього забезпечення якості, описаних у Частині 1 ESG.*

Процеси та стандарти зовнішнього оцінювання якості освітніх програм детально описані в новому Положенні про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (№ 686 від 15.05.2024).

Методологія, яку використовує Національне агентство для зовнішнього забезпечення якості вищої освіти, розроблена відповідно до ESG 2015. Критерії оцінювання якості освітньої програми, які використовує Національне агентство, повністю враховують Стандарти та рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості першої частини ESG (див. Таблицю 19. Відповідність Критеріїв оцінювання якості освітньої програми Частині 1 ESG 2015).

---

[28] Self-assessment Report of the National Agency for Higher Education Quality Assurance 2025 URL: http://bit.ly/44eeeF9 (дата звернення: 10.02.2025)

Таблиця 28: Відповідність Критеріїв оцінювання якості освітньої програми Частині 1 ESG 2015

<table>
<tr><th rowspan="2">ESG 2015 Частина 1: Стандарти та рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості</th><th colspan="2">Критерії оцінювання якості освітньої програми</th></tr>
<tr><th>Освітні програми першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти</th><th>Освітні програми третього (освітньо-наукового / освітньо-творчого) рівня вищої освіти</th></tr>
<tr><td rowspan="2">1.1 Політика щодо якості</td><td colspan="2">5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність (5.4.).
8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми (8.1., 8.2., 8.3., 8.4, 8.5., 8.6., 8.7.)</td></tr>
<tr><td></td><td>10. Навчання через дослідження (10.7.).</td></tr>
<tr><td>1.2 Розроблення і затвердження програм</td><td colspan="2">1. Проєктування освітньої програми (1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.5).
2. Структура та зміст освітньої програми (2.1., 2.2., 2.3., 2.5., 2.6., 2.8., 2.9).
5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність (5.2.).</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1.3 Студентоцентроване навчання, викладання та оцінювання</td><td colspan="2">2. Структура та зміст освітньої програми (2.4., 2.5., 2.6., 2.9.).
3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання (3.3., 3.4.).
4. Навчання і викладання за освітньою програмою (4.1., 4.3., 4.5.).
5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність (5.1., 5.3).
8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми (8.2.).</td></tr>
<tr><td></td><td>10. Навчання через дослідження (10.1., 10.5.).</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th rowspan="2">ESG 2015 Частина 1: Стандарти та рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості</th><th colspan="2">Критерії оцінювання якості освітньої програми</th></tr>
<tr><th>Освітні програми першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти</th><th>Освітні програми третього (освітньо-наукового / освітньо-творчого) рівня вищої освіти</th></tr>
<tr><td>1.4 Зарахування, досягнення, визнання та атестація студентів</td><td colspan="2">3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання (3.1., 3.2.).
4. Навчання і викладання за освітньою програмою (4.2.).
5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність (5.1., 5.2., 5.3.).</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1.5 Викладацький персонал</td><td colspan="2">6. Людські ресурси (6.1., 6.2., 6.3., 6.4.).</td></tr>
<tr><td></td><td>10. Навчання через дослідження (10.2.).</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1.6 Навчальні ресурси і підтримка студентів</td><td colspan="2">4. Навчання і викладання за освітньою програмою (4.4.).
7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси (7.1., 7.2., 7.3., 7.4., 7.5., 7.6.).</td></tr>
<tr><td></td><td>10. Навчання через дослідження (10.4., 10.5).</td></tr>
<tr><td>1.7 Інформаційний менеджмент</td><td colspan="2">8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми (8.2, 8.3, 8.4., 8.5).
9. Прозорість та публічність (9.2.).</td></tr>
<tr><td>1.8 Публічна інформація</td><td colspan="2">9. Прозорість та публічність (9.1., 9.3.).</td></tr>
<tr><td>1.9 Поточний моніторинг і періодичний перегляд програм</td><td colspan="2">8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми (8.1., 8.2., 8.3., 8.4., 8.5., 8.6., 8.7.)</td></tr>
<tr><td>1.10 Циклічне зовнішнє забезпечення якості</td><td colspan="2">Імплементовано в:
– Закон України «Про освіту» (Стаття 46, 48, 49);
– Закон України «Про вищу освіту» (Стаття 24, 25);
– Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»;</td></tr>
</table>

ESG 2015 Частина 1: Стандарти та рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості	Критерії оцінювання якості освітньої програми	
	Освітні програми першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти	Освітні програми третього (освітньо-наукового / освітньо-творчого) рівня вищої освіти
	– Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності»; – Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187»	

Стандарт 2.2 Розроблення методологій, що відповідають меті: *Зовнішнє оцінювання якості слід визначати і розробляти таким чином, щоб забезпечити його відповідність досягненню цілей і завдань, встановлених для нього, водночас враховуючи відповідні нормативні положення. До його розроблення і безперервного вдосконалення слід залучати стейкголдерів.*

Акредитація освітніх програм за всіма рівнями вищої освіти проводиться за єдиною методологією, яка базується на цілісному підході та орієнтована на постійне підвищення якості вищої освіти у відповідності до європейських стандартів. Відповідно до нового Положення про акредитацію освітніх програм (2024) відбулися певні зміни, зокрема регламентовано процедури проведення постакредитаційного моніторингу та роботи з інформацією із обмеженим доступом під час акредитації, передбачено можливість акредитації спільних програм з урахуванням Європейського підходу до забезпечення якості спільних програм (European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes), розширено можливості залучення міжнародних експертів і представників роботодавців до акредитаційних процедур. На усіх етапах розробки та прийняття нового Положення про акредитацію освітніх програм (2024) активно долучалось широке коло стейкголдерів, зокрема студенти й роботодавці.

Стандарт 2.3 Процеси запровадження: *Процеси зовнішнього забезпечення якості повинні бути надійними, корисними, наперед визначеними, послідовно запроваджуваними і опублікованими. Вони включають:*

- *самооцінювання або його еквівалент;*
- *зовнішнє оцінювання, яке зазвичай включає відвідування закладу;*
- *звіт за результатами зовнішнього оцінювання;*
- *послідовні подальші дії за результатами оцінювання.*

У 2024 році у нову редакцію Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, було включено процедуру постакредитаційного моніторингу. У лютому 8 українських ЗВО добровільно взяли участь у пілотуванні процедури постакредитаційного моніторингу, а згодом експеримент було розширено і включено ще 30 закладів. З вересня 2024 року процедура постакредитаційного моніторингу є обов'язковою для всіх освітніх програм, які проходять зовнішнє оцінювання.

Постакредитаційний моніторинг передбачає оцінку виконання рекомендацій, наданих у результаті акредитації. Національне агентство здійснює його протягом третього року після отримання освітньою програмою акредитації. Постакредитаційний моніторинг включає доекспертну оцінку матеріалів (перевірка даних секретаріатом), розгляд галузевою експертною радою та розгляд Національним агентством.

Для проведення постакредитаційного моніторингу заклад вищої освіти подає до Національного агентства інформацію про зміни, яких зазнала освітня програма після попередньої акредитації, інформацію про реагування на рекомендації та недоліки, виявлені під час акредитації відповідної освітньої програми, інші документи або посилання на інтернет-ресурси, що підтверджують надану інформацію.

Варто зазначити, що подальша імплементація постакредитаційного моніторингу є однією із задач, визначених Національним планом дій зовнішнього забезпечення якості вищої освіти України на період 2024-2026 рр.

Впровадження процедури постакредитаційного моніторингу в механізм зовнішнього забезпечення якості дозволило Національному агентству забезпечити повну відповідність Стандарту 2.3 «Процеси запровадження» ESG 2015.

Стандарт 2.4. Незалежні (зовнішні) експерти: *Зовнішнє забезпечення якості повинно виконуватися групою незалежних (зовнішніх) експертів, яка включає представника (представників) від студентів.*

Підготовка та вдосконалення роботи експертів є важливою складовою роботи Національного агентства. Оновлене Положення про експерта та експертну групу Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (затверджено Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти протокол від «27» серпня 2024 року № 15 (65) визначає порядок відбору осіб до Реєстру, ведення Реєстру, формування експертних груп, експертне оцінювання ОП. Це Положення також містить Критерії оцінювання кандидатів для включення до Реєстру експертів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти та перелік типових ситуацій конфлікту інтересів, в яких може опинитися експерт.

У 2024 році продовжила свою роботу Комісія щодо забезпечення якості роботи експертів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, основною метою якої є підвищення якості акредитаційної експертизи та запобігання неналежному оцінюванню якості освітніх програм членами експертних груп.

У 2024 році зміст тренінгових програм було оновлено з урахуванням змін до Положення про акредитацію освітніх програм (2024) та нової форми звіту. Оновлення матеріалів засноване на відгуках стейкголдерів, моніторингу та змінах у законодавстві. Такі вдосконалення є важливими для підтримки якості та актуальності навчання.

У 2024 році Національне агентство разом з Українською асоціацією студентів (УАС) розробило та впровадило тренінгову програму "UAS QA POOL" для студентів, які зацікавлені процесами забезпечення якості та потенційно могли стати особами з Реєстру експертів Національного агентства. "UAS QA POOL" — це триденний тренінг, де тренерами виступають члени Національного агентства та представники секретаріату. У 2024 році було проведено три тренінги в різних ЗВО України.

Національне агентство продовжило залучати міжнародних експертів до акредитації освітніх програм. Станом на грудень 2024 року перелік міжнародних експертів складався з 113 міжнародних експертів, з них 99 НПП та 14 здобувачів. 22 міжнародні експерти увійшли до галузевих експертних рад. Тож, загалом, станом на кінець 2024 року кількість міжнародних експертів Національного агентства становила 135 осіб.

Стандарт 2.5 Критерії для результатів: *Будь-які висновки або судження, зроблені в результаті зовнішнього забезпечення якості, повинні ґрунтуватися на зрозумілих та опублікованих критеріях, які послідовно застосовуються, незалежно від того, чи призводить процес до прийняття офіційного рішення.*

Оцінювання освітньої програми проводиться за чіткими критеріями, опублікованими в Додатку 1 до нового Положення про акредитацію освітніх програм (2024). Відповідно до цього Положення Національне агентство також розробило та затвердило 22 жовтня 2024 року (Протокол №18(68)) методичний посібник «Роз'яснення щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми»[29]. Видання містить актуальні рекомендації щодо оцінювання освітніх програм відповідно до стандартів зовнішнього забезпечення якості, рекомендації щодо обґрунтування наявності недоліків, посилання на законодавство України та міжнародні рекомендації, а також детальний опис вимог до внутрішньої системи забезпечення, освітньої програми та освітньої діяльності за нею. Посібник є актуальним для експертів з оцінювання освітніх програм, членів галузевих експертних рад та всіх залучених до процесів забезпечення якості.

Стандарт 2.6 Звітування: *Повні експертні звіти повинні публікуватися, вони мають бути зрозумілими і доступними для академічної спільноти, зовнішніх партнерів та інших зацікавлених осіб. Якщо агентство приймає будь-яке офіційне рішення на основі цих звітів, рішення слід опублікувати разом зі звітом.*

Відповідно до пункту 9 частини 1 Положення про акредитацію освітніх програм (2024) для забезпечення відкритості та прозорості акредитації в машинозчитувальному форматі оприлюднюються:

1) на офіційному вебсайті закладу вищої освіти:
   - відомості про самооцінювання відповідної освітньої програми — не пізніше 5 робочих днів із дня подання закладом вищої освіти матеріалів акредитаційної справи до Національного агентства;
   - програма візиту експертів та повідомлення про дату, час і місце про-

[29] Роз'яснення щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми: методичний посібник [Електронне видання] / А. Бутенко, Г. Денискіна, О. Єременко, О. Книш, І. Сімшаг, О. Требенко. – Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2024. – 127 с. https://bit.ly/44fcStS (дата звернення: 10.02.2025)

ведення відкритої зустрічі — не пізніше ніж на наступний робочий день після погодження програми відповідно до цього Положення;
- рішення Національного агентства, експертний висновок відповідної ГЕР, звіт експертної групи або посилання на їх розміщення в інформаційно-комунікаційній системі Національного агентства (далі — ІКС) — упродовж 5 робочих днів після оприлюднення рішення Національного агентства в ІКС.
- Заклад вищої освіти зобов'язаний забезпечити доступ до документів, визначених цим підпунктом, на своєму вебсайті не менше ніж протягом одного року після прийняття Національним агентством рішення щодо освітньої програми;

2) в Інформаційно-комунікаційній системі:
- наказ про призначення складу експертної групи для проведення експертного оцінювання певної освітньої програми (певних освітніх програм) — не пізніше наступного робочого дня після його підписання;
- рішення Національного агентства, експертний висновок відповідної ГЕР, звіт експертної групи — упродовж 10 робочих днів після прийняття Національним агентством відповідного рішення.

Відповідні документи кожної акредитаційної справи розміщені в ІКС. З урахуванням неодноразових кібератак та згідно з рекомендаціями Служби безпеки України, доступ до Інформаційно-комунікаційної системи зовнішнім неавторизованим користувачам було тимчасово обмежено.

Стандарт 2.7 Скарги та апеляції: *Процеси розгляду скарг та апеляцій слід чітко визначити як частину моделі процесів зовнішнього забезпечення якості та повідомити про них заклади.*

У 2024 році була створена та почала свою роботу незалежна Апеляційна палата Національного агентства.

Одразу після реєстрації в Міністерстві юстиції України 05 лютого 2024 р. Положення про Апеляційну палату Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти розпочалась робота з формування конкурсної комісії з відбору, а далі було проведено конкурс до складу Апеляційної палати. Склад Апеляційної палати було затверджено на засіданні Національного агентства 22.10.2024 (протокол №18 (68)).

Сферою діяльності Апеляційної палати є розгляд апеляцій на рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Роботу також продовжив і Апеляційний комітет Національного агентства, сферами діяльності якого є розгляд звернень, заяв і скарг щодо діяльності та рішень спеціалізованих вчених рад, галузевих експертних рад, експертних рад, незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти, експертних комісій.

Одним з ключових викликів для Національного агентства щодо повної відповідності Частині 2 ESG 2015 був Стандарт 2.7 Скарги та апеляції. Завдяки змінам до Закону України «Про вищу освіту» від 2 травня 2023 р.[30] була створена незалежна Апеляційна палата й запущена її робота, що дозволяє говорити про повну відповідність Стандарту 2.7 ESG 2015.

[30] Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення якості вищої освіти : Закон України від 02.05.2023 № 3062-IX URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3062-20#Text (дата звернення: 15.02.2025)

ПЕРСПЕКТИВИ І НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ЗОВНІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У 2024 році виповнилося 10 років з моменту прийняття Закону України "Про вищу освіту", який заклав основи сучасної системи забезпечення якості вищої освіти в Україні, та 5 років з моменту запуску Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти та затвердження першого Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. За ці п'ять років, незважаючи на усі зовнішні екстраординарні виклики, відбувся повноцінний запуск системи зовнішнього забезпечення якості вищої освіти відповідно до європейських стандартів ESG 2015, зокрема:

- реалізована одна з ключових форм забезпечення якості у відповідності до ESG 2015 – акредитація освітніх програм;
- сформовані та розвиваються внутрішні системи забезпечення якості в українських закладах вищої освіти (акредитацію хоча б однієї ОП проходили 561 закладів освіти, що реалізують освітні програми у сфері вищої освіти (включно з відокремленими структурними підрозділами), які за Критерієм 8 констатували наявність внутрішніх систем забезпечення якості);
- українська система забезпечення якості вищої освіти стала однією з найвідкритіших систем в світі, дозволивши найширші можливості співпраці з іноземними агентствами;
- українські ЗВО мають доступ до широкого інструментарію для розбудови внутрішніх систем забезпечення якості освіти;
- започатковано й реалізується широке фахове обговорення якості кожної освітньої програми публічно й прозоро;
- триває широка публічна дискусія щодо якості освіти в Україні й шляхів її підвищення.

Однак, у процесі своєї еволюції українська система зовнішнього забезпечення якості вищої освіти стикається з низкою викликів і проблем, які потребують розв'язання, а саме:

- зростаючий запит суспільства на підвищення якості вищої освіти;
- надмірна кількість ОП, що реалізуються в українських ЗВО;
- зростання кількості ОП, що подаються на акредитацію, й недостатність ресурсів однієї установи здійснювати оцінювання якості усіх ОП в системі;
- потреба в перегляді ролі іноземних агентств і встановлення вимог до якості їх акредитацій;
- необхідність наступного етапу розвитку системи зовнішнього забезпечення якості;
- запит стейкголдерів на запровадження додаткових інструментів зовнішнього забезпечення якості;
- забезпечення відповідності сучасним європейським трендам, зокрема в частині розвитку інституційної акредитації й забезпечення якості програм, що забезпечують здобуття мікрокваліфікацій.

Для вирішення цих проблем у відповідь на запит стейкголдерів і з метою оновлення системи зовнішнього забезпечення якості в Україні, зокрема розроблення концепції та процедури запровадження інституційної акредитації в національній системі забезпечення якості вищої освіти України, 04 липня 2024 року Національним агентством було створено робочу групу. До складу робочої групи увійшли представники Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, Міністерства освіти і науки України, студентських та інших громадських організацій, закладів вищої освіти державної й приватної форми власності з різних регіонів України, включно з переміщеними університетами. У період з липня 2024 року по січень 2025 року відбулось кілька засідань робочої групи, під час яких було обговорено та напрацьовано пропозиції щодо оновлення системи зовнішнього забезпечення якості вищої освіти України, а також параметри і критерії інституційної акредитації.

Зокрема, основними принципами модернізації системи зовнішнього забезпечення якості вищої освіти визнані:

- Системне оновлення має принести значну суспільну користь, зокрема гарантію одержання високоякісної освіти в акредитованих закладах, позиціонування ЗВО не тільки в Україні, але й за кордоном, забезпечити конкурентоспроможність вищої освіти України в світі;
- Запровадження інституційної акредитації має відбуватися в межах модернізації усієї системи зовнішнього забезпечення якості, зокрема разом із запуском незалежних установ оцінювання, первинної й кластерної акредитації;
- Інституційна акредитація відповідно до законодавства не носить обов'язковий характер, отже, має бути ексклюзивною (не інклюзивною) й стати чітким індикатором найвищої якості освіти, яку надає ЗВО, для держави, суспільства, світу;
- Оновлена система забезпечення якості має бути диверсифікованою та конкурентною;
- Має зберігатися та посилюватися відповідність Європейським рекомендаціям та настановам ESG 2015, Європейському підходу до акредитації узгоджених програм (European approach) та іншим європейським документам в сфері вищої освіти;
- Забезпечення експертності та розвитку експертної екосистеми є необхідною умовою модернізації зовнішнього забезпечення якості;
- Збереження ключової ролі принципів інноваційності, цифровізації та сталого розвитку.

Також концептуальна модель передбачає розширення видів зовнішнього забезпечення якості:

- первинна акредитація ЗВО (обов'язкова процедура, як доступ до провадження освітньої діяльності),
- акредитація ОП (обов'язкова);
- освітній аудит/евалюація (не є обов'язковою);
- акредитація освітніх програм, що забезпечують здобуття мікрокваліфікацій (не є обов'язковою);
- акредитація кластерна/групи ОП, галузева, факультету (не є обов'язковою);
- інституційна акредитація (не є обов'язковою).

Відповідно до європейських стандартів та українського законодавства заклад вищої освіти несе відповідальність за якість своїх освітніх програм, формує внутрішню систему забезпечення якості, розвиває культуру якості освіти.

У рамках модернізації системи пропонується, що Національне агентство буде здійснювати інституційну акредитацію, кластерну акредитацію, акредитацію освітніх програм за регульованими спеціальностями; акредитацію незалежних установ оцінювання; затверджуватиме результати оцінювання, проведеного незалежними установами оцінювання якості; формуватиме пропозиції щодо внесення іноземних агентств до переліку агентств, сертифікати про акредитацію освітніх програм яких визнаються в Україні, який затверджується розпорядженням Кабінету Міністрів України.

Також передбачається запуск діяльності незалежних установ оцінювання, які зможуть здійснювати оцінювання освітніх програм, груп освітніх програм, програм, що забезпечують здобуття мікрокваліфікацій. Рішення про акредитацію приймається Національним агентством на основі звіту про оцінювання, що надається незалежною установою оцінювання. Акредитація таких незалежних установ також здійснюватиметься Національним агентством (або іншим уповноваженим органом).

З точки зору Національного агентства, потребує більш чіткого врегулювання система визнання результатів акредитаційних процедур, здійснених іноземними агентствами. Зокрема, згаданою робочою групою запропонована модель, за якою сертифікати про акредитацію ОП/груп ОП та мікрокваліфікацій, що видані іноземними агентствами, визнаються в Україні лише за умов додержання іноземними агентствами вимог EQAR key considerations for Cross-Border QA та норм національного законодавства України.

Детально ознайомитися з Концепцією модернізації системи зовнішнього забезпечення якості вищої освіти в Україні можна на офіційному сайті Національного агентства[31].

Не залишається поза увагою Національного агентства і таке його важливе завдання із забезпечення якості вищої освіти, як діяльність, пов'язана зі сферою академічної доброчесності. Національне агентство, передусім Комітет з питань етики, співробітники секретаріату постійно здійснюють аналіз численних кейсів щодо порушення академічної доброчесності. Однак остаточних рішень на державному рівні практично не ухвалено, передусім через "блокування" розглядів та ухвалення рішень за цими кейсами судами. Окремо хочемо вказати на постійний тиск на членів агентства з боку зацікавлених осіб з метою припинення розгляду фактів наявності текстових запозичень без належних посилань, а власне — проявів академічної недоброчесності.

Отже, говорити про помітні зрушення у сфері забезпечення академічної доброчесності наразі складно. Впевнені, що питання академічної доброчесності, зокрема встановлення академічного плагіату, могли б вирішуватися значно успішніше, якби освітянська спільнота надавала більш суттєвого значення академічній доброчесності та протидіяла проявам недоброчесності. На жаль, на сьогодні маємо активну позицію лише невеликої кількості гро-

[31] Концепція модернізації системи зовнішнього забезпечення якості вищої освіти в Україні URL: https://bit.ly/44Y0vCT (дата звернення: 21.03.2025)

мадських діячів. Натомість університети, особливо ті, де спостерігаються негативні тенденції, не демонструють ані розуміння, ані бажання щось змінити.

Втілення запропонованих підходів до модернізації системи забезпечення якості вищої освіти, напрацювання нової нормативної бази та її узгодження можливо лише за умови синергії усіх учасників процесу: університетів, органів державної влади. Обговорення та реальна апробація концепції змін є ключовими передумовами її подальшого успіху. Тож сподіваємося, що напрацювання Національного агентства спільно з ключовими стейкголдерами, матеріали, що викладені у цій доповіді, стануть корисними для подальшої модернізації системи забезпечення якості вищої освіти.

Інформаційне видання

ДОПОВІДЬ ПРО ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ, ЇЇ ВІДПОВІДНІСТЬ ЗАВДАННЯМ СТАЛОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА У 2024 РОЦІ

Електронне видання

Автори

Наталія Авшенюк
Андрій Бутенко
Яніна Гончаренко
Марина Даниленко
Ганна Денискіна
Олена Єременко
Олена Книш
Іван Назаров
Олександра Осіюк
Зоряна Панасюк
Наталія Стукало
Оксана Требенко
Максим Фоломєєв

Макетування та верстка *Свердлик Тамари*

Підписано до друку 22.04.2025.
Формат 60×84/8. Гарнітура «Rubik».
Умовн. друк. арк. 18,6.

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти
вул. Грінченка Бориса, буд. 1, м. Київ, 01001

Свідоцтво про внесення суб'єкта господарювання
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК, № 8170 від 10.09.2024 р.

ISBN 978-617-95459-2-4